

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Rıfat N. Bali

Bir Günah Keçisi:
Munis Tekinalp

Cilt 2

LİBRA KİTAP: 52

TARİH DİZİSİ: 41

© Libra Kitapçılık ve Yayıncılık

Uygulama
Merhaba Grafik

Editör
Fatih Demir

Kapak
Utku Lomlu

Kapak Fotoğrafi
Akşam, 29 Ağustos 1950

Dizin
Rıfat N. Bali

1.Baskı, 400 adet, 2012

ISBN 978-605-4326-46-4 (Takım)

ISBN 978-605-4326-48-8 (Cilt 2)

Baskı ve Cilt
Sena Ofset Ambalaj Matbaacılık San. ve Tic.Ltd.Şti.
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi 4 NE 20
Topkapı - İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46
Sertifika No.: 12064

Libra Kitapçılık ve Yayıncılık Ticaret Ltd. Şti.
Ebekızı Sok. Günaydın Apt. No. 9/2,
Osmanbey, İstanbul
Sertifika No. 15705
Tel: 212-232 99 04/05
Fax: 212-231 11 29
E-posta: info@librakitap.com.tr
www.librakitap.com.tr

BİR GÜNAH KEÇİSİ: MUNİS TEKİNALP

Cilt 2

GÜNLÜKLER

4 Mayıs 1907 – 23 Haziran 1911

1 Aralık 1946 – 4 Mart 1959

RIFAT N. BALI

İÇİNDEKİLER

Takdim	7
Kim Kimdir?.....	9
Fransızca Günlük.....	11
Fransızca Günlüğün Çevirisi	57
Türkçe Günlük.....	131
Kaynaklar	315
Dizin	317

TAKDİM

Tekinalp'ın günlükleri ilk kere yayınlanmakta. 4 Mayıs 1907 ile 23 Haziran 1911 tarihleri arasında tutulan günlük, Fransızca kaleme alınmış. Bu kitapta hem Fransızca metin, hem de tarafımda hazırlanan Türkçe çevirisi yer almakta. 1 Aralık 1946 ile 4 Mart 1959 tarihleri arasındaki günlük, Arap harfleriyle kaleme alınmış. Çevriyazısı Ömer Türkoğlu tarafından yapıldı. 1911 ile 1946 yılları arasında mevcut olması gerektiği tahmin edilen günlüklerin akıbeti ise meçhul. Tekinalp'ın hayatını bir roman halinde ele alan ve bu çerçevede günlüklerden de faydalanan Liz Behmoaras, kayıp olduğunu tahmin ettiğimiz bu döneme ait günlükleri araştırma sürecinin neticesini şöyle anlatmakta:

İlk başvurduğum kişi, büyük gelini Lidya Hanım bu günlüklerin nerede olduklarını biliyordu. Evet bir zamanlar ondaydı ama birileri yıllar önce alıp götürmüştü, o birilerinin kim olduğunu da aldığı tarihi de hatırlamıyordu; keza Tekinalp'ın kızı Terez Hanım, o da bir zamanlar elinde bulunan babasına ait günceleri, doktora tezi hazırlayan bir öğrenciye vermiş, öğrenci de bunları iade etmelizumunu hissetmeden ortalıktan yok olmuştu. Hangi yıldaydı? Öğrencinin adı neydi? Hangi üniversitede okuyordu? Bunların hiçbirisi hatırında değildi.¹

Günlükleri, Tekinalp'ın oğulları İsak ve Giyom'dan ödünç alan ve 1984 yılında yayınladığı biyografide kullanan Prof. Jacob M. Landau da kendisiyle yapılan bir özel yazışmada, 1911-1946 yılları

1 Liz Behmoaras, *Bir Kimlik Arayışının Hikâyesi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005, s. 31.

rını kapsayan herhangi bir günlüğün varlığından haberdar olmadığını belirtecekti.

Tekinalp, günlüklerinde bahsettiği şahısların adlarını açıkça belirtmek yerine o kişilerin kimi zaman adının, kimi zaman ise ad ve soyadlarının ilk harflerini yazmayı tercih etmiştir. Aynı yöntemi, bazen olayları anlatmak ve/veya dernek isimlerini zikretmek için de kullanmıştır. Bu rumuzların tamamını çözmek mümkün olmadı. Burada zikredilenler, tespiti mümkün olanlardır. Günlüklerde okunamayan veya doğru okunduğundan emin olunmayan kelimelerin yanına [...] veya (??) konulmuştur.

Tekinalp'ın günlüklerinde, dönemin basınında yayınlanan bazı makalelere de atıflar mevcut. Bu makaleler arasından tespit edilmeleri mümkün olanlar günlüklerde ilgili yerlere yerleştirildiler. Keza 1949 yılına ait günlükte sözü edilen, Hilmi Uran'a sunulan ve T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde mevcut olan rapor ile günlüklerde yer alan kimi olaylarla ilgili basında yer alan haberler de ilgili bölümlere yerleştirildi.

Günlüklerin fotokopilerini Prof. Jacob M. Landau'dan temin ettim. Günlüklerin yayınlanmasına izin veren Tekinalp'ın torunu Sevim Tekinalp'a, Liz Behmoaras vasıtasıyla ulaştım. Fransızca el yazısı günlüğü, yıllar önce Sinan Kunalalp bilgisayarda dizdi. Metinlerde okuyamadığımız kelimeleri anlamlandırmakta, Osmanlıca gazete makalelerini temin etmekte ve çeviri yazılarını hazırlamakta Kemal Gurulkan yardımcı oldu. Tüm metnin editörlüğünü Fatih Demir yaptı.

Hepsine müteşekkirim.

Osmanbey
Mart 2011

KİM KİMDİR?

C.d.I.	Club des Intimes
G	Giyom, Tekinalp'ın oğlu
H.H.	hususî hayat
H.U.	Hilmi Uran
İzak	Tekinalp'ın büyük oğlu
Mair	Tekinalp'ın ağabeyi David'in oğlu
Mathilde	Tekinalp'ın eşi
P	Pepo, Tekinalp'ın damadı, kızı Terez'in eşi
Sevim	İzak Tekinalp'ın kızı
Terez	Tekinalp'ın kızı
U.P.	Union et Progrès (İttihat ve Terakki Cemiyeti)
Y.N.	Yunus Nadi

FRANSIZCA GÜNLÜK

4 MAYIS 1907 – 23 HAZİRAN 1911

4 mai 1907. Journée peu mouvementée. Dans la matinée je n'ai pas eu envie de travailler pour ma préparation aux examens. Le chagrin causé par la question des syndics s'est apaisé. J'ai fait des efforts pour ne pas laisser passer sous silence cette injustice. Il y a lieu à espérer satisfaction. Pour la première fois j'ai eu affaire à un consulat. J'ai travaillé au club. Etat moral satisfaisant. Plus de grandes inquiétudes. Résolution ferme de travailler par tous les moyens à gagner de l'influence pour se faire imposer soit aux autorités soit au monde commercial. Pas d'envie pour continuer dans le journalisme. Je vais dans ma marche en avant — une preuve de plus sur l'effet incomparable de l'hasard. Je ne suis pas encore tout à fait parvenu à mettre en ordre mon temps et ma méthode de travail. Je m'efforcerai d'atteindre ce but.

14 mai 1907. 10 journées d'orage intérieur. Le détraqué qui s'acharne contre moi, sans que j'ai aucun reproche à me faire. Je commence à me préoccuper de mes examens prochains car la requête et ses annexes ont été déjà référés à Salonique. Ma vie privée a été un peu gaie. Pas de nouvelles affaires. Cela ne cause pas du chagrin en moi, ma confiance de l'avenir persiste toujours, mes forces seront concentrées pour l'obtention du diplôme. Alors j'aurai le cœur plus calme et plus tranquille. Je sens que je me trouve dans un état de transition. Je n'ai pu encore rien tenter en vue de gagner un peu de popularité. Ce sera après l'examen. Je pense toujours que ce serait très utile de me faire intéresser dans les affaires communales et de m'affilier à quelque loge.

25 mai 1907. Un peu découragé à cause de l'incertitude de l'avenir, car les abonnés ne sont pas fixes. Le Club¹ aussi n'est pas bien raffermi, quand même c'est mon plus ferme espoir. Préoccupé avec les examens, car le dossier est déjà renvoyé à Salonique. L'Endjoumen² s'en occupera aujourd'hui même. La rupture avec N. paraît inévitable. Le départ prochain de F. m'afflige. Pour un certain temps je me consacre à l'étude du droit.

28 mai 1907. Le détraqué me poursuit toujours et me menace, il faut le ménager. Pas de nouvelles affaires mais la confiance à l'avenir est toujours ferme. Ne pas avoir commencé les examens m'inquiète. Je fais toujours de nouvelles connaissances par l'entremise du Club.

29 mai 1907. Grand mouvement du côté du Club mais pas de bons résultats pour moi. Je n'ai pas été considéré et consulté comme avocat parce qu'il n'y avait personne de mes partisans. Il y a eu d'autres mouvements mais ils n'ont pas encore abouti. Je continue mes études de droit d'une manière régulière. Je fais des démarches pour m'acquérir la bienveillance de certains fonctionnaires. Je ne manque pas de me faire connaître.

31 mai 1907. Un peu de mouvement dans les affaires sans avoir pu réaliser rien. L'étude du droit commence à m'ennuyer, mais il faudra rester et continuer jusqu'à la fin. Je deviens de plus en plus casanier. Je ne vois plus mes amis d'une manière régulière. Je vois que pour ma nouvelle carrière il faut surtout la fréquentation, il faut des amis et des connaissances. Acquérir un bon renom c'est l'essentiel pour un avocat, le moyen d'y arriver c'est d'être peu exigeant, de rendre tout le monde content, d'être honnête et probe, tâcher de s'immiscer le plus possible dans les choses publiques et d'intérêt général afin que les journaux entendent ce nom très souvent. Jusqu'ici je ne suis pas

1 Club des Intimes. (Ed. Note)

2 "Encümen" en Turc. Comité. (Ed. Note)

encore parvenu à me mettre au niveau de prestige que demande ma carrière. Je m'efforcerai de le faire.

1 juin 1907. Hier j'ai eu une journée très orageuse à cause de la démarche de l'inspecteur judiciaire mais grâce à Dieu il n'y a pas eu de conséquence. Cet événement a été une bonne leçon pour moi pour être plus réservé, plus prévoyant à l'avenir. J'ai l'intention de me raisonnement avec le détraqué et lui faire expliquer ses accusations.

3 juin 1907. Une journée bien remplie. J'ai bien travaillé. Le détraqué s'est attaqué de nouveau. Il faut faire les démarches nécessaires pour mettre fin à cet état de choses car ainsi il empoisonne ma vie. C'est mon seul souci pour l'avenir. Je continue toujours à gagner de la popularité parmi les négociants.

4 juin 1907. Aucun changement, état moral déprimé. Je vois que je suis peureux et que je m'exagère la situation. Il faut toujours travailler. Après le départ de F. on peut se réconcilier avec le détraqué. Je sens le contrecoup du chagrin d'hier mais je tâcherai d'oublier ces scènes dégoûtantes.

Je me vois tout à fait dégagé des idées antérieures. Je ne m'intéresse plus aux journaux et institutions. Dorénavant ma vie est tracée, je dois continuer tous mes efforts pour pouvoir avancer dans ma nouvelle carrière.

5 juin 1907. Journée calme. Rien de nouveau. Toujours les mêmes clients. Je continue à travailler au droit. De plus en plus je vois que c'est un travail dur qui me causera assez de peine. Quand même il faudra aller jusqu'au but, et ne pas négliger un moment car ainsi mes pas seront fermes et sûrs. J'ai eu plusieurs chagrins pour des affaires de famille.

7 juin 1907. Activité pour des affaires du Club. Nouvelles connaissances et nouvelles expériences. Dans l'après-midi j'ai assisté au banquet donné de ma part aux fonctionnaires. Transporté tout d'un coup du monde des affaires au monde des plaisirs. Je vois que

c'est le meilleur moyen pour s'attirer la sympathie des fonctionnaires. Je profiterai de la première occasion pour faire la même chose avec d'autres fonctionnaires. Ainsi donc je puis dire le succès est en marche.

11 juin 1907. Humeur inconstante.

5 juillet 1907. La métamorphose de ma personnalité se continue très rapidement. J'ai tenté une entreprise industrielle qui a eu la chance d'aboutir. Le plus important point dans la crise de transition que je traverse c'est les rapports avec L. Cette question me préoccupe beaucoup. Je pense la trancher dans l'intervalle de la semaine prochaine car il y va de mon avenir. Je fais tous mes efforts pour éclairer ma place dans le Club, c'est aussi le second dont dépend mon avenir. Si ces deux questions aboutissent à des résultats satisfaisants, je vivrais tranquille et heureux. Dans le cas contraire je me trouverais dans le plus grand embarras. Plaise à Dieu de me faire avancer dans l'intérêt de tant de pauvres qui attendent mon appui.

9 juillet 1907. Ma ??? dans le ??? a été jusqu'à un certain degré éclairée et fixée. Les rapports avec L. sont encore en suspens. Je tâcherai d'y mettre fin dans le courant de cette semaine et de l'issue de cet embarras dépend mon avenir. Je caresse certains plans dont l'application dépend de ces résultats. Les affaires de famille sont toujours affligeantes. On ne finit jamais avec ces imbroglios qui m'assiègent de partout.

Patience et endurance.

11 juillet 1907. Je suis encore indécis, perplexe et dans une situation indéfinie. Malheureusement mon ardeur pour le travail de l'étude est en décadence. Je n'ai plus l'activité fébrile d'autrefois. L'étude m'ennuie et m'énerve. Mes relations ne manquent pas de se développer de plus en plus mais je n'ai pas encore obtenu un résultat palpable. Quand même je suis dans la voie pour ainsi dire. Malgré mes multiples décisions ma tenue n'est pas encore imposante.

21 juillet 1907. La situation commence à s'éclaircir. Les négociations avec I. R. se continuent. Quelques difficultés empêchent l'entente définitive. L. tâche de s'approcher. Il me sera un peu difficile de m'en détacher. Je commence à m'insinuer dans les affaires de A. pour me faire connaître. Je brûle d'impatience pour m'établir d'une manière ferme et solide et avoir ainsi l'âme tranquille. Je me prépare à partir pour Stourmitza pour le compte du Club. C'est un pas, un précédent que je souhaitais ardemment.

23 juillet 1907. Humeur déprimée. Les attaques du détraqué me découragent. L'affaire I. R. est presque conclue. J'espère commencer le travail dimanche prochain. Ce sera une nouvelle étape pour mon avancement. Samedi prochain je dois commencer mes examens. Je dois me mettre au travail corps et âme pour ne pas rougir dans les premières épreuves.

25 juillet 1907. Journée mouvementée. Beaucoup de travail mais pas d'argent pour le moment. Je ne vois pas encore le résultat de mon travail.

29 juillet 1907. J'ai commencé les affaires avec mon nouvel associé I. R. Je suis très content. Mon prestige est rehaussé de ce fait. J'entrevois un avenir très brillant. Mes examens ont déjà commencé. Il paraît que je n'échouerai pas. Pour le moment je travaille pour ne pas rougir. J'espère obtenir le succès.

31 juillet 1907. Pas de mouvement. Journée calme.

1 août 1907. Journée un peu mouvementée. Etat moral un peu rehaussé. La nouvelle société m'inspire de grands espoirs. J'ai toujours confiance dans l'avenir.

4 août 1907. Je vois mon prestige augmenter de jour en jour. Mais je n'ai pas encore réalisé une grande somme. Ma vie a changé tout à fait. Je ne fréquente personne. Mes anciennes connaissances sont presque oubliées. D'une part ma vie de fiancé, mes examens d'autre part me mettent tout à fait à l'écart de mes compagnons d'autrefois. Il faut tâcher d'acquérir de nouveaux amis. Mais par

quels moyens ? Un des plus efficaces c'est de s'affilier à quelque lieu de réunion. J'y penserai. J'ai pris une résolution définitive de m'habiller comme il faut pour me conformer aux exigences de ma nouvelle position. Pour moi la question la plus importante est la reconciliation avec S. par l'entreprise de N.

9 août 1907. Nous travillions très bien. Mais je ne vois pas encore de l'argent en caisse. Cela ne me décourage pas. Je travaille toujours pour les examens. Je suis parvenu à terminer deux leçons avec succès. Dimanche prochain j'aurai une troisième sur laquelle je ne suis pas encore bien préparé. Avec S. je ne suis pas encore reconcilié. Dans l'intervalle de cette semaine il faudra y penser.

17 août 1907. Peu de mouvement dans ce laps de temps. Toujours la situation est incertaine. Le client O. n'est pas encore bien assuré. Dans l'intervalle de cette semaine j'ai eu un grand chagrin à cause de la conduite brusque de M. S. Mon frère Y. me poursuit toujours en me réclamant de l'argent. Je me trouve très embarrassé. Demain je dois donner mon troisième examen. Je pense que j'aurai du succès. Les affaires chôment pour ainsi dire pour le moment mais il faut persévérer pour obtenir le résultat attendu. Mes relations avec mon associé sont toujours correctes. Je commence à me donner des airs pour être un peu plus imposant.

19 août 1907. Hier j'ai eu une mauvaise journée. Le détraqué me fait peur. Je me sens moralement transformé de fonds en comble. Je ne puis pas moi même me comparer à moi même d'il y a quelques mois. Malheureusement je me sens tout à fait privé de mon ancien poétisme, de certains idéals chevaleresques, certaines sensations nobles et élevées. Ma plume n'est plus aussi leste qu'autrefois. Mes anciens camarades je ne les vois plus. Je suis transporté dans un nouveau monde et je m'en aperçois pas. Pour le moment ça marche. Mais l'avenir que nous réserve-t-il? C'est étonnant, j'ai tout à fait oublié la vie passée dans le professorat, enfermé dans les quatre murs de la classe, m'amollissant au

contact d'une quarantaine de gamins. Malheureusement, je n'ai pas encore tout en ordre. Et ma famille de Serrès? Ça m'inquiète énormément. Je me trouve dans l'impuissance de leur venir en aide d'une manière efficace.

25 août 1907. Pas de changement. Je travaille toujours. Mais malheureusement je n'ai rien des jouissances de la vie. Les examens me préoccupent. Je n'ai pas pu encore donné mon troisième examen. J'attends avec impatience le résultat de cet examen. C'est alors que je pourrai respirer largement. Et bien, qu'est ce que j'ai fait pour acquérir de la popularité ? Rien! Que dois-je faire ? Dois-je avoir recours aux journaux, dois-je m'intéresser aux œuvres d'utilité publique ? Oui, mais comment y parvenir ? Il faut du temps pour cela. Patientons et ayons confiance à l'avenir.

5 septembre 1907. Heureusement j'ai passé mes examens sur deux autres leçons. Je crois que je suis parvenu. Je travaille pour deux autres leçons dont je serai interrogé dimanche prochain.

La Maison E. est bien ferme dans ma main, mais la manière d'agir de O. m'inspire un peu d'inquiétude. Ce sera éclairé peut-être ce soir. Les affaires du bureau marchent pas mal. Il n'y manque pas de mouvement. Ma position actuelle, quoique un peu incertaine, on peut compter sur elle. Je suis resté presque sans amis, c.à.d. *Cafa-dar*, comme disent les Turcs. Et mon caractère, je constate que je suis très réservé et peut être un peu froid. Il faut être plus expansif dans la mesure que la dignité personnelle permet. Quand quelqu'un commence de s'approcher il faut faire tout son possible pour serrer les liens d'amitié. Je tâcherai de m'attacher comme ami personnel A. S. Eff.

13 septembre 1907. Heureusement une autre leçon a été bâclée. Le président du Tribunal commence à se montrer un peu bienveillant. Il paraît que l'ancienne animosité a disparu. Je commence à devenir un peu élégant. Je pense que mon avenir n'est pas encore assuré car tout dépend du maintien des clients actuels. Au-

jourd'hui un nouveau client s'est présenté. Je tâcherai de l'engager avec abonnement annuel. Mes rapports avec mon associé sont toujours corrects. Je souhaite que cela continue. Au Club pas de mouvement. J'attends avec impatience l'arrivée de A. E. pour donner un coup décisif à cette affaire du Club. J'attends aussi le retour de N. pour pouvoir mener à une fin l'affaire de la fabrique. Plus de sentiments littéraires pour ainsi dire.

15/9/1907. Trois journées mouvementées. Affaires importantes qui haussent un peu mon état moral et m'inspire de la confiance pour l'avenir et me fait mettre en contact avec de grands personnages et me donne de l'expérience dans les affaires

18 septembre 1907. C'est la veille du jour du grand pardon.³ Je sens une différence énorme entre le même jour de l'année passée. Je ne suis impressionné du tout de l'arrivée de ce jour très important pour le judaïsme. Mon cœur est tout à fait étranger à cet événement. A la veille du jour du grand pardon je jette un regard en arrière et je ne trouve pas dans le courant de cette année une mauvaise action dont je puisse avoir à me reprocher. Par contre j'ai plusieurs actions dont je puis avoir une satisfaction morale.

21. Pour la première fois de ma vie je n'ai pas été fidèle le jour du grand pardon. J'ai été nommé sous-agent de la Cie d'assurance sur la vie Assicurazioni Generali de Trieste. Je tâcherai d'exercer une certaine activité dans cette affaire d'une manière déguisée.

22 septembre 1907. Je suis un peu découragé parce que j'ai découvert une irrégularité chez I. R., ce qui me fait présumer des changements dans ma position. Je tâcherai d'éclaircir la situation. Cet incident m'a causé un peu de chagrin et d'inquiétude.

24 septembre 1907. Je me sens un peu avili. Toujours découragé pour la continuation de l'état actuel. Pour l'avenir je commence à me décourager en ce qui concerne la vie de la famille

3 Yom Kippour. (Ed. Note)

parce que je n'ai pas du goût pour et que je ne puis pas me contenir à la maison en sa compagnie. Que sera-ce à l'avenir ?

25 sept. Je suis très mélancolique à cause de la conduite de fr. S. et M. I qui ont fait immiscer H. dans l'affaire H. I. et qu'ils n'ont pas pensé à moi qui a travaillé tant dans cette affaire pour n'en profiter rien à la fin. Je pense m'adresser à Mr A. E. pour obtenir justice.

3 octobre 1907. Tout à fait découragé. Le client le plus important O. est presque perdu, mes relations avec A. ne sont pas très correctes. J'ai l'impression que cela ne durera pas très longtemps. Ainsi ma position actuelle n'est pas stable. Quand même je ne perds pas mon espoir. Je continue toujours à travailler dans le sens d'assurer mon avenir. Pour le moment je me reproche d'avoir négligé l'étude. Je me propose de me rattraper. Les examens sont encore en suspens. Je me propose de prier les examinateurs de préparer toutes les questions pour les leçons restantes. Aussi je pourrai donner mes examens les jours que je serai disposé. Le contrôle judiciaire commence à me préoccuper. L'ouverture de l'Ecole de Droit aussi m'intéresse. Je persiste toujours sur l'idée de m'affilier à quelque loge maçonnique.

14 octobre 1907. Ces derniers jours il y a eu beaucoup de mouvement dans notre bureau. Mais malheureusement la plupart revient à mon associé. Je crains de ne pas le faire décourager. J'ai été en contact avec de grands personnages tels que J. Naar⁴ et N. Mallah. Je regrette de ne pas être parvenu à concilier mes intérêts avec les siens ce qui a causé un certain malaise entre nous. Quand même c'est pour moi un peu d'avancement. Tout en travaillant avec succès pour le moment je me sens tout à fait découragé. Je

4 Joseph Zakaria Naar (1859-1921) avocat. Président du Conseil Communal de la Communauté Israélite de Salonique. Il avait promis l'emploi de la langue turque parmi les Juifs de Salonique. Source: Minna Rozen, *The Last Century and Beyond : The Jews in Turkey and the Balkans 1808-1945*, Tel Aviv University, 2005, Vol.1, p. 163.

serai tranquille lorsque l'Ecole de Droit commencera ses cours et lorsque je pourrai avoir la conviction qu'en cas d'échouement dans la carrière d'avocat je pourrai devenir fonctionnaire.

25 octobre 1907. Depuis quelque temps je me sens un peu nerveux. Presque tous les jours j'ai des causes pour me chagriner. Je trouve que cela nuit à mon état de santé. Aussi je trouve qu'il faut devenir un peu plus stoïc, mais est-ce possible ? Nous le verrons.

Quant à la S. elle s'ébranle de jour en jour. Les communications faites par A. R m'ont beaucoup étonné. Je suis bien décidé à lui demander des explications au risque de le blesser dans son amour-propre.

Aujourd'hui je suis entré en possession des 28 Napoléons d'appointement pour 7 mois à partir de *Mart*⁵ jusqu'à la fin de *Iloul*⁶. Il faut souhaiter que le Club continue pour que je sois tranquille dans ma position actuelle et pour que je n'ai pas à regretter mes anciens appointements.

Une année ne s'est pas encore écoulée depuis mon entrée dans ma nouvelle carrière et je me sens avancé jusqu'à un certain degré. J'espère, j'espère toujours.

7 novembre 1907. Aujourd'hui je me trouve de bonne humeur. Je suis allé faire les visites de Bayram en compagnie de mon associé Flotas et Daltchev. Je me suis rendu chez plusieurs hauts personnages. C'est un pas en avant. Quant aux rapports avec R. ils sont mieux. Le détraqué commence à devenir bienveillant envers moi. Je suis content, ça marche et ça marchera je l'espère.

Un peu de repos dans les affaires. Comme je ne suis pas habitué à être sans occupation ça me gêne énormément. Mais je pense que c'est le même cas chez tous les autres collègues. Il y a des époques

5 Mois de Mars en Turc. (Ed. Note)

6 Mois d'Août en Hebreu. (Ed. Note)

où il y a beaucoup d'affaires, il y a aussi certaines époques où l'on ne travaille pas. Il faudra s'y habituer. Avec mon associé les relations se sont réchauffées.

6 octobre 1907. Dans ce laps de temps il y a eu plusieurs péripéties dans les affaires. Il paraît que notre meilleur client O., se retire définitivement. D'autre part au Club il y a une grande activité. Au bureau aussi les affaires marchent bien. Avec mon associé les relations vont bien. De temps à autre surviennent quelques petits incidents dont l'effet disparaît en peu de temps. J'ai été admis à l'Ecole de Droit. Je désire continuer aussi les examens déjà commencés. Je doute de pouvoir continuer. En tout cas je ne suis pas encore bien calé pour ainsi dire.

21/12/1907. Me voilà élève à l'Ecole de Droit. Ainsi ma nouvelle carrière s'affermi de plus en plus. Malheureusement je ne suis pas encore parvenu à faire disparaître de mon cœur le dernier grain de pessimisme. Je doute toujours de mon avenir car une fois lancé dans la carrière où je me trouve il est très difficile de m'occuper de choses incompatibles avec ma dignité d'avocat. Quant aux examens de l'Endjoumen ils sont tout à fait abandonnés. Je pense recommencer. Mes relations avec mon associé sont très correctes.

29 décembre 1907. Mauvaise humeur. C'est mon plus grand ennemi. Quel est la cause de cette mauvaise humeur ? Rien: La conduite bestiale du chef de la greffe du Tribunal du Commerce. Mais cela n'a aucune importance. C'est un déséquilibré qui ne doit pas être considéré.

Et la carrière d'avocat ? Il faut avoir beaucoup de chance pour y réussir. Mais en aurais-je ? Qui sait ? Jusqu'ici il paraît que cela n'a pas fait défaut, pourvu que cela continue.

Et ma vie privée ? Mon Dieu! très monotone, dépourvue de tout charme et de tout agrément. Il me manque la fréquentation de familles voisines, amies ou parentes. Comme je ne suis pas

très sûr de mon avenir je suis obligé de me conduire très réservé et rien dépenser de superflu. Cela rend la vie un peu pénible et désagréable. La vie est dégoûtante, mon caractère ou plutôt le caractère humain est bizarre. C'est mon opinion dans la fraîcheur de la vie à l'époque de la jeunesse. Que sera-t-elle lors de la décadence, de la décrépitude de toutes les forces ? Obscure et inquiétante question

15 janvier 1908. La nouvelle année commença pas très gaie. Les premiers jours de l'an je les ai passés au lit que j'ai dû garder pendant une semaine. Un grand calme règne dans les affaires. Je me sens toujours timide dans certains cas. Il faut en finir avec cette malheureuse timidité.

L'avenir demeure toujours obscur. De l'espoir j'en ai, de la confiance je n'en ai pas. Cela n'empêche que je continue de travailler avec la plus grande ardeur. Mais non! Comparativement à la conduite que je déployais dans le temps maintenant je me sens très paresseux. Il faut reprendre l'ancienne activité et mettre de l'ordre complet dans toutes mes affaires.

23 janvier 1908. Toujours la paresse. Plus d'activité, plus d'amour pour le travail. C'est dommage. ainsi je ne pourrai pas avancer dans la nouvelle carrière. Mais je puis espérer encore. Je puis très bien reprendre mon activité ancienne qui m'a valu tant d'éloges. les affaires ne marchent pas mal. Il y a des moments où l'on reste sans travail et on commence à se décourager. Il faut s'y habituer. le plus important événement de cette semaine c'est la reprise des affaires avec la maison O et B. Il faut s'efforcer à rendre content les chefs de cette maison.

21 février 1908. La prorogation du Club est à l'ordre du jour. On hésite. Il se trouve en péril et par là ma position, mon avenir se trouve tout à fait ébranlé.

24/2/1908. Les dernier jours j'ai traversé plusieurs crises. Dans la question Bueno et Gattegno je croyais perdre la confiance

des négociants et pour cela j'ai passé une nuit très triste.

5 mars 1908. Je suis de bonne humeur. Je me prépare pour partir à destination de Grevena⁷, un voyage qu'on dit périlleux et en tout cas pénible. Les négociants ne manquent pas de me témoigner de la confiance. L'incident avec mon associé est déjà clos. Je me trouve très content mais je vois en moi un défaut, celui de ne pas savoir arracher de l'argent des clients qui se présentent. Mais qui sait ? Peut-être cela peut tourner à mon avantage.

4/7/1908. Depuis lors quel changement! A peine revenu de Grevena, les préparations de mariage ont commencé. Ça a été une vie agitée jusqu'à la date du 31/5/908, date à laquelle a eu lieu la cérémonie du mariage. le lendemain nous sommes partis pour Constantinople pour y passer la lune de miel. Le temps a été très pénible. Une tempête très violente menaçait le bateau. Enfin grâce à Dieu, nous y sommes arrivés sains et saufs. Nous avons passé à Constantinople 12 journées de bonheur et de félicité. Mais nous l'avons quitté à regret. Je suis revenu pour reprendre la lutte pour l'existence. Il y a trois questions qui sont destinées à jouer un rôle très important dans ma vie. Il y a d'abord la question de l'association avec L.B. dont le contrat échoue prochainement. Il a déclaré ne vouloir plus continuer. De ma part aussi je trouve que ce serait mieux de travailler seul et être tout à fait indépendant. Il y a aussi la question du Club. J'ai été engagé pour 60 Lts par an avec la condition de transférer mes bureaux à la chambre attenante. J'ai accepté. Mais la décision n'a pas été mise en procès-verbal. J'attends l'arrivée de Mr A. Errera. Il y a aussi la proposition fait par Mr David Errera pour m'engager au bureau pour toute la journée. A quoi j'ai répondu par une contre-proposition de m'engager seulement deux heures par jour. Je désire ardemment la conclusion de cette affaire. Dans quelques semaines ces trois questions seront résolu définitivement et

7 Une ville et municipalité en Grèce. (Ed. Note)

alors je pourrais me faire une idée de ma proposition actuelle. Les misères de ma famille m'incommodent très sérieusement. Il y a d'abord la garantie de 10 Lts donnée par mon frère à Neurecob. Il y a la misère de ma sœur Soumhoula. Il y a les souffrances de ma mère qui part pour les eaux thermales de Demir Hisssar. Il y a l'état pitoyant de ma jeune sœur Palomba qui est à l'hôpital en ce moment. Enfin, je ne suis pas heureux. J'ai des charges que je ne puis pas supporter.

9 juillet 1908 Il n'y a pas eu quelque chose d'important à signaler. La proposition de Errera commence à devenir de plus en plus sérieuse.

Dès maintenant je commence à sentir l'effet du mariage: perte complète de la liberté. Je suis devenu tout à fait casanier. Moi qui trouvait l'ennui mortel à la maison, maintenant j'y trouve la tranquillité et le repos. Je n'ai pas encore trouvé le moyen de vivre en compagnie. Les amis de jeunesse ne sont plus là. D'ailleurs nous ne pouvons plus nous accommoder pour vivre de la même façon. Il y a divergences de vue entre nous. Il me faut des familles et des amis qui pensent et qui sentent comme moi. Je n'en ai pas encore rencontré pour m'y accrocher.

13/7/908 Aujourd'hui je suis de mauvaise humeur. Parce qu'il m'est arrivé de constater une fois de plus mon manque de présence d'esprit. Dans un procès je me suis trouvé dans l'embarras. J'ai fait fiasco et j'ai rougi devant les auditeurs. Cela m'a mis dans une très mauvaise humeur. Le même jour, deux jeunes avocats sont comparu dans une affaire où ils ont donné preuve d'un talent très appréciable. J'en suis devenu jaloux et chagrin de mon impuissance.

20/7/08 Depuis lors quel changement. Une révolution pacifique a éclaté dans le pays qui a abouti à la proclamation de la Constitution. Le changement aura sans doute une certaine influence sur mon propre avenir.

3 janvier 1908 (sic) Heureusement je vois un certain avan-

cement dans ma position sociale. Je suis mieux estimé et mieux apprécié qu'auparavant. Je fais part de plusieurs commissions communales.

Ces derniers mois je me suis livré de nouveau au journalisme, carrière que j'avais déjà abandonné. Après avoir travaillé un certain temps à l'*Asır* je suis allé au journal *İttehad ve Terakki*. J'y ai travaillé pendant un mois, maintenant le journal doit être transféré à Constantinople. Peut être je resterai comme correspondant. En tout cas c'est un changement fondamental qui survient dans ma position. J'espère toujours être engagé à nouveau à l'*Asır* mais j'hésite toujours pour décider si je travaillerai dans ce sens ou non.

Un certain réveil de mon ancien état d'âme se remarque. J'avais oublié tout à fait la vie rabbinique. Ces derniers jours je sens un certain penchant intérieur pour les choses juive et me mettant en contact avec des gens de ce milieu j'ai souvent l'occasion de parler hébreu.

Je suis bien décidé à doubler mon activité dans les choses communales pour être utile aux autres et à moi même. Quant à ma carrière d'avocat j'avance très lentement.

8 janvier 1909 Je ne me suis pas encore décidé sur le journalisme, si je dois l'abandonner ou non. Quand à la carrière d'avocat elle n'est pas très rassurante. Je vois que je me trouve en grande perplexité car je conçois bien que pour réussir dans ma carrière il faut s'y vouer tout entier. Mais comment choisir ? Le journalisme mène à tout. Qui sait si un jour cela ne sera pas le même cas chez nous, les deux qualités jointes pourraient me faire bien avancer. Seulement il faut travailler dans ce sens et pour pouvoir être un bon avocat en même temps qu'un bon journaliste il faut déployer une activité infatigable.

La question de mener une vie publique m'intéresse beaucoup. Je trouve qu'il faut travailler toujours pour le bien commun. Mais

il faut avoir beaucoup de prudence pour conserver sa renommée toujours intacte.

Je me prépare à partir pour Constantinople pour l'éternelle affaire de mon diplôme. L'obtention de ce diplôme peut être me fera décider définitivement pour la direction à prendre dans le combat pour la vie.

14 janvier 1909. Malheureusement je n'ai pas pu établir l'ordre dans mes heures de travail. Cela cause une grande perte de temps. J'ai résolu de distribuer les heures de travail de la sorte: 6 heures levée; 7 h. lecture et rédaction; 9 1/2 bureau; 12h. dîner; 1 1/2h. Conack⁸; 3 h. bureau; 4h 1/2 lecture journaux; 6h. rentrée; 6 1/2 lecture et rédaction; 10h. coucher. Je ferai tout mon possible pour me soumettre à ce programme et le préparer très minutieusement.

Je commence à être un peu inquiet de mon avenir, mais en tout cas mon espoir d'avancer est plus fort que mon inquiétude. Pour le moment mon plus grand défaut est celui de ne pas avoir le don de la parole. Le jour où je me sentirai plus capable de parler éloquieusement je serai heureux.

2/2/909. Ces derniers jours un changement très important s'est produit dans mon état d'âme. J'ai été à Constantinople et passé une quinzaine de jours dans un milieu sioniste. Je vois que le sionisme est pour moi un nouveau champs d'action ou je pourrai rendre beaucoup de service. Mais avant de commencer à travailler il faut tâcher d'éclairer là-dessus l'opinion publique.

Le projet de fonder un journal fait son chemin. Au Club des Intimes il y a plusieurs personnes qui en sont les partisans les plus convaincus et j'espère que ceux de l'étranger voudront fournir le capital. Alors je crois que je pourrai faire grandir mon influence de plus en plus. J'ai commencé à me pénétrer du socialisme pour pouvoir réaliser mon projet de faire un livre sur le socialisme en langue turque. Je pense de la sorte m'instruire moi même

8 Konak, en Turc. (Ed. Note)

de plus en plus et me faire connaître. Je projette de donner des conférences au Club des Intimes, et au Club Béné Sion. En tout cas il faut agir, il ne faut pas rester dans l'inaction.

10 février 1909. Je me trouve en pleine époque de transition, c'est-à-dire de l'époque qui décidera sur mon avenir. J'attends avec impatience mon diplôme car il est sûr et certain que les avocats non diplômés tôt ou tard seront empêchés d'exercer. C'est à cause de cela que je me trouve dans l'incertitude.

Quand à ma seconde ressource, le journalisme, elle aussi pour le moment est tarie. Je ne travaille plus dans aucun journal. Ainsi je ne vois plus ma situation assise sur des bases solides. Seulement j'espère que je pourrai être muni de mon diplôme et je trouverai de nouveau accès dans le journalisme.

En attendant mon prestige se relève de plus en plus, et je suis en train d'obtenir de plus en plus du succès dans ce domaine. Il y a le projet du journal lequel peut aboutir à un bon résultat, il y a aussi l'espoir que sous peu je pourrai être admis à nouveau à l'*Asir*.

12/2/09. Depuis quelques jours je me trouve peu occupé, ce qui me cause un peu de chagrin. Malheureusement je n'applique pas le programme. Je perds beaucoup de temps à la maison. Il faut avoir de l'énergie pour résister.

Quant à la composition du livre je n'ai pas encore commencé. Je pense commencer par écrire des articles au journal *Asir* pour me faire un nom dans cette branche d'études. En tout cas il faut se rendre populaire par tous les moyens.

4/3/909. Toujours dans la perplexité et dans l'incertitude. Ma vie publique marche pas mal et avance de plus en plus. Seulement ma vie privée n'est pas encore assise sur des bases solides. Le Club doit disparaître sous peu je ne sais pas encore si je pourrais continuer à travailler dans les affaires des faillites comme auparavant. En tout cas j'ai grande espérance que ce sera mieux.

Ces derniers jours j'ai gagné encore quelques nouveaux

abonnés. En dehors des affaires du Club et des abonnés je n'ai pas eu que très peu de clients. Cela n'est pas très rassurant mais pour ceux qui se trouvent au début de leur carrière c'est très naturel.

Ces derniers jours j'ai déployé une grande activité dans les affaires publiques: samedi passé j'ai fait une conférence pleine de sentiments nationaux qui a mérité les applaudissements frénétiques de l'assistance. Je me suis employé beaucoup pour la fondation d'un journal bimensuel qui serait l'organe du Club des Intimes. Je travaille beaucoup pour faire venir à Salonique une succursale de la banque sioniste.⁹ Je suis l'auteur d'un projet d'école de mille élèves à fonder par les soins du Club des Intimes. Ce projet a plusieurs chances d'être réalisé. Ainsi je commence à devenir de plus en plus populaire mais pas d'une situation aisée. J'espère que l'une entraînera l'autre.

21/4/1909. Il n'y a pas de mouvement dans les affaires du bureau. Je n'ai pas d'affaires en dehors des affaires du Club et les quelques abonnés. Est-ce le calme des affaires en général ou bien je manque toujours de popularité ?

Le Club est de nouveau ébranlé. On ne peut rien faire pour le consolider à cause des troubles politiques que subit notre pays. Si cela se reforme il faudra que je renouvelle mes conditions.

Je suis de nouveau à l'*Asır*. Mes contributions dans la *Nation* ne sont pas encore retribuéées. J'espère qu'un jour ça arrivera.

Ma popularité s'accroît de plus en plus. Je suis dans la bonne voie. J'ai beaucoup de frais pour mes parents. Il faut couper une bonne fois pour toute.

17/8/1909. Marche rapide vers le progrès. Je me fais connaître de plus en plus. J'ai été élu member de l'assemblée générale du conseil communal. Mon élection au Medjlis Djismani¹⁰ est très

9 Probablement la Anglo Palestine Bank. (Ed. Note)

10 Meclisi Cismani, en Turc. Conseil Laïque de la Communauté Juive. (Ed. Note)

probable. Mon livre sur le socialisme continue à paraître. Cependant je constate que j'ai une méthode de travail très défectueuse. Je ne travaille pas assidûment. Je pense mettre tout cela en ordre.

Ma situation devient de plus en plus sûre. Les affaires commencent à affluer. L'existence du Club Commercial se trouve de nouveau en péril. Je constate que je m'occupe et je pense plus aux affaires qui intéressent la collectivité qu'à mes propres affaires personnelles. N'est-ce pas nuisible ? En tout cas il faut soigner un peu plus mes affaires personnelles. Je constate avec regret que je n'ai plus d'amis sincères. J'ai simplement des connaissances. Cela ne suffit pas. Mon budget est toujours grévé de frais pour le compte de mes parents. Moralement ma situation est très satisfaisante comparativement à celle de quelque temps avant. Maintenant j'ai grande confiance dans l'avenir.

19/9/1909

10/10/1909. Je suis content de l'épanouissement de ma personnalité. Si je ne suis pas tout à fait tranquille sur mon avenir je ne suis pas très inquiet. Les frais de la maison ont presque triplé. Je me vois obligé de consacrer tous mes efforts pour ramasser le capital nécessaire pour l'achat d'une maisonnette.

18/10/09. J'ai subi les conséquences désagréables du peu de prudence que je mets dans mes actes et mes paroles. Il paraît que je me suis aliéné les sympathies d'un grand nombre de gros bonnets par ma dernière conférence. Il faut tâcher de les regagner. En tout cas ce sera un exemple pour l'avenir. Quand on a affaire au public on doit compter sur ces incidents.

Depuis quelques temps je déploie beaucoup d'efforts pour faire convoquer un congrès de tous les israélites de Turquie.

21/10/09. Vu la perte de temps énorme et le manque de méthode de travail je me suis tracé le programme suivant: lever à 6; jusqu'à 8 lecture sérieuse en prenant des notes; jusqu'à 9 1/2 travailler à l'*Asır*; jusqu'à 12 au bureau; 1 dîner; jusqu'à 3 au Co-

nack; jusqu'à 5 travail au bureau; jusqu'à 7 travail pour articles aux journaux; de 7 à 9 aux clubs ou à la maison, travail et lecture sérieuse. Je ferai tous mes efforts pour me conformer à ce programme.

1/11/09. Malheureusement le programme que je me suis tracé n'a pas été poursuivi. Il paraît que je suis incorrigible en fait de régularité.

Cette semaine j'ai beaucoup écrit pour les journaux. Je n'ai pas encore eu le plaisir de voir mes articles insérés dans les journaux de Constantinople. Je l'espère pour les journaux de mercredi.

3/11/09. Déception. Les journaux arrivés ne contiennent rien de tout cela. Il faut renoncer à l'activité journalistique pour se vouer à la composition d'œuvres sérieuses comme celle du socialisme. en ce moment la question du congrès sioniste me préoccupe beaucoup et donne lieu à des réflexions infinies.

Je commence à étendre mon action à la l[oge] m [açonnique] et au Comité Union et Progrès. Je m'applique à travailler dans ce dernier.

Ces jours-ci j'ai eu à m'occuper d'une affaire de grand avenir. C'est l'affaire de d. au Club des Intimes. Jusqu'à ce moment pas de résultat mais il y a beaucoup de chance de succès. Toujours le regret de constater la perte de temps de tous les jours et le manque de régularité dans mon travail.

8/11/09. L'article en question sur le sionisme a été inséré dans le *Tasfir-i Efkiar*¹¹ et reproduit par le *Jeune-Turc*. J'ai envoyé un second qui j'espère sera également inséré.

Le comité d'action sioniste me charge de faire une conférence sur l'immigration des juifs en Turquie. Pour moi c'est un événement de grande importance. Je tâcherai de m'en acquitter

11 Le journal *Tasviri Efkar*, en Turc. (Ed. Note)

de la meilleure façon. Je me prépare au voyage pour Hambourg pour assister au congrès sioniste.

11/11/09. Un peu de mouvement dans le banquet du Club des Intimes. L'affaire du Club des Intimes marche, la réussite est très probable.

24/11/09. Pas de grand mouvement dans les affaires. En tout cas mon prestige continue d'augmenter dans tous les cercles. La question d'entrer au *Yeni Asır* pour des heures fixes paraît abandonnée. Par contre la question d'entrer au C[lub] d[es] I[ntimes] devient de plus en plus probable. Quand au congrès j'y pense avec beaucoup de soin. Il paraît que ce congrès sera la cause d'un grand changement dans mes sentiments et dans ma vie morale et intellectuelle.

29/11/09. Rien de nouveau. Dépenses énormes pour le mariage de ma sœur. Aucun changement. Toujours la négligence habituelle dans les affaires. Je constate avec regret que je transgresse mes affaires.

2/12/09. A la rédaction de l'*Asır* on m'a inspiré l'idée de poser ma candidature pour les élections municipales qui se feront dans deux mois. Je pense à accepter. Je tâcherai de tâter le terrain envers mes collègues du C[lub] d[es] I[ntimes]. En tout cas je puis être sûr que je serai un des candidats lancés par le *Yeni Asır*. Ce sera un nouvel horizon qui sera ouvert devant moi. Le contact avec les membres du C[lub] d[es] I[ntimes], m'est très utile au point de vue affaires. Mais je vois bien que cela me fait faire aussi des ennemis. Je pense proposer de nouveau au Club Ottoman Union et Progrès une conférence scientifique qui je pense sera acceptée avec empressement.

20 janvier 1910. J'ai renoncé de présenter ma candidature à la municipalité.

Ces derniers jours je me suis rendu à Hambourg au congrès

sioniste ce qui m'a permis de me faire une idée de l'Europe.¹² Je suis revenu avec de nouvelles idées envers le sionisme.

1er Février 1910. Grand chômage d'affaires. Je désire toujours faire développer l'éloquence qui fait défaut en moi. Je pourrai obtenir ce résultat en m'hasardant à faire des conférences et discours sans avoir écrit et en fréquentant de plus en plus la [loge] m[açonnique]. Ces derniers jours j'ai commencé à développer un peu d'activité à l'Union et Progrès. Je remarque avec beaucoup de regret que mes lectures et mes travaux de composition souffrent énormément. Il faut absolument réagir et continuer le travail. Mes relations au *Yeni Asır* se sont améliorées. Ma position est plus ferme qu'auparavant.

3 janvier [sic] 1910. Le chômage continue toujours. Pas de nouvelles affaires. Je ne fait pas de meilleurs emplois de mon temps. Je vois la nécessité de changer de conduite dans les affaires d'avocats. Il faut être exigeant et clair envers les clients. Malheureusement ma faiblesse m'a fait perdre beaucoup et plusieurs clients ont terminé leurs affaires sans avoir soin de payer les honoraires. Il faut que je pense dès maintenant à la question de bureau pour après la dissolution du C[lub] C[ommercia]l.

16 février 1910. La formation de partis au sein du Club des Intimes m'a mis de très mauvaise humeur depuis quelques jours et m'a rendu très pessimiste. Heureusement les esprits commencent à s'apaiser et la crise pourra disparaître bientôt. Je m'occupe très peu de mes affaires. Il faut que je pense à avancer dans ma carrière d'avocat. Après trois années d'exercice je suis encore très peu connu des autorités et je n'ai rien fait pour m'imposer. Jusqu'ici je n'ai pas eu l'occasion de faire de grandes et éloquents plaidoiries que je me crois capables de faire mieux que tout autre. Il faut y penser. Toujours négligeant de plus en plus la lecture et nos travaux

12 Tekinalp participera au 9ème Congrès Mondial Sioniste en Décembre 1909. Source: Jacob M. Landau, *Tekinalp Turkish Patriot 1883-1961*, 1984, pp. 9-10. (Ed. note)

d'écriture. Tout cela provient de ce qu'il n'y a pas d'ordre dans mes heures de travail. Là où il n'y a pas d'ordre la perte de temps est inévitable. Je trace donc mon nouveau programme: lever à 5; de 6 à 8 travaux de lecture et écriture; de 8 à 10 *Yeni Asır*; de 10 à 12 bureau; 1 1/2 dîner; de 1 1/2 à 4 Conack; de 4 à 6 bureau; de 6 à 8 Clubs et séances des sociétés; dîner et lecture journaux jusqu'à 10; 10 coucher.

18/2/10. Je suis d'une humeur très déprimée. Cette semaine j'ai eu une très grande tension nerveuse à cause des incidents du Club des Intimes et les bruits qui ont circulés sur ma personne. On a mis en circulation certains bruits stupides d'après lesquels j'aurai été payé par les unionistes. On m'assure qu'il y a eu la main de Joseph Nehama¹³ là dedans. Il faudra lui demander des explications. En tout cas il faudra en déduire qu'il faut être très réservé dorénavant. J'ai commis jusqu'ici plusieurs imprudences. Avec ces imprudences je me suis fait quelques ennemis et il n'est [pas] bon d'avoir des ennemis. On peut toujours faire du mal à quelqu'un en inventant des légendes à son égard. Conclusion: il faut se garder de se créer des ennemis et ne pas dédaigner personne. Dans les heures de méditation je remarque que j'ai tout à fait oublié mon passé et il paraît qu'il n'a pas laissé de traces en ma personnalité.

24-2-910. Ces derniers jours j'ai eu plusieurs ennuis à propos du Club. Il y a eu la question des élections municipales qui a produit des incidents avec le ??? muet qui n'ont pas été réglés jusqu'à ce moment et qui me cause des ennuis. mes affaires du bureau ne sont pas brillantes. Cela laisse à désirer. Faut-il avoir recours à la réclame ? C'est ce qu'il faudra décider.

13 Joseph Nehama (1881-1971) éducateur, historien et figure publique. Auteur de nombreux travaux sur l'histoire de la communauté Juive de Salonique. Source: D. Gershon Lewental, "Nehama, Joseph", *Encyclopedia of Jews in the Islamic World*. Executive Editor Norman A. Stillman. Brill, 2010, Brill Online. Olga Borovaya, 17 May 2010, http://brillonline.nl/subscriber/entry?entry=ejiv_COM-0016670

27-2/910. Toujours préoccupé avec la question du Club. Toujours le différend prend des proportions un peu inquiétantes. Je vois très bien la nécessité de me retirer de l'arène mais ce n'est pas le moment.

27/2/910. (sic) Malheureusement les questions du Club ont fait arrêter mes travaux d'auteur. Il faut se décider à se séparer de la vie de club qui me fait perdre beaucoup de temps et ne me permet pas de réaliser un progrès moral et intellectuel avec mes études suivies et méthodiques.

27/3/10. Le Club Commercial a été dissous. On croit que cela pourra porter atteinte à mes intérêts. Je crois que c'est tout le contraire. Maintenant on est plus libre. En tout cas c'est un important changement dans ma situation.

Je ne me suis pas encore décidé à me séparer du Club des Intimes. Cela me cause beaucoup d'ennuis et pertes de temps. Je vois quelques nuages à l'horizon de ce Club. Une nouvelle crise pourrait éclater. La déclaration de Monsieur Jacques Bensussan¹⁴ m'a inquiété. Pour le bien de l'œuvre je ferai tout mon possible pour remédier à cet état de choses qui pourrait s'aggraver. Quand même je ferai tout mon possible pour parvenir à me retirer pour être plus assidu et plus actif dans la franc-maçonnerie. Je me trouve très loin du milieu turc où je devrais me trouver le plus pénétré. Depuis longtemps je ne publie rien dans les journaux turcs. Il faut recommencer mon activité d'écrivain turc et soigner un peu plus mes affaires du bureau en mettant une règle dans les affaires.

8 mai 1910. Je suis parvenu à former un groupe de 15 commerçants des plus importants lesquels payeront en moyenne 10 livres par an. Je me chargerai de les représenter dans toutes les faillites. A part les affaires de ce groupe il y a un grand calme. Dans les affaires de Club j'ai eu de grands ennuis ces dernier temps ce qui m'a fait penser plusieurs fois à me retirer. Le courage m'a fait

14 Négociant Salonicien. (Ed. note)

défaut. Mais je constate de plus en plus que mes idées se trouvent en contradiction avec les opinions de la plus part des membres du Comité. Il y a d'autres champs d'action pour mon activité à la loge maçonnique, au Comité Union et Progrès et en composant des livres. Malheureusement l'esprit de méthode me manque et c'est pour cela que je n'ai rien fait ces derniers temps. J'ai grand envie de partir en voyage. Il faudra attendre le moment favorable. Je sens toujours la nécessité de m'associer avec un autre dans les affaires d'avocat.

18/5/910. Ces jours-ci grand mouvement dans les affaires. Par contre une mésintelligence au Club. Je m'occupe ardemment de la formation de la Ligue d'Ottomanisation à laquelle je compte vouer tous mes efforts. La question de prendre un associé me préoccupe toujours mais maintenant je pense pour le négatif. Etat moral pas mal.

20/5/910. Journée improductive. Rien que la lecture des journaux. On remarque toujours une très grande négligence dans les affaires, ce qui est très nuisible. Le système de notes doit être appliqué de rigueur. Sur mon initiative il vient d'être fondé au Club une Ligue d'Ottomanisation. Ce sera une de mes meilleures œuvres. Dès dimanche je commencerai à faire une campagne de presse à ce sujet pour éveiller les membres et l'opinion publique en général.

2 juin 1910. Le groupe de négociants fonctionne très bien et rend des services appréciables. Cela sert à m'assurer un revenu annuel de 150 Lts et à gagner une renommée de plus en plus grandissante. Je suis très content. Au Club j'ai toujours des difficultés à tomber d'accord avec mes collègues. Il faut se retirer petit à petit de la vie des clubs qui me cause beaucoup d'ennuis. Heureusement mon nom et mon influence parmi les autorités et le corps commercial augmente de plus en plus. Je suis en pleine confiance dans l'avenir.

3 juin 1910. La lecture d'un nouveau livre commence à changer mon état d'âme. Je commence à aimer la vie. Le besoin de m'assurer une base pour être tranquille à l'avenir se fait sentir de plus en plus et je m'y attache avec grand soin.

10 juin 1910. Je me trouve dans une époque de très grande activité et de grand développement. Je me fatigue beaucoup. aussitôt que je le pourrai je tâcherai de me reposer. ces dernier jours j'ai commencé à déployer une très grande activité à l'Union et Progrès.

14 juillet 1910. Je vis un peu retiré de la vie publique. Je continue toujours le même genre d'affaires, c'est-à-dire les faillites. Ces derniers jours j'ai eu un très grave différend avec le Président du Tribunal de Commerce à propos de la faillite Europoli(?) de Cavalla. Je m'aperçois avoir eu une conduite peu prudente. Le président me garde toujours rancune ce qui va me causer beaucoup de mal. J'espère régler le différent le plus tôt possible. A la maison les frais augmentent de plus en plus ce qui rend plus difficile encore la réalisation du désir de l'achat d'une maisonnette. En tout cas je ferai tous mes efforts pour y arriver le plus tôt possible.

Malheureusement ces dernier jours j'ai négligé mes devoirs au comité U[nion] et P[rogrès]. Il faut se rattraper absolument. Il faut aussi se rattraper aussi pour la négligence montrée dans mon travail au C[lub] d[es] I[ntimes]. Il faut réagir contre la paresse qui s'est emparé de moi ces dernier temps et qui m'empêche de faire des lectures sérieuses ainsi que d'écrire des articles dans les journaux ou bien de continuer mes travaux d'écrivain turc.

15 août 1910. Ces jours j'ai un peu d'affaires en dehors des affaires régulières des faillites. J'ai repris mes travaux au Club toujours moins qu'auparavant. Au C[lub] d[es] I[ntimes] je travaille pour l'ottomanisation qui est mon idée essentielle pour le progrès de l'élément israélite. Je continuerai toujours à travailler dans ce sens.

Je constate avec regret les mouvements des nationalités dans le pays, surtout des incidents avec les israélites. J'ai eu plusieurs désagréments pour avoir agi à la légère avec des clients et suis résolu à n'entreprendre rien sans me mettre bien d'accord. Les frais à la maison augmentent de plus en plus.

Un défaut de caractère m'est très nuisible, celui d'être très peu expansif et très réservé. Il faut entretenir des relations amicales avec les connaissances. toujours la paresse dans les études. J'ai toujours négligé le droit qui devait constituer ma principale occupation. Ma bibliothèque n'est pas bien garnie. Tâcherai de me corriger.

23 août 1910. Ces derniers jours j'ai eu des contrariétés dans les affaires pour ne pas m'être mis d'accord avec les clients. Il a fallu quereller avec quelques clients et avoir du chagrin ce qui n'est pas bien pour ma carrière. Il faudra se garder bien d'avoir de pareils événements. Je sens de nouveau la nécessité d'avoir un associé pour les affaires correctionnelles où je manque totalement d'expérience. Heureusement j'ai repris ma vie d'étude et de travail. Je travaille pour terminer l'œuvre commencée pour le socialisme. je sens la nécessité d'abandonner définitivement l'*Asır* où je ne puis plus continuer.

De nouveau le travail du C[lub] d[es] I[ntimes] négligé depuis un certain temps. Le changement d'employé pourra servir à avoir un peu d'ordre dans le bureau. La fréquentation avec les connaissances devient de plus en plus rare.

28/8/10. Heureusement je continue mon petit travail sur le socialisme. Moins de paresse. Plus de soin dans les affaires. En tout cas l'ordre laisse toujours à désirer. Toujours je remarque que j'ai très peu de fréquentation. Pas d'avancement dans mes connaissances professionnelles d'avocat, j'étudie très peu le droit. Jusqu'ici je n'ai pas eu à défendre de procès sensationnel et compliqué pour essayer mon talent d'avocat et ma plaidoirie. Ma vie privée

est très monotone tandis que j'ai besoin de grands mouvements, de sensation, et de changements continuels. Je n'ai pas eu encore l'occasion de m'adjoindre un associé.

20/8/10 (sic). J'ai démissionné du journal *Yeni Asır* et fréquente plus souvent le Club. Suis très mécontent de l'attitude de mes collègues vis-à-vis le conseil communal.

Il n'y a pas grand mouvement dans les affaires. Toujours le même défaut de ne pas assurer les honoraires des affaires. Je pense faire des bons préparés pour faire signer les clients. Le travail sur le socialisme avance toujours. Très peu de temps pour la lecture de livres et journaux. Augmentation énorme de frais à la maison. Les démarches pour acheter du terrain et faire construire une maisonnette continuent.

17/9/10. Je viens de rentrer d'un voyage à Vienne où j'ai accompagné ma sœur Rachel. Il y a un grand changement dans mes conceptions générales. C'est du progrès. Après avoir présenté ma démission au *Yeni Asır* il faudra maintenant s'engager de nouveau pour 4 heures par jour et peut-être plus tard j'assumerai la charge de rédacteur en chef. La publication du livre sur le socialisme retarde encore. Demain je pars pour Cavalla en compagnie d'une vingtaine de membres du C[lub] d[es] I[ntimes] Il y aura une fraternisation entre nous et le club Union et Progrès. C'est un grand bien pour la patrie et pour les israélites en particulier.

2/11/10. Beaucoup de sensation ces derniers temps. J'ai grandi à mes propres yeux. De nouveau rentré à la rédaction de l'*Asır* avec plus de charges et plus grands appointements. Je ne sais pas si je pourrai continuer à travailler à la rédaction. A la suite de mon voyage à Vienne je viens d'entreprendre de fonder à Salonique de la part du C[lub] d[es] I[ntimes] sous la protection de hauts personnages de Vienne une œuvre d'immigration israélite. C'est une œuvre qui peut avoir un très grand essor.

8/11/10. Je continue à grandir à mes propres yeux. J'ai toujours le défaut de ne pas être bien ??? persuadé de réagir au plus vite. Continue l'œuvre d'ottomanisme avec ardeur et obtiens toujours de bon résultats. Je deviens de plus en plus casanier. Toujours négligeant et paresseux pour les travaux de l'*Asır*. Je ne continue plus mon travail sur le socialisme. Affaires pas mal.

9/11/10. Je suis de très mauvaise humeur à cause de mon caractère négligeant et distrait. Cela me fait beaucoup de tort, me cause une mauvaise réputation en ville. J'ai résolu plusieurs fois de réagir contre ce défaut de caractère. Jusqu'ici aucun résultat. Espérons qu'il y en aura dans l'avenir.

Faut-il prétendre à me porter candidat pour les prochaines élections à la Chambre des députés ? Je ne l'ose pas encore. Mais dans deux ans il peut avoir de très grands changements. dans tous les cas il faudra absolument se porter candidat pour les élections municipales. Tâcher à se faire connaître de plus en plus parmi les Turcs et se faire apprécier.

23/11/10. Ces derniers temps j'ai été de passage à Serrès où j'ai donné une conférence au Club U[nion] et P[rogrès] et une à l'école israélite. A la suite de cette dernière conférence il vient d'être fondé à Serrès un centre de réunion israélite. C'est une nouvelle œuvre de bien à enregistrer à mon actif. Je viens de passer ma démission de membre du comité de la Hilfsverein¹⁵ parce que les tendances générales ne correspondent pas à mes vues. C'est un pas en avant vers le libéralisme et loin du nationalisme juif. Plus je continue dans les affaires plus je constate que la clientèle s'acquiert grâce aux connaissances et aux fréquentations c'est ce qu'il faut tâcher d'augmenter. Au journal je suis très paresseux. Il faut réagir. J'ai abandonné totalement mon ouvrage sur le socialisme. Dommage! et je ne me sens pas la force de vaincre cet accès de paresse. Je

15 Hilfsverein der Deutschen Juden. Organisation Israélite Allemande établi en 1901 avec le but d'aider les communautés israélites d'Europe de l'Est. (Ed. note).

continue à travailler ardemment pour la consolidation de la Ligue d'Ottomanisme laquelle j'espère prendra un très grand essor.

24/11/10. Un très grand calme dans les affaires du Conak. J'y vais très rarement.

20/12/10. Le calme dans les affaires continue. Certaines contrariétés m'ont mis de mauvaise humeur. Mon chagrin est inexplicable. Ma paresse continue toujours. Je travaille très peu pour terminer mon ouvrage sur le socialisme. Ma vie publique est toujours active. Samedi j'ai donné une conférence sur l'ottomanisme qui n'a pas obtenu le succès que j'en attendais. Je ne puis pas en déterminer les causes. Avec mon article d'aujourd'hui dans la *Epoca*, je me suis exposé aux critiques des sionistes, peut-être ai-je agi à la légère. Au C[lub] d[es] I[n]times j'ai toujours des contrariétés mais il faut continuer quand même.

Ma correspondance avec Gustav Cohn¹⁶ concernant l'immigration de juifs roumains en Turquie paraît prendre une tournure très favorable. Il faudra persévérer. Je décide encore une fois de me retirer du *Yeni Asır* pour travailler assidument aux travaux privés et aux affaires de mon bureau. En même temps je me retirerai de la vie publique jusqu'à un certain degré. Je constate non sans amertume qu'au lieu d'avancer dans mon métier je recule tandis que d'autres avancent. Il faudra déployer un [peu] plus de tact et d'activité.

21/12/10. Toujours triste et mélancolique. Il paraît que je suis très "Embelecado"¹⁷ et crois [que] tout le monde me regarde de travers et avoir des ennemis au sein C[lub] d[es] I[n]times même. En tout cas pour avoir moins d'ennuis et de tracasseries mutuels il faudra enfin se retirer peu à peu de la vie publique que je mène. Un peu

16 Gustav Cohn (1840-1919) économiste Allemand. (Ed. note).

17 Terme en ladino qui signifie "esprit confus". Je remercie Karen Gerşon Şarhon pour son explication. (ed.note)

moins d'apreté dans les question où je sens mon amour-propre engagé. Plus de douceur, plus d'ordre. Il faudra fréquenter un peu plus et plus soigneusement les loges maçonniques et prendre la maçonnerie au sérieux, tâcher d'y progresser et déployer une activité fructueuse pour l'œuvre.

4 janvier 1911. Je me fais toujours des reproches d'avoir négligé les affaires de ma profession d'avocat et c'est comme un résultat funeste de cette négligence que je remarque que je ne fais aucun progrès dans ma carrière, tandis que d'autres en font et très rapidement. Je prends par conséquent fermement les résultats suivants:

1o Pendant le jour ne m'occuper que des affaires regardant ma profession.

2o Aller tous les jours au Conak assister aux débats pour en profiter.

3o Tâcher de m'associer avec quelque avocat renommé et expérimenté en même temps car c'est ainsi que je pourrai m'assurer un avenir. Je pense tenter une combinaison avec Ali Kiémal ou bien Ishac Tevfick.

4o Etre un peu plus expansif pour pouvoir avoir des relations amicales avec tous le monde.

5o Etudier un peu plus les livres de droit.

Quant à ma vie publique je n'ai rien à me reprocher. J'y travaille avec plus d'assiduité et d'énergie que dans mes propres affaires. Je ne suis pas apprécié à ma juste valeur mais cela ne peut pas m'arrêter. Ma vie dans la famille aussi est irréprochable. Il faut mettre un peu plus d'ordre dans mon travail à la maison pour devenir studieux.

13/1/1911. Ces derniers jours j'ai eu beaucoup de chagrin à cause des affaires du Club où je ne suis pour rien. On m'accuse de chose dont je ne me doute pas. Je n'ai rien à me reprocher pour

mériter ces attaques injustes. Rien que mes attaches avec le C[lub] d[es] I[ntimes] qui me rend victime de ces insinuations. Je suis très chagrin. Il faudra arrêter une bonne ligne de conduite dans ma vie publique pour me soustraire à ces chagrins qui me causent beaucoup de mal dans ma santé.

16/1/1911. Je reviens de mon court voyage à Serrès. Mon état d'âme a changé, ma nervosité s'est calmé. Je crains que maintenant il faudra recommencer. Il faudra être ferme dans ma résolution de me tenir un peu à l'écart des affaires publiques. Ma conférence au Club Militaire de Serrès a produit un très bon effet. Je deviens de plus en plus moins studieux. C'est un malheur.

17/1/1911. L'attitude du Tribunal de Commerce à mon égard est indigne. J'ai été injustement renvoyé du syndic dans une affaire. Cela me rend de nouveau nerveux. Il faudra entreprendre des démarches qui peuvent me mener très loin. Il faudra en tout cas garder son calme.

19/1/1911. Le premier pas a été déjà fait pour la question du syndic au Tribunal de Commerce. Je pense aller voir demain le procureur général auprès du Tribunal d'Appel ou bien Djelal Bey, directeur de justice. Ma nervosité diminue. J'ai rompu toute relation avec F.

23/1/1911. Je n'ai pas encore adressé la requête des négociants contre le T[ribunal] d[e] C[ommerce] J'hésite encore. En tout cas il faudra mettre fin à cette situation. Je pense avoir un rendez-vous avec J. Naar pour mettre fin aux différends qui divisent certaines parties de la population.

J'ai de grands projets pour développer l'activité du C[lub] d[es] I[ntimes] dans le sens de l'ottomanisme.

Ma négligence dans les affaires continue. Il faut faire tout son possible pour s'en corriger.

26.1.11. Je suis réconcilié avec le T[ribunal] de C[ommerce] Il faudra avoir une explication avec F. pour avoir le cœur net.

Aujourd'hui j'ai lié connaissance avec S. H. Il faudra toujours continuer à faire augmenter ces liaisons.

28.1.11. Aujourd'hui je suis très nerveux pour la question des journaux. J'ai peur d'être injustement attaqué par les journaux.

29.1.11. Malgré toutes mes décisions de me tenir à l'écart des choses publiques cela m'est impossible.

7.2.11. Je me sens plus nerveux pour les affaires publiques. L'affaire du T[ribunal] de C[ommerce] est déjà réglée, plus d'animosité: il me manque une explication franche avec F. Toujours incapable de diriger les affaires. Considération publique augmente. Je perds énormément de temps pour des choses futiles. Je ne tâche pas sérieusement de me perfectionner de plus en plus. Presque pas de lecture autre que celle des journaux. Toujours le manque de programme.

8/2/11. J'apprends de plus en plus à connaître les hommes. Combien ils sont intéressés. Quand il y a l'intérêt ils s'en foutent de toutes les autres considérations. Il faut cette méfiance envers tous. Ah! la médisance des hommes! Ils trouvent à critiquer les œuvres les meilleures. Voilà pourquoi il faut faire tout ce que nous dicte la conscience sans nous préoccuper de ce que disent les autres.

Le bilan de ma journée est tout à fait nul: une poignée de main à un ami, un article de journal, une conversation, la lecture d'un ou deux journaux, c'est tout. Jusqu'ici je n'ai pas encore décidé la question d'engager ou non un associé. J'en aurai besoin pour l'été. Deux tentatives ont tout à fait échoué.

10/2/11. Aujourd'hui une idée me fait beaucoup réfléchir. C'est l'idée qui a surgi à la suite d'une conversation avec N. S. Il est revenu sur la question d'avoir un journal turc qui serait l'organe des israélites, et naturellement sans avoir des tendances nationalistes. ce journal aurait le seul but de défendre notre cause lorsque le cas se présentera. M. N. S. insiste pour que je prenne l'initiative

et en devienne le promoteur. Je pense qu'une combinaison pourrait se faire avec le *Zeman* dont le rédacteur en chef est S. N. également avocat. Nous pourrions nous associer pour faire l'avocat et le journalisme en même temps. Il faudra trouver l'occasion de voir I. N. Ce sera une affaire magnifique. On servira la cause des Israélites de la meilleure façon. On ne permettra pas qu'ils soient injustement attaqués.

13/2/11. Toujours la question des Clubs me préoccupe et m'inquiète. La question du sionisme est à l'ordre du jour et il faudra en tout cas y jouer un rôle. Il y a encore la question du journal. L'idée marche mais pas dans le sens que je le concevais. En tout cas il faudra travailler pour pouvoir obtenir quelque chose qui soit utile.

Les affaires chôment pour le moment. Pourquoi ai-je abandonné définitivement la plume d'écrivain turc ? Je ne sais pas mais je sais que ce n'est pas bien. Ma journée d'aujourd'hui est presque perdue, moralement et matériellement.

19/2/11. La séance d'hier au C[lub] a été mouvementée. Quelques intrigants ont gâté tout ce qui a été fait jusqu'ici pour le s. m. J'ai été très chagriné parceque on constate de nouveau les intrigues bouleverser un travail des plus utiles pour le pays et pour la nation. Vu que les opinions de la majorité des membres du comité ne concordent pas avec les miennes, je décide de me retirer effectivement de l'activité du Club sans cependant donner ma démission. Plus tard, d'après les circonstances je déciderai s'il y a lieu de travailler en dehors du Club.

24/2/911. J'insiste sur ma décision de ne pas déployer une très grande activité au C[lub] mais j'ai été obligé de m'occuper de quelques petites affaires déjà expédiées. Dorénavant je consacrerai toute mon activité à mes études. J'ai assumé un procès qui me mettra aux prises avec la clique cléricale de notre ville. Il faudra braver cette clique sans pourtant me départir de la prudence. Mes relations avec le président et I. ont pris le cours normal. Pour le

moment il faudra suspendre provisoirement le travail en faveur de l'ottomanisme pour le reprendre plus tard en temps opportun. J'ai décidé de reprendre ma collaboration dans les journaux mais j'hésite de le faire dans le *Yeni Asır*, très mal vu dans les cercles turcs et le parti U[nion] et P[rogrès] En tout cas il faudrait commencer à écrire et décider après l'emploi que je ferai de mes écrits.

10/3/911. Malheureusement je n'ai pas pu persister dans ma décision concernant le C[lub] C'est une preuve de faiblesse de ma part. En tout cas, dans l'avenir il faudra être plus réservé. J'ai commis une gaffe en adhérant à la loge de Béné Béríte¹⁸. Il faudra trouver le moyen de s'en débarrasser ou bien de le concilier avec la franc-maçonnerie.

12/3/911. L'opinion publique au sujet de l'ordre B[éné] B[éríte], a changé. On paraît comprendre qu'il ne s'agit plus de sionisme ni de quelque chose de dangereux. En tout cas il faudra être réservé aux yeux des Turcs. La question du sionisme continue à m'inquiéter. On voit clairement que l'antisémitisme commence déjà à prendre racine en Turquie à la suite de ce mouvement stupide. Aujourd'hui dimanche, aucune affaire au bureau. Mauvais temps, mauvaise humeur, journée presque perdue, outre l'article que j'ai envoyé au *Roumélie*¹⁹ en réponse à ses attaques contre les israélites qu'il accuse comme déserteurs.

17/3/911. Je suis incorrigible. Je me mêle toujours de choses qui ne me regarde pas et pour lesquelles il faut lutter, se faire du mauvais sang. Assez de luttes! Assez de zèle pour les choses concernant les intérêts commerciaux car cela me fait beaucoup de mauvais sang. Il faut tâcher de jouir de la vie autant qu'on le peut. Je suis enclin à me retirer de l'activité prodiguée jusqu'ici pour l'intérêt exclusif des israélites. En vrai maçon il faut que je

18 B'nai B'rith a été fondé en 1843 à New York. C'est la plus ancienne organisation Juive toujours en activité dans le monde. (Ed. note).

19 Rumeli, en Turc. (Ed. note).

travaille pour le bien de l'humanité en général et cela par les loges maçonniques. On peut travailler aussi pour le bien de la patrie c.à.d. pour le bien de tous mes concitoyens. Je tâcherai d'évoluer dans ce sens.

21/3/911. Je persiste dans mon intention à travailler pour le bien général de tous mes concitoyens. Il en a été fait les premiers pas avec la publication dans la *Roumélie* d'un article pour la formation d'une «ligue patriotique». Je pense m'employer pour la réalisation de ce désir. Je continue à publier dans le *Yeni Asır* la série d'articles sur les nationalités en commençant par les «Valaques». Ces articles sont destinés à produire quelque sensation. Il faudra être un peu réservé.

22/3/911. J'ai commencé à travailler pour l'affaire L.P. J'ai rencontré dans certaines personnes peu d'encouragements. Cela ne me décourage pas. Je continuerai quand même toujours avec plus de réserve, mais toujours avec persévérance. Je sais bien qu'il y aura à subir plusieurs contrariétés, cela ne me retient pas.

29/3/910. je me suis repenti d'avoir voulu défendre le B[éné] B[érite] à la loge Macédoine. Cela peut servir à me faire une mauvaise réputation parmi les Turcs qui peuvent me considérer comme nationaliste juif quand je suis l'ennemi acharné du nationalisme juif. Il faudra continuer mes efforts pour la formation de la ligue patriotique mais tout doucement. Ces derniers jours j'ai eu plusieurs accès de chagrin et d'émotion qui m'ont rendu pessimiste. C'est une preuve encore de la nécessité de se retirer de l'activité publique et tâcher d'avancer dans ma carrière d'avocat où je me vois très bien disposé soit par la connaissance profonde de la langue turque soit par ma facilité et mon habitude de rédaction ce qui mène à l'éloquence et soit par mon application à l'étude. En tout cas il ne faudra pas négliger tout à fait le journalisme turc. On ne peut pas savoir où cela peut mener. En tout cas, il est très nécessaire de suivre soigneusement la politique intérieure. J'ai

négligé jusqu'ici l'achat d'une maisonnette tandis que c'est très nécessaire pour assurer mon avenir.

3/4/911. Aujourd'hui je suis dans un état d'âme très curieux. Deux personnes m'ont parlé de ma candidature à la députation. Il y a quelques jours de pareilles présomptions m'ont été rapportées par une autre personne. Il paraît qu'on en parle trop dans le public. Faut-il y penser sérieusement ? En tout cas il faut être plus réservé dans tous mes actes et gestes.

Ce matin, j'ai eu une entrevue avec le prêtre arménien de notre communauté. Je suis sorti de là avec l'impression qu'il faut approfondir la question des nationalités et tâcher de publier là dessus un livre qui, j'en suis sûr, serait très bien accueilli soit en Turquie soit en Europe. Je me trouve très ému. Il faut faire grande attention à la manière de s'habiller et de se tenir. Cela a une très grande influence sur le public. Le procès Nehama - *Avenir* m'alliènera la sympathie de tous les religieux. C'est un sacrifice que je fais en faveur d'un ami.

On recommence l'activité à la ligue d'ottomanisme. Il faudra travailler dur pour parvenir à être utile à quelque chose. La situation de ma sœur Rachel à Vienne me procure du chagrin et des dépenses énormes. Il faudra s'y résigner.

5/4/911. Toujours ému. Certaines occasions et certaines circonstances ont contribué à relever ma confiance en moi même. Hier soir dans le banquet du Parc, j'ai lié connaissance avec Zia bey, délégué de l'U[nion] et P[rogrès]. Hier aussi dîner ensemble avec Y.[unus] N.[adi]. Entretien très cordial, préparé terrain pour la formation d'un comité dans le but de publier certains ouvrages en turc pouvant contribuer à enrichir notre bibliothèque nationale. J'espère obtenir du succès dans cette entreprise.

Dans les affaires aussi il y a un peu de mouvement. Seulement les frais qui augmentent de jour en jour, les charges en faveur de ma sœur à Vienne ne me permettent plus de faire des économies

tandis que pour pouvoir travailler tranquillement il est indispensable que je sois sûr de mon avenir. Il faut avoir de côté au moins un millier de Lts.

6/4/911. Mes espoirs concernant mon activité dans le domaine patriotique tendent à s'écrouler. L'incident Y.[unus] N.[adi] et l'interprétation donnée dans le *R[umeli]*. d'aujourd'hui ont fait branlé ma confiance dans l'avenir. Je suis décidé à persévérer, à continuer mes efforts dédiés au bien de la patrie et de la nation ottomane. Patience et persévérance. Le combat avec les difficultés de tout genre est très dur. Il faut risquer plusieurs chutes pour pouvoir monter toujours dans le chemin du succès.

9/4/911. De nouveau découragement. La réception froide faite par Y. N. hier et les quelques mots dits par I. F. sur mes relations avec les Turcs m'ont mis de très mauvaise humeur. Je suis injustement soupçonné soit de la part des Turcs soit de la part des Juifs. Que faut-il faire? Abandonner pour un certain temps et les uns et les autres et ne m'occuper que de moi même et passer mon temps en m'instruisant et en publiant des écrits qui n'ont pas trait ni au judaïsme ni à l'ottomanisme et de caractère seulement scientifique, littéraire ou social...

10/4/11. La mauvaise humeur continue toujours. Hier soir je me suis trouvé dans un milieu rabbinique. Je me sentais rappetit, et retombé à mon ancien état. Je ne comprends pas pourquoi je ne me sens pas gai. L'affaire de la maison de S. R. ne me tente plus. Il faudra réfléchir là dessus. Ne pas se presser. Continuer, continuer toujours à s'instruire et à acquérir de la compétence dans certaines matières. Mes opinions sur l'esprit de tolérance des Turcs commencent à s'ébranler à la suite des publications du *Roumeli*. Ah! comme je transige très vite dans mes opinions et mes impressions. je ne suis toujours pas maître de mes nerfs et de mon sang-froid. Il n'y a rien à faire pour le moment, travailler, travailler sans cesse dans le calme et le silence, éviter le public autant que

possible.

16/4/11. Mon projet pour la formation d'une société de culture nationale commence à se réaliser. Deux séances ont eu lieu dans mon bureau dans lesquelles ont été jetées les bases de cette société. Le Comité Central U[nion] et P[rogrès] a promis de prendre la commission sous son patronage et financer l'entreprise. Si cela se réalise j'aurai encore une bonne œuvre à enregistrer à mon actif. De plus en plus je constate que les [Turcs(?)] méprisent les juifs. C'est un mépris dissimulé qui peut éclater subitement. Je persiste dans mon idée que ce n'est pas une cause pour nous en éloigner, au contraire cela doit nous pousser à nous rapprocher de plus en plus car le mépris et le malentendu proviennent souvent de ne pas se connaître. Quand on se connaît bien, on s'aime et on se respecte mutuellement. Les embarras de famille de ??? me tourmentent toujours et m'inquiètent pour l'avenir. Au C[lub] d[es] I[n]times mon activité reste limitée. Je pense consacrer dorénavant toute mon activité à la publication de livres. C'est le meilleur emploi que l'on puisse faire de son temps.

21/4/911. J'ai été très content de la séance d'hier soir au Comité Central U[nion] et P[rogrès] N. qui me traitait toujours très froidement s'est montré un peu accueillant. Mes relations avec les autres aussi ont été très cordiales. ainsi je commence à me créer un milieu tout à fait nouveau. J'en suis très content. J'ai perdu le procès N. A. Cela m'a causé un très grand chagrin. J'espère me rattrapper en ayant recours à la cour d'appel.

25/4/911. La séance d'hier soir du Comité I. M. n'a pas été très satisfaisante. De plus en plus je me fais la conviction que je serai obligé de travailler tout seul. J'ai conçu le plan de deux œuvres, l'une plus utile que l'autre. Les différentes nationalités de l'Empire Ottoman et les différents courants politiques de l'Europe. Il faut se mettre à l'œuvre sans retard et travailler plus assidument et méthodiquement. Je tacherai de me faire et d'appliquer le pro-

gramme suivant: Lever 5; 6 1/2 au travail jusqu'à 9; 9 - 12 bureau; 1 repas; 1 - 2 lecture; 2 - 4 Conak; 4 - 6 bureau; 6 - 8 promenades, commissions, clubs; 8 -9 dîner; 9 - 10 lecture journaux. Heureusement je suis très loin des questions mesquine du Club et consacre de plus en plus mon activité à des choses sérieuses.

28/4/911. Tous les membres du bureau nous avons passé hier une journée très heureuse au petit café. Je suis retourné de très bonne humeur. Je continue toujours à faire de bonnes lectures. C'est un pas sérieux vers le progrès après que j'avais commencé à négliger totalement la lecture. Je travaille maintenant plus régulièrement. J'espère pouvoir mener jusqu'au bout les livres que j'ai entrepris de composer. Je commence à me pénétrer de plus en plus des questions politiques. Je continuerai dans cette voie. Il faudra commencer à apprendre aussi le psychologie et la sociologie recommandées par Z.²⁰ En réalité aussi on apprend à observer, à coordonner les constatations. Je suis toujours loin du C.[lub] d.[es] I.[ntimes] Il faudra continuer à se désintéresser des questions mesquines qui s'agitent de temps à autre.

30/4/911. Toujours continuation de la lecture. Il faudra prendre les systèmes de notes. J'essaierai. Je viens de recevoir deux lettres de Mr A. Ch. qui me touchent au cœur et qui m'ont encouragé à continuer dans la voie d'impartialité que je me suis tracé. Ce soir à l'assemblée générale, il faudra combattre certains principes rétrogrades qu'on vient de faire passer. Il faudra parler avec modération et ménager les susceptibilités des autres.

2/5/911. Je continue à faire de bonnes lectures et commencerai le travail sur les nationalités d'une façon très sérieuse. Il faudra commencer dès maintenant les travaux y relatifs et en même temps se mettre en correspondance avec les personnes compétentes. Si les articles écrits à ce sujet à l'*Asır* ne seront pas bien rémunérés il faudra y renoncer car ce sera du temps perdu. Je me

20 Ziya Gökalp. (Ed. note).

fraie un chemin dans les milieux turcs. C'est bien. Il faudra continuer dans cette voie car c'est ainsi que je pourrai être le plus utile à mes corréligionnaires et à ma patrie. La situation de politique intérieure m'inquiète. On n'est pas dans une voie qui puisse inspirer de la tranquillité. Des complications sont très probables.

3/5/911. Mauvaise humeur. La cause ? Je ne puis pas la définir. Hier soir j'ai été en contact avec de gros bonnets. Bonne impression. Le matin discussion avec quelques collègues sur l'ottomanisme. Bonne impression. Désœuvré, faute d'employés. Il faut renoncer à écrire des articles dans le *Yeni Asır* et consacrer tous les efforts à l'œuvre.

4/5/911. Continue toujours la lecture de livres sérieux. Renoncer à écrire dans les journaux turcs. Consacrer tous les efforts à la composition des livres ébauchés. Je commence à m'habiller mieux qu'auparavant. Il faudra continuer dans cette voie. Tâcher de fuir de plus en plus la popularité et travailler sérieusement à me rendre utile aux autres et à moi-même. Il s'agit d'engager un nouveau secrétaire pour mon bureau. Je ne sais pas où le trouver. Je remarque que je suis désintéressé complètement des affaires du bureau et suis devenu dépendant du secrétaire. C'est très mal. Il faudra réagir. J'ai grand envie de voyager. Mais malheureusement je ne pourrai pas le faire parce que je me trouve seul. Il faudra y penser très sérieusement. Je ne me décide pas encore à acheter un terrain ou une maisonnette. C'est de la négligence coupable. Il faudra faire tout son possible pour raffermir le groupe de négociants, c'est la base de mon gagne-pain. Je trouve que j'agis très légèrement à ce sujet.

Les élections communales s'approchent. Je suis bien décidé à ne jouer aucun rôle. En tout cas du résultat des votes je pourrai conclure sur la considération dont je jouis parmi le peuple. Hier soir je me suis engagé dans une voie périlleuse. Serai-je capable de me contenir?

8/5/911. J'ai eu plusieurs sensations très différentes. Des gens viennent me demander si je pose ma candidature à la députation qu'on m'attribue l'intention de vouloir travailler dans ce sens. Qu'est-ce-que cela signifie ? A qui ai-je parlé de cela ? En quoi ai-je pu manifester ce désir ? C'est curieux et en même temps c'est symptomatique.

Hier soir à l'assemblée générale je n'ai pas eu l'occasion d'émettre les réflexions que je m'étais proposé parce que le milieu n'était pas propice. En tout cas plusieurs de mes propositions ont été acceptées. Je crois toujours remarquer un courant contre ma personne parmi quelques membres du Comité. Il faut ne pas le faire accentuer en tachant de réagir contre le courant car il faut toujours éviter les luttes et les combats tout à fait inutiles.

10/5/911. Je constate de plus en plus que la méfiance chez les Turcs augmente toujours, et qu'il faut être très réservé avec eux. En tout cas nous traversons des moments très difficiles. Tout acte, tout geste attire de la critique. Les esprits sont tellement surexcités qu'on soupçonne son ombre. Voilà pourquoi il faut se taire au moins pour quelque temps. le Club je commence à la fréquentation. Grâce à cette fréquentation on pourra briser la froideur des esprits.

11/5/911. Aujourd'hui on m'a inspiré l'idée de transférer le siège des affaires à Constantinople. Ce ne serait pas mal si on pouvait s'assurer la collaboration dans un journal, le *Tanin* par exemple, ainsi on pourrait être sûr du succès ou bien on aurait un point d'appui. Il faudra y réfléchir, se rendre là-bas pour tâter le terrain. En tout cas il faudra préparer la voie par la publication des livres.

L'affaire de l'achat d'une maisonnette reste toujours en suspens. Il faudra se dépêcher.

14/5/911. Ces jours-ci j'ai toujours pensé à l'achat d'une maisonnette et j'ai fais à ce sujet des démarches très sérieuses. Peut-

être ces jours-ci les démarches aboutiront à quelque résultat palpable. La stagnation des affaires continue. Depuis quelques jours je ne profite rien des lectures parce que je me trouve très distrait. Il faudra commencer dès maintenant le travail d'écriture pour les livres afin de m'intéresser plus aux lectures et travailler plus systématiquement sans la lecture. Le dîner de vendredi avec mes collègues, la réunion d'hier soir avec G., la discussion avec M., ce sont des événements remarquables.

19/5/911. Je me surprends en état de paresse.

26/5/911. Je consacre toute mon activité à l'Union Commerciale car elle paraît ébranlée par le retrait d'un de ses membres. En tout cas je ferai de mon mieux pour le maintenir. Au C[lub d[es] I[ntimes] je travaille mais je vois que là aussi le désordre, le mécontentement, la froideur se répandent de plus en plus. Il faut toujours continuer la réserve. Aux tribunaux je n'ai presque pas d'affaires. Ce n'est pas très encourageant. C'est la conséquence de la négligence que j'ai montré jusqu'ici pour avancer dans ma carrière.

L'affaire de la maisonnette est déjà presque conclue.

31/5/911. Mauvaise humeur. Pas d'affaire. Stagnation complète. Ebranlement du groupe. Je constate de plus en plus les effets de ma négligence et de mon imprévoyance. Pas moyen de me corriger car c'est inné. En tout cas il faudra faire tout son possible pour se corriger. La paresse et le manque de méthode dans mon travail me font perdre beaucoup de temps.

4/6/911. L'arrivée du sultan à Salonique a troublé la régularité des affaires. Ces jours-ci on ne peut pas penser sérieusement aux affaires. Il faudra changer absolument d'employé car sans un bon employé j'ai les mains et les pieds liés et je ne puis rien faire. Je continue mes lectures mais sans rien écrire. Pas d'esprit de suite, pas de persévérance dans le travail.

5/6/911. La stagnation des affaires, l'augmentation des frais, et le péril du groupe commercial continuent. Je suis inquiet et de

mauvaise humeur. Je remarque que je suis devenu très paresseux, que je laisse les affaires entre les mains des employés et par conséquent les anciens clients peuvent se retirer. Je rêve toujours de m'établir à Constantinople en travaillant en même temps pour quelque grand journal quotidien. En tout cas profitant des vacances je ferai une visite à Constantinople. Peut être que je parviendrai à me faire une idée. Aux élections communales j'ai été mis à l'écart par les ennemis du C[lub] d[es] I[ntimes] La réussite ou non constituera une indication pour les élections futures, municipales ou parlementaires.

La question de m'associer avec un autre avocat reste toujours en suspens. Je n'ai rien tenté à ce sujet. Aujourd'hui je tâcherai de faire une démarche là-dessus. L'affaire de la maison a été définitivement conclu.

13/6/911. Ces jours-ci nouvelles attaques contre le C[lub] d[es] I[ntimes] Nouveaux chagrins pour moi car de nouveau mon nom est calomnié injustement rien que parce que je fais part du C[lub] d[es] I[ntimes] Mais mon Dieu! n'y a-t-il pas le moyen de se mettre à l'écart de ces mesquineries. Je suis toujours disposé à lutter avec la plus grande tenacité mais pour des idées et non pas pour des mesquineries. C'est une faiblesse de ma part que de ne pas persister dans ma décision de rester un member passif dans le sein du Club pour éviter des nervosités inutiles. Reprendre mon activité d'avocat et d'écrivain et si possible travailler pour la cause commune en dehors des club et des partis.

16/6/911. La position de l'Union Commerciale se trouve toujours ébranlé. Il faudra prier Mr Errera pour qu'il tâche de la renforcer. D'autre part il faudra travailler sérieusement pour montrer l'utilité de ce groupe. Le combat dans la vie publique ne s'accomplit pas sous des auspices très favorables. Le moment n'est pas propice de se mêler dans les luttes. Il faudra se mettre absolument à l'écart jusqu'à ce que les conditions changent. Me con-

sacrer absolument à ma profession. Le reste du temps à la lecture et la composition d'œuvres utiles et durables. Assez de luttes et de combats improductifs. Les élections communales ne m'ont pas été favorables. J'attribue cet insuccès à mon âge et à ma qualité de non salonicien et peut être au peu de sympathie de certains de mes collègues. Je passe outre sans approfondir.

18/6/911. Peu entreprenant. Je n'ai pas le courage de faire une proposition à Mr T. qui je crois serait acceptée facilement. Pour un certain temps je renonce complètement à la vie publique pour me consacrer au travail silencieux et productif. Je n'ai presque pas d'affaires dans les tribunaux. Qu'est ce que cela prouve ? Ma réputation d'avocat laisse à désirer et il faut déployer tous les efforts possibles et imaginables pour l'acquérir. Hier j'ai commis une gaffe en ayant un langage très peu poli envers A. Il faut faire tout le possible pour réparer la faute commise. Je pense toujours à faire un voyage. Je ne me sens pas encore décidé sur le temps et le lieu où je dois me rendre. En tout cas le voyage est absolument nécessaire.

22/6/911. Je suis plus optimiste au sujet de la durée de l'Union Commerciale. Demain je commencerai déjà les encaissements. Je n'ai pas encore commencé à m'adonner au travail intense. L'habitude de la paresse s'enracine de plus en plus. Il faudra travailler toujours avec méthode et sans s'étendre sur un canapé. Au club je continue ma politique passive. Il faudra persévérer dans cette voie. Seulement si on trouve l'occasion d'intervenir sérieusement en faveur de la réconciliation il faudra le faire mais toujours avec précaution. A l' U[nion] et P[rogrès] je me trouve toujours à l'écart. Tant mieux mais il ne faut pas négliger les travaux de composition. Les affaires chôment presque. Je me propose d'aller voir Mr P. pour lui demander ce qu'il pense au sujet du poste de drogman du Consulat de France, naturellement pour s'occuper qu'une partie de la journée. Ne jamais renoncer à la carrière. Il faut aussi que je me rende à Constantinople en prenant

des recommandations pour les hommes de lettres de là-bas. Ainsi je puis me frayer un chemin vers Constantinople.

23/6/911. J'attends l'arrivée de Mr A. E. pour consolider les bases du groupe et après partir pour Constantinople. Un nouveau dérangement vient de se produire dans ma vie. C'est le départ de A. vers ??? Je serai obligé de m'occuper très sérieusement des affaires de la maison, des achats de provision etc. Je devrais acheter des meubles etc. Il y a aussi l'affaire de ma sœur R.[achel] avec son mari. Cela peut me causer beaucoup de chagrin.

Au Club aussi les choses vont très mal. Il faudra s'abstenir de jouer dans cette affaire un rôle quelconque parce que cela pourrait me causer du désagrément. Le mieux c'est d'arranger les affaires pressantes et partir après 20 jours au plus tard.

FRANSIZCA GÜNLÜĞÜN ÇEVİRİSİ

Huzûr-ı âli-i fehimânelerine

Devletli efendim hazretleri,

Acizleri Türkçe, Fransızca ve Almanca lisanlarına sûret-i mükemmelede [mükemmel şekilde] aşına olup bir müddet bazı Dersaadet gazetelerine hizmet-i tahririyede [yazı hizmetinde] bulunduktan sonra Asır Gazetesi muharrirliğine [yazarlığına] dâhil olarak gazeteye ara sıra mütalaat-ı mahsusa [özel değerlendirmeler] yazmağa ve umûr-ı tercüme [tercüme işlerini] deruhde [üstlenmek] ile dört seneden beri orada ifâ-yı hizmet etmekte bulunduğumdan umûr-ı tahririyenin bilcümle şubâtında [şubeler] tecrübe-i tâm peyda eylediğim [tecrübe edinmek] gibi tercüme hususâtında dahi büyük bir rûsûh ve meleke iktisâb [maharet kazanmak] eyledim. Sâye-i şahânedey feyizyâb [bollaşmak] olmak emeliyle hizmet-i müftehire-i devlete [şerefli devlet hizmetine] dâhil olmak istid'âsındayım [dileğindeyim]. Maiyyet-i celile-i hidîv-i eframilerinde [Rumeli Müfettişliği makamı kastediliyor] hizmet-i çâkerâneme [kulcasına/aciz hizmetlerime] lüzûm ve ihtiyac bulunacağı takdirde icâb ederse bi'l-imtihan [imtihanla] tayin ve istihdâmım [görevlendirilmem] hususuna âtîfet [şefkat] ve inâyet-i [yardım] dâver-i eframilerinin [büyük adaletinizin] şâyân buyurulması [münasip/layık] bâbında emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir [emir ve yetki sizindir].

Fî 21 Şubat sene [1]319 / [5 Mart 1904]

*Asır Gazetesi
Muharrirlerinden
Moiz Kohen*

*

*Asır Gazetesi**İdaresi**ADMINISTRATION DU JOURNAL**ASR*

Asır Gazetesi muharrirliğinde [yazarlık] bulunan Kohen Efendi'nin müddet-i memuriyeti zarfında ibrâz eylediği [ortaya koyduğu] asâr-ı liyakat [yeterlilik] ve iktidar ve alelhusus [özellikle] faaliyet-i intizam-ı fevkalâde [titiz çalışması] şayân-ı takdir [takdir edilecek] bir derecede bulunduğunu, kendisi Almanca, Türkçe, Fransızca, İspanyolca'ya aşına, zeki, afif [namuslu], fatin [zeki, uyanık] bir genç olduğunu takdir ve tasdik eylerim.

Fî 19 Temmuz [1]319 / [1 Ağustos 1903]

Asır Gazetesi

Müdür ve Sermuharriri[Başyazar]

İmza²¹

4 Mayıs 1907. Az hareketli bir gün. Sabahleyin imtihanlarıma hazırlanmak için çalışmayı canım çekmedi. Sendika meselelerinin yarattığı üzüntü hafifledi. Bu haksızlığın sessizce geçirtilmemesi için gayret sarf ettim. Tatmin olmak için ümit var. İlk defa bir konsolosluğa isim düştü. Kulüpte çalıştım. Moral açısından vaziyetim tatmin edici. Artık büyük tedirginlikler yok. Gerek ticaret âlemine gerekse yetkililere kendimi kabul ettirmek için kazanılması gerekli nüfuzu elde etmek üzere her türlü imkânlarla çalışmak kararlılığı... Gazetecilikte devam etmeye isteğim yok. İleriye doğru yürümekteyim. Tesadüfün mukayese edilemez tesiri hakkında bir delil daha... Henüz zamanımı ve çalışma metodumu

21 BOA, TFR. I. ŞKT, 32/3112 - BOA, TFR. I. ŞKT [Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Rumeli Müfettişliği Arzuahaller]

intizama sokmayı tamamiyle beceremedim. Bu hedefimi elde etmeye gayret edeceğim.

14 Mayıs 1907. On gün süren bir iç fırtına. Kendime yapacak bir tenkidim olmamasına rağmen üzerime gelen bir deli. Talep mektubu ve ekleri Selanik'e yollandığı için yakınlaşan imtihanlarımı düşünüyorum. Hususî hayatım biraz neş'eliydi. Yeni işler yok. Bu beni üzmüyor, istikbale güvenim hâlâ kuvvetli. Gücüm, diplomamı elde etmeye teksif olacak. O zaman gönlüm daha rahat ve sakin olacak. Bir geçiş halinde olduğumu hissediyorum. Biraz tanınır olabilmek için henüz hiçbir şey denemedim. İmtihandan sonra... Hâlâ cemaat meseleleriyle ilgilenip bir locaya aza olmanın çok faydalı olacağını düşünüyorum.

25 Mayıs 1907. Aboneler sabit olmadığından istikbal belirsiz. Bundan dolayı biraz ümitsizim. Kulüp de tam oturmadı ancak benim en kuvvetli ümidim. Dosyam Selanik'e geri gönderildiğinden bu arada kafam imtihanlarla meşgul. Encümen bugün ilgileniyor. N. ile ayrılmak kaçınılmaz. F'nin yakın bir istikbalde gidişi bana acı veriyor. Bir müddet için kendimi hukuk derslerime vereceğim.

28 Mayıs 1907. Deli hâlâ beni takip ediyor ve tehdit ediyor. Onu idare etmek lazım. Yeni bir iş yok ama ileriye matuf güvenim hâlâ kuvvetli. İmtihanlara başlayamamış olmam beni endişelendiriyor. Kulüp vasıtasıyla hep yeni kişilerle tanışıyorum.

29 Mayıs 1907. Kulüp tarafında büyük hareketlilik var ama benim için iyi neticeler yok. Taraftarlarım arasından hiç kimse mevcut olmadığı için dava vekili olarak dikkate alınmadım ve kimse benden fikir sormadı. Başka faaliyetler de oldu ama henüz bir neticeye varmadılar. İntizamlı bir şekilde hukuk tedrisatına devam ediyorum. Bazı memurların sempatisini elde edebilmek için adımlar atıyorum. Tanınmam kolaylaşıyor.

31 Mayıs 1907. Bir netice alamamakla beraber işlerde bir kıpırdanma var. Hukuk tedrisatı beni sıkmaya başladı ama kalmalı ve sonuna kadar devam etmeliyim. Günden güne daha ev-

cil oluyorum. Artık arkadaşlarımı muntazaman görmüyorum. Yeni mesleğim için özellikle münasebet tesis etmenin, arkadaşlar ve tanıdıklar edinmenin lazım olduğunu görüyorum. İyi bir isim sahibi olmak, bir dava vekili için mühimdir. Bunu başarmanın yolu az talepkâr olmak, herkesi memnun etmek, namuslu ve dürüst olmak, kamu ve halk yararı için yapılacak işlerle azami derecede ilgilenmek. Böylece gazetelerin, ismini çok sık duymalarını sağlamak. Şu ana kadar mesleğimin gerektirdiği prestij seviyesine ulaşamadım. Yapmaya gayret edeceğim.

1 Haziran 1907. Dün adliye müfettişinin bir teşebbüsü yüzünden çok fırtınalı bir gün yaşadım. Ama Allah'a şükür kötü bir neticesi olmadı. Bu olay bana daha dikkatli, ilerde daha öngörüşlü olmam için iyi bir ders oldu. Deliyle görüşüp ithamlarını izah etmesini istemeye niyetim var.

3 Haziran 1907. İyice dolu bir gün. Sıkı çalıştım. Deli yeniden saldırdı. Böyle şeylere bir nihayet vermek için gerekli adımlar atılmalı zira hayatımı zehir ediyor. İstikbal için tek derdim bu. Tüccarlar arasında tanınır olmaya devam ediyorum.

4 Haziran 1907. Hiçbir değişiklik yok. Maneviyatım sıfır. Korkak olduğumu ve durumu abarttığımı anlıyorum. Daima çalışmak lazım. F.'nin gidişinden sonra deli ile barışılabilir. Dünkü üzüntümü hâlâ hissediyorum ama o nahoş sahneleri unutmaya çalışacağım.

Önceki fikirlerimden tamamen uzaklaştığımı hissediyorum. Gazete ve müesseselerle artık ilgilenmiyorum. Bundan böyle hayatım çizilmiş. Yeni mesleğimde ilerleyebilmem için bütün gayretimle devam etmeliyim.

5 Haziran 1907. Sakin bir gün. Yeni bir şey yok. Hep aynı müşteriler. Hukuk derslerime çalışmaya devam ediyorum. An be an, bana oldukça sıkıntı verecek zor bir çalışma olduğunu görüyorum. Ama yine de sonuna kadar gitmeli, hiçbir anı ihmal etme-

meliyim çünkü böylece adımlarım, kesin ve emin olacaktır. Aile meseleleri ile ilgili bazı üzüntülerim oldu.

7 Haziran 1907. Kulüp işleriyle ilgili faaliyetler... Yeni insanlarla tanışmalar, yeni tecrübeler... Öğleden sonra memurlara verdiğim açık büfeye katıldım. Bir anda iş âleminden keyif âlemine geçiş... Memurların sempatisini kazanmak için bunun en iyi vasıta olduğunu görüyorum. Diğer memurlarla da aynı şeyi yapmak için ilk fırsattan istifade edeceğim. Böylece başarının yolunda yürümeye başladım diyebilirim.

11 Haziran 1907. Dengesiz bir ruh hali...

5 Temmuz 1907. Şahsiyetimin değişimi hızla devam ediyor. Neticeye varma şansına sahip olmuş bir sınaî teşebbüste bulundum. Geçirmekte olduğum bu krizde mühim nokta, L. ile olan münasebetler. Bu mesele beni çok meşgul ediyor. İstikbalime tesir edeceği için önümüzdeki hafta halletmeye bakacağım. Kulüpteki yerimin ne olduğunu aydınlığa kavuşturmak için çok gayret sarf ediyorum. İstikbalimi etkileyecek olan bir diğer nokta da bu. Bu iki mesele memnuniyet verici bir neticeye ulaşırsa sakın ve mutlu bir hayat yaşayabilirim. Aksi takdirde çok büyük bir sıkıntı içine düşeceğim. Desteğimi bekleyen bir sürü zavallıya yardımcı olabilmem için Allah, bana bu yolda ilerleme gayreti versin.

9 Temmuz 1907. [...] içindeki [...] bir dereceye kadar aydınlandı ve tespit edildi. L. ile ilişkiler hâlâ muallâkta. Bu hafta içinde son vermeye çalışacağım. İstikbalim, bunun neticesine bağlı. Bu neticelere bağlı birkaç plana sıcak bakıyorum. Aile meseleleri hâlâ acı verici. Beni her bir taraftan saran bu kargaşalıklar yüzünden işler hiç bitmiyor.

Sabır ve devamlılık..

11 Temmuz 1907. Hâlâ kararsız, karmaşık ve belirsiz bir durumdayım. Maalesef tedrisata olan arzum düşüşte. Geçmişteki ateşli halim yok. Tedrisat beni sıkıyor ve sinirlendiriyor. İnsanlarla olan münasebetlerim devamlı geliyor ancak henüz elle

tutulur bir netice elde edemedim. Ancak tabir caizse bu yoldayım. Muhtelif kararlarıma rağmen cemiyet içinde henüz bir yer edinemedim.

21 Temmuz 1907. Durum aydınlanmaya başlıyor. I.R. ile olan müzakereler devam ediyor. Nihâî anlaşmaya bazı zorluklar mani oluyor. L. yakınlaşmaya çalışıyor. Kopmak bana biraz zor gelecek. Kendimi tanıtabilmek için A.'nın işlerine de bakmaya başlıyorum. Cemiyet içinde sağlam bir yer edinmek ve dolayısıyla haleti ruhiyemin sakinleşmesi için yanıp tutuşuyorum. Kulüp hesabına Stourmitza'ya gitmeye hazırlanıyorum. Müthiş arzu ettiğim bir adım, bir ilk...

23 Temmuz 1907. Maneviyatım bozuk. Delinin saldırganlığı beni ümitsizlendiriyor. I.R. meselesi halledildi gibi. Gelecek pazar işe başlamayı umuyorum. Terakkim için yeni bir merhale olacak. Gelecek cumartesi imtihanlarıma başlamalıyım. İlk denemelerde mahcup olmamak için bütün ruhum ve vücudumla işe girişmeliyim.

25 Juillet 1907. Hareketli bir gün. İş çok ama para yok. Çalışmamın neticesini henüz göremiyorum.

29 Temmuz 1907. Yeni şeriğim I.R. ile işlere başladım. Çok memnunum. Bu şekilde prestijim de arttı. Çok parlak bir istikbal görüyorum. İmtihanlarım başladı bile. Başarısız olmayacağım gibi görünüyor. Halen mahcup olmamak için çalışıyorum. Başarmayı umut ediyorum.

31 Temmuz 1907. Hareket yok. Sakin bir gün.

1 Ağustos 1907. Az hareketli bir gün. Maneviyatım biraz yükseldi. Yeni şirket, bana büyük ümitler veriyor. İstikbale hâlâ güveniyorum.

4 Ağustos 1907. Günden güne itibarımın arttığını görüyorum. Ama henüz büyük meblağlı bir iş gerçekleştirmedim. Hayatım tamamen değişti. Kimseyle görüşmüyorum. Eskiden tanıdıklarım, neredeyse unutuldular. Bir yandan nişanlılık hayatım, diğer yan-

dan imtihanlarım beni eski arkadaşlarımdan uzak düşürdü. Yeni dostlar edinmek gerek. Ama hangi yollarla? En iyi yol, bir toplantı mekânına aza olmak. Bunu düşüneneğim. Yeni mevkiimin gereği olarak doğru dürüst giyinmeye karar verdim. Benim için en önemli mesele, N. vasıtasıyla S. ile barışmaktır.

9 Ağustos 1907. Çok iyi çalışıyoruz ama hâlâ kasada para göremiyorum. Bu benim cesaretimi kırmıyor. Hâlâ imtihanlara çalışıyorum. İki dersi başarıyla geçtim. Gelecek pazar, hâlâ iyice hazırlanmadığım üçüncü bir imtihanım var. S. ile henüz barışmadım. Hafta içinde bunu düşünmek lazım.

17 Ağustos 1907. Bu zaman aralığında hareket olmadı. Durum hâlâ belirsiz. Müşteri O. hâlâ elde edilmiş değil. Hafta içinde M.S.'nin sert davranışı yüzünden çok üzüldüm. Kardeşim Y. hâlâ para isteyerek peşimi bırakmıyor. Çok zor durumdayım. Yarın üçüncü imtihanımı vermeliyim. Başaracağımı sanıyorum. İşler hâlâ durgun denilecek halde. Ancak beklenen neticeyi elde edebilmek için ısrarcı olmalı. Şerikimle münasebetlerim hep düzgün gidiyor. Biraz daha saygı uyandırabilmek için kendime bir havalalar veriyorum.

19 Ağustos 1907. Dün kötü bir gündü. Deli beni korkutuyor. Manevi olarak baştan sona değiştiğimi hissediyorum. Kendimi birkaç ay önceki kendimle mukayese edemem. Maalesef eski şirseliğimi, bazı büyük ideallerimi, bazı ulvi hislerimi kaybetmiş hissediyorum kendimi. Kalemim de eskisi gibi çevik değil. Eski arkadaşlarımı hiç görmüyorum. Yepyeni bir dünyaya sürüklen-dim ve farkında değilim. Şimdilik yürüyor. Ama acaba istikbal bize ne vaad ediyor? Gariptir, sınıfın dört duvarı arasına sıkışmış kırk kadar yumurcağın tembelleştirici temasıyla hocalık yaptığım zamanları unuttum. Maalesef henüz her şeyi intizama koyamadım. Ya Serez'deki ailem? Beni çok endişendiriyor. Onlara gerektiği şekilde yardım edememenin çaresizliği içindeyim.

25 Ağustos 1907. Değişen bir şey yok. Çalışmaya devam ediyο-

rum. Fakat maalesef hayatın zevklerinden hiç payımı almamışım. İmtihanlar beni düşündürüyor. Hâlâ üçüncü imtihanımı veremedim. Bu imtihanın neticesini sabırsızlıkla bekliyorum. Ancak o zaman derin bir nefes alabileceğim. Tanınabilmek için ne yaptım? Hiç! Ne yapmalıyım? Gazetelere mi koşayım? Amme yararına olan işlerde mi çalışayım? Evet ama nasıl? Bunun için zaman gerekli. Sabredelim ve istikbale güvenelim.

5 Eylül 1907. Neyse ki diğer iki dersin imtihanlarından geçtim. Sanırım başardım. Haftaya pazar günü imtihana gireceğim iki derse çalışıyorum.

E. ticarethanesi tamamen elimde ama O'nun davranış şekli beni biraz endişelendiriyor. Belki bu akşam açıklığa kavuşur. Yazıhane işleri fena gitmiyor. Hareket eksik değil. Bazı belirsizlikleri olsa da halihazırdaki durumuma güvenebiliriz. Arkadaşsız (Türklerin dediği gibi "kafadar"sız) kaldım denilebilir. Ya karakterim? Soğuk denilebilecek kadar mesafeli olduğumun farkındayım. Şahsî gururum müsaade ettiği nispette açık olmalıyım. Birisi biraz yaklaştırmaya başladığında arkadaşlık bağlarını kuvvetlendirmek için her şey yapılmalı. A.S.A.' ? ? ? ya özel arkadaş olarak bağlanmak için elimden geleni yapacağım.

13 Eylül 1907. Allah'a şükür bir dersim daha halloldu. Mahkeme reisi, biraz iyi niyetli görünmeye başladı. Eski husumet kalmadı gibi... Biraz şık olmaya başlıyorum. Her şey şu anki müşterilerin muhafaza edilmelerine bağlı olduğu için istikbalimin hâlâ emniyette olduğuna inanmıyorum. Bugün yeni bir müşteri geldi. Onu yıllık abonman ile bağlamaya çalışacağım. Şerikimle münasebetlerim çok düzgün. Devamını diliyorum. Kulüp'te bir hareket yok. Bu kulüp işinde nihâî bir karar verebilmek için A.E.'nin dönmelerini sabırsızlıkla bekliyorum. Fabrika işi meselesinde son bir karar vermek için N.'nin dönüşünü bekliyorum. Birisi yaklaştırmaya başladığında arkadaşlık bağlarını kuvvetlendirmek için mümkün olan her şey yapılmalı. A.S.A.'ya özel arkadaş olarak bağlanmaya

gayret edeceğim. Fabrika işinde son bir karar vermek için N.'nin dönüşünü bekleyeceğim. Demek şu oluyor ki artık böyle edebî hissiyat yok.

15/9/1907. Üç hareketli gün. Biraz moralimi yükselten ve istikbal için bana emniyet veren, mühim şahsiyetlerle irtibat kurmamı sağlayan ve işlerde tecrübe yaratan mühim işler...

18 Eylül 1907. Büyük oruç gününün²² arifesi. Geçen seneki aynı gün ile müthiş bir farklılık seziyorum. Musevilik için çok mühim olan bu günün gelişyle hiç duygulanmıyorum. Kalbim bu hadiseye bütünüyle yabancı. Büyük oruç arifesinde geriye doğru şöyle bir göz atıyorum ve bu sene içinde pişmanlık duyabileceğim herhangi bir kötü hâdis bulamıyorum. Buna karşılık manevî olarak tatmin edici bazı hâdiseler var.

21 Eylül 1907 Hayatımda ilk defa Büyük oruç gününün gerektirdiklerini yapmadım. Assicurazioni Generali de Trieste şirketinin hayat sigortası bölümünün alt bayii oldum. Üstü kapalı bir şekilde bu işte faaliyet göstermeye gayret edeceğim.

22 Eylül 1907. I.R.'de bir gariplik hissettiğim için maneviyyatım biraz bozuldu. Bunun da durumumda bazı değişiklikler yapmamı icap ettireceğini sanıyorum. Durumu aydınlatmaya çalışacağım. Bu hâdis bana biraz üzüntü ve endişe verdi.

24 Eylül 1907. Kendimi biraz doyumsuz hissediyorum. Durumun gidişatından hep moralim bozuluyor [...] . İstikbal için aile konusunda da moralim bozulmaya başlıyor. Keyfim yok ve evde onunla oturmaya tahammül edemiyorum. İstikbalde ne olacak?

25 Eylül. H.I. konusunda H.'yi müdahil ettikleri için S. ve M.I.'nın hareketleri beni üzüyor. Bu işte, sonunda hiçbir şeyden istifade etmemek için bu kadar çalışmış olan beni hiç düşünmediler. Hakkımı alabilmek için Bay A.E.'ye müracaat etmeyi düşünüyorum.

22 Yahudilerin Yom Kipur günü. (Derl. Notu).

3 Ekim 1907 Tamamen ümitsizim. En mühim müşterimiz O'yu aşağı yukarı kaybettik. A. ile münasebetlerim çok düzgün değil. Bunun bu şekilde çok süreceğini sanmıyorum. Dolayısıyla şu anki mevkim sağlam değil. Yine de ümidimi kaybetmiyorum. İstikbalimi garanti altına alabilmek için çalışmaya devam ediyorum. Şu an için tedrisatımı ihmal ettiğime pişmanım. Arayı kapatmayı istiyorum. İmtihanlar hâlâ muallâkta. İmtihanı yapacak olanlara, bütün soruları kalan derslerden sormaları için ricacı olmaya hazırlanıyorum. Böylece müsait olduğum günlerde imtihanlarımı verebilirim. Hukukî teftiş beni düşündürmeye başlıyor. Hukuk Mektebi'nin açılması da beni ilgilendiriyor. Hâlâ bir mason locasına aza olma fikrinde ısrarlıyım.

14 Ekim 1907. Bu son günlerde yazıhanede çok hareket oldu. Fakat maalesef çoğu, şerikime ait. Onu umutsuzlandırmaya korkuyorum. J. Naar²³ ve N. Mallah gibi önemli şahsiyetlerle temasta oldum. Benim menfaatlerimle onunkileri birleştiremediğime pişmanım. Bu da aramızda bir tatsızlık yarattı. Bu, yine de benim için bir ilerleme demektir. Şu anda başarıyla çalışmama rağmen kendimi ümitsiz hissediyorum. Hukuk Mektebi'nin dersleri başladığında ve meslekî hayatımın hüsrana uğraması halinde memur olabileceğime ikna olduğumda huzura kavuşacağım.

25 Ekim 1907. Bir müddettir kendimi biraz sinirli hissediyorum. Üzülmem için neredeyse her gün bir sebep çıkıyor. Bunun sağlığıma zarar verdiğini görüyorum. Biraz daha umursamaz olmalıyım diyorum. Ancak mümkün mü? Göreceğiz.

S. ise her gün biraz daha çöküyor. A.R. tarafından verilen beyanatlar beni çok şaşırttı. İzzetinefsini zedeleme ihtimali olsa bile ondan izahat istemeye kararlıyım.

23 Joseph Zakaria/Naar (1859-1921) avukat. Selanik Yahudi Cemaati Başkanı. Selanik Yahudileri arasında Türkçe konuşmayı teşvik eden bir kişi. Kaynak: Minna Rozen, *The Last Ottoman Century and Beyond: The Jews in Turkey and the Balkans 1808-1945*, Tel Aviv University, 2005, Cilt 1, s. 163.

Mart'dan Eylül sonuna kadar, 7 ay için, 28 adet Napoleon²⁴ tutarındaki maaşımı bugün aldım. Eski maaşlarımı aramamak ve şu anki durumumda huzurlu olabilmem için Kulüp'ün devam etmesini temenni etmek lazım.

Yeni mesleğime başlayalı henüz bir yıl olmamasına rağmen kendimi belirli bir dereceye kadar ilerlemiş hissediyorum. Ümit ediyor, hep ümit ediyorum.

7 Kasım 1907. Bugün keyfim yerinde. Şeriklerim Flotas ve Daltchev ile birlikte bayram ziyaretleri yaptım. Yüksek makamlardaki birkaç kişiye gittim. Bu ileri bir adım... R. ile münasebetlerim daha iyi. Deli de bana karşı daha iyi. Memnunum. İyi gidiyor ve umut ederim ki böyle gidecektir.

İşler biraz durgun. İşsiz ve meşguliyesiz kalmaya alışık olmadığımndan bu beni çok rahatsız ediyor. Ama durumun, diğer bütün meslektaşlarımda da aynı olduğunu düşünüyorum. Bazen çok iş olur, bazen de hiç çalışılmaz. Alışmak lazım. Şeriğim ile münasebetlerimiz yine sıcaklaştı.

6 Ekim(?) 1907. Geçen zaman içinde işlerde çok karışıklıklar oldu. En iyi müşterimiz O'nun tamamen çekileceği söyleniyor. Diğer yandan, Kulüp'te büyük bir faaliyet var. Büroda da işler iyi gidiyor. Şeriğimle aram iyi. Arada bir ufak tefek ama tesiri çabuk geçen olaylar oluyor. Hukuk Mektebi'ne kabul edildim. Başlamış imtihanlara da devam etmek istiyorum. Ama devam edebileceğimden şüpheliyim. Kısacası henüz bunu söyleyebilecek durumda değilim.

21/12/1907. İşte Hukuk Mektebi'ne talebe oldum. Böylece yeni mesleğim günbegün kuvvetleniyor. Maalesef hâlâ gönlümdeki son kötümserlik kırıntısını yok edemedim. Hâlâ istikbalimden şüphem var. Zira bulunduğum mesleğe atıldıktan sonra avukatlık haysiyetimle bağdaşmayacak işlerle uğraşmam çok zor

24 Napoleon, eski bir Fransız madeni altın paranın ismidir. Kaynak: "Napoleon (coin)", [http://en.wikipedia.org/wiki/Napoleon_\(coin\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Napoleon_(coin))

olur. Encümen imtihanlarına gelince, onları tamamiyle bıraktım. Yeniden başlamayı düşünüyorum. Şeriğimle münasebetlerim çok düzgün.

29 Aralık 1907. Aksi bir günümdeyim. En büyük düşmanım. Bu aksiliğimin sebebi nedir? Hiç: Ticaret Mahkemesi kalem amirinin hayvanî davranışı... Ama bunun hiç önemi yok. Kaale almam gereken bir dengesiz. Ya avukatlık mesleği? Başarılı olabilmek için çok şanslı olmak lazım. Ben olabilecek miyim? Kim bilir? Şu ana kadar bir terslik olmadı, umarım böyle devam eder.

Ya hususî hayatım? Tanrım! Her türlü zevk ve sevimlilikten uzak, çok biteviye... Komşu ailelerle, arkadaşlarım ve akrabalarım ile münasebetlerim yok. İstikbalimden çok emin olmadığım için dikkatli olmalı ve gereksiz harcamalardan kaçınmalıyım. Bu, hayatı biraz zor ve tatsız kılıyor. Hayat iğrenç, benim karakterim, daha doğrusu insanoğlunun karakteri garip. Gençlik zamanımda hayatla ilgili fikrim bu benim. İnsanın bütün güçlerinin çöktüğü zaman nasıl olacak acaba? Karanlık ve endişe verici bir soru...

15 Ocak 1908. Yeni sene pek keyifli başlamadı. Senenin ilk günlerini yatakta geçirdim ve bir hafta boyunca yataktan çıkamadım. İşlerde çok büyük bir sükûnet hüküm sürüyor. Bazı durumlarda kendimi halen çekingen hissediyorum. Bu mel'un çekingenlikten kurtulmak lazım. İstikbal hâlâ karanlık. Ümidim var ama inancım yok. Bu, daha büyük şevkle çalışmama mani olmuyor. Ama hayır! Geçmişteki halimle mukayese edersem kendimi çok tembel hissediyorum. Eski aktif halime dönmem ve işleri tam bir intizama koymam lazım.

23 Ocak 1908. Tembellik devam ediyor. Atalet fazla olunca iş aşkı da olmuyor. Yazık, böylece yeni mesleğimde ilerleyemeyeceğim. Ama halen ümit edebilirim. Bana çok takdirler getirmiş olan eski faaliyetime dönebilirim. İşler kötü gitmiyor. Bazen işsiz kalıyoruz ve maneviyatımız bozuluyor. Alışmak lazım. Bu haftanın en önemli olayı, O ve B ticarethanesi ile işlerin yeniden başlaması.

Bu müessesenin amirlerini memnun etmek gerek.

21 Şubat 1908. Kulübün uzatılması konusu gündemde. Kararsızlık var. Uzatılma tehlikede ve bundan dolayı mevkim, istikbalim de tamamen sarsılmış durumda.

24/2/1908. Son günlerde birçok kriz geçirdim. Bueno ve Gatteño meselesinde tüccarların itimadını kaybediyorum sandım ve bu yüzden çok üzgün bir gece geçirdim.

5 Mart 1908. Keyifli bir günümdeyim. Grevena'ya yolculuğa hazırlanıyorum. Tehlikeli ve her halükârda zorlu bir seyahat diyorlar. Tüccarlar bana hep itimatlarını tazeliyorlar. Şeriğimle olan hâdise kapandı bile. Çok memnunum ama kendimde bir hata görüyorum: Gelen müşterilerden para koparmayı bilememek. Ama kim bilir? Belki bu durum benim lehime dönebilir.

4/7/1908. O zamandan bugüne ne büyük değişiklik! Grevena'dan döner dönmez evlilik hazırlıkları başladı. 31/5/908'e kadar çok hareketli bir zaman geçti. Bu tarihte evlilik töreni yapıldı. Ertesi gün balayını geçirmek üzere Konstantiniye'ye gittik. Hava çok kötüydü. Çok sert bir fırtına, gemiyi tehdit ediyordu. Sonunda Allah'a şükür sağ salım vardık. Konstantiniye'de 12 gün büyük mutluluk içinde geçti. Ama pişmanlık duyarak terk ettik. Var olma savaşı vermek üzere geri döndüm. Hayatımda çok mühim rol oynayacak üç husus var: Önce, mukavelesi yakında bitecek olan L.B. ile ortaklık meselesi. Devam etmek istemediğini bildirdi. Benim açımdan da tek başıma ve tamamen müstakil çalışmanın daha iyi olacağını düşündüm. Bir de Kulüp konusu var. Senede 60 lira ücretle yazıhanemi de yandaki odaya taşımak suretiyle işe alınmayı kabul ettim. Fakat karar tatbik edilmedi. Bay A. Errera'nın gelişini bekliyorum. Ayrıca Bay David Errera'nın, bütün gün bürosunda çalışma teklifi var. Ben de ona bir karşı teklifte bulunarak günde sadece iki saat çalışmayı teklif ettim. Bu işin neticelenmesini müthiş arzu ediyorum. Birkaç hafta içinde bu üç mevzu hallolacak ve ben de şu anki teklifim hakkında bir fikir sahibi olabileceğim. Ailemin

başına gelenler beni ciddi şekilde endişelendiriyor. Önce erkek kardeşim tarafından Neurecob'a verilen 10 liralık teminat var. Kızkardeşim Soumhoula'nın sıkıntıları var. Demir Hisar ılıcalarına giden annemin ağrıları var. Şu anda hastahanede olan küçük kızkardeşim Palomba'nın içler acısı hali var. Neticede mutlu değilim. Altından kalkamadığım masraflar var.

9 Temmuz 1908 Bildirecek kayda değer bir şey olmadı. Errera'nın teklifi daha da ciddileşiyor.

Şimdiden evliliğin tesirini hisediyorum: Hürriyetin tamamıyla elden gitmesi. Tamamiyle ev kuşu oldum. Evde ölümcül sıkıntı duyan ben, şimdi sükûnet ve istirahati buluyorum. Halen birlikte yaşamaya imkân bulamadım. Gençlik arkadaşlarım artık burada değiller. Zaten artık aynı şekilde yaşama imkânımız da yok. Aramızda görüş ayrılıkları var. Bana benim gibi düşünen ve hisseden aileler ve arkadaşlar lazım. Bu şekilde bağlanabileceğim kimselere henüz rastlamadım.

13/7/908 Bugün huzursuz bir günümdeyim. Zira bir kez daha hazırcevap olmadığımı anladım. Bir davada kendimi zor bir durumda buldum. Fiyasko oldu ve dinleyicilerin önünde yüzüm kızardı. Bu da beni iyice huysuzlaştırdı. Aynı gün iki genç dava vekili, bir davada takdire değer bir meziyet sergilediler. Onları kıskandım ve güçsüzlüğüme üzüldüm.

20/7/08 O günden bu yana ne değişiklik! Kanûn-i Esasi'nin ilan edilmesiyle neticelenen sessiz bir ihtilal yaşandı. Bu değişikliğin, istikbalimin üzerinde belirli bir tesiri olacağı muhakkaktır.

3 Ocak 1908²⁵ Allah'tan ki cemiyet içindeki durumumda bir ilerleme görüyorum. Eskiye göre daha iyi değerlendiriliyorum. Birçok cemaat heyetinde vazifeliyim.

Son aylarda terkettiğim gazetecilik mesleğine tekrar geri döndüm. Bir müddet *Asır*'da çalıştıktan sonra *İttihat ve Terakki* ga-

25 Kronolojiye göre 1909 olması gereken bu tarih, günlükte 1908 olarak yazılmıştır.

zetesine geçtim. Bir ay kadar çalıştıktan sonra gazetenin şimdi Konstantiniye'ye nakledilmesi gerekiyor. Belki muhabir olarak kalırım. Her halûkarda durumumda meydana gelen yeni bir temel değişiklik. Hâlâ *Asır*'a çağrılacağımı umuyorum ancak bu şekilde çalışıp çalışamayacağımı da bilemiyorum.

Eski ruh halimin bir nevi uyanışı farkediliyor. Hahamlıkla ilgili hayatı tamamen unutmuştum. Son günlerde Yahudiliğe dair içimde bir eğilim hissediyorum. Bu çevredeki insanlarla irtibata geçerek İbranice konuşmaya fırsatım oluyor.

Başkalarına ve kendime faydalı olabilmesi için cemaat işlerinde faaliyetlerimi iki katına çıkarmaya iyice kararlıyım. Dava vekilliği mesleğimde ise çok yavaş ilerliyorum.

8 Ocak 1909 Gazeteciliği terk edip etmeme meselesine dair kararsızım. Dava vekilliği mesleği ise çok emniyet verici değil. Mesleğimde başarıya ulaşmak için kendimi tamamiyle ona vermem gerektiğini gördükçe şaşkınlık içinde kalıyorum. Ama nasıl seçmeliyim? Gazetecilik her kapıyı açıyor. Bir gün bizde de öyle olmayacağını kim bilebilir? İki vasıf birleşince ben de ilerleyebilirim. Yalnız bu yönde çalışmak lazım ve hem iyi bir dava vekili, hem de iyi bir gazeteci olmak için yorulmadan faaliyette bulunmak gerek.

Efkâr-ı umumiyyede tanınmış bir sima olmak meselesi beni çok ilgilendiriyor. Cemiyetin müşterek faydası için hep çalışmak gerek. Ancak şöhretimi muhafaza etmek için çok temkinli olmak lazım.

Ebedî diploma mevzuum için Konstantiniye'ye gitmeliyim. Bu diplomayı elde etmem, belki de hayat mücadelemde nasıl bir yön çizeceğime karar vermeme sağlar.

14 Ocak 1909. Maalesef iş saatlerimde bir intizam sağlayamadım. Bu, çok zaman kaybına sebebiyet veriyor. Sonunda iş saatlerimi şöyle tertip etmeye karar verdim: 6'da kalkış; 7'de okuma ve yazı işleri; 9 buçuk yazıhane; 12 öğle yemeği; 1 buçuk Konak;

3 yazıhane; 4 buçuk gazeteleri okuma; 6 dönüş; 6 buçukta okuma ve yazı işleri; 10 yatma. Bu programa uymak için elimden geleni yapacağım ve çok dikkatle hazırlayacağım.

İstikbalimle ilgili olarak biraz endişeleniyorum. Ancak ilerleme ümidim, endişemden daha kuvvetli. Şu anda en büyük hatam, hitabet kabiliyetimin olmamasıdır. Daha belagatli konuşabileceğimi hissedeceğim gün mutlu olacağım.

2/2/09. Son günlerde ruh halimde çok önemli bir değişiklik oldu. Konstantiniye'ye gittim ve on beş gün siyonist bir ortamda vakit geçirdim. Siyonizmin, benim için çok hizmet edebileceğim, faydalı olabileceğim yeni bir faaliyet alanı olduğunu görüyorum. Ama çalışmaya başlamadan önce bu mevzuda efkâr-ı umumiyeiy aydınlatmak lazım.

Bir gazete kurma fikri, yolunda gidiyor. Club des Intimes'de çok inançlı taraftarlar var ve yurtdışındakilerin de sermayeyi vermek isteyeceklerini ümit ediyorum. Böylece nüfuzumu arttıracığıma inanıyorum. Sosyalizm hakkında Türkçe bir kitap yazma projem için sosyalizme iyice nüfuz etmeye başladım. Böylece kendimi eğitmeyi ve tanınmayı umuyorum. Club des Intimes'de, Osmanlı Kulübü'nde ve Béné Sion Kulübü'nde konferanslar vermeyi planlıyorum. Her halükârda âtil kalmayıp hareket etmek lazım.

10 Şubat 1909. Geçiş dönemimin tam ortasında, yani istikbalime karar verecek dönemde bulunuyorum. Sabırsızlıkla diplomamı bekliyorum zira diplomasız avukatların eninde sonunda mesleklerini icra etmekten men edilecekleri kesindir. Bu yüzden bir belirsizlik içinde bulunuyorum.

İkinci çarem olan gazetecilik de şimdilik tükendi. Artık herhangi bir gazetede çalışmıyorum. Böylece durumumun sağlam temeller üzerinde oturduğunu artık göremiyorum. Sadece diplomamla mücehhez olup yeniden gazetecilik hayatına atılabilmeyi umut ediyorum.

Bu arada prestijim her geçen gün biraz daha yükseliyor ve bu sahada gittikçe başarı kazanıyorum. İyi bir neticeye ulaşma ihtimali olan gazete projesi var. Bir de kısa zamanda yeniden *Asır*'a geri alınma ümidi var.

12/2/09. Birkaç gündür pek meşgul değilim, bu da beni biraz üzüyor. Maalesef programı uygulayamıyorum. Evde çok zaman kaybediyorum. Karşı koyabilmek için enerji sahibi olmak lazım.

Kitaba hâlâ başlamadım. Bu alanda bir isim yapabilmek amacıyla *Asır*'da makale yazmayı düşünüyorum. Her halükârda her imkânı kullanıp tanınmak lazım.

4/3/909. Hâlâ karmaşıklık ve belirsizlik... Sosyal hayatım fena gitmiyor ve ilerlemeye devam ediyor. Yalnız hususî hayatım hâlâ sağlam temeller üzerine oturmadı. Kulüp kısa zamanda yok olacak. Eskiden olduğu gibi iflas davalarında çalışmaya devam edebilecek miyim, bilmiyorum. Yine de her şeyin iyi olacağına dair büyük ümidim var.

Son günlerde birkaç yeni abone edindim. Kulüp işleri ve aboneliklerin dışında çok az müşterim olmadı. Bu pek de güven verici değil ama mesleğinin başında olanlar için çok tabii.

Son günlerde sosyal işlerde çok faalim: Geçen cumartesi, hazır bulunanların kendilerinden geçercesine alkışladıkları millî duygularla dolu bir konferans verdim. Club des Intimes'in yayın organı olarak iki ayda bir yayınlanması planlanan bir gazetenin tesisi için çok çalıştım. Siyonist bankasının²⁶ bir şubesini Selanik'e getirebilmek için çok çalışıyorum. Club des Intimes tarafından bin talebelik bir mektebin tesis edilmesi projesinin müellifiyim. Bu projenin gerçekleşme ihtimali çok. Böylece gittikçe daha tanınır oluyorum ancak müreffeh bir durumda değilim. Birinin diğerini sürükleyeceğine ümit ediyorum.

26 Muhtemelen Anglo Palestine Bank. (Derl. Notu).

21/4/909. Yazıhane işlerinde hareket yok. Kulübün ve bazı abonelerin dışında iş yok. Acaba işlerin genel durgunluğu mu yoksa ben hâlâ tanınmıyor muyum?

Kulüp yeniden sarsıldı. Memleketimizin içinde olduğu siyasi meselelerden dolayı onu sağlamlaştıramıyoruz. Eğer yeniden olursa ben de şartlarımı yenilemeliyim.

Tekrar *Asır*'dayım. *Nation* gazetesine olan yazılarımin bedeli hâlâ ödenmedi. O günün de geleceğini ümit ediyorum.

Gittikçe daha çok tanınıyorum. İyi yoldayım. Anne-babam için çok masrafım var. Katî surette bir son vermek lazım.

17/8/1909. Terakkiye doğru hızlı adımlar. Gittikçe daha çok tanınıyorum. Belediye encümeni umumî heyetine aza seçildim. Meclis-i Cismanî'ye seçilmem çok muhtemel. Sosyalizm üzerine olan kitabımı yazmaya devam ediyorum. Ancak çok hatalı bir çalışma tarzım olduğunu müşahade ediyorum: Devamlı çalışmıyorum. Tüm bunları bir intizama koymayı düşünüyorum.

Durumum gün geçtikçe daha sağlam oluyor. İşler çoğalmaya başlıyor. Club Commercial'in varlığı yeniden tehlikede. Cemiyeti ilgilendiren işlerle, kendi hususî işlerimden daha çok meşgul olduğumu ve bu işleri, daha çok düşündüğümü görüyorum. Zararlı değil mi? Her halükârda kendi hususî işlerime biraz daha itina göstermeliyim. Artık samimi arkadaşlarımin olmadığını üzüntüyle görüyorum. Sadece tanıdıkları var. Bu yetmiyor. Bütçem, hâlâ anne-babamın masraflarıyla ağırlaşıyor. Bir müddet öncesi-ne göre durumum manevî olarak daha memnuniyet verici. Şimdi istikbale büyük inancım var.

19/9/1909

10/10/1909. Şahsiyetimin gelişmesinden memnuniyet duyuyorum. İstikbalimle ilgili olarak pek memnun değilsem de çok endişeli de değilim. Evin masrafları neredeyse üçe katlandı. Küçük bir evcik alabilmek için bütün gücümü kullanıp gerekli sermayeyi biriktirmeliyim.

18/10/09. Hareket ve sözlerimdeki ihtiyatsızlığımın tatsız neticesini gördüm. Son konferansımla birçok ekabirin sempatisini aleyhime çektiğim söyleniyor. Onları yeniden kazanmak lazım. Bu da istikbal için bir misal olur. Halkla muhatapsanız neticelerini de kabullenmeniz lazım.

Bir müddettir bütün Türk Musevilerinin katılacakları bir kongre tertip etmek için çok gayret sarf ediyorum.

21/10/09. Müthiş zaman kaybı ve metod eksikliğim yüzünden aşağıdaki programı yaptım: 6'da uyanış; saat 8'e kadar not alarak ciddi bir şekilde okuma; 9 buçuğa kadar *Asır*'da çalışma; 12'ye kadar yazıhanede; 1 öğle yemeği; 3'e kadar Konak'ta; 5'e kadar yazıhanede çalışma; 7'ye kadar gazete makaleleri için çalışma, 7 ilâ 9 arası kulüplerde veya evde çalışma ve ciddi okuma. Bu programa uymak için elimden geleni yapacağım.

Türkiye'de Müstemleke Tesisi ve Siyonist Meselesinin Tecdidî

İstandard Gazetesi İstanbul'dan Lokal Anchaike Gazetesi'ne Siyonist meselesi hakkında vâki olan bir ihbâra atfen neşr ettiği fıkra-yı mutavvelede [uzun makalede], Siyonist müstemlekesi [sömürge] tesisi meselesinin halli kuvve-yi karîbeye [sonlanmak üzere olmaya] geldiğini ve Evkâf Nâzırı Hammâde Paşa'nın vatan-ı cedîd [yeni vatan] teşkili için taharri-yi arazide bulunan [yer arayışında olan] Musevîleri arz-ı Filistin'e [Filistin topraklarına] davete karar verdiğini ve bunların inşâ edilmekte bulunan Bağdat şimendiferi güzergâhında [demiryolu hattında] ve Fırat Nehri boyunca Halep'ten Basra'ya kadar 70 milyon dönüm ittisâ'ında [genişliğinde] bir arazide tavnî [yurtlandırma] ve iskân edileceklerini [yerleştirileceklerini] beyân ettikten sonra, arazinin kuvve-yi inbâtiye-yi feyyâzesinden [verimliliğinden], letâfet-i havasından [güzel havasından], derdest-i temdîd [uzatılmakta] olan şimendiferden dolayı istikbâlinin parlaklığından gıpta-keşâne [imrenen] bir lisân ile bahsediyor.

Siyonistler ve Siyonistlik hakkında Tasvir-i Efkâr'ın 21. numarasında bazı malumat vermiş idik. Burada biraz daha tevsî-yi izâhât [geniş açıklama] etmek faideden hâlî [faydasız] değildir.

Avrupa'nın ekser cihâtında [tarafalarında] Yahudilere karşı revâ görülen muâmelat ile onlar hakkındaki sû-i isnâdâtın [olumsuz yakıştırmaların] elbette bir hikmeti, bir sebep ü illeti [sebebi ve gayesi] olmak lazım gelir. Bunu taassupta aramak, yani Hıristiyanlıkla Yahudilik arasında öteden beri mevcût olan zıddiyet ve münâferetten [nefretten] bilmek, meseleyi pek avâm-kârâne [kaba-ca] yani sathî nazarâne [yüzeysel bakışla] telakki etmek demektir. Vakıa Avrupa'da anti-semitliğin esâsını bu fikir teşkil eder. Çünkü bir maksad-ı hayra mebnî olmayan [hayırlı bir maksada dayanmayan] kâffe-i husûsâtta [konuların tamamında] avâm-firîblik [hal-kı kandırma, demagoji] Cizvitlik'in en mühim destûrlarındandır. Elbette maksada vusûl [ulaşmak] için avâmdan taraf-dâr bulmak ve bu tarafdarlığı onların havsala-yı taassubunu [fanatik zihinlerini] tazyîk edecek [baskı altına alacak] ilkaât [telkinler] ile kazanmak lazım gelir. Binâen-aleyh Yahudilik hakkındaki isnâdât-ı sakimenin [iftiraların] menşei budur.

Fakat bugünkü günde anti-semitizm yani Yahudi aleyhtarlığı, bu gibi isnâdât-ı sahîfeye [zayıf/boş iftiralara] değil, mekâsıd-ı iktisâdiyeye [iktisadî amaçlara] istinâd etmektedir [dayanmaktadır] ki hakikat-i hâl de budur. Bu hûsusta Avrupa'nın ekser mahalleri gözünü açmış ve şere şer ile mukabele kabîlinden esbâb-ı tedâfü'îyeyi [müdâfaa sebeplerini] iyi, kötü lüzûm gördükleri vesait [vasıtalar] ile ikmâl etmiş olduğundan, şimdi müteyakkız bir halde bulunmuştur. Ne çâre ki Avrupa'da el-yevm [günümüzde] müessesât-ı mâliyenin [iktisadî müesseselerin] en mühimleri ellerinde ve bazar-ı dâd ü sited [alışveriş pazarı], taht-ı emr ü nüfûzlarında [ellerinde] olduğundan, bu heyet-i müctemîa-i sarrâfiyeye [sarraf topluluğuna] hükümdârân-ı nükûd [paranın hükümdarları] itlâk olunsa [denilse] yeri vardır.

Kurûn-ı vustadan [Ortaçağ'dan] beri akvam-ı saire-yi âlemi, [dünyanın diğer milletlerini] top ve tüfenk sevdâsı veya istilâ-yı âlem hûlyası işgâl ettiği ve o sevdâ ve hûlyâ ile pek çok yerler feth, pek çok milletler mağlûb edilerek tekemmülât-ı harbiye bugünkü pereseye [mertebeye, dereceye] geldiği gibi, Yahudiler de bu hây u hûy-ı vega u istilâ [kavga-dövüş patırtısı] asırlarında kendi işle-riyle iştilgal ederek, fikr-i iktisâdın esâsını kurmuşlar yavaş yavaş bu zemin üzerine tesis ettikleri binâ-yı iktisâd, nihâyet kendileri-ni hiçbir sûretle zevâl bulmayacak [yok olmayacak] bir şevket ü azamet-i nakdiyeye [ekonomik büyüklüğe] mâlik eylemekle, gıpta-fermâ-yı akvâm [milletleri kıskandıran] olmuşlardır. Mil-ei sâire [diğer milletler] cidâl-i mülkî [ülkeler arası savaşlar] ile tevsî-yi kudret eylemişler [güçlerini arttırmışlar]. Bunlar da cidâl-i mâli ve ticârî ile temîn-i galibiyet ve akvâm-ı sâire [diğer kavimler] üzerine manen te'sîs-i hâkimiyet eylemişlerdir [hâkimiyet kurmuşlardır].

İşte Yahudi aleyhtârlığının illet-i asliyesi [asıl sebebi] budur.

Şimdi bir kere de kendi hâlimizi bu nokta-i nazardan muha-keme edelim.

Maâz-Allah u Teâlâ, eğer cihân medeniyetinin her tarafında senelerden beri teşebbüs edilen tard-ı Yehûd [Yahudi sürgünü] madde-yi müdhişesi [dehşeti] mevki-yi tatbîke konur [uygulanır] ve onlara lazım gelen bir melce-yi mahsus [özel sığınma bölgesi] veya müsta'mere [koloni], memâlik-i Osmaniye'nin arazi-i haliye-sinde [boş arazisinde] ve be-tahsîs [hele özellikle] Fırat Ovası'nda tahsîs edilirse itimâd ve imân etmeliyiz ki, o günden itibâren İslam, Hristiyan hatta bizim Museviler dahi dâhil olduğu halde umûm kavm-i Osmânî [bütün Osmanlı halkları] bu müsta'mereyi teşkil eden Yahudilerin taht-ı esâret-i iktisâdiyesinde [iktisadî esareti altında] zebûn olacaktır [zayıflayacaktır].

Ne kadar mübâlağakârâne [abartılmış] bir söz!

Evet! Zâhir-perestlere [dış görünüşe göre hüküm verenlere] göre öyle. Fakat husûsat-ı iktisâdiye nokta-i nazarından ba-

kılacak ve Avrupalılar gibi ilm-i servette umûm akvâm-ı arza [bütün insanlığa] muallimlik etmek şeref ve iktidârını bihakkın ihrâz eden [kazanan] milel-i fazılanın [faziletli milletlerin] bu bâbda erkâm [rakamlar] ile gösterdikleri hakikat, onların gözüyle, yani çeşm-i basiretle [gerçeği gören gözle] görülecek olursa yukarıki cümlelerin mübâlağasına değil, noksanına hükmolunur.

Bizce en ziyâde düşünülecek cihet, Siyonist kisvesi altında memâlik-i Osmaniye'de ihrâz edilmek [kazanılmak] istenilen hakk-ı isti'mâr [yerleşme hakkı] ve istimlâk maddesidir.

Bu mesele bundan 4 ay mukaddem [önce] ma'hûd [adı geçen] Osmanişer Loyd tarafından mevzû-yı bahs edilmiş idi. Malûmdur ki, bu gazete müstakilü'l-efkâr [tek sesli] veyâ bir meslek-i siyâsiye tarafdâr asâr-ı münteşireden [yayınlanmış eserlerden] değildir. Almanya Ticâret Odası'nın mürevvic-i efkârı [yayın organı] ve hatta malıdır. Almanya Ticaret Odası ise, o koca Bismark'ın bile hadşe-res-i iz'ânı [üzüntü kaynağı] olan ağniyâ-yı Yehûd'un eydî-yi ezkiyâsındadır [zeka ellerindedir]. Şu hâlde burada Siyonistliği mevzû-yı bahs [söz konusu] ederek, ezhân-ı âmmeyi [zihinleri] alıştırmak nasıl bir maksada mübtenî [dair] olduğu kendi kendine zâhir olur [ortaya çıkar].

Lokal Anchaiker'in Hammâde Paşa'ya isnâd ettiği [dayandırdığı] fıkra, yani yeni vatan taharrisinde [arayışında] bulunan Musevileri arz-ı Filistin'e davete karar vermesinden bahsetmesi şâyân-ı istiğrabdır [şaşılmaya layıktır].

Hammâde Paşa kimdir? Yani bu mesele ile ne alakası vardır?

Bugün memâlik-i Osmaniye'de Hammâde veya falan ve filan paşaların âmâl ve evâmiriyle [istek ve emirleriyle] değil, üç yüz kişiden mürekkep [oluşan] bir meclis-i meşveretin [danışma meclisinin] nef' u zarar-ı vatan [vatanın kâr ve zararı] husûsundaki ârâ ve ictihâdıyla [oyları ve kararlarıyla] iş görülür. Binâen-aleyh böyle bir fikir ve şayiayı -hatta paşadan istizâha [sormaya] bile lüzûm görmeden- katiyyen tekzib ederiz. Çünkü bu tekzîbde bize bahş-ı

cür'et eden [cesaret veren] hâl, bu memleketin nef' u zararına [kar ve zararına] müteallik husûsâtta ki müşâreket-i siyâsiyemizdir [siyasi ortaklığımızdır].

Bize kalırsa, bu şâyîaya [söylentiye], yani bu galat-ı zanna [yanlış düşünceye] mukaddemâ [öncelikle] Hammâde Paşa'nın "Irak havâlisi iskân edilmelidir" vâdisindeki [manasındaki] lâyihası sebep olmuştur.

İstandard Gazetesi fıkra-i mutavvelinin zîrindeki [uzun makalesinin altındaki] "Genç Türkler mukaddemâ hakan-ı mahlû'un [tahttan indirilmiş sultanın] Yahudilerden esirgediği bir müsâadeyi itâ etmek [izni vermek] ve onlara karşı hüsn-i kabûl [iyi niyet] göstermek arzusundadırlar" kavlini [sözünü] de Hammâde Paşa'ya isnâd olunan da'vetnâme kabîlinden addederiz. Genç Türklerden meram, malûmdur ki bugün vatanı şekl-i meşrûtiyete ifrâğ eden [meşrutî idareye dönüştüren] efkâr-ı ceyyide [güzel düşünce] ashâbıdır. Onlar vatanlarını kurd gibi yiyecek ve servet-i milliyelerini sülûğün kan emmesi gibi mass [emmek] ve hazmederek vücud-ı kavm-i fakrû'd-dem [kansız kalmış milletin varlığını] servetle, dereke-i inkurâza [yok olma derecesine] düşerecek vesâile tasaddî [vesilelere teşebbüs] değil, vatanı sâha-yı tekâmül ü terakkiye [ilerleme ve gelişme bölgesine] isâl [ulaştırmak] ve tahtgah-ı saadete [saadet başkentine] is'ad edecek [yükseletecek] vesâite [vasıtalara] tevessül ederler.

Şimdi burada bizim âteş-i imtiyâzât [ayrıcalık ateşi] ile mahrûrî'l-kalem [ateşli kalem] olan matbû'ât-ı Rûmiye'ye [Rum basını] ve bilhassa şeyhü'l-matbûat-ı Rûmiye [Rum basınının öncüsü] olan Neologos dostumuza bir hitâb lazım geliyor.

Bugün asıl telâş edilecek şey –sıhhatî [doğru] olsun olmasın– efkâr-ı Osmaniye'yi temrîn [alıştırmak] için Avrupa matbû'âtı tarafından sâha-yı intişâra atılan [yayılan] bu şâyî'adır.

Rumlar mevcûd olan imtiyâzlarını kaybetmezler ve hadd-i zâtında mefkûd olan [aslında gerçek olmayan] bir müdde'alarını

[iddialarını] tabii kazanamazlar. Fakat öteden beri Rumlardaki zekâvet-i ticârîye [ticarî zeka], darb-ı mesel [atasözü] hükmünde el-sine-i akvâmda [milletin dilinde] deverân etmektedir. İtirâf ederiz ki, vatandaşlarımızın emr-i ticâretteki [ticarî işlerdeki] mahâret-i fetanet-kârâneleriyle [zihni ustalıklarıyla] biz de müftehiriz. Hattâ bugün İngiltere'de bile aksâm-ı mühimme-yi ticâret [ticaretin önemli kısımları] Rumların yed-i inhisârına musahhar [tekeline geçmiş] gibidir.

İşte burasını mülâhaza etmelidirler de şu Siyonist meselesinde lazım gelen esbâb-ı müdâfaayı [müdafaa sebeplerini] Türk, Ermeni ve Musevî olan Osmanlılar birâder-âne [kardeşçesine] bir ittifak ile kararlaştırarak sâha-yı neşriyâtta ta'biye eylemelidirler [matbuat sahasında savunmalıdır].

İzâha lüzûm olmadığı hâlde galat tefehhüme [yanlış anlamaya] sebep olur ihtimâliyle beyân ederiz ki, bu makaledeki mesrûdât-ı ihtirâziyemizin [çekinerek söylediklerimizin] Osmanlı Musevilerine kat'â şümûlü [kesinlikle kapsamı] yoktur. Çünkü bu bahiste onların da bizimle berâber mutazarrır olacaklarında [zarar göreceklerinde] iştibâh [şüphe] edilemez. Hatta Siyonist meselesinde Musevîyân-ı Osmani'nin ekseriyeti bizimle hem-efkâr, yani meselede aleyhdârdır.²⁷

1/11/09. Maalesef çizdiğim programa uyulamadı. İntizam konusunda ıslah olmaz birisiyim.

Bu hafta gazeteler için çok yazdım. Makalelerimin Konstantiniye gazetelerinde yayınlanması zevkine henüz ulaşmadım. Çarşamba günkü gazeteler için umuyorum.

3/11/09. Sükut-u hayal... Gelen gazetelerde bunlardan hiçbir şey yok. Gazetecilik faaliyetlerinden vazgeçip sosyalizm gibi ciddi mevzularda eser vermeye çalışmak lazım. Bu ara siyonist kongre meselesi beni çok meşgul ediyor ve sonsuz düşüncelere sevk ediyor.

27 Ebüzziya, "Türkiye'de Müstemleke Tesisi ve Siyonist Meselesinin Teceddüdü," *Yeni Tasvîr-i Efkar*, S. 145, 25 Teşrinievvel / Ekim 1909, s. 1.

[...]’deki ve İttihat ve Terakki Cemiyeti’ndeki faaliyetlerimi genişletmeye başlıyorum. İttihat ve Terakki Cemiyeti’nde çalışmaya itina gösteriyorum.

Bu aralarda büyük istikbal vaad eden bir konuyla uğraştım. Bu d.’nin... Şu ana kadar bir netice yok ama başarı şansı çok yüksek. Hâlâ günlük zaman kaybına ve işlerimdeki intizamsızlığa yanıyorum.

Ebuzziya Tevfik Bey’e

145 numaralı gazetenizde münderic “Türkiyede Müstemleke Tesisi ve Siyonizm Meselesi’nin Tecdidî” serlevhalı makaleniz nazar-ı dikkatimi celb eylediğinden hüsn-i niyet-i hakikatperestânenize [hakikat aşığı niyetinize], bi-taraflılığınıza mağrûren [güvenerek] bu bâbdaki fikr-i mahsûsumu arz etmeğe cür’etyâb oluyorum [cesaret ediyorum].

“Türkiyede Musevîlere melce-i mahsûs [sığınılacak yer] veya müsta’mere [koloni], memâlik-i Osmaniye’nin arazî-yi hâliyesinde, [boş topraklarında] be-tahsîs [özellikle] Fırat Ovası’nda tahsîs edilirse o günden itibaren İslâm, Hristiyan hattâ bizim Museviler dahi dâhil olduğu halde umum kavm-i Osmanî’nin [Osmanlı milletlerinin] bu müsta’mereyi teşkil eden Yahudilerin taht-ı esâret-i iktisâdiyesinde [iktisadî esaretinde] zebûn olacağını [zayıflayacağını]” ileriye sürerek Türk, Ermeni ve Musevi Osmanlıları esbâb-ı müdafaayı [müdafaa sebeplerini] birâderâne [kardeşçesine] bir ittifâk ile kararlaştırarak saha-yı neşriyatta ta’biye etmeye [matbuat sahasında savunmaya] davet ediyorsunuz.

Fikr-i âcizâneme göre zât-ı âliniz gibi^{28*} hakiki bir vatanpervere terettüb eden [gereken] en büyük ve en mühim vazife-i hamiyet [onurlu görev] bu değil, bilakis Museviler gibi fikr-i ticâret ve iktisatla mütehalli [donanmış] olup işgâl edecekleri metrûk [terk edilmiş] ve muattal [terkedilmiş] kıta-yı vatani-

28 *Metnin orijinalinde bulunmaktadır.

yeyi [vatan topraklarını] feyizlettirerek [bereketlendirerek] behişt-ender-behişt [cennet içinde cennet] hâline ifrâğa [yükseltmeye] müsta'id [kabiliyetli] muhacirîn [göçmenler] celbine [çekmeye] çalışmaktan ibarettir.

Türkiye'ye hicret edip bu hâk-i mukaddesi [kutsal toprağı] vatan-ı hakiki ittihâz edecek [gerçek vatan kabul edecek] olan Museviler, makalenizin revîş-i ifâdesinden [gidişinden] anlaşıldığı vechile kendilerine mahsus müstakil bir müstemleke tesis etmek istemeyip tâbiyet-i müftehire-i Osmaniye'yi [şanlı Osmanlı tâbiyetini] iktisâb [elde etme] ile devlet-i ebed-müddet-i Osmaniye'nin zir-i cenâh-ı re'fetinde [merhameti altında] arâzi-yi hâliyede ziraat ve filâhetle [çiftçilik] iştigâl ederek müreffehen imrâr-ı hayat eylemek [hayatlarını geçirmek] maksadını takip ederler. Bu gelecek muhacirîn "heyet-i müctemi'a-i sarrâfiye" [sarraflar topluluğu] ve "hükümdarân-ı nükûd" [paranın hükümdarları] zümresinden olmayıp Rusya gibi zulmet-i taassuba [tutuculuk karanlığına] müstağrik [kapılmış] bir memlekette envâ'-ı zulm ve taaddiye [çeşitli zulüm ve eziyetlere] hedef, fakr u sefâlet içinde ifnâ-yı hayata [hayatını tüketmeye] mahkûm olan ve hür yaşamak için âdi rençberlikle kifâf-ı nefse [ölmeyecek kadar olan gıdaya] katlanan birtakım talihsiz biçare-gândan ibarettir.

Muazzez vatanımızın muhacirîne, milyonlarca muhacirîne olan eşedd-i ihtiyâcî [şiddetli ihtiyacı] müstağnî-yi küfle-i beyândır [söylemeye gerek olmayacak kadardır]. Vatanımızı düccâr-ı zaaf [zaafa uğratan] ve mahkûm-ı sefâlet [yokluğa mahkum] eden en büyük hastalık killet-i nüfustur [nüfus azlığıdır]. Killet-i nüfustan dolayıdır ki, servet-i umûmiyemiz dereke-i pestîde [aşağı derecede] kalıyor. Millet-i necîbe-yi Osmaniye fakr u sefaletten baş kaldıramıyor. Münbit [verimli] ve feyznâk [bereketli] arâzi-yi nâ-mütenâhiyemiz [bitmez tükenmez topraklarımız] metrûk ve mu'attal [terk edilmiş ve atıl] bulunuyor. Sîne-i arâzide meknuz [saklı] hazâin-i lâyefnâ [gizli hazineler] meydan-ı istifâdeye ihrâc olunamıyor [çıkarılamıyor]. Bütün iktisâdiyunca [iktisatçı-

lar tarafından] müsellemler olduğu [kabul edildiği] vechile servet-i umûmiyenin üssü'l-esâsını [temelini] teşkil eden anâsır-ı selâse-i iktisâdın [iktisadın üç temelinden] en mühimi topraktır. Toprağı işletmek için de sa'î bazular [çalışkan pazular] ister. Bu nokta-i nazardan vatanımıza gelecek her bir ferd te'âlî-i iktisâdimize [iktisadî yükselişimize] hâdim [hizmet eden] yeni bir kuvvettir. Vatanımızı feyizlendirmek için celb edilecek muhacirîn ancak Museviler gibi milliyet dâîlerinden [iddialarından] vâreste [kurtulmuş], her türlü makâsıd-ı mahsusa-i siyasiyeden âri [her türlü siyasî talepten uzak], istidâd-ı mahsûsalarına [özel yeteneklerine] binâen münhasıran ziraat, ticaret ve iktisat ile mütevaggil [meşgul] olan kimselerden ibaret olmalıdır ki öteden beri bizi bi-huzur eden milliyet gavâiline [belasına] zamime [ilave] teşkil etmesinler. Hâli [boş] arazimizi kemâ-yenbağî [layık olduğu gibi] ma'mûr ve âbâdân [imar edilmiş] etsinler. Mübarek bir toprağın gizlediği defâini [defineleri] meydana çıkarsınlar. Musevi muhacirînin toprağı işletip feyizlendirerek sinîn-i vefîreden [uzun senelerden] sonra kesb-i servet edecekleri farz olursa bile vatan bundan mutazarrır [zarar görmüş] olur mu? Bu zenginler bizi ecnebilerin sermayelerinden, tahakkümplerinden müstağnî kılacak [kurtaracak] olan bu hükümdârân-ı nukûdu vatanın evladından, vatan için medâr-ı fahr u mübahat [övünç sebebi] olan evlâd-ı hakikiyesinden ma'dûd olmayacaklar mı [sayılmayacaklar mı]? Eski tebaa-yı Osmaniye ile başka bir tâbiyeti terk ederek tâbiyet-i müstehire-i Osmaniye'yi ihtiyâr eden [seçen] ve yeni hükümet-i metbu'asına [tâbi olduğu hükümetine] ibrâz-ı sadâkatten hâli [bağlılık göstermekten uzak] kalmayan tebaa arasında bir günâ fark tasavvur olunabilir mi? Her gün akıp gelen yüz binlerce muhacirîne kemâl-i hâhişle [istekle] âğuş-ı kabûlü küşâd eden [kabul kollarını açan] İngiltere ve Amerikâda böyle bir fark asla kimsenin hatırına tebadür etmemiştir [aklına gelmemiştir]. İngiltere'de bile aksâm-ı mühimme-i ticâreti [ticaretin önemli kısımlarını] yed-i inhisârlarına teshîr eden [tekellerine alan] Rum unsuruna diyecek

bulmadığımız halde niçin Musevilerin Türkiye'ye gelerek Osmanlı tâbiyetine girmeleri menâfi'-i vataniyeye [vatanın menfaatlerine] muvafık bulunmuyor? Türkiye'ye hicret edip tâbiyet-i Osmaniye'yi iktisâba [kazanmaya] hâhişger [istekli] kimselere: "Siz Musevisiniz, ticaret ve iktisatta maharetiniz vardır. Binaenaleyh sizi kabul etmemekte ma'zuruz" demek muvafık mıdır?

Vatanımızın, memleketimizin en ziyade arz-ı iftikâr ettiği [fakirlik gösterdiği] kimseler bu gibi adamlar değil mi? "Ticaretimizi, sarf ve sanayiimizi a'lâ, vatanımızı saha-yı tekâmül ü terakkiye [gelişme ve ilerleme bölgesine] îsal ve tahtgâh-ı saadete [saadet başkentine] is'âd edecek [yükseltecek]" adamlar bu gibi kimseler değil mi?..

Dört yüz sene evvel bütün Avrupa'nın jeng-i taassubla [taassup kiriyle] âlûde [kirlenmiş] bulunduğu bir sırada, İspanya'dan tağrib olunan [kovulan] binlerce Musevilere âğuş-ı şefkat küşâd eden [şefkatli kollarını açan] Osmanîler, şimdi bu asr-ı medeniyette vahşiyâne kitallerden [vahşi katliamlardan] ihtirâzen [kaçarak] terk-i dâr u diyâr eden [evini ve yurdunu terk eden] bîçâregâna ebvâb-ı re'feti [merhamet kapılarını] aslâ sedd edemezler [kapatamazlar]. Yanlış malumata istinâden makalenizin esâsını teşkil eden bu fikir zevk-i selîm [güzel zevk] sahibi olan hiçbir Osmanlı'nın dimağında aslâ câ-yı kabul bulamaz.

Mezkûr makalenizde [cihan medeniyetinin her tarafında teşebbüs edilen tard-ı Yehûd...] cümlesi de nazar-ı dikkatimi celb etmiştir. Cihan medeniyetinin hangi tarafında tard-ı Yehûd'a [Yahudi sürgününe] teşebbüs edilmiştir? Amerika ve İngiltere'de mi, yoksa İtalya'da mı? Olsa olsa Rusya'yı bulacaksınız! Çin bile meşrutiyete meylettiği halde binlerce bombalara, akıtılan kan sellerine rağmen istibdâda sabit-kadem kalan, ahalinin bir kısm-ı azamını [büyük kısmını] teşkil eden mojik yani köylü sınıfı hükümdârı haşâ Allah farz ve kıyas eden bir millet-i mütemeddine [medenileşmiş millet] mi addedersiniz!

Mezkûr makalede Musevileri servet-i azîmelerinden [büyük servetlerinden] dolayı mahfûf [kuşatılmış] ve müdhiş [dehşetli] mahlukât olmak üzere tasvîr ediyorsunuz. Burası da hakikat-i hâle muvâfık değildir. Almanya, İngiltere ve Fransa'da birçok Musevî zengini bulunduğu gayr-ı kâbil-i inkâr [inkârı mümkün değil] ise de Londra'daki yüz binlerce Musevî biçâregânını, Galiçya ve Rusya'daki milyonlarca Musevî aceze ve fukarasını niçin nazar-ı itibardan dûr [uzak] tutuyorsunuz? Hele Galiçya Musevilerinin fakr u zarureti bütün dünyada destan hükmüne girmiştir. Maatteessüf nazara çarpan birkaç Rothschild, birkaç Hireş'in servetinden dolayı milyonlarca fukara ve sefil Museviler, anti-semitlerin zulm ve gadrine uğradığı halde ve reşk ve hasedi tahrik eden ve ekser mezhebdâşlarının fakr u sefaletine karşı la-kayd davranan agniya-yı Musevîye [Musevî zenginler] bunların şerrinden masûn kalıyorlar [korunuyorlar]. Hatem-i kelâm etmeden [sözü bitirmeden] evvel şu cihet üzerine nazar-ı dikkatini zîcelb etmek isterim:

Bütün Osmanlı Musevilerinin Siyonizme mu'arız [karşı] bulunduğunu beyan ediyorsunuz. Bu da doğru değildir. Osmanlı Musevileri miyânında [arasında] Siyonizme muhalif adamlar varsa da bunlar makalenizde serd edilen vehim [korku] ve endişeye katıyyen iştirak etmezler.

Yeni Asır Gazetesi Muharrirlerinden Dava Vekili

M. Kohen²⁹

8/11/09. Siyonizm üzerindeki makale *Tasvir-i Efkâr*'da yayınlandı ve *Jeune-Turc* tarafından da iktibas edildi. Aynı şekilde yayınlanmak üzere bir ikinci makale daha yolladım.

Siyonist hareket komitesi, benden Yahudilerin Türkiye'ye göçleriyle ilgili bir konferans vermemi talep etti. Benim için bu çok mühim bir hâdise. En iyi şekilde yapmaya çalışacağım. Si-

²⁹ M. Kohen, "Ebüzziya Tefik Bey'e," *Yeni Tasvîr-i Efkâr*, S. 155, 4 Teşrinisani / Kasım 1909, s. 1-2.

yonist kongresine katılmak üzere Hamburg'a seyahat etmeye hazırlanıyorum.

11/11/09. Club des Intimes'deki davette biraz hareket var. Club des Intimes'deki iş yürüyor ve başarı pek muhtemel.

İskân-ı Muhacirîn-i Museviye

Avrupa'da Rusya'dan hicret eden Musevilerin iskân ve îvâsıyla [barındırma] iştigâl eden [uğraşan] büyük cemiyetler üçtür. Birincisi, yedi milyon liralık bir sermayeye ve Arjantin'deki münhasıran ziraatla iştigal eden binlerce aileyi bir ma'mureye mâlik [şehre sahip] bulunan İKA,³⁰ ikincisi bizim bildiğimiz Siyonist, üçüncüsü İngiltere'nin en meşhur üdebâsından Doktor Zankvil'in taht-ı riyasetinde [başkanlığı altında] bulunan İTO³¹ cemiyetleridir. Bu üç cemiyetin nokta-i nazarı ile hatt-ı hareketi bir olmadığından iskân-ı muhacirîn-i Museviye'den [Musevi muhacirlerin iskânından] bahsolunduğu vakit hangi cemiyetin program ve icratı esas ittihaz olunacağını [kabul edileceğini] izah ve tayin etmeli ki mübahase [konuşma] şâibe-i teşevvüşden âri [karışıklık söylen-tisinden uzak] olsun.

Bu son günlerde Tasvîr-i Efkâr'da İskân-ı Muhacirîn-i Museviye Meselesi'ne dair serd edilen mütalaât [düşünceler] Siyonizm'e tevcîh [yönelik] ve ithaf olundu ise de hutta-i Irakiye'de [Irak topraklarında] büyük mikyasta bir Musevi mamuresinin teşkilini tasavvur eden İTO olduğundan ancak bu cemiyeti hedef ittihaz etmek lazım gelir.

30 Jewish Colonization Association. Kısaca ICA. Baron Maurice de Hirsch tarafından 1891 yılında kuruldu. Amacı, zulüm altında veya kötü ekonomik şartlar altında yaşayan Yahudilerin başka ülkelere göç etmelerini ve yerleşmelerini sağlamaktı. (Derl. Notu)

31 Jewish Territorial Organization, Israel Zangwill tarafından 1905 yılında kuruldu. Amacı, Yahudilerin Filistin toprakları dışında bir yere yerleşmelerini sağlamaktı. Zira Siyonist hareketin hiçbir zaman Filistin'e yerleşim için izin alamayacağına inanıyordu. (Derl. Notu)

Bu kadar kil ü kâle [söylentiye] sebebiyet vermiş olan İTO'nun tasavvurât-ı hayal-perverânesi [hayalci düşünceleri] sencide-i mizân tedkik etmeden [ölçüp tartmadan] evvel bu cemiyetin hikmet-i te'sisini, düstûrî'l-amel ittihaz ettiği nokta-i nazarı ta'yîn ve izaha lüzum görüyorum. İTO müessislerinin [kurucularının] itikadınca rekâbet-i iktisâdiyenin mahsûlü olan anti-semi-tizm, Rusya ve bu gibi yerlerde bir maraz-ı ictimâî [sosyal problem] haline geldiğinden Maarif Müdüriyeti'nin terakkisiyle büsbütün zevâl-pezîr olacağı [yok olacağı] kaviyyen ümid edilemez. Musevi mağduriyetini mezhep ve milliyet perdesi altında kendi menâfi'-i iktisâdiyelerini [iktisadi menfaatlerini] düşünen anti-semitistler mezâlim ve i'tisâfâtından [zulüm ve haksızlığından] tahlîs etmek [kurtarmak] için çâre-i yegâne, Musevilerin bir kısm-ı küllisini ma'reke-i iktisadiyeden [iktisadi savaş meydanından] çıkarıp akvâm-ı saire [diğer kavimler] gibi ziraate sevk etmekten ibarettir. Muhacirîni bütün müşkilata rağmen münhasıran ziraatle iştigale mecbur eylemek, tahammül-fersâ [dayanılmayacak] çapa ve saparı terk ile tabiat-ı sâniye hükmüne girmiş olan i'tiyadın sevk ve ilcâsıyla [yönlendirmesiyle] ticârete sülûküne meydan vermemek üzere onları gayr-ı meskûn arazi ve havalide yerleştirmeli. Bu esasları düstûrî'l-amel ittihaz ederek birkaç sene evvel Zankvil ve rüfekâsı [arkadaşları] münhasıran Musevi zürrâ'ıyla [çiftçileriyle] iskân edilebilecek müsait bir kıta-i arziye taharrî etmeye [araştırmaya] başladılar. Ve taraf taraf mükemmel fennî heyetler iz'âmıyla [göndererek] tedkikata [incelemelere] giriştiler. İngiltere Hükûmeti pek müsait şerâit [şartlar] ile Uganda kıtasını teklif etti ise de oraya suret-i mahsusada [özel olarak] giden heyet-i fenniye yeri ziraata müsait bulmadı. Ahîren [daha sonra] Afrika'da diğer bir kıta-yı arziye keşf ve tedkik olundu. O da muvafık görülmedi. En nihayet hutta-i Irakîye'ye tevcîh-i intizâr edildi [bakışlar çevrildi]. İşte mesele bundan ibarettir. İmdi Zankvil ve rüfekasının tahayyülât ve tasavvurâtı vechile hutta-yı Irakîye'de gayr-ı meskûn arazide Musevi zürrâ'ı iskân etmek suretiyle yeni bir ma'mure

tesis etmek mülk ve vatanımız için nâfi' [faydalı] mi, muzır [zararlı] mıdır? Asıl burası şayân-ı tedkiktir [araştırılmaya değerdir]. Böyle bir teşebbüsün muhassenâtını [yararlarını] ta'dâda [sayıp dökmeye] girişmek abestir. Ma'lumu i'lâm etmek kabilindendir. Onun için yalnız mahâzirini [mahzurlarını] hâdde-i tedkikten [derinlemesine incelemeden] geçirmekle iktifâ edeceğiz.

Mesele bizim arz ettiğimiz şekil ve surette pîş-i teemmüle [incelemeye] alındıkta Musevilerin galibiyet ve hâkimiyet-i iktisâdiyesinden endişe etmeye mahal kalmaz. Çünkü bu yeni ma'mure-i hâliyede [boş kasaba ve şehirlerde] Musevilerin en ziyade ziraatle iştigal etmek mecburiyetinde bulunacakları gibi mücadele-i iktisadiye yine beynlerinde mahsur [aralarında sınırlı] kalacaktır.

Şimdi fâzıl-ı muhterem Ebuzziya Tevfik Bey'in dimâğ ve mefkûresini kurcalayan diğer bir nokta-i mühimme kalır ki, o da: "Bir seneden beri hayat-ı vatan-perverânemizi dâğdar-ı teellüm eden [çok acı, elem duyulan] Bulgar istiklâli, Bosna-Hersek istilâları, Girid bel'iyesi" [belası] gibi bir hâlin zuhûru ihtimalidir.

Filvâki vatanperverler ve hatta Osmanlı Musevileri miyânında [arasında] bu vahimeye kapılan dûr-endişân [ileri görüşlüler] yok değildir. Fakat bendeniz bu vehim ve endişeyi fevkalâde bir istidâdı haiz olan cesîm [büyük] bir kıta-yı arziyeyi umrân ve abadâniden [bayındır olmaktan] mahrum bıraktıracak derecede kuvvetli göremiyorum. Bu kadar asırdan beri ticaret ve iktisat gibi umûr-ı maddiye [maddî işlere] vakf-ı hayat etmeye me'lûf [alışmış], hayalperverlik şaibesinden külliyyen vâreste [kurtulmuş], zeka ve fikr-i selim [ince fikir] ile mütevassıf [vasıflanmış] ve bâhusus az çok kuvvetli bir istinadgâhtan [dayanaktan] büsbütün mahrûm ve mehcûr bulunan kavm-i benî İsrail'in [İsrailoğulları milletinin] bir mecbûriyet-i katiye-yi maddiye görmeden [çok zorda kalmadıkça] isyan ve ihtilal gibi bir hareket-i mecnûnâneye [delicesine harekete] ictisar [cûret] etmesine pek çabuk ihtimal verilemez. Roths-

childlerin Çekleri, hükümdarân-ı nukûdun milyonlarca altınları asâkir-i Osmaniye'nin [Osmanlı askerlerinin] şemşir-i te'dibine [haddini bildiren kılıcına], kelle-yi asayiş-perverânesine karşı asla siper-i müdafaa teşkil edemez. Onun içindir ki Musevi zür-ra'ıyla meskûn bir ma'mure hiçbir vechile ve hiçbir surette Bulgar istiklâline, Bosna-Hersek'in istilâsına, Girit beliiyesine nazire olamaz [benzetilemez]. Refâh-ı hâle mazhar, işi gücüyle meşgul olan tahsil görmüş, münevver fikirli, maddiyatperver bir Musevi'nin mecnûnâne bir taassub-ı millî saikasıyla hayatını tehlikeye ilkâ edebileceğine akıl erdiremem. Farz-ı muhal olarak Museviler arasında mecnûnâne bir dâiyeye [hırsa] kapılacak mecnûnlar fûrce-yâb-ı zuhûr [ortaya çıkma imkânı] olsa bile Yemen'de son derece cahil ve mutaassıp olup dünya ve mâfihâdan [ahretten] bî-haber, hayatına zerre kadar ehemmiyet vermeyen binlerce âsi silahşör-rü te'dibe muvaffak olan, koca devletleri lerzedâr-ı dehşet eden [dehşetinden titreten] satvet-i Osmaniye [Osmanlı kuvveti], Musevi ussâtının [isyancılarının] teşkil edecekleri şerzime-i kalilenin [küçük kalabalığın] yaygara ve velvelelerini gaile [mesele] mi telakki eder? Bu tufeylilerden [asalaklardan] ihtirâzen [çekinerek] pek büyük ve ruh-nevâz [ruh okşayıcı] ümidler bahşeden bir teşebbüsü bırakır mı? Böyle bir siyaset-i cebinâne [korkakça siyaset] Osmanlıların şanından değildir.

Şu kadar ki, İTO Cemiyeti'nin muvaffakiyet ihtimalleri haddizâtında pek müsteb'iddir [uzak ihtimaldir]. Çünkü şimdilik Musevilerde binlerce zürra' bulunamaz. Hutta-yı Irakîye'de göçebe halinde bulunan kabâilin [kabilelerin] tecâvüzâtı [saldırıları], iklimi tasfiye, nehirleri tathir [temizleme], hutût-ı muvasala [ulaşım hatları] tesis için inşaat-ı fevkalade icrası lüzumu gibi birçok mevâni' [engeller] ve müşkilat [zorluklar], iskânın tedricî [aşamalı] surette olmasına müsait değildir.

Bundan dolayıdır ki Zankvil ve rüfekası tarafından tasavvur olunan ve bu münakaşaya meydan veren projenin bir hayal-i hâm halinde kalacağı ve Musevi muhacirîninden kemâfissâbık [eski-

si gibi] mütemâdiyen [devamlı surette] İngiltere ve Amerika'ya doğru teveccühe [yönelmeye] devam edecekleri ağıleb [galip] ihtimalâtandır.

M. Kohen³²

Kohen Efendi muhacirîn-i Museviye ile iştigâl eden heyetleri üçe tefrik ediyor [ayırıyor]. Bu tefrikin tefâsili [ayrıntıları] bizce malum olmakla beraber memâlik-i Osmaniye'ye vukû' bulacak muhacerette zâhiren ne gibi suver [suretler] ve eşkâl [şekiller] irae [tayin] edilirse edilsin, Siyon'a temas eden gaye-i hayalîden eser bulunmamak ihtimali olmadığı için bizce bu muhaceret merakını Siyonizm ile eda etmek en mülayim ve en münasip bir tavr-ı ifade olarak kabul edilmiştir. Sahib-i makalenin geçenki mektubuna takdim ettiğimiz mülahazâtta, misal olarak Bulgar istiklâli, Bosna-Hersek istilâsı, Girit hadisesi gibi gavâilin [belaların] hep mübadillerinde [karşılıklarında] ihtiyar ettiğimiz [gösterdiğimiz] ihmallerden neşet etmiş [kaynaklanmış] olduğunu bir ders-i ibret olarak zikreylemiş idik. Kohen Efendi bu misallerden memâlik-i Osmaniye'ye hicret edecek Musevilerce o misallere şebih [benzer] vukuât ihdas edileceği [ortaya çıkarılacağı] manasını kastettiğimizi zannederek o cihetten teşrih [açıklama] ve müdafaaya lüzum görüyor.

Nefsî gâile [kişisel mesele] için irae eylediğimiz o misallerin şekl-i gâile için telakkisi ile itâ kılınan [verilen] izahât da faydadan hâli [gereksiz] değildir. Keyfiyetin [durumun] o yolda dâi olduğu [davet ettiği] mehâziri [mahzurları] ihtar eylemiş olduğu için Kohen Efendi'ye teşekkür olunur.

Böyle bir tasavvur ve kıyâma [isyana] karşı ebnâ-yı İsrail'in [İsrailoğullarının] satvet-i ma'rufe-i Osmaniye [Osmanlı'nın meşhur kuvveti] önünde lerzân [titreyip] perişan olacaklarına biz de iti-

32 M. Kohen, "İskân-ı Muhâcirîn-i Museviye," *Yeni Tasvîr-i Efkâr*, s. 167, 16 Teşrinisani / Kasım 1909, s. 2.

mad ederiz. Fakat tedip ve tenkil [bastırma ve cezalandırma] için olsun tedâbir-i askeriyeye [askerî tedbirlere] müracaatta muztar kalmak [zorlanmak] dahi bir gaile ve ale'l-husus [özellikle] memleket için arzu edilmeyecek bir hadise olmaz mı? Bir de bu gavâilin [meselelerin] mikyas ve menzilini [ölçü ve yönünü]şimdiden tayin etmek nasıl muvafık-ı akıl ve mantık [akla ve mantığa uygun] olur?

Hâlbuki bizim en büyük tehlike olarak mevzu-i bahs ettiğimiz madde, medeniyete yeni inkişaf edecek [açılacak] bir noktadan etrafa tufân-ı belâ gibi intişar eyleyecek [yayılacak] olan gaile-i iktisadiye ile teferruat ve netayiçtir [neticelerdir]. Biz memâlik-i Osmanîye'ye külliyyetle nakledilecek olan Musevilerin ziraatten ziyade kendilerine has hesabât-ı dakîka [ince hesaplar] ile safvet ve besâtet-i ahlâkiye [ahlâkî düzgünlük] sahibi efrad-ı anâsir [diğer unsurların bireyleri] üzerinde çekirge afetlerine müşâbih [benzer] felaketler, sefaletler hâsıl edecekleri itikadındayız. Ne kadar temadi edeceği [süreceği] meçhul olan bu devrenin -Musevilere karşı bazı Avrupa memâlikinde görülen eşkâlinde [şekillerinde] bir de aksülameli [yansıması] derpîş ve tefekkür edilirse [göz önüne alınır ve düşünülürse] muhacirîn-i Museviyenin memlekette evvel ve âhir tevliid eyleyecekleri [doğuracakları] hadisâtın [hadiselerin] mahiyetine intikal edilmiş olur.

Kohen Efendi, "Şimdilik Musevilerde binlerce zürra' [çiftçi] bulunamayacağından" bu iş ile iştigal eden cemiyetin muvaffakiyet ihtimallerini pek müsteb'id [uzak] görüyor. Hâlbuki şimdi hicret ettirilmesi arzu edilen Museviler binlerce değil, yüz binlercedir. Hatta milyonlardan bile bahs olunuyor! Şimdilik binlerce zürra' Musevi yok ise, yüz binlerce Musevi ne ile iştigal edeceklerdir?

Kohen Efendi, madem ki ehl-i ziraat yoktur, muhaceret de olamaz, fikrinde ısrar eylerse, mekâdir-i azime-yi mesrûdede [bahsedildiği gibi büyük miktarlarda] muhacir nakletmek için meydana olan teşebbüsât-ı ciddiye [ciddi girişimler] ile fedakârî-yi nukûda [maddî fedakârlığa] ne mana veriliyor? Yoksa birkaç ser-seri karşısında mıyız?!

*Hoş, teşebbüsât-ı vâkı'anın [var olan girişimlerin] pîş u pesen-
dinizin [ön kabulünüzde] bazı nâ-kesânın [adam olmayanların]
serserilikleri la-şekk [şüphesiz] ise de,³³ biz bu gayretlerin esasını
herhalde manasız addetmekte mazuruz. Vakt-i merhûnu [zama-
nı] gelince, vatan-ı Osmanî için tehlike addettiğimiz bu mesele-
nin buradaki tecelliyât-ı garibesine [tuhaf yansımalarına] bütün
karî'in [okuyucular] ile beraber Kohen Efendi de vâkıf olacaktır. O
zaman yine görüşülür.³⁴*

24/11/09. İşlerde pek hareket yok. Ama bütün çevrelerde prestijim artmaya devam ediyor. Sabit saatlerde çalışmak üzere *Yeni Asır*'a girme konusu terk edilmiş görünüyor. Buna muka- bil Club des Intimes'e girme konusu daha muhtemel görünü- yor. Kongreyi özenle düşünüyorum. Bu kongrenin hislerimde ve manevî ve entelektüel hayatımda büyük bir değişime sebep olacağı görünüyor.

29/11/09. Yeni bir şey yok. Kızkardeşimin düğünü için muaz- zam harcamalar. Herhangi bir değişiklik yok. İşlerde olağan sav- saklama. İşlerimi hiçe saydığımı üzülererek müşahade ediyorum.

2/12/09. *Asır*'ın yazı işlerinde iki ay içinde yapılacak olan be- lediye intibahatına namzetliğimi koymam fikrini ortaya attılar. Kabul etmeyi düşünüyorum. Club des Intimes'deki meslektaş- larım nezdinde zemin yoklayacağım. En azından *Yeni Asır* tara- fından ortaya atılacak namzetler arasında olacağımdan eminim. Önümde açılacak yeni bir ufuk olacak. Club des Intimes azala- rıyla münasebetlerim işlerim açısından çok faydalı. Ama bunun bana düşman kazandırdığını da görüyorum. Osmanlı İttihat ve Terakki Kulübü'ne bir ilmî konferans teklif etmeyi ve bunun da memnuniyetle karşılanacağını düşünüyorum.

33 Bu ifadeyi bir bütün olarak değerlendirdiğimizde şöyle bir anlam çıkar: "Hoş, yapılan bu teşebbüsler size göre bazı adam olmayanların serserilikleri olduğuna şüphe yoksa da..."

34 [Ebüzziya], "Moiz Kohen'in İskân-ı Muhâcirin-i Museviye Yazısına Mülaha- za," *Yeni Tasvîr-i Efkâr*, S. 167, 16 Teşrinisani / Kasım 1909, s. 2.

Dokuzuncu Siyonist Kongresi'nde (26-30 Aralık 1909) Yapılan Konuşma

Delege Moiz Kohen: Burada çok sıcak karşılandık; fakat buraya yalnız sıcak karşılamaları kabule gelmediğimizi söylemek isterim. Yakın zamana kadar Siyonizm konusunda yaşadıklarımız, ne yazık ki bizi tartışmaya doğrudan girmekten alıkoymuyor. Biz buraya, hükümetimizin ve ülkemizin kongreye ilişkin sempatile-rini ve açıklamalarını bildirmeye geldik. Ve bunu da, gerek baş-kanımız değerli konuşmasında gerekse diğer değerli arkadaşlarım konuşmalarında açıklıkla dile getirdiler. Hemen hemen benden önceki bütün konuşmacı arkadaşlarım Siyonizm'in siyasî emelleri olmadığını söylediler; bu açıklama, biz Osmanlı Siyonistleri için mecburiydi çünkü Osmanlı kanunları, millî temeldeki siyasî teş-kilatlanmaları yasaklıyor ve bizler, Osmanlı yurtseverleri olarak bu tür teşkilatlanmalara karşı mücadele etmek zorundayız. Şimdi değerli kardeşlerim, burada dile getirilen samimi açıklamaların üzerinde, yalnızca bir Yahudi olarak değil, aynı zamanda gerçek bir Osmanlı yurtseveri olarak birlikte durabiliriz. Her şeyden önce burada yapılan açıklamaları, diğer teşkilatlarımız da bir hükü-met açıklaması şeklinde kabul edebilirler ve bunu da kongremizin en önemli kazanımı olarak değerlendirebiliriz. (Hararetili alkış-lar). (Konuşmacı, konuşmasını Fransızca devam ettirir.)

Değerli delegeler! Artık Osmanlı yurttaşları olarak hiç de hak etmediğimiz uğursuz despotizm hayaletinden kurtulmuş bulunuyoruz. Bunun neticesi olarak da, yurdumuzun meselelerinde gözle görülür bir gerileme gözlemliyoruz. Artık, yurdumuzun, yani Türkiye'nin menfaatleri söz konusu olduğunda suskun kalamayız.

Bulunduğumuz zaman içinde basınımızın ve idareci kadro-larımızın gündeminde olan çeşitli meseleler arasında, Osman-lı mülkünün dostları ve özellikle Osmanlı Yahudileri açısından öncelikli olan bir mesele var. Bu öncelikli mesele, binlerce talihsiz Yahudi için çok önemli olduğu gibi, aynı zamanda Osmanlı İm-

paratorluğu için de küçümsenmeyecek bir öneme sahiptir. Ben bu meseleye ikili konumumdan birisi olan Osmanlı Yahudisi olarak yaklaşmak istiyorum. Dünya Yahudileri için çok kolay gibi görünse de biz Osmanlı Yahudileri için oldukça karmaşık bir mevzudur bu; çünkü bizler, konuyu Osmanlılık ve Yahudilik gibi iki farklı çıkış noktasından ele almak zorundayız.

Eğer, II. Abdülhamit rejiminde sekteye uğrayan teşkilatlanma durumumuz olmasaydı, oluşan yeni rejimde bu mevzuyla şimdiye kadar yeterince ilgilenmiş ve tutumumuzu belirlemiş olurduk. Bununla şunu demek istiyorum. Şimdi sizlere burada Osmanlı Yahudi cemaatinin görüşlerini değil, ancak kendi şahsî görüşlerimi –ki bu görüşler, diğer Osmanlı Yahudileri tarafından da paylaşılacaktır– dile getireceğim. Zira Yahudi cemaatinin görüşü olarak sunacağımız bir görüş yok çünkü böyle bir cemaat yok.

Yahudilerin Türkiye'ye göçü konusu, ilk defa Temmuz İhtilali sonrası gündeme geldi. Birden kavuştuğumuz bağımsızlığın sarhoşluğu ve sevinci, bizleri, yaşadıkları ülkelerde zor durumda bulunan kardeşlerimizi Türkiye'ye göç ettirme düşüncesinde umutlandırıyordu. Anti-Siyonist düşünceden uzak kalmış tek ülke Türkiye'yi bizler, zamanımızın Kenan ülkesi, İsrailoğulları'nın Kutsal Toprakları olarak değerlendiriyor ve kardeşlerimizin modern ülkelerin zulmünden ve şehirlerin uşaklık ve ezikliğinden kurtulmaları için tek çare olarak görüyorduk. Düşünüyorduk ki şimdiye kadar olduğu gibi Sibiry'a'nın buzuallarını ve bozkırlarını kanlarıyla sulayacaklarına, binlerce Yahudi gelecek ve ülkemizin ıssız ve çorak topraklarını alın terleriyle verimli kılacaklar. Bu düşünceler bize, güzel günlerin yakın olduğu coşkusunu yaşattı. Ancak, o zamanki siyasî mücadelemiz ve heyecanımız bazı hakikatleri görmemizi engellemişti. Daha sonra, Rusya'dan, Romanya'dan ve diğer ülkelerden konuksever Türkiye'ye göç edecek Yahudilerin durumlarını değerlendirmeye başladık. İşte şimdi –yurdumuzdaki durum açıklığa kavuşmamasına rağmen– konunun üzerinde eleştirel bir yaklaşımla durabilir, eldeki bilgileri derleyerek mevzuyu bir bütün halinde tahlil edebiliriz.

Türklerin dillere destan hoşgörüsü herkes tarafından bilinmektedir. Ve bu hoşgörüde ben, Yahudilerin Türkiye'ye göçü için ilk ve ciddi gerekçemi temellendiriyorum. Evet, Osmanlıların hoşgörüsü ve Yahudilerle Müslümanlar arasındaki sıkı dostluk bağları, Yahudilerin Türkiye'ye göçünü cezbedici kılmaktadır. Peki, Yahudileri doğdukları ülkelerden göçe zorlayan nedenler nelerdir? Bu sorunun cevabı, yaşadıkları ülkelerde karşılaştıkları baskı ve anti-Siyonizm zehridir. Onun içindir ki horgörü ve anti-Siyonizm'in olmadığı ülkemize, kardeşlerimiz güvenle ve huzura kavuşacakları beklentisi içinde gelebilirler. Türkiye'nin tarihinden gelen bu örnek hoşgörünün -nasıl ki Hristiyanlara imtiyazlar tanındıysa- bugünkü halifede de sürmektedir. Hattâ Türkiye, Yahudiler için hoşgörünün ötesinde bir mana ifade etmektedir; tarihimizin karanlık dönemlerinde, engizisyonun kanlı eli bütün Avrupa'yı sardığı ve yüz binlerce Yahudi'yi yersiz-yurtsuz bıraktığı zamanda Türkler koruyucu meleşimiz olmuştur.

Hristiyan milletlerin en iyileri bile, söz konusu Yahudiler oldu mu, bu iyiliklerini unutabilir. Bu kötü tecrübeyi tarihimizde sıkça yapmak zorunda kaldık. Yalnız Müslüman ülkelerde ve özellikle Türkiye'de bu durum tam tersidir. Hristiyan dünyasının bilgisiz halk kesiminde Yahudi düşmanlığına bir meyil vardır. Çünkü onlar, asırlardır biz Yahudileri, dinlerinin kurucusunun katili olarak görmeye şartlandırılmışlardır. Buna benzer rivayetler başka konularda da yaygındır. Mesela bunlar, Yahudileri, dinî vecibeleri gereği çocuk öldüren insanlar olarak görürler. Böyle şeyler Müslüman ülkeleri için düşünülemez bile. Bu ülkelerde, bir Müslümanın kanının Massot geleneğimiz için gerekli olduğu gibi safsata bir şey söylenmemiştir. Dolayısıyla bir Müslümanın en derin düşünce dünyasında dahi bir Yahudi düşmanlığından söz etmek mümkün değildir. Bunun için de, anti-Siyonizm'in bu topraklarda ortaya çıkması için temel yoktur.

Bütün bunların yanı sıra, Türklerle Yahudileri anti-Siyonizmden koruyan, gelenek ve göreneklerimizi yakınlaştıran ta-

rihşel, ahlâkî ve dinî bağlar vardır. Ben bu nazariyemi doğrulayacak, yakın zamandaki bir hadiseden söz etmek istiyorum. Bu olay, Selânik'te Jön Türkler'in mutlakiyetçiliğe karşı verdikleri mücadelede Osmanlı toprakları dışında yaşayan Yahudilerin yardımları hadisesidir. İttihat ve Terakki'nin tarihini yazan bir Arnavut tarihçi, Yahudilerin bu konudaki etkin yardımlarının altını özellikle çizmektedir. Kaldı ki Türkiye'nin Avrupa boyunduruğundan kurtulmasında bu insanların hiçbir menfaatleri yoktu.

Teşkilat-ı Esasiye'nin Türkiye'de tatbik edilmesi, Yahudiler tarafından büyük bir sevinçle karşılanmıştır. Bizler kadar Müslüman vatandaşlarımız da bilmektedir ki, birçok Türk dostu Yahudi olduğu gibi birçok da Yahudi dostu Türk vardır.

Aslında, bunların hepsi iyi ve güzel şeyler de, yalnız hepsi de nazari düzeyde kalan şeyler. Bu bilgileri hayattaki durumlarla karşılaştırmaya kalktığımızda meseleleri ve çaresizlikleri görmezden gelemeyiz. Bu da ufukumuzu karartmaktadır. Çünkü Yahudiler, anti-Siyonizm'in acı sürprizleriyle sık sık hayal kırıklığına uğramışlardır. Düşmanlarımızın, hayranlık ve takdirle söz edecekleri vasıflarımız, tam tersine bizi kötü göstermek için kullanılmışlardır. Çalışkanlık, akılcılık ve yurduna bağlılık gibi diğer halklarda bizdeki kadar önemli olmayan vasıflar, bize karşı bir kin ve baskının gerekçeleri olmuştur. Geniş bir kesim, yaygın bir moral anlayışıyla kitle kıyımını kınamakta fakat binlerce Yahudi'nin kıyımı karşısında aynı insanlar seslerini bile çıkarmamaktadır. Medeni devletler; gerektiğinde güçlü devletleri titretirken, bir demirci için verilen yanlış mahkeme kararından dolayı bakan düşürürken aynı medeni devletler, binlerce Yahudi'nin hayatına mal olan "Pogrom" ve kıyımlara sessiz kalabilmektedir. Her türlü haksızlık ve kötülük meşrulaştırılabiliyor, yeter ki maruz kalan Yahudi olsun. Bunların yanı sıra önemli bir başka mevzu daha var. O da, en koyu anti-Siyonistlerin kendi kardeşlerimiz arasından çıkmasıdır; birçoğumuz bu ve buna benzer şeylerle karşılaşmışızdır. Kendi aramızdan bize düşman çıkarsa, başkasından destek istemeye

nasıl yüzümüz olur ki? Şakacı birisi bir gün bana, “acaba Ay’da da anti-Siyonist var mıdır?” diye bir soru yöneltmişti.

Şu sorunun cevabını da aramak zorundayız: İster Türkiye’ye ister başka bir yere olsun, böyle büyük bir göçü nasıl gerçekleştirebiliriz? Türkiye, medeniyetin birçok hususiyetini Avrupa’dan devralmaktadır; Avrupa’nın ayrılmaz bir parçası gibi gözüken Yahudi düşmanlığının da aynı yoldan Türkiye’ye girmeyeceğini bize kim garanti edebilir? Zangwill, anti-Siyonizm’in Yahudileri bir gölge gibi nereye giderlerse gitsinler takip edeceğini ileri sürer. Gerçekten de daha şimdiden Türkiye’de bazı insanlar “Yahudi tehlikesi”nden dem vurmakta, ufukta kara bulutlardan söz etmektedirler. Ve bu insanlar, kitlelerin derinliklerindeki içgüdülere seslenerek kardeşlerimizin Türkiye’ye yerleşmelerini engellemeye çalışmaktadırlar. Bu durumda, Yahudiler olarak tam güvenlik içinde yaşamaktan vazgeçmeye mahkûm olup hep korku ve güvensizlik içinde yaşamakla yetinecek miyiz? Mazimiz ve içinde bulunduğumuz durum gösteriyor ki göreceli güvenlik içinde yaşamaya çalışmaktan başka seçeneğimiz yoktur. Bu tespit, bizler için Yahudilerin Türkiye’ye göçü mevzusunu tartışırken temel çıkış noktası olmalıdır.

Anti-Siyonizm’in bizim yurdumuzdan sürekli uzak kalacağını varsaymak ne kadar gerçekçi değilse de bu durumun, en azından genel bir karakter ve süreklilik taşımayacağından oldukça eminim. Belki zaman zaman imparatorluğun bir köşesinde ortaya çıkacaktır fakat cılız bir ateş gibi kısa sürede yine sönecektir. Modern bir düşünürün de ileri sürdüğü gibi anti-Siyonizm, toplumun olumsuz ve kötü yanlarının çoğunluk tarafından azınlığa fatura edilmesi gibi psikolojik bir durumdan başka bir şey değildir. Eğer Yahudilerin yaşadığı ülkelerdeki baskı ve zulmü, düşünürün dediği gibi çoğunluğun azınlığa baskısı olarak kabul edersek bu, bizde hiçbir zaman söz konusu olmayacaktır. Çünkü imparatorlukta yirmi farklı millet yaşamaktadır ve dolayısıyla çoğunluk olan bir milliyet yoktur. Bu yüzden de, biri diğerine üstünlük kurmaya kalkmayacağı için yukardaki gibi bir olayın bizde meydana gel-

mesi mümkün değildir. Her ne kadar Türk unsuru, daha doğrusu Müslüman unsuru hâkim unsur gibi görünse de, kendileri ticaretle uğraşmadıkları için anti-Siyonist salğından uzak kalmışlardır. Yani Müslümanlar ile Yahudiler arasında bir menfaat çatışması olmayacaktır. Ayrıca, biraz önce değindiğim gibi Yahudilerle Müslümanlar arasında birçok ortak yan ve yakınlıklar vardır. Birbirlerine düşman olacak hiçbir sebepleri olmadığı gibi tam tersine birbirlerine yakınlatacacak ve kardeş olmalarını sağlayacak birçok sebep vardır. Zaman zaman Türkiye’de iktisadî sebeplerden dolayı anlaşmazlıklar çıksa da bu, hiçbir zaman çoğunluğun azınlığa tepkisi olarak değil, yalnızca iktisadî bir tartışma olarak kalacak ve imparatorlukta yaşayan toplulukların ilişkilerini siyasî ve iktisadî olarak etkilemeyecektir. Eğer imparatorlukta herhangi bir topluluk, Yahudilere karşı anti-Siyonist silahı kullanmak isterse Yahudiler, kendileriyle dayanışma içinde olacak bir başka topluluk bulacak ve böylece muhtemel bir çatışma aynı silahlarla, aynı şartlarda ve aynı şansta olacaktır; her halükârda hükümet ve şiddetin tekeli devlet, hiçbir zaman anti-Siyonist olmayacaktır.

Türkiye’de ortaya çıkacak bir anti-Siyonist hareketi etkisiz kılabacak bir başka gizli güç daha bulunmaktadır. Bu gizli güç de Yahudilerin kendi aralarındaki dayanışmasından başka bir şey değildir. Evet, Türkiye’ye gerçekleştirilecek büyük bir Yahudi göçü, ülkemizde dünyanın hiçbir yerinde rastlanmayan atak bir güç olacaktır. Ayrıca, bizde kendilerini asimile edecek daha yüksek bir kültür olmadığı için, göç eden Yahudiler kültürel kimliklerini koruyabileceklerdir. Örneğin ne Arnavut kültürü ne de Ermeni kültürü, Yahudi kültürünü eritmeye ve onun özgün yapısını bozmaya yetecek güçtedir. Oysa Almanya, İngiltere ve Fransa’ya göç eden Yahudiler, zaman içinde asimile olmakta; Almanlaşmak, İngilizleşmek veya Fransızlaşmaktadırlar. Bunlar, yaşadıkları ülke insanları gibi düşünmekte, davranmakta ve değer yargılarına sahip olmakta; kısaca tamamıyla asimile olup özgün kimliklerini kaybetmektedirler. Ve kimliklerini kaybettikleri için de o ülke vatan-

daşlarından saygı görmemeye, mazilerinden utanmaya ve böylece kendilerine olan saygılarını kaybetmeye ve kişiliklerinden ödün verdiklerinden dolayı da beceriksiz, saygı duyulmayan başarısız talebeler haline gelip köleşmeye başlamaktadırlar. Bütün bunlar Türkiye için söz konusu değildir çünkü yurdumuzda bir Yahudi, kendini o kadar Osmanlı duyumsamasına rağmen kültürel anlamda bir Helenleşmeye sebep görmeyecek veya eğilim duymayacaktır. Kültürel kimliğini bir Arap ya da Kürt kimliğine dönüştürme gereği de duymayacak ve bir Yahudi olarak kalabilecektir.

Milli kültür, Türkiye'de eskiden beri hep bir kutsallık içerisinde değerlendirilmiştir ve bu yüzdendir ki devlet, bu kültürel kimliğe müdahale etmemiştir. Yine Osmanlı yöneticileri, milli kimlikleri, imparatorluğun gelişmesi için önemli bir unsur olarak görmüşler ve bu doğrultuda da desteklemişlerdir. Eğer Yahudiler, kimliklerinin korunduğu güvencesini alırlarsa seçkin geleneklerini, akıllarını ve diğer değerli vasıflarını serbestçe uygulama alanı bulmuş olacaklar, bu da imparatorluk için önemli bir kazanım olacaktır.

Eğer Yahudiler Yahudi olarak kalabilirlerse, eğer partizanlık nedeniyle aralarında bir ayrılık olmazsa, yani aralarındaki kardeşlik bağlarını sürdürebilirlerse anti-Siyonizm yok olmaya mahkûm olacaktır. Ve merhum Theodor Herzl'in dileği olan Yahudilerin kendi toprakları olmasını istiyorsak bu topraklar Türkiye'dedir. Böylece Türk İmparatorluğu'nun Yahudileri, birlik ve bölünmezlik içinde bir vücut oluşturacaklar, bu da bütün Yahudi dünyası için güçlü bir moral destek olacaktır.

Elbette, Yahudinin kimliğine sahip çıkması ve bunu korumak istemesi, aynı zamanda kavramın gerçek anlamında bir Osmanlı olmasına engel değildir. Yıllardır yaşadığı topraklarda huzurlu ve güvenli bir hayat özlemi içinde olan Yahudi, hürriyetin havasını solur solumaz kendisini şefkatle bağrına basan bu toprakları kendi yurdu belleyecek ve onu, saf bir sevgiyle benimseyecektir. Tarih de göstermiştir ki Yahudi, göç ettiği toprakları her zaman

sadakatle ve bağlılıkla benimsemiş ve sevmiştir. Acaba dünyada bir ülke var mıdır ki Yahudi, vatan sevgisiyle kanını akıtmamış olsun? Medeniyet adına yapılan her savaşta Yahudi yer almış ve kahramanlar yetiştirmiştir. Bunun için yakın zamandan bir örnek verebilirim: Türkiye'de yaşayan gayrimüslimlerden yalnızca Yahudiler Jön Türkler'i desteklemiş, baskı, şiddet ve zorbalık rejimi olan II. Abdülhamit yönetimine karşı Jön Türkler'le birlikte mücadele vermişlerdir. Bu bağlamda, Türkiye'ye göç edecek Yahudilerden, daha baştan birer Osmanlı yurtseverleri olmalarını istemek yersiz olacaktır çünkü Yahudiler, daha istenmeden birer Osmanlı yurtseveri zaten olacaklardır. Eğer göç eden Yahudiler gerçek anlamda bir Osmanlılaşmayı gerçekleştirmeyeceklerse göç, son derece anlamsızdır. Çünkü böylece, yeni bir vatan için doğduğu ve büyüdüğü toprakları terk eden Yahudi, yeni bir vatan sahibi olamayacak ve bizlere vatansız diye bağırın Yahudi düşmanlarını haklı çıkaracaktır.

Yaşadığımız bütün kötü hadiseler ve verdiğimiz kurbanlar, zamanında yaşanan Yahudi göçünün ortaya çıkardığı neticelerdir fakat bunun tek bir maksadı vardı. Ölümsüz Yahudi'ye kendisini koruyacağı ve vatanında duyumsayacağı, hiç kimse tarafından yabancı ve sonradan yerleşme olarak görülmeceği bir toprak parçası elde etmekte bu amaç. Eğer gerçek bir Osmanlılaşma olmazsa, Türkiye'ye göç nasıl mümkün olabilir ki?

Baylar! Şimdiye kadar yaptığım konuşma, ikili kimliğimin bir parçası olan Yahudi olarak yaptığım bir konuşmaydı. Şimdi ise konuya diğer bir parçam olan Osmanlılık açısından bakmak istiyorum. Eğer bu göçten dolayı Türkiye herhangi bir olumsuzlukla karşı karşıya kalacak ve yurdumun menfaatleri zarar görecekti olsaydı sizlere şöyle hitap ederdim: "Kardeşlerim, acılarınızı yürekten paylaşıyorum ve mücadelenizi candan destekliyorum fakat bize gelmeyin! Gelin, ezilen kardeşlerimiz için bir başka vatan arayalım." Ama durum böyle değildir. Aksine bir Osmanlı olarak, sükûnet ve barış içinde yaşamak ve çalışmaktan başka bir

şey istemeyen binlerce kardeşimi yurduma davet ediyorum. Geniş ve verimli topraklarımızın, çalışkan insanlara ve güçlü bileklere ihtiyacı var ve bu topraklar, bu insanları kucaklayacak karakterdedir. Issız topraklarımıza yerleşecek ve işlenmemiş toprakları işleyerek verimli hale getirecek milyonlarca göçmene kollarımız açıktır. Onun için de Yahudiler, Türkiye için ideal insan gücüdür. Çünkü Yahudiler, diğer insanlara göre kendilerini millî önyargılardan arındırmaya, sadık vatandaş ve gerçek yurtsever olmaya daha yakındır. Aynı zamanda Yahudiler, şu sıra imparatorluğun yıkılması için uğraş veren unsurlara karşı bir denge unsuru da olabilirler. Yahudilerden başka hiçbir millet bizim hayat şartlarımıza, hislerimize, duygularımıza ve çalışmalarımıza bu kadar kolay uyum sağlayamaz. Türkiye'ye göç edecek Yahudiler, tarih boyunca Yahudi milletinin temel vasfı olan medeniyet misyonuna sadık kalarak yurdu yeniden inşa edecek ve ilerlememizin tohumlarını atacaklardır.

Yahudileri tanımayanlar ve onların millî bilincinin yeniden uyanmasından rahatsızlık duyanlar, göç edecek Yahudileri bölmeye çalışabilirler. Fakat Yahudileri yakından tanıyanlar, bu gibi kışkırtıcı tutumlara kesinlikle katılmayacaklardır. Yahudilerin kardeşlik hisleri, onların yurttaşlık vazifelerini yerine getirmelerini hiçbir zaman engellememiştir. Eğer öyle olsaydı; baskı altındaki kardeşlerinin acılarını paylaşan ve onlara yardımcı olmaya çalışan İngiliz, Fransız ve Alman Yahudilerini vatan haini olarak görmek gerekirdi. Oysa onlar, Yahudi kardeşliği ve dayanışmasından başka bir davranışta bulunmamışlardır. Tarih bize göstermiştir ki Yahudi kardeşliği ve dayanışması, sadece Yahudilerin birbirine yardım etmesini ve böylece dağınık durumdaki Yakob'un ailesinin barışçıl bir biçimde varlığını sürdürmesini ve emniyet içinde yaşamasını temin etmekten başka bir maksat gütmemektedir. Genel olarak insan olduğu konusunda hemfikir olunan Yahudi de bu vasfından dolayı aklıyla ve hayatın gerçekleriyle davranışlarını belirleyecek; pratik bir düşünce dünyasına sahip olduğu için de

hiçbir zaman kendisine zor durumda yardım elini uzatanlara karşı körü körüne bir idealizmin kollarına düşmeyecektir. Kendisini konukseverlikle kabul eden bir ülkeye hainlik etmeyecektir çünkü o anda, çevresini saran aç kurtlar başına üşüşecektir. Eğer bu tutum içinde olan yurttaşları ya da kardeşleri olursa da onları uyarmaya çalışarak üzerine düşen yurtseverlik görevini yapacaktır.

Ayrıca, dış desteği olmayan hiçbir ihtilal ya da isyanın gerçekleşme şansı yoktur. Türkiye'ye göç edecek Yahudilerin, asırlardır yaşadıkları kötü hadiseler sonucu akıllanmış olmaları gerekir. Eğer göç eden Yahudiler, ilerde Osmanlı'dan ayrılmaya kalkışırsa kendilerine kim yardım edecektir? Fransa, İngiltere ve Almanya'da yaşayan ve bu ülkelerin vatandaşları olan kardeşleri mi? Böylesine bir ayrılma isteğinin boşunalığını, belki de ilk onlar haykıracaktır. Hayır, bu olmayacaktır! Yerleşeceği ülkenin adı ister Kaldea, iste Yudea veya Türkiye olsun Yahudi'nin tek isteği, yerleşeceği topraklarda yurttaşlık haklarından faydalanmak, geleneksel ve tinsel özelliklerini yaşatmak ve geliştirmektir.

Ülkemizde ise yurttaşlık hakları, anayasal emniyet altındadır. Eğer bir gün bu haklar kısıtlanacak olursa hakları kısıtlanan, yalnız Yahudiler olmayacak, aksine ırk ve inanç ayrımı yapmadan tüm Osmanlı vatandaşlarının hakları kısıtlanacak ve dolayısıyla gerekli tepkiyi, tüm Osmanlı vatandaşları göstermek zorunda kalacaktır.

Bizde de ülkenin menfaatlerini düşünmeden, göç eden Yahudileri iktisadî ve ticarî alanda rakip görerek bu göçe muhalefet edecek dar ve kısır görüşlü insanlar olabilir. Fakat ülkelerinin menfaatlerini düşünen gerçek Osmanlı yurtseverleri, yersiz korkulara kendilerini kaptırmayarak, çalışkanlıkları ve emekleri sayesinde Türkiye'yi bereketlendirmeye gelen bu yeni yurttaşlarına kucak açacaklardır. Gerçek bir Jön Türk, ama bizim davamızdan haberi olan gerçek bir Jön Türk, bütün önyargılardan arınmış olarak yeniden elde ettiği ülkesini düşünecek ve ülkesine yeni ge-

len her Yahudi'yi medeniyetin bir elçisi olarak görecektir ve desteğini bizlerden esirgemeyecektir. Demek istediğim şu: Genç Türkiye ile Yahudilerin menfaatleri çatışmayacak, aksine çakışacaktır. Türkiye, göç eden Yahudilerde; gereksindiği çalışkanlık, akılcılık ve barışçılık gibi unsurları ülke hizmetine sunan insanlar bulacaktır. Öte yandan Yahudiler de Türkiye'de, yıllardan beri özlemini duydukları konuksever, işlenmeye hazır ve anti-Siyonizm'den uzak bir ülke bulacaklardır.

Bu konuda özellikle öne çıkarılması gereken nokta ise Yahudilerle Türk İmparatorluğu arasındaki menfaat birliğinin yalnız nazari olarak değil, bu nazariyenin hayata geçirilmesinde de var olacağıdır. Şu andaki Türkiye vatandaşları ile göç edecek Yahudilerin menfaatleri ayrı değildir, aksine birçok alanda birleşmektedir. Bugünlerde Müslüman basında Yahudi göçünün karşısında olduğunu belirten parti, şunları ileri sürmektedir: "Yahudiler, ticaret alanında oldukça başarılıdırlar ve bu özellikleriyle ülkenin ticaretini yerlilerin elinden alacaklardır. Düşünce seviyeleri yerli halktan çok yüksektir, onun için de ülke sermayesini kolaylıkla ellerine geçirecekler ve ülkenin efendisi olacaklardır."

Eğer bu ultra-yurtseverlere, Yahudi göçmenlerin ülkenin yerleşim alanı ve sanayi alanı olmayan bölgelere yerleştirileceğini, dolayısıyla kapalı topluluklar oluşturacaklarını ve böylece yerli halkın iktisadi hayatını baltalamayacaklarını anlatabildiğimiz takdirde -eğer nazariyelerinde gerçekçilerse- muhalefetten vazgeçecekler ve -Müslüman konukseverliğinin bir ifadesini kullanırsam- "buyursunlar" diyeceklerdir.

Gerçekten de dağınık bir göç, birçok mahzurları beraberinde getirebilir. En önemlisi de anti-Siyonizm'in ortaya çıkması ihtimalidir. Eğer gerçekten bu göçü istiyorsak, şimdiye kadar Filistin'de uyguladığımız kolonileştirme sistemini devam ettirip geliştirebiliriz. Ülkemizde geniş ve verimli sayısız bölge vardır. Buralarda, çevreleri Yahudi köyleriyle çevrili şehirler kurula-

bilir. Böyle bir yerleşim düzeninde anti-Siyonizm yaşam şansı bulamayacaktır çünkü bu bölgelerde, yalnızca Sami ırkından gelenler yaşayacaktır. Dolayısıyla hiç kimse, Yahudilerin zenginliğini kıskanamayacağı gibi onların gelişmesinden de zarar görmeyecektir. Aksine onların çalışkanlığına hayran olacaklar ve onları örnek alarak onlardan faydalanmaya çalışacaklardır. Issız topraklarda birdenbire modern medeniyetin araçlarıyla teçhiz edilmiş kentlerin ve onun gerektirdiği yaşamın yükselmeye başladığını gören Osmanlı mülkünün dostları, bu çalışkan komşularını kutlayacaklar ve bu yükseliş, onlara ilerlemenin hırsını verecek ve yolunu gösterecektir.

Eğer Osmanlılar bu taze kanı, genç ve bağımsız meşrutiyet Türkiye'si'nin her köşesine yayabilirlerse Osmanlı Yahudileri de baskı ve zulümden gelen soydaşlarının, anavatanlarındaki bu olumlu etkilerini görünce mutlu olacaklardır. Aynı zamanda soydaşlarımızın bu başarısı, bu ülkede yaşayan Yahudilerin morallerini ve mevkilerini yükseltmeleri nedeniyle de ayrı bir sevinç kaynağı olacaktır.

Geriye kalan, bu göçün nasıl ve hangi yöntem uygulanarak gerçekleştirilebileceğidir. Büyük göçün başarısı, bu sorunun cevabında yatmaktadır. Bu konuda kırsal ve kentsel yerleşimin kolaylıkla yapılabileceği birkaç vilayet sayılabilir. Tabii bu teknik bir konu ve araştırma gerektirdiği için daha fazla teferruatına girmek istemiyorum. Bir ilmi heyet kurularak, seçilecek bölgelerin ilmi incelemesi yapılmalıdır.

Değerli kongre üyeleri! Baskı altındaki binlerce kardeşimize teselli ve umut veren öğreti olan Siyonizm'in bugüne kadar bize edindirdiği kazanımları bir başlangıç olarak alçakgönüllülikle değerlendirmemiz gerekir. Bütün samimiyetimizle Siyonist teşkilatlar arasında bir birliğin sağlanmasını istiyoruz. Ayrıca, Amerika ve Avrupa'da Yahudilerin elinde bulunan finans güçlerinin de bu harekete destek vermelerini bekliyoruz. Eğer

Siyonist teşkilatlar arasındaki büyük birlik sağlanırsa Osmanlı İmparatorluğu'nun en elverişli bölgesi olan Filistin topraklarına, Yahudi göçü gerçekleşebilir. Daha önce şunu belirtmekte yarar görüyorum: Yahudilerin durumları günden güne kötüye gitmesine rağmen, bu gibi planların bugünden yarına gerçekleşmesi mümkün değildir. Kardeşlerimiz arasında o kadar umutsuzları vardır ki bunlar çaresizlikten, nereye gideceklerini, kendilerini neyin beklediğini bilmeden buldukları ilk gemiye binecek durumdadırlar. Bu insanlar, için dağınık bir göç organizasyonu olabilir. Fakat diğer durumdaki kardeşlerimizi de Türkiye bugün kabul edebilir. Böylece ilk aşamada Yahudi sanatçı, mühendis, bilim insanı ve diğer entelektüel kesimi de Türkiye'ye çekebilmeliyiz ki bu konuda çok büyük sıkıntılarımız vardır. Elbette bunun için sağlıklı temellerin hazırlanması gereklidir. Bu konuda öncelikle mahalli heyetler kurularak gerekli bilgi akışı sağlanmalıdır. Böyle bir göç, bugün Türkiye'de yaşamakta olan Yahudilerin konumunu sağlamlaştıracak ve onların desteğiyle Siyonizm'in idealleri doğrultusunda bir Yahudi Kültür Merkezi kurulmasına ön ayak olacaktır.

Bize yani Osmanlı Yahudilerine gelince... İçimizde gelişmekte olan yurt sevgisiyle, Sultan II. Beyazıt'ın İspanya'dan sürülen Yahudiler için söylediklerini biraz değiştirerek tekrarlayacağız: "Gelin kardeşlerim! Sizlerin kıymetini bilmeyen ve sizleri göçe zorlayan ülkeleri göçünüzle fakirleştireceksiniz fakat buna karşılık değerli ve güzel Osmanlı ülkesini zenginleştireceksiniz. Gelin!" Ve gerçek bir Yahudi olarak, 15. yüzyılda İzhak Çarfati'nin Almanya'daki Yahudilere ve 16. Yüzyılda Selânik Yahudi Cemaati'nin taşradaki Yahudilere yaptığı çağırışı tekrarlıyorum: Gelin kardeşlerim! Türkiye'ye gelin! Burada herkes barış içinde kendi bağının ve incir ağacının gölgesinde sakince yaşabilmektedir. Gelin bize, bu bereketli topraklara! Bu çağrılara, 20. yüzyılın başında yaşayan bizler şunu ekleyebiliriz: Gelin! Özgür Türkiye'de sukûnet ve güvenlik içinde yaşamak için gelin!

(Uzun bir süre tekrar tekrar başlayarak devam eden harareтли alkışlar)³⁵

20 Ocak 1910. Belediye intibahatına namzetliğimi koymaktan vazgeçtim.

Son günlerde Hamburg'da siyonist kongresine katıldım, bu da bana Avrupa hakkında bir fikir verdi. Siyonizmle ilgili yeni fikirlerle döndüm.

2 Ocak 1910.³⁶ İşler çok kesat. Bir kusurum olan hitabeti geliştirmeye çalışıyorum. Bunu da yazılı metin olmadan irticalen konferanslar vermeye çalışarak ve [...]’i daha sık görerek sağlamaya çalışıyorum. Bu son günlerde İttihat ve Terakki Cemiyeti’nde biraz faalim. Okumalarım ve yazı çalışmalarım iyi değil. Kesinlikle tepki gösterip çalışmaya devam etmem lazım. *Yeni Asır* ile olan ilişkilerim daha iyi. Durumum eskiye nazaren daha güçlü.

3 Ocak 1910.³⁷ İşsizlik devam ediyor. Yeni iş yok. Zamanımı en iyi şekilde kullanamıyorum. Dava vekilliği işlerinde gidiş tarzımı değiştirmek gereğini görüyorum. Müşterilere karşı titiz ve açık olmak gerekli. Maalesef zayıf kalmam bana çok şey kaybettirdi ve birçok müşteri, paralarını bile ödemedi gittiler. Club Commercial’in kapanışından sonrası için şimdiden yazıhane meselesine eğilmem lazım.

16 Şubat 1910. Club des Intimes’in içinde partilerin kurulması beni huysuzlaştırdı ve çok bedbinleştirdi. Allah’tan ruhlar

35 “Hamburg’taki 9. Siyonistler Kongresi konuşmalarının stenografik protokollerinden, s. 267-278”, Jacob M. Landau, *Tekinalp Bir Türk Yurtseveri (1883-1961)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996, s. 85-99. Almanca’dan çeviren İlhan Pınar. Çeviri metni, öz Türkçe ağırlıklı olması nedeniyle kimi kelimeler tarafımızca dönemin üslubuna uygun kelimelerle değiştirilmiştir.

36 Muhtemelen 22 Ocak 1910 veya 2 Şubat 1910 olması gereken bu tarih, günlükte bu şekilde yer almaktadır.

37 Muhtemelen 23 Ocak 1910 veya 3 Şubat 1910 olması gereken bu tarih, günlükte bu şekilde yer almaktadır.

sakinleşmeye başladı ve kriz, bir müddet sonra ortadan kalkabilecek. Kendi işlerimle çok az uğraşıyorum. Dava vekilliği mesleğimde ilerlemeyi düşünmeliyim. Üç senedir meslekte olmama rağmen yetkili makamlarca çok az tanınıyorum ve tanınmak için de bir şey yapmadım. Şu ana kadar büyük ve belagatli müdafaaalar yapmaya fırsatım olmadı ve bunu başkalarından daha iyi yapabileceğime de inanıyorum. Bunu düşünmek lazım. Her geçen gün okuma ve yazmayı ihmal ediyorum. Bütün bunlar, çalışma saatlerimde bir intizam olmadığı için... İntizam olmayan yerde zaman kaybı kaçınılmaz. Dolayısıyla programımı yeniden şekillendiriyorum: 5'te uyanma; 6-8 arası okuma ve yazma; 8-10 arası *Yeni Asır*; 10-12 arası yazıhane; 1 buçuk yemek; 1 buçuktan 4'e kadar Konak; 4-6 arası yazıhane; 6-8 arası cemiyetler ve cemiyet seansları; 10'a kadar akşam yemeği ve gazetelerin okunması; 10'da yatış.

18/2/10. Bunalmış bir haldeyim. Bu hafta Club des Intimes'deki hâdiseler ve hakkımdaki rivayetlerden dolayı tansiyonum yükseldi. İttihatçıların bana para ödediklerine dair aptalca laflar ortada dolaşmaya başladı. Bu işin içinde Joseph Nehama'nın³⁸ parmağı olduğunu söylüyorlar. Ondandır izahat istenmeli. Her halükârda bundan böyle çok dikkatli olmam gerekiyor. Bugüne kadar çok dikkatsizlikler yaptım. Bu dikkatsizliklerle birkaç düşman edindim ve düşman sahibi olmak iyi değil. Hakkında hurafeler uyduarak birine kötülük yapmak her zaman mümkün. Netice: Kendine düşman yaratmamaya çalışmak ve kimseyi küçümsememek... Derin düşünceye daldığım zamanlarda mazimi tamamen unuttuğumu ve mazinin, şahsiyetim üzerinde pek tesir bırakmadığımı fark ediyorum.

24-2-910. Kulüp'le ilgili olarak son günlerde birkaç sıkıntı

38 Joseph Nehama, eğitimci ve tarihçi. Daha fazla bilgi için bkz: D. Gershon Lewental. "Nehama, Joseph", *Encyclopedia of Jews in the Islamic World*, Executive editor: Norman A. Stillman, Brill, 2010. Brill Online. Olga Borovaya, 17 May 2010, http://brillonline.nl/subscriber/entry?e=ejiw_COM-0016670

oldu. [...] ile bazı problemler yaratan, şu ana kadar çözülemeyen ve bana çok sıkıntı veren belediye intihabı meselesi var. Yazıhane-deki işlerim pek parlak değil. Daha da yapacak çok şey var. Reklam mı yapmalıyım? Buna karar vermek lazım.

27-2/910. Hâlâ Kulüp konusuyla kafam meşgul. İhtilaf, endişe verici ebatlara ulaşıyor. Arenadan çekilmem gerektiğini görüyorum ama şu an zamanı değil.

27/2/910.³⁹ Maalesef Kulüp işleri, yazarlık çalışmalarımı durdurdu. Bana çok zaman kaybettiren, ahlakî ve entelektüel açıdan beni çalışmalarımda ilerletmeyen Kulüp hayatından ayrılmaya karar vermem lazım.

27/3/10. Club Commercial lağvedildi. Bunun, benim menfaatlerime tesir edebileceği düşünülebilir. Bana faydalı olabileceği düşünülebilir. Sanırım bu tam tersi. Şimdi daha serbestiz. Her halükârda bu, benim durumumda mühim bir değişiklik.

Club des Intimes'den ayrılmaya henüz karar vermedim. Bu bana çok sıkıntı veriyor ve zaman kaybına neden oluyor. Bu kulübün ufkunda bazı bulutlar görüyorum. Yeni bir kriz patlayabilir. Bay Jacques Bensussan'ın beyanatı beni endişelendirdi. Bu işin iyiliği için daha da ağırlaşabilecek bu duruma bir çare bulmak için elimden geleni yapacağım. Masonlukta daha aktif olmak maksadıyla bu işten çekilmek için elimden geleni yapacağım. En çok nüfuz etmiş olmam gereken Türk camiasından çok uzaktayım. Epeydir Türk gazetelerinde herhangi bir makalem yayınlanmadı. İşlerimi tanzim edip Türk yazar olarak tekrar faaliyete geçmeliyim.

8 Mayıs 1910. Senede ortalama 10 lira ödeyecek en önemli 15 tüccardan meydana gelen bir grup kurdum. Bütün iflaslarda onları temsil edeceğim. Bu grubun işleri dışında işler çok sakin. Kulüp işlerinde son zamanlarda çok sıkıntılarım oldu. Bu da bana birçok kez çekilmeyi düşündürdü. Cesaretim olmadı.

39 Bu tarih de günlükte bu şekilde yazılıdır. (Derl. Notu)

Günbegün fikirlerimin komite üyelerininkiyle tenakuz halinde olduğunu görüyorum. Faaliyetlerim için mason locası, İttihat ve Terakki Cemiyeti ve kitap yazmak gibi başka sahalarda olduğunu görüyorum. Maalesef intizam kabiliyetim yok ve bundan dolayı son zamanlarda hiçbir şey yapmadım. Seyahate gitmeyi çok arzuluyorum. Müsait zamanı beklemek gerek. Dava vekilliği işlerimde her zaman bir başkasıyla ortaklık yapma ihtiyacı duyuyorum.

18/5/910. Bugünlerde işler çok hareketli. Buna mukabil Kulüp'te anlaşmazlıklar var. Bütün gayretimi hasretmek istediğim Osmanlılaştırma Cemiyeti'nin kuruluşu ile ilgili çok çalışıyorum. Bir ortak alma fikri hâlâ kafamı meşgul ediyor ama şu an için tersini düşünüyorum. Ruh halim fena değil...

20/5/910. Verimsiz bir gün. Sadece gazete okuma. İşlerde yine büyük ihmal var. Bu çok zararlı. Not sistemi hemen ve katî bir şekilde uygulanmalı. Benim teşebbüsümle Kulüp'te bir Osmanlılaştırma Birliği kuruldu. En iyi işlerimden biri olacak. Pazar gününden itibaren bir basın kampanyası yapacağım. Böylece üyelerin ve efkâr-ı umumiyenin dikkatini çekeceğim.

2 Haziran 1910. Tüccarlar Grubu çok iyi çalışıyor ve takdire değer hizmetler veriyor. Bu da bana senede 150 liralık bir varidat sağlıyor. Ayrıca namım da her gün biraz daha artıyor. Çok memnunum. Kulüp'te meslektaşlarım ile mutabık kalma konusunda hâlâ zorluklarım var. Kulüpler hayatından yavaş yavaş çekilmeliyim. Bu da bana çok sıkıntı veriyor. Şükür ki resmî makamlar ve ticarî camia nezdinde ismim ve nüfuzum her gün artıyor. İstikbale güvenim tam.

3 Haziran 1910. Yeni bir kitabı okumaya başlamam, halet-i ruhiyemi değiştiriyor. Hayatı sevmeye başlıyorum. İstikbalde emin olabilmem için bir temel temin etme ihtiyacım, kendini daha çok hissettiriyor. Ben de buna büyük özenle bağlanıyorum.

10 Haziran 1910. Çok faal olduğum ve büyük terakkiler bulunan bir devredeyim. Çok yoruluyorum. Bir fırsat bulduğumda is-

tirahat edeceğim. Son günlerde İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde çok faal olmaya başladım.

14 Temmuz 1910. Cemiyet hayatından biraz uzakta yaşıyorum. Hâlâ aynı tarz işlerle meşgul olmaktayım. Yani iflaslar... Son günlerde Europolü Kavala iflasından ötürü Ticaret Mahkemesi reisiyle aramızda çok ciddi bir ihtilaf oldu. Biraz ihtiyatsız davrandığımı görüyorum. Reis bana hâlâ dış biliyor, bu da bana çok zararlı olacak. Bu ihtilafı en kısa zamanda halletmeyi umuyorum. Evdeki masraflar devamlı artıyor, bu da ufak bir ev alma arzumuzu daha da zorlaştırıyor. Her halükârda en kısa zamanda ev almak için elimden geleni yapacağım.

Maalesef bu son günlerde İttihat ve Terakki'deki vazifelerimi biraz ihmal ettim. Muhakkak arayı kapatmak lazım. Ayrıca Club des Intimes'de ihmal ettiğim işlerimde de arayı kapatmam lazım. Son günlerde beni ele geçiren ve ciddi okumalar yapmama, gazetelere yazı yazmama ve Türk yazar olarak faaliyet göstermeme mani olan tembelliğe karşı tepki göstermem gerek.

15 Ağustos 1910. Bugünlerde mutad iflas davalarından başka işlerim de var. Kulüpte eskiye nazaran daha azalan işlerime geri döndüm. Club des Intimes'de, Musevi unsurunun terakkisi için ana fikrim olan Osmanlılaştırma üzerinde çalışıyorum. Daima bu yönde çalışmaya devam edeceğim.

Bu memleketteki milliyetçi hareketleri ve bilhassa Musevilere karşı meydana gelen hadiseleri üzüntüyle izliyorum. Bazı müşterileri hafife aldığım için birkaç sıkıntım oldu. Kesinlikle anlaşmaya varmadıkça herhangi bir şey yapmamaya karar verdim. Evdeki masraflar her gün daha da artıyor.

Karakterimdeki bir eksiklik bana çok zararlı oluyor. Çok sıcakkanlı olmamam ve çok soğuk olmam. Tanıdıklarla dostane ilişkilerde bulunmak lazım. Çalışmalarda hâlâ aynı tembellik... Esas meşguliyetimi teşkil etmesi gereken hukuku hep ihmal ettim. Kütüphanem pek dolu değil. Kendimi düzeltmeye çalışacağım.

23 Ağustos 1910. Müşterilerle mutabık kalmadığım için bu günlerde işlerde bazı terslikler oldu. Bazı müşterilerle kavga etmek ve üzülmek gerekti. Bu da mesleğim için hiç iyi değil. Böyle hâdiselerden sakınmak lazım. Hiçbir tecrübem olmayan ıslah davaları için bir ortağa ihtiyacım olduğunu hissediyorum. Allah'tan çalışma hayatıma geri döndüm. Sosyalizm üzerine başladığım çalışmayı bitirmeye uğraşıyorum. Artık devam edemeyeceğimi hissettiğim *Asır*'dan ayrılmam gerektiğini hissediyorum.

Bir müddettir yine Club des Intimes'deki işleri ihmal ettim. Personel değişikliği, yazıhanede biraz düzen sağlayabilir. Tanıdıklarla görüşme, daha da nadir oluyor.

28/8/10. Neyse ki sosyalizm üzerindeki küçük çalışmama devam ediyorum. Daha az tembellik... İşlerde daha fazla özen... Ancak hâlâ intizama ihtiyaç var. Çok az insanla görüştüğümü hep fark ediyorum. Dava vekilliği mesleğimle ilgili mesleki bilgiler konusunda fazla bir ilerleme yok. Çok az hukuk çalışıyorum. Bugüne kadar, dava vekilliği kabiliyetimi ve müdafaamı gösterebileceğim heyecan verici zor bir davayla karşılaşmadım. Hususî hayatım çok monoton... Halbuki büyük hareketlere, heyecanlara ve devamlı değişikliğe ihtiyacım var. Hâlâ birisiyle ortak olma fırsatı bulamadım.

20/8/10⁴⁰ *Yeni Asır* gazetesinden istifa ettim ve Kulüp'e daha sık gidiyorum. Cemaat heyetine karşı meslektaşlarımdan tavrından hiç memnun değilim.

İşler pek hareketli değil. Hep aynı hata: İşlerden alacağım ücreti tahsil edememek... Müşterilere imzalatmak üzere senet hazırlamayı düşünüyorum. Sosyalizm üzerine olan çalışmam devam ediyor. Kitap ve gazete okumaya çok az zaman kalıyor. Evdeki masraflar müthiş artıyor. Bir arazi almak ve üzerine küçük bir ev inşa etmek için teşebbüslerim devam ediyor.

17/9/10. Kızkardeşim Rachel'e refakat ettiğim bir Viyana seyahatinden yeni döndüm. Umumi görüşlerimde büyük bir değişik-

40 Tarih, günlükte bu şekilde yazılıdır. (Derl. Notu)

lik var. Bu bir terakki... *Yeni Asır*'a istifamı takdim ettikten sonra yeniden günde dört saat çalışmak taahhüdünde bulunmak lazım. Belki de ileride yazı işleri müdürü olarak çalışabilirim. Sosyalizm hakkındaki kitabımın basılması gecikiyor. Yirmi kadar Club des Intimes azasıyla yarın Kavala'ya gidiyorum. Bizler ile İttihat ve Terakki Cemiyeti arasında bir kardeşlik münasebeti kurulacak. Memleket için bu çok iyi... Bilhassa Museviler için...

2/11/10. Son günlerde çok heyecanlı hadiseler var. Kendi gözümde büyüdüm. Yeniden, daha iyi maaş ve mevkii ile *Asır*'ın yazı işlerine girdim. Yazı işlerinde çalışıp çalışamayacağımı bilemiyorum. Viyana seyahatimden sonra Selanik'te Club des Intimes için Viyana'nın önde gelen şahsiyetlerinin himayesinde Musevilerin göçüyle ilgili bir işe başlıyorum. Çok büyük bir atılım olabilir.

8/11/10. Kendi gözümde büyümeye devam ediyorum. Hâlâ [...] olmama kusurum var. Osmanlılaştırma çalışmalarına hevesle devam ediyor ve iyi neticeler alıyorum. Gittikçe evcil oluyorum. *Asır*'ın işleri için hâlâ ihmalci ve tembelim. Sosyalizmle ilgili çalışmama artık devam etmiyorum. İşler fena değil.

9/11/10. Dağınık ve ihmalci karakterimden dolayı çok keyifsizim. Bu bana zarar veriyor, şehirde kötü bir şöhret edindiriyor. Birçok kere bu kötü huyumla savaşılmaya uğraştım. Bugüne kadar bir netice alamadım. Umarım ileride bir netice alırım.

Müstakbel Meclis-i Mebusan intihabına namzet olmalı mıyım? Henüz cesaret edemiyorum. Ancak iki sene içinde çok büyük değişiklikler olabilir. Her halükârda belediye intihabına namzet olmak lazım. Türkler arasında daha çok tanınabilmek ve itibar görebilmek için uğraşmak...

23/11/10. Son günlerde Serez'e gittim ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'yle bir Musevi okulunda konferans verdim. Bu son konferansın akabinde Serez'de bir Musevi Buluşma Merkezi kuruldu. Bu, benim aktiflerime yazılması gereken yeni bir hayır işidir. Umumi teamülleri görüşlerimle bağdaşmadığı için Hilfsvere-

in'deki heyet azalığından istifa ettim. Liberalizme doğru ve Yahudi milliyetçiliğinden uzakta ileri bir adım. İşlerimde ilerledikçe müşterilerin, tanıdıklar ve münasebetler sayesinde kazanıldığını fark ediyorum. İşte bunu daha da arttırmak lazım. Gazetede çok tembelim. Harekete geçmek lazım. Sosyalizmle ilgili çalışmamı tamamiyle terk ettim. Yazık! Bu tembelliğimi yenebilecek kuvveti de bulabileceğimi sanmıyorum. Osmanlılaştırma Birliği'nin konsolidasyonu ile ilgili çalışmaya hevesle devam ediyorum. Büyük bir terakki kaydedeceğimi umuyorum.

24/11/10. Konak'taki işler çok durgun. Çok az uğruyorum.

20/12/10. İşlerdeki sükunet devam ediyor. Bazı aksilikler beni huysuzlaştırdı. Üzüntümü izah etmek mümkün değil. Tembelliğim de halen devam ediyor. Sosyalizm hakkındaki çalışmamı bitirmek için çok az çalışıyorum. Cemiyet hayatım hâlâ hareketli. Cumartesi günü Osmanlılaşma üzerine beklediğim başarıyı elde edemediğim bir konferans verdim.

Sebeplerimi tespit edemiyorum. Bugünkü *Epoca*'daki makalemlerle siyonistlerin tenkitlerine maruz kaldım, belki hafif davrandım. Club des Intimes'de hâlâ terslikler var ama yine de devam etmek lazım.

Gustav Cohn⁴¹ ile Romanyalı Yahudilerin Türkiye'ye göç etmeleri mevzusundaki muhaberatım çok iyi bir şekil almakta. Sebat etmek lazım. Hususî işlerimde ve yazıhanemin işlerinde daha verimli çalışabilmek amacıyla bir kere daha *Yeni Asır*'dan ayrılmayı düşünüyorum. Aynı zamanda cemiyet hayatından da bir nebze çekileceğim. Diğerleri terakki kaydederlerken benim, ilerleyeceğime geri gittiğimi, üzülmekle tespit ediyorum. Biraz daha incelik ve faaliyet sergilemeli.

21/12/10. Hâlâ üzgün ve melankoliğim. Çok "Embelecado"⁴² olduğum söyleniyor. Herkesin bana ters baktığını ve Club des

41 Gustav Cohn (1840-1919) Alman iktisatçı. (Derl. Notu)

42 Ladino deyim. Kafası karışık anlamına geliyor. İzahatı için Karen Gerşon Şarhon'a teşekkür ederim. (Derl. Notu)

Intimes’de de düşmanlarım olduğunu sanıyorum. Daha az sıkıntı için sonunda sosyal hayattan yavaş yavaş çekilmeliyim. İzzetinesimin söz konusu olduğunu hissettiğim meselelerde biraz daha çekinceli olmalı. Biraz daha yumuşaklık, biraz daha düzen. Mason localarına biraz daha fazla gitmeye itina etmek, masonluğu da ciddiye almak, orada terakki etmeye uğraşmak ve loca için verimli bir faaliyette bulunmak lazım.

4 Ocak 1911. Devamlı olarak dava vekilliği mesleğimin işlerini ihmal ettiğim için pişmanlık hissediyorum. Bu ihmalin üzücü bir neticesi olarak mesleğimde hiç terakki kaydetmediğimi müşahade ediyorum. Halbuki diğerleri çabucak terakki ediyorlar. Dolayısıyla aşağıdaki kararları alıyorum:

1° Gün içindesadece mesleğimle alakalı mevzularla uğraşmak.

2° Her gün Konak’a giderek faydalanmak üzere müzakereleri dinlemek.

3° Aynı zamanda meşhur ve tecrübeli bir dava vekiliyle ortak olmak. Zira ancak bu şekilde istikbalimi teminat altına alabilirim. Ali Kemal veya İshak Tevfik’le müşterek bir şey yapmayı düşünüyorum.

4° Herkesle daha dostane münasebetler kurabilmek için daha sıcakkanlı olmalıyım.

5° Hukuk kitaplarını biraz daha fazla incelemek.

Sosyal hayatımla ilgili pişman olabileceğim bir şey yok. Kendi işlerimden daha fazla devamlılık ve enerji ile çalışıyorum. Layık olduğum derecede takdir edilmiyorum ama bu beni durduramaz.

Aile içi hayatım kusursuz... Ciddi çalışabilmek için evde de biraz intizamlı olmalıyım.

13/1/1911. Hiç dahlim olmadığı halde Kulüp’ün bazı işlerinden dolayı son günlerde çok üzüldüm. Hiç şüphelenmediğim bir şeyden ötürü beni ilzam ediyorlar. Bu haksız hücumları hak etmek için kendimi suçlu göreceğim bir husus yok. Club des Intimes

ile olan bağlarım, beni bu imaların kurbanı yapıyor. Çok üzgünüm. Sıhhatime son derece zarar veren bu üzüntülerden arınmak için cemiyet hayatında iyi bir gidişat tutturmalıyım.

16/1/1911. Serez'e yaptığım kısa yolculuktan döndüm. Halet-i ruhiyem değişti, sinirlerim yatıştı. Korkarım ki tekrar başlama-lıyım. Cemiyet işlerinden biraz uzakta kalma kararında ısrarcı olmalıyım. Serez Askeri Kulübü'ndeki konferansım iyi tesir yaptı. Gittikçe daha tembelleşiyorum. Bu bir felâket...

17/1/1911. Ticaret Mahkemesi'nin hakkımdaki tutumu alçak-ça... Bir hadiseden dolayı sendika tarafından haksız çıkarıldım. Bu beni yeniden sinirlendirdi. Beni çok uzaklara götürebilecek yeni adımlar atmalıyım. Her halükârda sükûneti korumak lazım.

19/1/1911. Ticaret Mahkemesi'ndeki sendika meselesi için ilk adım atıldı. Yarın Temyiz Mahkemesi'nde umumî savcı veya Adalet Reisi Celal Bey'i görmeye gitmeyi düşünüyorum. Asabiyetim azalıyor. F. ile bütün münasebetlerimi kestim.

23/1/1911. Henüz tüccarların Ticaret Mahkemesi'ne karşı olan istidalarını vermedim. Hâlâ tereddüt ediyorum. Her halükârda bu duruma bir nihayet vermek gerek. Halkın bazı kesimlerini bölen ihtilaflara bir nihayet vermek için J. Naar'dan bir randevu almayı düşünüyorum.

Club des Intimes'in faaliyetlerini Osmanlılaşma yönünde arttırmak için büyük projelerim var.

İşlerdeki ihmalim devam ediyor. Bunu düzeltebilmem için el-den geleni yapmak lazım.

26.1.11. Ticaret Mahkemesi'yle barıştım. Yüreğimi rahatlatmak için F.'den bir izahat bekliyorum.

Bugün S. H. ile tanıştım. Bu münasebetleri arttırmaya devam etmek lazım.

28.1.11. Bugün gazeteler mevzuunda çok sinirliyim. Gazetele-rin haksızca bana saldırmalarından korkuyorum.

29.1.11. Cemiyet işlerinden uzakta durma kararlarıma rağ-

men bu imkânsız...

7.2.11. Kendimi cemiyet işlerinden dolayı iyice sınırlı hissediyorum. Ticaret Mahkemesi meselesi halledildi, husumet kalmadı. F ile samimi bir konuşma yapmak kaldı. Hâlâ işleri idare etmekte beceriksizim. Efkâr-ı umumiyedeki itibarım artıyor. Ehemmiyetsiz ve boş işlerden dolayı çok vakit kaybediyorum. Daha olgunlaşmak için ciddi şekilde gayret göstermiyorum. Gazeteler dışında neredeyse pek bir şey okumuyorum. Devamlı bir programsızlık var.

8/2/11. Her geçen gün erkekleri tanımayı öğreniyorum. Ne kadar menfaat düşkünü olduklarını... Menfaat olduğu zaman hiçbir şey umurlarında değil. Herkese şüpheyile bakılmalı. Ah! Erkeklerin şüpheciliği! En iyi işleri bile tenkit ederler. İşte bunun için başkalarının ne diyeceğine önem vermeden vicdanımızın sesiyle hareket etmeliyiz.

Günlük bilançom tamamen sıfır: Bir arkadaşla el sıkışma, bir gazete makalesi, bir hasbihal, bir veya iki gazete okumak, hepsi bu... Şu ana kadar bir ortak alıp almama konusunda karar veremedim. Yaza ihtiyacım olacak. İki teşebbüs başarısızlıkla sonuçlandı.

10/2/11. Bugün bir fikir beni çok düşündürdü. Bu fikir, N.S. ile olan muhaveremden sonra ortaya çıktı. Tabii ki milliyetçi eğilimleri olmayacak, Musevilerin yayın organı olacak bir Türk gazetesine sahip olma meselesine yeniden geri döndü. Bu gazetenin tek gayesi, yeri gelince davamızı savunmak olacaktı. N.S. inisiyatifi ele almamı ve öncü olmamı istedi. Aynı zamanda dava vekili olan S.N.'nin yazı işleri müdürü olduğu *Zaman* ile bir işbirliği yapılacağını sanıyorum. Avukatlık ve gazeteciliği bir arada yapmak için ortak olabiliriz. İ.N.'i görmek lazım. Muhteşem bir iş olacak. Musevilerin davasına en iyi şekilde hizmet edeceğiz. Haksızca saldırılarına müsaade edilmeyecek.

13/2/11. Kulüpler meselesi beni halen düşündürüyor ve endişelendiriyor. Siyonizm meselesi, aktüel ve her bir şekilde bunda

bir rol oynamak lazım. Bir de gazete mevzuu var. Fikir ilerliyor ama benim düşündüğüm tarzda değil. Her halükârda faydalı olabilecek bir şey elde etmek için çalışmak gerek. Şu anda iş yok. Niçin Türk yazarı kalemimi temelli bıraktım ki? Bilmiyorum ama iyi bir şey yapmadığımı da biliyorum. Bugünüm manevî ve maddî olarak kaybolan bir gün sayılır.

19/2/11. Dün Kulüp'teki seans hareketli geçti. S.M. için bugüne kadar yapılan her şeyi birkaç dalavereci mahvetti. Çok üzgünüm zira ülke ve millet için yapılan bir çalışmayı, dalaverelelerin mahvetmesine tekrar şahit olduk. Heyet azalarının çoğunun fikirlerinin benimkilerle bağdaşmaması nedeniyle, istifa etmeksizin Kulüp faaliyetlerinden çekilmeye karar verdim. Daha sonra, şartlara göre Kulüp dışında çalışmaya ihtiyaç var mı bakacağım.

24/2/911. Kulüp'te çok büyük bir faaliyet göstermeme kararında ısrarlıyım. Ama daha önceden kararlaştırılmış birkaç küçük işle meşgul olmak zorunda kaldım. Bundan böyle faaliyetlerimi, incelemelerime hasredeceğim. Şehrimizin erkânıyla beni karşı karşıya getirecek bir dava aldım. İhtiyatlı olmaya devam ederek bu erkâna meydan okumalıyım. Reis ve I. ile olan münasebetlerim normale döndü. İleride uygun bir zamanda tekrar ele almak üzere şu an için Osmanlılaşma ile ilgili çalışmalarımı askıya almalıyım. Gazetelerle teşrik-i mesaimi tekrar ele almaya karar verdim ama Türk çevrelerinde ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde çok kötü gözle bakılan *Yeni Asır*'da bunu yapmaya kararsızım. Her halükârda yazmaya başlamam lazım. Yazdıklarımı ne yapmam gerektiğine dair ise sonra karar vereceğim.

10/3/911. Maalesef Kulüp için aldığım kararı tatbik edemedim. Bu benim tarafımdan bir zayıflık ifadesi... İlerde daha ihtiyatlı olmak gerek. Béné Béríte locasına girerek bir hata yaptım. Bundan kurtulmanın bir yolunu bulmalı ya da masonlukla uyuşturmalıyım.

Askerlik vatan müdafaası gibi şanlı bir hizmet olunca vatan evlatlarının da hep bu şeref ve şanın müşterisi olması yahut hizmet isabet edenlerin can u gönülden kabule şitab etmeleri [koşmaları] lazım gelir ki biz her vesilede her fırsatta yani daima bu hali görmekle de me'lufuz. Fakat bir müddetden beri bazı hadiseler görüyor, bazı hadiseler işitiyoruz ki bize pek yabancı oldukları kadar gözlerimizi iz'âc [tedirgin], kulaklarımızı tahriş de ediyorlar. Görüyor veya işitiyoruz ki bazı gayrimüslim vatandaşlarımız askerlikten kaçmak için öte beride memleketi terk etmeye kadar ileri varıyorlar. Filhakika askerlikten kaçmak için memleketi terk etmekten başka çare de olamasa da askerlik, onların nazarında nasıl bir şekilde görünüyor ki vatanı terk etmeye kadar varıyorlar. İşte bu noktayı anlamadığımızı anlatmak istiyoruz.

Bu fena harekette bulunan gayrimüslim vatandaşlarımızın gerek mesmu'atımıza [işittiklerimize] gerek icra eylediğimiz tahkikata nazaran şimdilik en ziyade Rumlar ile Museviler arasında bulunduğunu haber vermeyi de hak ve hakikat muktezası [gereği] addederiz. Diğer gayrimüslim sınıflarında bu mukayesenin irtikab edildiğine [gözlendiğine] dair bir eser-i alamet olmadıktan başka bilhassa Ermeni vatandaşlarımızda askerlik ile vatan müdafaasına olan merbûtiyet [bağlılık] hakikaten her takdirin fevkinde [üstünde] bir haldir.

İşte Tanin gazetesinde görerek âtiye derc ettiğimiz [aşağıya alınıladığımız] mektup da bu yoldaki memnuniyet-bahş [memnuniyet verici] tezahürattan [görüntülerden] biridir. Bu mektubu, terhis olunmuş bir Ermeni neferi, Nedim Bey ismindeki yüzbaşısına yazıyor.

Hamiyetli Nedim Beyefendi,

Hassaten hatır-ı âlileri istifsâr birle [hatırlarını sormakla] asker ocağında bulunduğum esnâda vatan-ı mu'azzezimizin terakkiji dâime [devamlı ilerleme] ve muhafaza-yı bekâsının [varlığının]

korunmasının] taraf-ı âlinizden mebzûl [çokça] buyurulan himem [emek] ve gayretten derece-i nihâye [son derece] memnun ve mes'ûdum ve bir gûna [hiçbir şey] diriğ edilmediği [esirgenmediği] için umum arkadaşlar tarafından bilhassa teşekküre cüret ederim. İnşaallâh Cenâb-ı Hakk vücudum sağ bıraktıkça zât-ı âliyi hamiyetkârâneni hatırdan katiyyen çıkarmayacağım ve leyl ü ve'n-nehar [gece gündüz] sıhhat ve afiyette olmanız için dua-hân [duacı] olacağım. Biz neferiniz sual buyurursanız hamd olsun, sağ sâlim ailem[e] erişdim ve şimdiki hal en büyük meşguliyetim, mahdumum Torkom'a asker vazifesi öğretmektir. İnşaallah on dört yaşında iken gönüllü sevk edeceğim. Aziz beğim, derse gittiğiniz zamanlarda vatanımızın muhafazasına hâdim [hizmetkâr] olan umum arkadaşlarıma ferd-a-ferd [tek tek] selamları tebliğ buyurmanızı rica ederim. Bâki hüsn-i teveccühünüzün bekâsını dilerim.

Bursa Vilâyeti İnegöl Kazâsi'nın

Yenice Nahiyesi'nde

mütemekkin [yerleşmiş] Maksud Asador

Maksud Asador'un askerlik hakkındaki ve hissiyat-ı vatan duygusunun Ermeni vatandaşlarımız arasındaki derecesine güzel bir mikyas [ölçü] olduktan başka askerliğin gayrimüslimler için de arzu olunmayacak derecede korkunç bir şey olmadığını pekâlâ gösteriyor.

Diğerleri bu hizmetten niye kaçıyorlar? Hele bunlar içinde Museviler de bulunması ve bilhassa bu Musevilerden bazılarının ailece hicret etmekte olduklarının işitilmekte olması pek ziyade teessüfümüzü mucibdir.⁴³

12/3/911. Béné Béríte hakkında efkâr-ı umumiyenin fikri değişti. Ne Siyonizm'le ilgili olduğunu, ne de tehlikeli bir şey olma-

43 Rumeli, "Askerlik Hizmeti Mukaddes ve Muazzezdir," *Rumeli*, 12 Mart 1911.

diğını anlamaya başladılar. Yine de Türklerin gözünde ihtiyatlı olmalı. Siyonizm mevzuu beni endişelendirmeye devam ediyor. Bu aptalca hareket nedeniyle, Türkiye’de anti-semitizmin temellerinin kök saldığı açıkça görülüyor. Bugün pazar ve yazıhanede hiçbir iş yok. Hava kötü, moralim kötü, neredeyse kayıp, boşa geçmiş bir gün... Sadece Yahudileri askerden firar etmekle suçlayan saldırılarına cevap olarak *Rumeli*’ye gönderdiğim makale...

17/3/911. Ben iflah olmam. Devamlı üstüme vazife olmayan ve onlar için mücadele edilmesi gereken ve sonradan kaygılanılıp üzüntü haline gelen şeylere karışıyorum. Bu kadar mücadele yeter!! Bana çok üzüntü veren ticarî menfaatler için bu kadar çabalamak yeter! Mümkün olduğunca hayattan zevk almak lazım. Bugüne kadar Musevilerin iyiliğı için yaptığım faaliyetlerden çekilme teamülündeyim. Hakiki bir mason olarak genellikle insanlığın iyiliğı için çalışmalıyım ve bu da mason locaları kanalıyla olabilir. Aynı zamanda vatanın iyiliğı için de çalışılabilir, yani yurttaşlarım için... Bu istikamette gelişmeye çalışacağım.

21/3/911. Bütün yurttaşlarımın iyiliğı için çalışma niyetimde ısrar ediyorum. *Rumeli*’de bir “vatanperver birlik”in kurulmasıyla ilgili makaleyle ilk adım atıldı. Bu arzunun gerçekleşmesi için çalışmayı düşünüyorum. VALAQUES’lardan başlayarak *Yeni Asır*’da milliyetler hakkında bir tefrika yayınlamaya devam ediyorum. Bu makalelerin bir heyecan yaratacağını sanıyorum. Biraz ihtiyatlı olmalı.

22/3/911. L.P. meselesi için çalışmaya başladım. Bazı insanları pek cesaretlendirici bulmadım. Ama bu benim cesaretimi kırmıyor. Yine de ihtiyatı elden bırakmadan ama sebatla devam edeceğim. Bazı tersliklerle karşılaşacağımı biliyorum ama bu bana mani değil.

29/3/911. Makedonya locasında Béné Béríte’i müdafaa etmek istediğıme pişman oldum. Bu hareket, Yahudi milliyetçiliğinin ateşli bir düşmanı olmama rağmen, Türkler arasında Yahudi mil-

liyetçisi olarak görülmem ve kötü bir şöhret edinmem hizmet edebilir. Vatan birliğinin kurulmasına çalışmaya devam edeceğim ama yavaş yavaş... Şu son günlerde birkaç üzüntüm ve heyecanım oldu. Bu da beni kötümserleştirdi. Bu, sosyal faaliyetlerimden çekilerek kendimi iyi bir yerde gördüğüm dava vekilliği mesleğimde ilerlemeye gayret etmem gerektiğinin ispatıdır. Gerek Türkçe'ye çok iyi vakıf olmam gerekse beni belagata yönelten yazı yazmadaki kolaylık ve alışkanlığımdan ötürü ve gerekse meseleleri inceden inceye incelememden dolayı dava vekilliği mesleğine yatkınlığım var. Yine de Türk gazeteciliğini tamamiyle ihmal etmemek gerek. Beni nereye göreceği belli olmaz. Her halükârda iç siyaseti itinayla takip etmek lazım. Şu ana kadar küçücük bir ev satın almayı ihmal ettim. Halbuki istikbalimi garantiye almak için bu çok lazım.

3/4/911. Bugün ilginç bir halet-i ruhiye içindeyim. İki kişi benimle mebus namzetliği hakkında görüştü. Birkaç gün önce aynı görüşteki karine, bana başka biri tarafından da iletildi. Galiba halk arasında bundan fazla bahsediliyor. Ciddi ciddi düşünmek mi gerekiyor? Her halükârda bütün hareket ve tavırlarımda çok ihtiyatlı olmam gerekli.

Bu sabah cemiyetimizin Ermeni papazıyla bir görüşme yaptım. Bu görüşmeden milliyetler meselesini derinleştirmek ve gerek Türkiye'de ve gerekse Avrupa'da çok iyi kabul göreceğinden emin olduğum bir kitap yayınlamak gerektiği intibayı ayrıldım. Kendimi çok heyecanlı hissediyorum. Giyimime-kuşamıma ve hareketlerime çok dikkat etmeliyim. Halk üzerinde bunun büyük etkisi var. Nehama – *Avenir* davası bana bütün din adamlarının sempatisini kazandırdı. Bu, bir arkadaşım için yaptığım bir fedakârlık.

Osmanlılaştırma Cemiyeti faaliyetlerine yeniden başlıyorum. Bir işe yaramak için sıkı çalışmak gerek. Kızkardeşim Raşel'in Viyana'daki durumu beni hem üzüyor, hem de çok masrafa sokuyor. Kabullenmek lazım.

5/4/911. Hâlâ heyecanlıyım. Bazı fırsatlar ve durumlar kendime güvenimi arttırdı. Dün Parc'ın yemeğinde İttihat ve Terakki Cemiyeti azası Ziya Bey'le münasebet kurdum. Dün ayrıca Y.N. ile de yemek yedim. Çok dostane bir görüşme oldu. Milli kitaplığını zenginleştirmek amacıyla bazı eserleri yayınlayacak bir heyet kurulması için zemin oluşturuldu. Bu hususta başarılı olacağımı umuyorum.

İşlerde de biraz hareketlilik var. Ancak her gün artan masraflar, Viyana'daki kardeşimin masrafları tasarruf yapmama mani oluyor. Halbuki rahat çalışabilmem için istikbalimden emin olmam şart. Bir köşede en azından bin liram olmalı.

6/4/911. Vatanperverlik alanındaki faaliyet umutlarım galiba suya düşüyor. Y.N. olayı ve R.'nin bu meseleyi tefsiri, istikbale olan güvenimi sarstı. Israrla vatanın ve Osmanlı milletinin iyiliği için kuvvetimi kullanmaya hazırım. Sabır ve direnme... Her tür ile mücadele zordur. Başarı yolunda yukarılara çıkabilmek için birçok düşüşü göze almak lazım.

9/4/911. Yeniden umutsuzluk... Y.N.'nin dünkü soğuk karşılaması, Türklerle olan münasebetlerime dair I.F.'nin söylediği birkaç kelime keyfimi kaçırdı. Gerek Türkler, gerekse Yahudiler haksız bir şekilde benden şüpheleniyorlar. Ne yapmak lazım? Bir müddet için her ikisini terk etmek ve sadece kendimle igilenmek, zamanımı kendimi eğiterek, Osmanlılaşma veyahut Yahudilikle ilgili olmayan ve sadece ilmî, edebî veya sosyal yazılar yazarak...

10/4/11. Keyifsizliğim devam ediyor. Dün hahamların yer aldığı bir camiada bulundum. Kendimi küçük ve eski halime düşmüş gördüm. Niçin neşelenemediğimi bilmiyorum. S.R. müessesenin işi beni artık cezbetmiyor. Üzerinde düşünmek gerek. Acele edilmemeli. Eğitime ve bazı mevzularda ihtisaslaşmaya devam etmek, hep devam etmek... *Rumeli*'nin yayınlarından sonra Türklerin hoşgörü anlayışı üzerindeki fikirlerim sarsılmaya başlıyor. Ah! Fikirlerim ve hislerim hakkında ne kadar çabuk gevşiyorum. Hâlâ

sinirlerimi ve soğukkanlılığımı muhafaza edemiyorum. Şu anda yapacak bir şey yok. Sükûnet içinde çalışmak ve devamlı çalışmak, mümkün olduğunca halktan uzak durmak...

16/4/11. Bir millî kültür cemiyeti kurma fikrim hakikat olmaya başlıyor. Yazıhanemdeki iki toplantıda bu cemiyetin temelleri atıldı. İttihat ve Terakki Cemiyeti Merkez Heyeti, bu işi kanatları altına almaya ve finansman sağlamaya söz verdi. Eğer bu gerçekleşirse aktifime kaydetmem gereken iyi bir iş daha yapmış olacağım. Her geçen gün Türklerin (?) Yahudileri küçümsediklerini müşahade ediyorum. Bu, her an patlayabilecek olan gizli bir küçümseme... Bunun bizim uzaklaşmamız için bir sebep olmadığını aksine bizi daha da yakınlaştırması gerektiğini, zira küçümseme ve anlaşmazlığın çoğu zaman birbirini tanıyamamaktan doğduğunu düşünüyorum. İnsanlar birbirini iyi tanıyınca birbirlerini karşılıklı severler ve sayarlar. [...] nin ailevî meseleleri beni düşündürüyor ve gelecek için endişelendiriyor. Club des Intimes'deki faaliyetlerim kısıtlı... Bundan böyle bütün faaliyetlerimi kitap yayınlamaya hasredeceğim. Bu, insanın yapabileceği zamanını en iyi değerlendirme şekli.

21/4/911. Dün geceki İttihat ve Terakki Cemiyeti Merkez Heyeti'ndeki toplantıdan çok memnun kaldım. Bana epeydir çok soğuk davranan N. de daha iyi davrandı. Diğerleriyle de olan münasebetlerim çok samimiydi ve böylece kendime yeni bir ortam yaratıyorum. Çok memnunum. N.A. davasını kaybettim. Bu da beni çok üzdü. Temyize giderek telafi etmeye umuyorum.

25/4/911. Dün geceki I.M. heyetindeki toplantı pek tatminkâr olmadı. İyiden iyiye yalnız çalışmaya mecbur kalacağım fikrine inanıyorum. İki eserin planını tasarladım, her biri diğerinden daha faydalı. Osmanlı İmparatorluğu'nun muhtelif milletleri ve Avrupa'daki muhtelif siyasi akımlar... Hemen gecikmeden işe koyulup titizlikle ve sistemli bir şekilde çalışmak lazım. Aşağıdaki programı yapıp tatbik etmeye gayret edeceğim: Uyanış 5; 6 bu-

çuktan 9'a kadar çalışma; 9-12 yazıhane; 1 yemek; 1-2 okuma; 2-4 Konak; 4-6 yazıhane; 6-8 gezintiler, alışveriş, kulüpler; 8-9 yemek; 9-10 gazete okumak. Neyse ki Kulüp'ün basit meselelerinden uzağım ve ciddi işlerde faaliyet gösteriyorum.

28/4/911. Dün yazıhanenin bütün müstahdemleriyle küçük kafe'de çok mutlu bir gün geçirdik. Çok memnun bir şekilde geri döndüm. Hâlâ güzel okumalar yapmaya devam ediyorum. Okumayı ihmal ettiğimden bu yana başarıya doğru ciddi bir adım... Şimdi daha intizamlı bir şekilde çalışıyorum. Yazmayı düşündüğüm kitapları sonuna kadar götürmeyi umuyorum. Siyasî mevzulara daha çok giriyorum. Bu yolda devam edeceğim. Ayrıca Z. tarafından tavsiye edilen psikoloji ve sosyolojiyi de öğrenmeliyim. Hakikatte de insan incelemeyi, gözlemlerini bağdaştırmayı öğreniyor. Hâlâ Club des Intimes'den uzaktayım. Arada bir hareketlenen bayağı meselelerle uğraşmamak gerek.

30/4/911. Okumaya devam. Not alma sistemini almak lazım. Deneyeceğim. Bay A.Ch'dan yüreğime dokunan iki mektup aldım. Bu mektuplar beni gaye edindiğim tarafsız yolda yürümeye cesaretlendirdi. Bu akşam Umumi Heyet'te onaylanan geriye dönüş bazı prensiplerle mücadele etmek lazım. İlimli konuşup başkalarının hassasiyetlerini idare etmek lazım.

2/5/911. Güzel okumalar yapıyorum ve milletler üzerine olan çalışmama çok ciddi bir şekilde başlayacağım. Hemen gerekli çalışmalara başlayıp yetkili kişilerle de yazışmaya başlamak lazım. Eğer *Asır*'daki bu mevzudaki makalelerime iyi ödeme yapılmazsa bundan vazgeçmek gerek, zira zamanı boşa harcamış olurum. Türk çevrelerinde kendime bir yol açıyorum. Bu iyi... Bu yolda devam etmek lazım zira ancak bu şekilde dindaşlarıma ve vatanıma faydalı olabilirim. Dâhilî siyasetteki durum beni endişelendiriyor. Huzur vaad eden bir yolda değiliz. Zorluklar çok muhtemel...

3/5/911. Aksiyim. Sebep? Belirleyemiyorum. Dün akşam ekâbirle beraberdim. İyi intiba... Sabahleyin bazı meslektaşlarla

Osmanlılaşma üzerine görüşmelerde bulunduk. İyi intiba... Elemansızlıktan dolayı iş yok. *Yeni Asır*'da makale yazmayı bırakıp bütün gücümü esere vermem lazım.

4/5/911. Ciddi şeyler okumaya devam ediyorum. Türk gazetelerine yazı yazmaktan vazgeçmeli. Bütün gücümü taslakları hazırlanan kitaplara hasretmeli. Eskiye nazaran şimdi daha iyi giyiniyorum. Bu yolda devam etmeli. Meşhur olmaktan kaçınıp daha ciddi çalışarak başkalarına ve kendime daha faydalı olmalıyım. Yazıhaneye yeni bir sekreter almam lazım. Nerede bulabileceğimi bilmiyorum. Yazıhane işleriyle hiç ilgilenmediğimi ve tamamen sekretere bağımlı olduğumu müşahade ediyorum. Bu çok fena... Harekete geçmek lazım. Seyahat etmeyi çok istiyorum. Ama malesef yapamayacağım zira yalnızım. Bunu çok iyi düşünmek lazım. Bir arsa mı yoksa ufak bir ev mi almalıyım bilemiyorum. Bu tam bir ihmal... Tüccarlar grubunu kesinleştirmek için elimden geleni yapmalıyım. Bu benim ekmek kapımın ana temeli... Bu hususta çok yavaş davranıyorum.

Cemaat seçimleri yaklaşıyor. Hiçbir şekilde bir rol oynamamaya kararlıyım. Oyların neticesinden halk arasındaki itibarımı de görebileceğim. Dün gece tehlikeli bir yola girdim. Kendime hâkim olabilecek miyim?

8/5/911. Çok değişik hissiyatlarım oldu. İnsanlar mebusluğa namzet olup olmayacağını sormaya geliyorlar. Sanki bu hedefte çalışmak istiyorum gibi bir hava var. Bu ne demek oluyor? Bundan kime bahsettim? Bu isteğimi ne şekilde belirtmiş olabilirim? Bu hem garip, hem de belirli bir şeyin işareti sanki...

Dün gece ortam müsait olmadığından bazı fikirlerimi beyan edemedim. Her halükârda birçok fikrim kabul gördü. Hâlâ bazı heyet azalarında şahsıma karşı bir cereyan hissediyorum. Bu cereyana karşı koyarak işi daha da vahimleştirmemek gerek. Zira her zaman gereksiz kavgâ ve münakaşalardan kaçınmak lazım.

10/5/911. Gün geçtikçe Türklerdeki güvensizliğin farkına varıyorum. Onlarla çok ihtiyatlı olmak gerek. Bu arada çok zor zamanlar geçiriyoruz. Her hareket, her davranış tenkitleri çekiyor. İnsanlar o kadar huzursuz ki insan kendi gölgesinden bile şüphe ediyor. İşte bunun için bir müddet susmak gerek. Kulüp'e gitmeye başladım. Buradaki insanlarla olan münasebetler sayesinde zihinlerdeki soğukluğu kırabileceğiz.

11/5/911. Bugün bana işimin merkezini Konstantiniye'ye nakletme fikri aşılandı. Bir gazeteyle işbirliği sağlanabilirse, mesela *Tanin* ile, hiç de fena olmaz. Böylece başarıdan emin olunabilir veya bu, destek noktası olur. Düşünmek, zemin yoklamak için oraya gitmek lazım. Her halükârda kitaplar yayınlayarak yolu hazırlamak lazım.

Küçük bir ev alma konusu hâlâ muallâkta... Acele etmek lazım.

14/5/911. Son zamanlarda ufak bir ev almayı düşündüm ve bu konuda ciddi adımlar attım. Belki bu adımlarım bugünlerde elle tutulabilir bir neticeye ulaşır. İşlerdeki durgunluk devam ediyor. Birkaç günden beri okumalarımın faydalanamıyorum zira kafam çok dağınık. Şu andan itibaren yeniden kitaplar yazmakla ilgilenmeliyim. Böylece okumalarla daha çok ilgilenir ve okuma yapmadığım zaman daha düzenli bir şekilde çalışabilirim. Kayda değer hâdiseler arasında meslektaşlarımla cuma günü yemek, G. ile dün geceki toplantı ve M. ile görüşme sayılabilir.

19/5/911. Kendimi tembellik yaparken buluyorum.

26/5/911. Bütün faaliyetlerimi, bir azasının çekilmesiyle sarsılan Union Commercial'e hasrediyorum. Her halükârda onu tutmak için elimden geleni yapacağım. Club des Intimes'de çalışıyorum ama orada da dağınıklığımın, memnuniyetsizliğimin ve soğukluğumun gün geçtikçe daha da yayıldığını görüyorum. İhtiyatı elden bırakmamak gerek. Mahkemelerde hiç işim yok gibi... Pek de cesaretlendirici değil. Bu, mesleğimde ilerlemek için bugüne kadar gösterdiğim ihmalin neticesidir.

Küçük ev meselesi tamamen hallolmuş gibi.

31/5/911. Aksiliğim üzerimde. İş yok, tam bir durgunluk... Grup sarsılıyor. İhmalimin ve ileri görüşsüzlüğümün tesirini git gide fark ediyorum. Bu artık içime işlemiş, değişmemin imkânı yok. Yine de kendimi düzeltmem için elimden geleni yapmalıyım. Tembellik ve işlerimdeki metot eksikliği bana çok zaman kaybettiriyor.

4/6/911. Sultan'ın Selanik'e gelmesi işlerin gidişatını bozdu. Bugünlerde ciddi bir şekilde iş düşünmek imkânsız... Kesinlikle müstahdem değiştirmeliyim zira iyi bir müstahdem olmadan elim ayağım bağlı ve hiçbir şey yapamıyorum. Hiçbir şey yazmadan okumalarım devam ediyorum. Hafızamda devamlılık yok, işimde sebatsızım.

5/6/911. İşlerdeki durgunluk, masrafların artışı ve ticarî grubun tehlikesi devam ediyor. Endişeliyim ve aksiliğim üzerimde. Çok tembelleştiğimi müşahade ediyorum. İşleri müstahdemlerin eline bıraktığımı ve dolayısıyla eski müşterilerin ayrıldıklarını fark ediyorum. Hâlâ Konstantiniye'ye yerleşmeyi ve aynı zamanda büyük bir günlük gazetede çalışmayı hayal ediyorum. Tatilden istifadeyle Konstantiniye'ye bir seyahat yapacağım. Belki bir fikir edinebilirim. Club des Intimes'in düşmanları tarafından cemaat intihabatında saf dışı bırakıldım. Başarı veya hezimet, gerek belediye'nin gerekse meclisin müstakbel intihabatları için bir işaret olacak.

Başka bir dava vekiliyle ortaklık yapmam mevzusu hâlâ muallâkta... Bu konuda herhangi bir şey denemedim. Bugün bu konuda bir adım atmaya uğraşacağım. Ev işi kesinlikle halledildi.

13/6/911. Bugünlerde Club des Intimes'e yine sataşmalar var. Yine benim için üzüntü kaynağı zira azası olmam dolayısıyla ismim haksızca karalanıyor. Allah'ım! Bu basitliklerin dışında kalmanın bir yolu yok mu? Her zaman en güçlü bir şekilde mücadeleye hazırım ama fikirler için, basitlikler için değil...

Gereksiz asabiyetleri engellemek için Kulüp'te pasif kalmaya inat etmemem, zayıflığım oldu. Avukatlık ve yazarlık faaliyetlerime geri dönüp kamu yararı için kulüp ve partilerin dışında faaliyette bulunmalıyım...

16/6/911. Union Commercial'in durumu hâlâ sarsıntıda. Güçlendirmeye gayret etmesi için Bay Errera'ya rica lazım. Diğer yünden bu grubun faydasını göstermek için ciddi bir şekilde çalışmak lazım. Cemiyet hayatındaki mücadele pek kolay şartlar altında geçmiyor. Mücadelelere katılmak için zaman uygun değil. Şartlar değişene kadar kesinlikle dışında kalmak gerekli. Kendimi kesinlikle mesleğime vakfetmeliyim. Kalan zamanı ise okumaya, faydalı ve kalıcı eserleri yazmaya hasretmeliyim. Yeterince verimsiz savaş ve mücadele verildi. Cemaat intihabatının neticeleri benim için müspet değildi. Bunu yaşama ve Selanikli olmamama ve belki de bazı meslektaşlarımin bana karşı az olan sempatilerine bağlıyorum. Derine inmeden es geçiyorum.

18/6/911. Pek heveslendirici değil. Bay T.'ye tahminimce kolay kabul edilebileceğini sandığım bir teklifi yapmaya cesaretim yok. Bir müddet için cemiyet hayatından tamamen vazgeçiyor, sessiz ve verimli bir çalışmaya yöneliyorum. Mahkemelerde neredeyse hiç işim yok. Bu neyi ispatlıyor? Dava vekili olarak şöhretim kâfi değil ve elde etmek için mümkün ve akla gelebilecek olan bütün gayretleri sarf etmek lazım. Dün A.'ya karşı pek terbiyeli olmayan bir lisanla konuşarak bir gaf yaptım. Bu hatamı telafi etmek için elimden geleni yapmalıyım. Hâlâ bir seyahat yapmayı düşünüyorum. Henüz ne zaman ve nereye gideceğime karar vermiş değilim. Ancak bu seyahat muhakkak şart...

22/6/911. Union Commercial'in süresi için daha iyimserim. Yarın tahsilâta başlayacağım bile. Henüz kesif bir çalışmaya girmedim. Tembellik alışkanlığı gün geçtikçe kök salıyor. Hep bir metot dâhilinde çalışıp kanapeye yayılmamak gerek. Kulüp'te pasif kalma siyasetime devam ediyorum. Bu yolda devam etmek

lazım. Ancak barışma için ciddi bir şekilde müdahalede bulunma fırsatı bulunursa bunu yapmak lazım ama ihtiyatı elden bırakmamalı. İttihat ve Terakki'de hâlâ dışlanıyorum. Böylesi daha iyi ama yazı çalışmalarını da unutmamak gerek. İşler neredeyse kesat diyebiliriz. Bay P.'ye gidip Fransız Konsolosluğu'ndaki tercümanlık vazifesi için ne düşündüğünü sormalıyım, tabii günün bir kısmı için... Mesleği hiçbir zaman terk etmemeli. Ayrıca oradaki yazarlar için tavsiye mektupları alarak Konstantiniye'ye gitmeliyim. Böylece Konstantiniye'ye doğru kendime bir yol açmış olurum.

23/6/911. Grubun temellerini sağlamlaştırmak, sonra da Konstantiniye'ye gitmek için Bay A.E.'nin gelişini bekliyorum. Hayatımda yeni bir rahatsızlık meydana geldi. Bu [...] nin [...] ya gidişi... Ciddi bir şekilde evin işleriyle, alışverişle vs. uğraşmak zorunda kalacağım. Eşya vb. almalıyım. Bir de ayrıca kızkardeşim Raşel'in, eşiyle olan durumu var. Bu, bana çok üzüntü verebilir.

Kulüp'te de işler kötü gidiyor. Bu işte herhangi bir rol oynamayı bırakmam lazım zira bana üzüntü verebilir. En iyisi, acil olan işleri ayarlayıp en geç 20 gün sonra yola çıkmak.

TÜRKÇE GÜNLÜK

1 ARALIK 1946 – 4 MART 1959

1/12/46: Cenevre – Beş haftadan beri seyahattemyim. İki hafta kadar Atina’da kaldıktan sonra Cenevre’ye geldim. Atina’da gördüğüm işlerden memnunum. İncelemelerim ve araştırmalarım iyi neticeler verdi. Patronlar için faydalı hizmetlerde bulunabileceğimi umarım. Temaslarım da hüsn-i idare sayesinde iyi neticeler elde ettim. İnşallah sonuna kadar böyle gider. –Cenevre’de patronlarla temaslarım memnuniyet vermiştir. Bana tevdi olunan işi dirâyet ve bilgi ile idare ettiğime kâni oldular. K...’nın izzet-i nefis aksü’l-amelleriyle [onur ve haysiyetinden kaynaklanan tepkileriyle] karşılaştım. Allah’a şükür onu da şimdiye kadar hüsn-i idare ettim. Yarından itibaren Neuchatel ve Bern safhalarıyla iştigale başlayacağız. Bu safhaları da muvaffakiyetle neticelendirirsem nefsime olan itimadım artacaktır.

Hususî hayat henüz tabii mecrasına [doğal yoluna] girmedi. Eskisine nispetle ilerleme vardır. Tekemmülü [olgunlaşmayı] dikkatle takip [etmek] lazımdır. Hususî çalışma sistemi henüz intizamsızdır. Buna da düzen vermeye muvaffak olursam huzur-ı fikir ve randıman daha iyi olacaktır.

Sıhhat bakımından birkaç gün hafif rahatsızlıklar geçirdim. Şimdi hamd olsun sıhhatim yerindedir. Büyük [bir] profesöre umumî muayene yaptırdım. Hamd olsun bir sakatlık bulmadı. Fakat 10 kilo bırakmak lazım geldiğini 19’a bâliğ olmuş [yükselmış]

olan tansiyonu düşürmek ve goitre'yi⁴⁴ indirmek, kanın cevalânını [dolaşımını] daha ziyade düzeltmek, prostate⁴⁵ a'razına [belirtilerine] maruz kalmamak için bazı ilaçlar verdi. Bunlara ancak İstanbul'a avdetten [döndükten] sonra başlayacağım. Hususî hayatta bazı velleiteler⁴⁶ geçirdim. Epey zaman zihnimi karıştırdı. Nefis mücadelesi sayesinde bunlardan sıyrılmış bulunuyorum. Bunların nüksünden [tekrarlamasından] tahaffuz [korunmak] gerektir.

A.K. hususî meselesi hakkında gelen haberler beni tamamıyla tatmin etmiyorsa da ümitlerimi izâle [yok] etmiyor. Uğraşmaya devam edeceğim. Şimdi benim en mühim meşgalelerim G. ve P'nin işlerini nizâma koymaktan ibârettir. Buna muvaffak olduktan sonra son günlerimi huzur-ı fikir içinde geçirmek maksadıyla tarz-ı hayatıma [hayat tarzıma] yeni düzen vermeğe çalışacağım.

Müessesedeki vazifelerime nam-ı etiket koydurmak [görevlerime tanım getirmek] lüzumunu hissediyorum. Prensip itibarıyla buna çalışmak için karar vermiş bulunuyorum. Fakat Yunan işiyle yeni şirket meselesi hakkındaki mesaimin katî surette muvaffakiyetle neticelenmesini bekliyorum. Bu etiket işinde de muvaffak olursam çok memnun olacağım.

9/12/46 – Bugün Bern'den [ve] Zürih'ten döndüm. Bern seyahati boşa gitti. Zürih istifâdeli oldu. G. N. temas ettiği şirket direktörüyle tesis olunan münasebetlerden hem şirket hesabına hem G. için faydalı işler çıkabilir. G. seyahate çıkmama karar vermiş bulunuyor. Tebdil-i havadan [hava değişikliğinden] fayda umulur. Hususî hayatım yeni bir istikâmet almak istidâdındır [meylindedir]. Maalesef çalışma tarzıma şimdiden tesir ediyor. Elan⁴⁷ [şimdi] eskisi gibi değildir. Aileye mektup yazmakta bile tembellik gösteriyorum. P. yine seraplara kapıldı. İnşallah bu defa

44 Yazar burada guatr hastalığından bahsediyor. (Derl. Notu)

45 Fransızca. "Prostat hastalığı." (Derl. Notu)

46 Fransızca. "Geçici istek ve hevesler." (Derl. Notu)

47 Fransızca. "Coşku." (Derl. Notu)

bunlardan biri tahakkuk eder. O zaman ben de geniş nefes alırım. Etiket meselesini bugünlerde mevzu-i bahis etme kararındayım.

13/12/46 – Bugünlerde yine bir bedbinlik [kötümserlik] dalgasına maruz kaldım. Yeni şirket nizamnâmesi meselesinde Ş. tarafından bir ihtar yapıldı. Ondan bedbînâne [kötümserce] neticeler çıkardım. Bilahare anlaşıldı ki düşüncelerim vehim ve endişeden başka bir şey değilmiş. Bahse mevzu olan nizamname meselesinde çok muvâfık ve muvaffakiyetli bir neticeye vardım. Tebriklere nâil oldum. Bundan cesaret alarak etiket meselesini ileri sürmeyi düşünüyorsam da bir türlü katî karara bağlayamıyorum. Hususî hayatta yeni ufuklar açılıyor. Sağa ve sola doğru ivicâclar [sapmalar] oldu. Bunu katî bir nizamla bağlamaya muvaffak olursam iyi olur. Mesele etiket meselesinin halline bağlıdır.

19/12/46 – Hususî hayat meselesinde fazla ileri gitmeye mahal olmadığı anlaşıyor. Bundan sonra en büyük hedef, sıhhati muhafaza etmeye ve patronların hüsn-i teveccühünü [beğenilerini] idâmeye [devam ettirmeye] gayret etmekten ibârettir. İstanbul'a vardığımda mesai tarzını katî bir intizama bağlamaya çalışacağım. Meşakkate nihayet vermek zaruridir. Yunanistan meselesinde muvaffakiyet tekemmül ederse etiket meselesi hakkında bir mektup göndermek münasip olacağı kanaatindeyim. Herhalde şunu görüyorum ki bu seferki seyahatim hayatımda yeni bir merhale teşkil edecektir.

Lozan - 22/12/46 – Cenevre'den memnun olarak ayrıldım. Yalnız Ş'nin son ihtarı hoşuma gitmedi. Bu vaziyetten istifâde ederek etiket meselesi için girizgâh yaptım. Çin-May meselesinde fazla ileri gittiğimi hissediyorum. Fakat ne yapalım; can çıkar huy çıkmaz. Yine 'iyiliği denize at balık bilmezse Hâlik bilir' fehvâsınca [sözü gereğince] hareket ettim. Andre meselesi mühim bir merhale teşkil ediyor. Acaba mâbadı [sonrası] olacak mı?

29/12/46 – Dört günden beri Roma'dayım. Vaziyetlerden memnunum. Çok şeyler görüyor ve çok şeyler öğreniyorum. Sıh-

hatim hamd olsun yerindedir. Uykum çok iyileşti. Normale doğru gidiyor. Şirketin tütün işinde mühim muvaffakiyet ihtimali çoktur. Birinci raporumu gönderdim. 1/1/47 tarihinde Atina'ya uça-
cağım. Oradan son raporumu göndereceğim. Cornea işi dahi iyi vaziyettedir. Faaliyet sahama yeni bir istikamet vermek istidadını hâizdir [kabiliyetine sahiptir]. Bu münasebetle etiket meselesini halletmek fırsatı dahi ele geçebilecektir. İtalyan gazetesine mülakat vermek meselesine henüz karar vermedim. Bizim matbuat ataşesiyle görüşmek fikrindeyim. İstanbul'dan habersizlik canımı sıkıyor.

8/1/47 – Bir haftadan beri yine Atina'dayım. İstanbul'dan kâfi derecede malumat aldım. Memnunum. G. işleri yolundadır. Bir an evvel memlekete, rahatıma kavuşmak için can atıyorum. İnşallah yarın hareket edeceğim. İstanbul'da hayat tarzımı yeniden tanzim etmeye çalışacağım. Cenevre'deki agraz [niyetler] zâil olmak [kaybolmak] üzeredir.

17/1/47 – Bir haftadan beri yine İstanbul'dayım. İki buçuk ay süren Avrupa seyahati üzerinde bir tour d'horizon⁴⁸ yaptım. Faydalı olduğunu ve âtîdeki [gelecekteki] faaliyetim için istikamet gösterebilecek vaziyette olduğu kanaatine vardım. F. hadisesi beni etiket meselesini ortaya koymak için bana cesaret veriyor. Bir müddet daha ahvalin inkişafını [durumların gelişmesini] bekleyeceğim. Yavaş yavaş mektubun projesini hazırlamaya başlayacağım. Sıhhi vaziyetim hamd olsun yine iyidir. Tansiyonun 19'a çıkması ne dereceye kadar endişeyi mucip [gerektilen] olabilir? Onu pek kestiremiyorum. Sıklet ve simeni [kilo ve şişmanlık] meselesinde endişe görmüyorum. Pek sıkı olmayan bir rejim sayesinde 4 kilo indirdim. Bir iki ay zarfında normale rücû etmek [dönmek] imkânı hâsıl olacaktır. Cenevre'de Doktor Bikcel'in verdiği ilaçlara devam ediyorum. Az çok müspet bir netice alırsam etiket işini meydana koyacağım. A'yı büsbütün unutmadım. Etiket işi tahak-

48 Fransızca. "Ufuk Turu." (Derl. Notu)

kuk ederse bu meseleyi yeniden ele almak mümkün olacak mı? Hayırlı bir iş olacak mı? Âti yolu gösterecektir. İstanbul'da sosyal ve fikrî hayata henüz rücû etmedim. Fakat görüyorum ki bundan sonra benim için bu sahada memnuniyetimce faaliyetler bulunabilecektir. Çocukların vaziyeti henüz karanlıktır. Büsbütün kanaatimce değildir. İsak'ın vaziyeti esrar-âlud [sırlı] olmakla beraber mucib-i endişe [endişe gerektirici] görünmüyor. G işi macera-âlud [maceraya bulaşmış]. İyi bir neticeye doğru yol alması ihtimali zayıf değildir. Fakat hususî hayat meselesi henüz muallâkta. Kendim lehine doğru bir gevşeme hissediyorum. Bu işi söküp atmak gerekecektir. P hâlâ bocalıyor, dönüm noktasında bulunuyoruz. Birkaç güne kadar belli olacaktır. Büyük şirket işi hâlâ muallâktadır. G. ve etiket işlerinin hâline mütevakkıf [bağlı olarak] gelecek hafta zarfında Ankara'ya gidip [bir de] bilhassa yol inşaatı meselesi ele almağa başlayacağım.

9/3/47 – Son zamanlarda sıhhi vaziyet ile fazla belki lüzumundan fazla meşgul oldum. Doktorlarla istişâreler, muayeneler benim öteden beri ilaçlara ve ilaçları verenlere karşı beslediğim memnuniyetsizliği bir kat daha kuvvetlendirdi. Fakat ne yapayım ki onlardan büsbütün kurtulmak imkânı yoktur.

Ne hususî ne de umumî ve iş hayatını katî surette tanzime henüz muvaffak olmadım. Husûsi hayatta dört başı mamûr bir interieur⁴⁹ fıkdanı [yokluğu] kendini hissettiriyor. Çocukların zihniyet ve dünya görüşleri benimkilerden çok farklı olduğu için onların muhitinde yaşamak beni tatmin etmiyor. Fikir ve umumî hayatta dahi intizamsızlığın [düzensizliğin], metotsuzluğun mahzurlarını hissediyorum. Réagire etmek⁵⁰ zarureti âşikardır. İş hayatına gelince, normal faaliyet sahası yoktur. Bunda benim sun' ve taksirim [etkim ve kusurum] yok. Talihsizliğin neticesinden başka bir şey değildir. Mamafih normal bir faaliyet sahası yaratmak

49 Fransızca. "Aile hayatı." (Derl. Notu)

50 Fransızca. "Tepki göstermek." (Derl. Notu)

hususuna hasr-ı fikr ve vakf-ı mesai edersem [düşünmeye zaman ve mesai harcarsam] müspet bir neticeye varmak mümkündür. İşte Cenevre’de iken üzerinde durduğum etiket meselesi bu maksada matuftu [atfedilmişti]. Bununla hususî ve fikir hayatı dahi mihver-i matlubuna [istenilen şekle] girmiş bulunacaktı. Daha bir müddet daha uygun ahvâl ve şerâiti [halleri ve şartları] beklemek doğru olur. Maddî cepheye gelince! Statüko G. kötümserliğe doğru, P. normale doğru. Son zamanlarda fikrî faaliyete doğru bir hamle yapmaya başladım. Devam etme kararındayım.

16/3/47 – Bu hafta manevî sahada büyük faaliyet gösterdim. Ev işini memnuniyet verici bir şekilde harekete getirdim. İyi netice elde edilirse çok memnun olacağım. Fenerbahçe evinin ferağını⁵¹ aldım. Orada bütün aile efradını barındıracak bir aile yuvası haline ifrâğ etme hususundaki eski emellerim yeniden canlanıyor. Yunanistan’a doğru yol göründü. Bugünlerde talimat gelmesi muhtemel. Fikrimi uzun boylu mektupla bildirdim. –Ş. ile lunapark ve şirket meseleleri hakkında görüştüm. Arkadaşlarıyla görüştükten sonra katî karar ittihaz olunacaktır [karar alınacaktır]. Bu karar ilerideki iş hayatımın katî surette tanzimi meselesiyle sıkı surette alakadardır. Şirkette bugünkü vaziyette kalmak bana çok ağır geliyor. Öteden beri düşündüğüm tesviye [ödeme] suretini ileri sürmeye bir türlü cesaret edemiyorum. Fakat Ş. ve arkadaşlarıyla anlaşmak imkânı katileşirse meseleyi ortaya atmak mümkün olur. F.’nin vaziyeti dahi canımı sıkıyor. Şimdilik çıkar yol bulamıyorum. Hususî hayatta esaslı bir tebdil [değişiklik] yok, perhiz devam ediyor. İlaçlar fazla. Kendimi çok iyi hissediyorum. Belediye umumî hizmetler işine iyi bir cereyan [gidişat] vermiştim. Bu hafta Ur.. meselesinden dolayı biraz gevşemiştım. Bu hafta içinde yeniden ele almak iktizâ edecektir [gerekecektir]. Fikir

51 Hukuksal olarak “bir mülkün tasarruf, sahip olma hakkını başkasına terk etme”yi ifade eden sözcüğü Tekinalp, söz konusu mülkün her türlü tasarruf hakkını eline alma anlamında yorumlayarak kullanmıştır. (Derl. Notu)

hayatına dahi germi [hararet] vermeye başlayabilsem iyi olacaktır. Bu hususta eski énergie'den [enerjiden] eser kalmadı. Vaktin suret-i taksimini [bölüşümünü] program ve metoda bağlamak meselesi.

23/3/47 – Her cepheden bir dönüm noktasında bulunduğumu hissediyorum. Yunan meselesi hakkında yeniden uzun boylu mütalaamı bildirdim. Bundan yeni bir hareket, patronlarla yeni bir temas çıkması çok muhtemel. Diğer taraftan Mithat ve Ahmet Kara ile temasım ümit ve memnuniyet verici oldu. Onlarla katı bir anlaşmaya varmak imkânlarını görüyorum. Bu anlaşmayı temine muvaffak olursam aylardan beri tasarladığım etiket meselesini ortaya atmak cesaretini kendimde bulacağımı zannediyorum. Fazla olarak mebus namzetliğinin [adaylığının] takarrür edeceği [kararlaştırılacağı] hakkında kulağıma haberler çalındı. Kabul veya adem-i kabul [ret] hakkında henüz hiçbir kararım yoktur. G.N. işi nihayet iyi bir neticeye varacak gibi görünüyor. Ümitle tahakkuk ederse geniş nefes alabileceğim. Âtiye [geleceğe] emniyetle bakmak mümkün olacaktır. Hususî hayat meselesinde dahi bir değişiklik olmak ihtimali kuvvetlidir. Bu hafta içinde Orka hâdisesini hüsn-i neticeye [iyi sonuca] isâle [ulaştırmaya] muvaffak oldum. Milyonlar kazanmış gibi sevindim. Muvaffakiyet sırf tedbir ve idaremin eseridir. Gelecek hafta içinde fikrî faaliyete yeniden kendimi vermeye başlamak niyetindeyim. Sıhhî halimden şikâyet hakkım yoktur. Allah'a çok şükür.

13/4/47 – Umumî surette vaziyetimden çok memnunum. Ne maddî, ne manevî, ne de fikrî hayatımda hiçbir arıza ile karşılaşmadım. Sıhhî vaziyetim yolundadır. Allah'a bin şükür. İş vaziyetinde hiçbir tebeddül [değişiklik] yoktur. Yunan işi hakkında merkezden hiçbir haber gelmedi. Bundan müteessir değilim. Bu vaziyeti iyiye yormak daha doğru olur. Yeni şirket işi gittikçe genişlemektedir. Gruba bu hafta içinde Sipahioğlu dahi katılmış bulunmaktadır. Zaman zaman kendimi muaheze ederim [eleştiririm]. Niçin bu meseleyi bir an evvel emr-i vâki haline getirmiyorum?

Bugünkü işime manen zarar getirir mülâhazasıyla [düşüncesiyle] ileriye katî adım atmaktan çekiniyorum. Acaba meseleyi merkeze açıklamakta isâbet var mı? İşte aylardan beri bu hususta tereddüt ediyorum. Merkeze yazılacak mektubun projesini hazırladım. Bu proje de aynı zamanda etiket meselesi dahi ileri sürülüyor. Acaba onu göndermeye karar verecek miyim? G. işi yine askıda. Yeniden masraflara katlanmak, bu masrafları kaybetmek, rizikolara girişmek zaruretleri karşısındayız. Fakat başka türlü hareket imkânı yoktur. [...] başka türlü çıkmak mümkün değildir. Fakat öyle zannederim ki son denemedir. Bu da muvaffakiyetsizlikle neticelenirse tebdil-i istikâmet icap edecektir [yolumuzu değiştirmek gerekecektir].

Hususî hayatta eski tas eski hamam. Bu hafta içinde Fenerbahçe'de kendime mahsus bir ev yaptırmak projesiyle meşgul oldum. Fakat bir türlü henüz bir karara varamadım. Şimdiki halde umumî vaziyet her cepheden memnuniyet vericidir. Fakat mahûd-ı ezeli [başlangıçtan beri bilinen] intizamsızlık [düzensizlik], metotsuzluk, perişanlık ber-devam [devam etmekte]. Bu vaziyeti bir dereceye kadar ıslaha muvaffak olacak mıyım?

Son günlerde fikrî ve umumî hayat dahi hareketsiz geçmedi. R.P.'e⁵² açık mektuplar, gazetelere münakaşalar manevî gıdamı sağladı. Yine Allah'a çok şükür.

1/5/47 – Son günlerde mühim hâdiseler G. K. nikâhı. Benim için pek cesurâne bir karar. İnşallah âtî [gelecek] aldanmadığımı ispat edecektir. Yalnız kendime ait hususî hayat hakkında henüz bir karar ittihâz etmedim [karar almadım]. Ona bir türlü cesaret edemiyorum. İş hayatında hiçbir tebeddül [değişiklik] yoktur. Grup meselesi hakkında henüz ileri bir adım atamadım. Çok te-

52 Recep Peker olmalı. Burada atıfta bulunan açık mektup şudur: Tekinalp, "Recep Peker'e Açık Mektup", *Tasvir*, 2 Nisan 1947. Bu mektubun metni ve yarattığı tartışmalar için bakınız Rifat N. Bali, *Yahudi, Yurtsever, Kemalist Bir Günah Keçisi Munis Tekinalp 1883-1961*, Libra Kitap, İstanbul, 2011, s. (Derl. Notu)

reddüt ediyorum. Merkeze yazılacak mektubu bir türlü kararlaştıramıyorum. Belki de nihâyet sarf-ı nazar edeceğim [vazgeçeceğim]. G. gurbette veyahut balayını geçiriyor. Hem ziyaret, hem ticaret. Bu seyahatten hüsn-i netice [iyi sonuç] ile dönerse âtiye inşirah-ı kalp [kalp ferahlaması] ile bakmak vaziyetinde bulunacağım. Umumî hayatta bazı ileri adımlar kaydettim. Bu tempo ile ilerlemeyi daha muvâfık [uygun] görüyorum. Sıhhi vaziyetim memnuniyetçe. Tansiyon iki derece düştü. Şimdi artık normal sayılabilir. Sıklet [kilo] dahi düşmeye devam etmektedir. Bir buçuk kilo daha düşerse Cenevre profesörünün tavsiyesi tamamıyla yerine gelmiş olacaktır. Şimdilik ilaca devam etmeyeceğim.

10/5/47 – Cenevre’den çok mühim bir müjde. Yeni teşkil edecek olan anonim şirketin idare heyetinin umumî kâtipliği bana tevcih olunmuş [verilmiş]. Çok memnun oldum. Tahminim doğru olursa esas ikâmetgâh orası olur. Muhtelif yerlere ve bu meydana [bu arada] Türkiye’ye vazife ile gelirim.

Hususî hayatın düzenlenmesi meselesi pek nazik bir safhaya girmiş bulunuyor. A. meselesinde ağızından çıkacak bir söz hayatımda bir dönüm noktası olabilir. Leh ve aleyhte birçok düşünceler zihnimi işgal ediyor. Ağleb ihtimale [yüksek bir ihtimale] göre kararı Cenevre seyahatinden sonraya bırakmak icap edecektir. G. vaziyeti dahi buna müessir [etkili] olacaktır. Mısır seyahatinden bir netice çıkaracağı benziyor.

Umumî hayatta faaliyet yolundadır. Tempoyu arttırmamak yerinde olur. Sıhhi vaziyetten dahi çok memnunum. Fikrî çalışmalarda bir gevşeme var. Fakat yakında kuvvetlendirmeye çalışacağım. Belki Cenevre seyahati münasebetiyle fikrî çalışmalara bir nizâm vermek mümkün olacaktır.

25/5/47 – Halkevi’nde birinci konferansı vermiş bulunuyorum. Güzide dinleyiciler tarafından alkışlandım. Konferans muvaffak olmuştur. Bundan sonrakiler için cesaret vermiştir. Sıhhat cephesinde hiçbir değişiklik yoktur. Çok memnunum. A.’nın

hususî hayatı, tuhaf halleri beni üzüyor. Aks-ül-amel [tepki] vücud getirmeye [oluşturmaya] çalışmak gerektir. G. işleri bir türlü katî bir neticeye akrân etmiyor [yakınlaşmıyor]. Onu bugünkü mecrâdan [gidişattan] çevirmeye çalışmak zarureti vardır. Eski projeme eski gruba rücû etmek [dönmek] lazım. İzdivacında galiba isabet olmuştur. Mesut olacağını ümit ediyorum. O'nun işleri düzelir ve maruz bulunduğu tehlike⁵³ ortadan kalkarsa geniş nefes alacağım. O zaman ben de A. meselesini halledebilirim. Cenevre seyahati yakınlaştı. İnşallah nakl-i mekân [taşınma] ümitleri tahakkuk eder [gerçekleşir]. O zaman yeni bir muhitte yeni bir yuva kurmak imkânları hâsıl olur [ortaya çıkar]. Acaba son günlerimi rahat ve mesut olarak geçirebilecek miyim? Nakl-i mekân işi tahakkuk ederse fikrî hayat faaliyetine yeni bir istikâmet vermek mümkün olacaktır. Umumî netice olarak şurası muhakkak ki umumî vaziyetimde her cephede salâh [iyileşme] ve ilerleme vardır. Allah'a çok şükür.

30/5/47 – Birkaç gün evvel gıdaî bir zehirlenme geçirdim. İki gün evde kalmaya mecbur oldum. Biraz geçici bir surette maneviyatımı bozdu. Hamd olsun şimdi iyiyim. Yalnız mesanede [prostatta] biraz hassasiyet vardır. İnşallah.

Bu da geçecek. Sıklet [kilo] 86'ya inmiştir. Bundan sonra artık sıkleti düşürmek değil aynı derecede kalmaya çalışmak lazımdır. Bu hafta içinde veya on gün zarfında hareket etmek lazım gelecektir. Cenevre'ye vardığımda yeni mukadderatı tespite çalışacağım. Belediye toplantıları pazartesi başlayacak. Belediye sanayi teşebbüsleri hakkında verdiğim proje çok takdire mazhar olmuştur. İnşallah bu celsede resmen geçer. *Son Posta*'nın bu davayı kendine mâl etmesini temin ettim. Diğer gazeteleri dahi tahrik etmeye [harekete geçirmeye] çalışacağım. Vali ve İsviçre mümessiliyle [temsilcisiyle] görüşeceğim. G.'nin işleri çok müsait sahadadır. Fakat bir türlü bir tanesi bile katî surette tahakkuk etmiyor [ger-

53 Tekinalp, buradaki 'tehlike' sözcüğünün üzerini yazdıktan sonra çizmiştir.

çekleşmiyor]. Akıl ve hayalime gelmeyen aksilikler çıkıyor. Talih-sizlik mi, beceriksizlik mi nedir? Fakat katiyen sebat ve metaneti elden bırakmamalı. Pazartesi A. meselesini ciddi safhaya dökmek azmindeyim. O vakte kadar tebdil-i fikir etmeyecek miyim [fikrimi değiştirmeyecek miyim]? Bu hafta içinde döviz ve vergi rejimi hakkında iki enteresan rapor gönderdim. Yunanistan işi hakkında ümitlenecek mektup aldım. Yeni fonksiyon için faaliyet sahaları eksik olacak gibi görünüyor. Çok mühim bir tütün satışı işi de vardır. Bu tahakkuk ederse vaziyetim daha çok sağlamlaşır.

15/6/47 – Mukadderâtım [kaderim] muhtelif cephelerden dönüş noktasındadır. Evvelâ A. meselesi. Tabii bir gelişme neticesi olarak müspet bir safhaya girmiş bulunuyor. Kendisine katî bir surette söz vermiş bulunuyorum. İsabet ettiğine kâniim. Projenin kuvveden fiile çıkması [gerçekleşmesi] iki şarta müteallik [bağlı]. G. vaziyetinin düzelmesi ve benim yeni fonksiyonun malum olması. Bilhassa nakl-i mekân [taşınma] tahakkuk ederse iş kolaylaşır. Yarın inşallah hareket edeceğim. İlk safha Roma. Orada inşaat meselesini düzeltmeye çalışacağım. K. ile fikir teatî edeceğim. İkinci safha Prag. Orada Ferid ile görüşüp müstakbel işler hakkında sağlam esaslar kurmaya çalışacağım. İmkân bulursam Jirno ile de görüşeceğim. Eski vaziyetimden istifade temin etmek imkânı mevcuttur. Belki Prag'a bir daha avdet [dönmek] icap edecektir. Üçüncü safha Cenevre. İşte orada yeni vaziyetim anlaşılacaktır. Bana tevcih olunan [verilen] sekreterlik fonksiyonu hakikî mi sûrî [göstermelik] midir? Hakikî ise Cenevre'ye nakl-i mekân icap edecektir. O zaman A. meselesi zaruret halini alacaktır. O zaman ümit ederim ki hususî hayatım büsbütün yeni bir şekil alacaktır. İş hayatım dahi normal bir şekle girecek, bütün mevcudiyetimle bağlı olduğum müesseseye arzu ettiğim muktedir olduğum derecede faydalı olabileceğim. Cenevre'de umumî ve fikrî hayat faaliyetim yeni bir gelişme safhasına girecektir. Amme hizmetleri [umumî hizmetler] hakkındaki takrîrim [yazışmalarım] münasebetiyle vali Cenevre'ye davet olundu. Kabul etmiş, orada

beraberce meşgul olacağız. İsviçre resmî daireleri nezdinde maruf olan fırsat elime geçmiş bulunuyor. Belki oradan 7'nci belediyeler beynelmilel kongresine dahi vali ile beraber murahhas [delege] olarak bulunacağım. Hülâsa Cenevre'de birleşir ve A. projesi tahakkuk ederse hayatımın son seneleri daha verimli ve daha rahat bir surette geçirmek mümkün olacağını ümit etmek yerinde olur. Orada iken İstanbul'da kalacak olan çocuklarıma daha faydalı olabilirim.

22/6/47 – 6 günden beri Cenevre'deyim. Yolda tayyare yaptı. Prag'a uğrayamadım. Cenevre'de vaziyetimden çok memnunum. Dün yeni şirket umumî heyeti toplandı. Heyet idare kâtibi tayin olundum. Fakat şimdilik heyet idare azası olamadım. Sebep de B.'yi gücendirmemek imiş. Mamafih ileriye doğru adım atılmış bulunuyor. Mösyö Şarl'a bu münasebetle derdimi dökmek için fırsat buldum. Kendinde bu mesele hakkında tam bir anlayış buldum. Meseleyi tanzim edeceklerine dair söz aldım. Hususî hayat matlûb-ı mihverindedir [istenildiği gibidir]. İtidalden [soğukkanlılıktan] ayrılmamaya azmetmiş bulunuyorum. Sıhhi vaziyet şâyân-ı memnuniyettir [memnuniyete değerdir]. Bir kez uyku cephesini düzenlemek gerek. Burada umumî hayat faaliyetine doğru ilk adımları da atmış bulunuyorum. Hâdiselerin dahi yardım etmesi lazım. Bugün benim için başlıca gaile [sıkıntı] G.'nin vaziyeti. Bu vaziyet düzeldikten sonra geniş nefes alacağım ve son günlerimi huzur ve refah için geçirmek, gıda-yı ruhu [ruh gıdası] temin etmek için lazım gelen tedbirleri almaya çalışacağım.

10/7/47 – Ne oluyorum? Nereye gidiyorum? Şimdiye kadar hayatımda hiçbir kadın yok iken şimdi üç oldu. Ben hiçbirinin üstüne düşmüyorum. Fakat onlar yakamı bırakmıyor. İtidali, ihtiyatı elden bırakıyorum. Büro işi matlûb-ı mihverinde [istenilen seyrinde] devam ediyor. Merkeze faydalı olmak vaziyetinde olduğumu ispata çalışıyorum. Zannediyorum ki muvaffak olacağım. Bu hususta muvaffak olursam diğer bütün işlerden sarf-ı nazar edip [vazgeçip] yalnız boş vakitlerimi fikrî mesai ile geçirmeye

çalışacağım. Artık bundan sonra yegâne kaygım sıhhati muhafaza etmek, temiz mazimin lekelenmesine meydan vermemek. Çocuklar artık başlarının çaresine baksınlar. Esasen hepsinin bu vaziyette bulunduğuna kâniim. Yalnız G.'nin vaziyeti henüz sağlam değildir. İnşallah yakında o da olur. Umumî hayat faaliyetinin inkişâfına ve Cenevre'de bile kendini göstermeye hadiseler yarım ediyor. Yarın vali geliyor. Buradaki muallimlerle müteaddit [birçok] temaslar yapıyorum. Bu münasebetle kendimi göstermeye çalışıyorum. Bu suretle memlekete dahi faydalı hizmetlerde bulunmak ümidindeyim. Fikrî faaliyet bir derece zayıflamış bulunuyor. İşin içinde kadın parmağı var. Acaba bu işten büsbütün sıyrılmak mı doğru olur?

Gelecek hafta içinde gidip hemşiremin istirahat esbâbını [vasıtalarını] temine çalışacağım. Bu münasebetle Fransa'da bir müddet dolaşmaya çalışacağım. Allah'a bin şükür umumî vaziyet her cihetçe memnuniyete şâyândır.

16/7/47 – Son günlerin en mühim hadisesi Ku... meselesidir. Lozan'a çektiği küstahça ve şantaj mahiyetinde telgraf beni çok üzdü. Buna rağmen vakar ve temkini elden bırakmadığıma memnunum. Hadise er geç hallolunacak fakat bundan sonra bugünkü hususâtta [hususlarda] gözüm açık olacaktır.

Kadınlar işi henüz hallolmadı. M. cephesi bilakis inkişâf ediyor. Omzumdan birden silkip atmak fikri gittikçe kuvvet buluyor.

Yarın Nis'e hareket edeceğim. Yeğenimle temas aile hayatında yeni bir ufuk açacağı [için] herhalde bu teması çok arzu ediyorum.

Valinin gelişi münasebetiyle İsviçre makamlarıyla sıkı temaslarda bulundum. Memlekete faydalı hizmetlerde bulunuyorum. Valiye vaat ettiğim raporu vakti zamanında yetiştirmeye gayret edeceğim.

25/7/47 – L. bana küskün gibi görünüyor. Yanına çağırmayıp hiçbir mesele hakkında konuşmuyor. Sebebini anlasam! Meselemi halletmek için gelmesini beklemek mahzuru vardır. Ancak

Ağustos'un 5'inde Cenevre'de bulunacak. Demek oluyor ki ancak gelecek ayın sonlarına doğru memlekete avdet [dönüş] nasip olacaktır. Bir an evvel neticeyi anlarsam! A. bu tarafa gelmeye hazırlanıyor. Bu meseleyi de halletmek hususunda çok tereddütler geçiriyorum. Bunların içinde en ziyade şâyân-ı tercih [tercihe değer] yine P'dir. Fakat? Oğlum İsak Prag'dadır. Buraya gelmeye davet ettim. Gelirse çok memnun olurum. Valiye ait raporu hazırlamaya başladım. İyi bir şey olacağı benziyor. Fikrî hayata biraz daha kuvvet verebilirim çok iyi olacak. İtiraf istidatları ortadan kalkar veya hafiflerse. Nis'e gidip geldim. Neticeden çok memnun kaldım. Yeğenimde rolümün birçok tezâhürlerini buldum. Onları tekrar Lavoisier'de görmeye çalışacağım

30/7/47 - Raporun bir kısmını valiye gönderdim. Diğer kısımları tamamlamaya çalışacağım. Ondan sonra meslekî tekeller meselesini ele alacağım. -Mösyö Parki'den enteresan bir mektup aldım. Siyaset şeytanını def etmeğimi tavsiye ediyor. Uzun boylu cevap verdim. Bugün de tekrar mektup yazdım. Vazifemin hüsn-i ifasını [güzel şekilde yerine getirilmesini] temin maksadıyla bütün kuvvetimle eski muhâdenet [dostluk] haline ircâ etmeye [dönmeye] gayret edeceğim. P. ile fazla teklifsizlik makûs [olumsuz] neticeler vermeye başladı.

Hırçınlık arazi [hastalığı] meydana çıktı. Kat-ı münasebet eder [ilişkiyi keser] gibi oldum. Bu kararda devam edersem iyi olur. Tekrar görüşürsek distances⁵⁴ yeniden tesis etmek, yanlış psikolojik belirtilere meydan vermemek gerek.

L.'nin vaziyeti hakkındaki endişelerim vehimden ibaret imiş. Benimle görüşülecek meseleler A.'ya havale olunduğundan görüşmekten çekiniyor. Benim çekindiğim gibi. Gelecek hafta Villars'ta A.'yı ziyarete getirmek fikrindeyim. Bu sayede belki görüşmek nasip olur. Bir müddet dağ havasını teneffüs eder. Dinlenmeye vesile olur. Hotel meselesinde nihayet rahatımı buldum. İnşallah pürüz

54 Fransızca. "Mesafe." (Derl. Notu)

çıkma. Oğlum İsak'ın gelmesini bekliyorum. Haftanın sonuna kadar bir tarafa ayrılmamak mecburiyetindeyim. İstanbul'dan hiç mektup, gazete gelmiyor. Acaba ne oluyor?

15/8/47- İntizar [bekleme] devresi bitmek üzeredir. Biraderler hepsi geldi. Bugün yarın vaziyet belli olacak. Şimdilik beni bedbinliğe [kötümserliğe] sevk edecek hiçbir şey görmüyorum. Sıhhi vaziyet hamd olsun yerindedir. Ancak İstanbul'dan gelen haberler pek tatminkâr değildir. G. vaziyeti hâlâ endişe uyandıracak vaziyettir. Bir an evvel avdet edip vaziyetini katî surette düzeltmeye çalışmak lazım.

Son günlerde eski hayatımı hatırlatan Serez, Selanik ve İstanbul muhacirleriyle temas ettim. Namyaz ailesi bu kadar felâketlerden sonra dimdik ayakta. Yeni nesil yetişti. Ve çok iyi inkişâf ediyor. Saltiyel ailesi de öyle. İnâsın [kızların] ve iki evladın [iki erkek çocuğun] vaziyeti beni memnun etmedi. Amonların muvaffakiyeti beni tenvîr etti [aydınlattı]. Barkın'ın kızı meselesi için çok alaka gösterdim. Bir netice elde etmeye muvaffak olursam kendimi bahtiyar addedeceğim. Kadının meselesi neticeye doğru gidiyor. M. ve O.'yu likide etmek kolay olmayacaktır. A. hakkında ne yapacağımı bilmiyorum. Yeniden görüşüp bir fikir peyda etmek [oluşturmak] gerektir. Zannediyorum ki onu da likide etsem çok iyi olacaktır.

16/8/47 - İntizar devresi devam ediyor. Konuşulacak meseleler hakkında kimse şakk-şefe etmiyor [ağız açmıyor]. Acaba nahoş bir şey mi çıkacak? Anonim şirkete iştirak meselesi hakkında görüşmek mümkün olacak mı? Fikrî faaliyete bir türlü kendimi veremiyorum. Çalışma kudretinde tenâkuz mu [çelişki mi] var? Kadın meselesinin likide edilmesi meselesinde lüzumu kadar sebat ve metanet gösteremedim. Dün akşam O.'yu likide etmek mümkün olacaktı. Herhalde bugünlerde behemehâl [hemen] yapmak lazım. A. hakkında henüz tereddüt devresi bitmedi.

Ba... ile eski samimiyeti iade etmek gayretlerine devam ediyorum. Kızına iş bulmak hususunda göstermekte olduğum gayretler

bana vesile ihdas edecektir [fırsat çıkaracaktır]. İnşallah muvaffak olurum.

30/8/47 - Artık İstanbul'a avdet etmiş bulunuyorum. İki buçuk aydan fazla süren seyahatin neticeleri tahlil edilirse şâyân-ı memnuniyet [memnuniyet verici] olduğu anlaşılır. Şirkete karşı olan vaziyetim tevzi etmiş [ortaya konulmuş] bulunuyor. Bundan fiili bir müdüriyet bekleniyor. Hukuk müşavirliği ve misyonculuk. Az zamanda serbest çalışma sahasına sevke çalışıyorlar. Şirketin müstakbel vaziyeti şimdilik karanlık olduğu belirtilmiştir. Serbest sahada çalışmak üzere yeni imkânlar hâsıl olduğu gibi fikrî saha mesaisi için mühim mevzu peyda olmuştur. Bundan sonra artık metodik çalışmalara énergie'nin gevşememesine fazla ehemmiyet vermeli. Aile cephesinde mühim tebeddüller [değişiklikler] yoktur. Muzlim [karanlık] nokta daima aynıdır. Fakat ona çare bulunursa illa ümit-bahş [ümit verici] nokta o olacaktır. Hususî hayat vaziyeti hâlâ karışıktır. Hane-berduşluk ber-devam [seyyar yaşamak devam ediyor]. G vaziyeti düzelirse başlı başına bir ev tesisine çalışmak doğru olur. Bâhusus ki [özellikle] yakında Cenevre'ye nakl-i mekân ümitleri yakındır.

27/10/47 - Şâyân-ı kayıt [kayda değer] yeni bir şey yoktur. Fakat seri bir gelişme var. Bütün cephelerde gelişme tabii ve hatta seri seyrini takip ediyor. Yazıhanedeki faaliyetim gittikçe beliriyor. Tufeyli [asalak] vaziyetten kurtulmak imkânı görüyorum. Yeter ki merkezdekiler takdir etsinler. Takdir ettirmeye çalışacağım. Bu takdirde nakl-i mekân imkân safhasına girmiş bulunacaktır. Kızkardeşimi yeğenimin yanına göndermiş bulunuyorum. İnşallah hayırlı neticesi hâsıl olur. Çocuklar cephesinden aynı gölge. G'de rehâvet, sanki zihniyet-i endişe-i ferdâ [gelecek endişesi düşüncesi] fıkdanı [yokluğu] âdeta marazî [hastalıklı] bir vaziyettedir. O'nun vaziyetini düzeltmeye muvaffak olursam bu cephe de tamamıyla memnuniyetli bir hale gelecek, o zaman hususî hayatımı tanzim için hava gelmiş bulunacaktır. Aylar, seneler geçiyor hâlâ bu husustaki tereddüt ortadan kalkmıyor. Nihâî karar

sıhhi vaziyete bağlıdır. Beni yatağa düşürecek, bakılmaya muhtaç koyacak bir hastalık gelmedikçe kendimi kayıt altına almaktan çekineceğim. Fakat büyük bir ihtimali şimdiden göz önünde bulundurmak ve ona göre tedbir almak gerekmez mi? Umumî hayat cephesinde seri bir gelişme vardır. Belediye, dernek, birlik ve buna mümâsil [benzer] sahalarındaki faaliyetimin neticesinden memnunum. Fakat kendimi frenlemek ihtiyacını hissediyorum. Bu cephede dikkat edeceğim. Aksi takdirde göze batmak, aks-ül-ameller [tepkiler] vücuda getirmek tehlikesine maruz bulunuyorum. Holding meselesi bir türlü kıvama gelmiyor. Pür-ihtiyarımda [elimde] olmayan sebeplerden dolayı M.'nin gelmesi bekleniyor. Bu da gelecek ayın onunda olacak. Bu şirketi tesisten maksadım G. için ve bu vesile ile F. için dahi bir faaliyet sahası vücuda getirmekten ibarettir. Yoksa kendim için hiçbir gayem yoktur.

2/11/47 - Umumî hayat faaliyetinde terakki vardır. Belediye işlerinde muvaffakiyetli müdahalelerim oluyor. Sıhhatçe endişeyi mucip [gerekiren] hiçbir ârıza [hastalık] yok. Holding işleri müspet sahaya doğru gidiyor. Fakat daha katî kararım yok. G. ve F. olmasaydı hiç tereddüt etmez bütün gayretimi merkeze nakil hedefine tevcih ederdim [yönlendirirdim]. Hususî hayatta müspete doğru ileri bir adım atmış bulunuyorum. Fakat nihâî karar benim ve G.'nin iş faaliyeti hakkındaki neticesi malum olduktan sonra belli olacaktır.

Muharrirlik [yazarlık] faaliyeti büsbütün durmuştur. İhtimal ki ilerde muayyen [belli] meseleler hakkında kitap, broşür şeklinde neşriyat yapmaya karar verdim. Mamafih holding işi tahakkuk ederse [gerçekleşirse] başka hiçbir faaliyet için vakit ve meydan kalmayacaktır.

16/11/47 - Yarından itibaren holding meselesine hasr-ı faaliyet edeceğim [çalışmaya odaklanacağım]. Olup olmayacağı bu hafta içinde belli olması lazım gelir. Tahakkuk ederse çetin bir mesai safhası başlayacaktır. Ondan biliyorum. Cenevre'den

uzun müddetten beri ses seda çıkmaması bana garip geliyor. Sükûtun [sessizliğin] hiçbir mana ifade etmediğini bildiğim halde canım sıkılıyor. Muharrirlik havası sönmek üzeredir. Eskiden bu vaziyeti yadırgamıyordum. Şimdi değil. Yine bir değişiklik olacak mı? Belki. Sıhhi vaziyet hakkında eskisi gibi nikbîn [iyimser] değilim. Ehemmiyetsiz bir nezle bu hususta maneviyatımı bozmaya kâfi geliyor. Umumî hayat faaliyetine henüz katî bir düzen veremedim. Bu faaliyeti bir fırsat şekline doğru tevcih etmek [yönlendirmek] zarureti hissediyorum. Buna da holding tahakkukundan sonra katî bir karar ittihâz edebileceğim [verebileceğim]. Ya hususî hayat? Maalesef eski tas eski hamam. Bu da G. meselesinin halline bağlı!..

29/11/47 - Holding meselesi yeni safhaya girmiştir. Nihayet A.N. baklayı ağzından çıkarmış; mutasaddî [işe girişerek] yeni teşekkül kurmaktan ise kendilerine ait olan şirketini desteklemek. Bu şirketin şimdiki murahhas [asil] azası hastaymış. Benim o şirkete geçmekliğimi teklif etti. Prensip itibariyle muvâfakat ettim [anlaştım]. Şerâit [şartlar] hakkında hiç konuşulmadı yalnız A.N. 'sizi tatmin edeceğiz' dedi. Ve benim için okşayıcı sözler söyledi. Bu meselede inşallah bu hafta içinde tavzih eder [aydınlanır] ben de ne yapacağımı bilmiş olurum. Cenevre'den yine ses seda yok. Ben bu sükûtu kötüye yoruyorum. Ben raporlarıma mektuplarıma devam ediyorum ancak S. meselesi tahakkuk ederse şirketteki vaziyeti eski proje dairesinde düzenlemeye çalışacağım. Umumî hayatta ilerleme devam ediyor. Umuma karşı söz söylemek melekesi günden güne artıyor. Belediyede, dernekte ve birlikte rollerim mühimdir. G. işinde salâha [kurtuluşa] doğru hiçbir hareket yoktur. Zannedirim ki bu meselede S. işinin hal ve tesviyesine [sonuçlanmasına] bağlıdır. Hususî hayat meselesi de buna bağlıdır. Bu husustaki tereddütlerim henüz sona ermiş değildir.

7/12/47 - Günün en mühim meselesi S. işidir. M. ve A. mükerreren [tekrardan] bu husustaki kararlarını katî surette teyit ettiler. Ş.'nin dahi muvafakati [rızası] alınmıştır. G. ile bu me-

sele hakkında görüştüm. Memnuniyetle muvafakatini bildirdi. Bu hafta içinde emr-i vâki haline getirirsem memnun olurum. Om.. işi bu hafta beni çok düşündürdü. S. işi olursa Om. ile bir anlaşmaya varmak pek kolay olacaktır. Şimdiden A. ile temasa girişmek doğru olur. Ona başlamak azmindeyim. Umumî hayat faaliyetinin gelişmesinden memnunum. Bu hafta toplanmış olan belediye mesken komisyonu iyi bir cereyan [gidişat] aldı. Bu sosyal davada muvaffakiyet kazanırsam çok memnun olacağım. A. ve B.'nin işleri memnuniyetimce olmaya devam ediyor. G. davası eski tas eski hamam. G. davası ve hususî hayat S. işinin tahakkukuna bağlı gibi görünüyor. Cenevre'den bir türlü ses seda çıkmaması beni üzüyor. Belki bu üzüntü bir lüzumsuz ve fazla faaliyet neticesidir.

14/12/47 - Daha S. işi emr-i vâki olmadan omnibüs mektubunu yazdım. Müspet cevap gelirse S. işini kolaylaştırmış olur. G. süt işi hakkında Amerikalılarla bir görüşme tertip edecek. Bu da S. işini kolaylaştıracak mahiyettedir. İnşallah sene nihayetine kadar bu iş de katî bir neticeye bağlanır. O zaman G. ve hususî hayat meselesi dahi hal yoluna girer. Nihayet Cenevre'den mektup aldım. Mektup cevaplarının gecikmesi sebebi anlaşıldı. Mektupların A.'nın sahasında kalması. Ben yeni istikâmette faaliyete devam edeceğim. İnşallah bu cephede katî bir hal suretine bağlanır. Umumî ve fikrî hayatta faaliyetim iyi şekilde devam ediyor. Sıhhi vaziyette hiçbir tebeddül [değişiklik] yoktur. Allah'a bin şükür. S. meselesi hallolunursa muntazam çalışma meselesini ciddi surette halletmeye çalışacağım.

21/12/47 - Yine S. meselesi ön planda. Onlara tafsilatlı not verdim. 1948 senesi bidâyetinde [başında] işe başlamak lüzumunu belirttim. Ümit ediyorum ki bu defa katî netice alınacaktır. Bu takdirde bütün meseleler hal yoluna girmiş bulunacaktır. "Orensai"i Favum iştirâkiyle yeniden canlandırılabilir. M. ile görüştüm. Prensip anlaşması temin olunmuştur. İnşallah bu hafta içinde bütün noktalar halledilebilecektir. O zaman hayatımda

yeni bir devre başlamış olacaktır. Süt sanayi meselesinde ileriye doğru mühim bir hatve [adım] atılmıştır. Gerek süt ve gerek et sanayi için Amerikan sermayesi ve Amerikan tekniği sağlanmış bulunmaktadır. Umumî hayatın gelişmesinden memnunum. Fikrî hayat hevesleri yeniden uyanmaya başladı. Anlaşıyor ki benim için normal ve mesut hayat ancak mesai, fikrî, umumî faaliyetler ve hususî hayat katî şeklini aldıktan sonra başlamış bulunacaktır. Yine Allah'a bin şükür sıhhî durumumda henüz bir aksaklık baş göstermemiştir.

28/12/47 - Bu hafta içinde belli başlı bir gelişme olmamıştır. S. meselesi olduğu gibi yerinde sayıyor. A. ve M. birbiriyle görüşmediler. Süt meselesi gümrük resmi [vergisi] üzerinde yapılan bir hatadan dolayı suya düşecek gibi görünüyor. Mamafih teşebbüsü başka cepheden desteklemek imkânı yok değildir. İnşallah bu hafta içinde S. meselesi katî ve nihâî safhaya girer de artık bu meselelerle uğraşmak için imkân bulunur. G.'nin vaziyeti beni fena halde üzmeye devam ediyor. Bu sırada F. işi de vardır. Bu hafta içinde umumî hayat faaliyeti devam etti. Fikrî hayatta hiçbir tezâhür [belirginleşme] yapamadım. Şehircilik hakkındaki yazılarıma devam ediyorum. Yine Allah'a bin şükür sıhhî durumum kanaatimce olmaya devam ediyor.

1/1/48 - 1947 senesi sahaya karışmış bulunuyor. Maksadım hilâfında [zıddında] dün akşam réveillon⁵⁵ yaptım. Niçin? Parasızlıktan dolayı evde kalmaya mahkûm olan oğlumun yalnız kalmasını temin etmek için. Yeni seneye yeni perspektive'lerle giriyorum. Dün A.N. ile görüştüm. S. işinin kuvve-i karibeye geldiğini [olgunlaştığını] bildirdi. Toplanmışlar görüşmüşler. Gelecek hafta zarfında resmen karara bağlayacaklar. İnşallah öyle olur. G.'nin işi hal yoluna girer. Evden dahi ümit verici mektup geldi. Birkaç hafta zarfında oğlumun vaziyeti için yeni ufuklar açılır. Hususî hayat meselesinde tereddütlerim bâkîdir. Gün geçtikçe menfî [olumsuz]

55 Fransızca. "31 Aralık gecesi yapılan yılbaşı kutlaması." (Derl. Notu)

mülâhazalar [düşünceler] kuvvet buluyor. Bugünkü samimiyeti-mi bir türlü feda etmeye razı olamıyorum. Âdem-i temasın [temassızlığın] sıhhi tesirlerini katî surette anlamaya muvaffak ol-sam! Ne kitaplardan, ne mütehassısların [uzmanların] ifadelerinden şimdiye kadar katî bir netice çıkarmaya muvaffak olamadım.

Dünya vaziyeti ile iç durum gittikçe karışıyor. Bu şerâit [şart-lar] dâhilinde gölgeye çekilmek daha iyi olmaz mı? Bir müddet görünmemek ve bu müddet zarfında mümt [öldürücü] mevzu-lar üzerine mütalaa ve tetkiklerle ileride cidden faydalı olabilecek vaziyete girmek ihtiyat ve basiret [seziş] icâbı olmaz mı? Sıhhi durum yine iyidir. Fakat uzun zamandan beri sıkı perhizi ihmal ettim. Kendimi dağıtmaktan korkuyorum. Bu da bir énergie ve sebat sanatı değil mi?

18/1/48 - Umumî hayat faaliyeti matlûb-ı mihverinde [istenil-diği gibi] cereyan ediyor. Böyle devam ederse sağa sola sapmadan muhtaç olduğum ruh gıdasını temine muvaffak olurum. Anlı-yorum ki benim için ruh gıdası sanırım bir ihtiyaçtır. Huzur ve rahatım, refah ve saadetim bu ihtiyacın ölçülü şeklinde teminine bağlıdır. Bir müddetten beri ihmale uğrayan yazı faaliyeti bugün-lerde uygun şekilde başlamış bulunuyor. Yakında *Tasvir* gazete-sinde belediye işleri hakkında kampanyaya başlayacağım, diğer taraftan dernek mecmuasında⁵⁶ dördüncü kuvvet kampanyasına başlayacağım. Umumî hayat faaliyetinde bundan ileri gitmeme-ye azmettim. İnşallah muvaffak olurum. İş hayatında mühim bir tebeddül [değişiklik] yoktur. Bütün iş S. işinin kuvveden fiile çıkmasına [gerçekleşmesine] vabestedir [bağlıdır]. Bu hafta için-de bunun tahakkuku için bir hamle daha yapmak niyetindeyim. Yarın süt meselesi için enteresan bir toplantı yapacağım.

31/1/48 - Bu iki hafta içinde sadra şifa verecek [gönül ferahla-tacak] hiçbir olay olmadı. Bilakis G. meselesi hal safhasına girdi. Masraf-ı miras [miras masrafı] peyda [mevcut] vaziyetten farksız.

56 İstanbul Tüccar Derneği'nin *Türkiye İktisat Mecmuası* dergisi. (Derl. Notu)

Cep tam takır. Borç boğaza kadar, gelir hiç yok. Ufukta bir şey görünmüyor. İş yaratmak için hiçbir cephe yok. Beş on kuruş ihtiyat akçesi bu verimsiz israf yoluna mı gidecek. Yegâne çıkar yolu olarak telakki [kabul] ettiğim S. meselesi bir türlü kuvveden fiile çıkmıyor. Bu hafta içinde katî bir teşebbüse girişmek fikrindeyim. Om. cephesinden katî harekete geçtim. Orada bir şey çıkacağına ümidim vardır.

Fikrî ve umumî sahadaki faaliyetimden memnûnım. Daha hızlı ilerlemekte hayır yoktur. Bu tempo ile devam ederse hayatımın sonuna kadar arızasız bir surette ruh gıdası temin bulmuş olur. Cenevre cephesinden yeni hiçbir hareket yoktur. S. meselesi tahakkuk ettikten sonra harekete geçmek fikrindeyim. Son zamanlarda umumî yerlerde ve mahallerde söz söylememek işinde iyi terakki [ilerleme] kaydettim. Notsuz kâğıtsız nutuklar irat ettim [söyledim]. Hiçbir falso olmadı. Yarın Belediye Meclisi açılıyor. Şimdiye kadar iltizam ettiğim [gerekli gördüğüm] sükûtluktan biraz ayrılmak fikrindeyim. *Tasvir* kampanyası henüz başlamadı. Acaba neden? Yazıyı beğenmediler mi? *Son Saat*'e mahsus mülâkatsa çıkmadı. Bundan sonra şuraya buraya yazı vermek hususunda teennî [yavaşlık] ve ihtiyat göstermek daha muvâfık [uygun] olur.

8/2/48 - Maddî sahada yine hiçbir terakki [ilerleme] yoktur. G. için yeniden para vermek mecburiyetinde bulundum. Fikrî ve umumî hayatta hamd olsun hiçbir aksaklık yoktur. Aynı tempo ile devam etmek fikrindeyim. S. meselesinde bu hafta içinde ileri bir adım atılması memûldur [ümit edilir]. Hususî hayat artık şimdilik bahis mevzuu değildir. G. ve S meselelerinin halline mütevakvîf [çözümüne ilişkin olarak] Cenevre'ye enteresan raporlar göndermeye devam ediyorum.

14/2/48 - Nihayet S meselesinde ileriye doğru mühim bir adım atılmıştır. S. Bey'le uzun boylu görüştüm. İşbirliği esasları hakkında mutabakat [anlaşma] hâsıl oldu. Bir haftaya kadar projenin

tahakkuk edebileceğini ümit ediyorum. P.'ye de malumat verdim. Odalar temin edilmiştir. Cenevre'ye ancak idare heyeti kararı verildikten sonra malumat vereceğim. S. işinin tahakkukundan sonra G. ve A. meselelerinin dahi hallolabileceğine kanaatim vardır. Umumî ve fikrî hayatta vaziyet memnuniyet vericidir. Belediye'deki faaliyetim yolundadır. Mesken ve tevhid [birlik] hakkında ki takrirlerim [yazıları] iyi neticeler vermek üzeredir. Dernekte vaziyetim çok iyidir. Birlikte söz ayağa düşmüş bulunduğundan beni üzebilecek haller vardır. Aldırmamak daha iyidir. Fikrî faaliyetim çok iyi istikamete doğru ilerlemeye devam ediyor. Bu akşam Ankara'ya hareket edeceğim. Orada yapacağım temaslardan dolayı şimdiden memnuniyet duyuyorum. Hamd olsun sıhhi durumda şikâyet edecek hiçbir halim yoktur.

22/2/48 -Mühim inkişaflar [açılımlar] var. Amerikan Teripartit[?] işi çok ümid-bahş [ümit verici] ufuklar açmak mahiyetindedir. Bu akşam tekrar Ankara'ya hareket edeceğim. İnşallah muvaffak olurum. Bu hafta yine A.N. ile temas ettim. S. işi yolunda gibi görünüyor. Yalnız G. işinde ileriye doğru hiçbir adım atılmamıştır. Fakat ümitlerim kuvvetlidir. Hususî hayat katî bir safhaya girmiştir. Bir müddet böyle devam ederse çok memnun olacağım. Umumî hayattaki inkişaflar dahi memnuniyete şâyandır.

29/2/48 - Ankara seyahatinden memnun oldum. Teripartit[?] işi henüz bitmemiştir. Çok müşkilata [zorluklara] maruzdur. Fakat bütün müşkilatın itmam olacağına [son bulacağına] ve nihayet hüsn-i netice [iyi sonuç] alınacağına ümidim kuvvetlidir. Bu iş olursa şirketteki vaziyetim de büsbütün düzelir. S. işine ihtiyaç kalmaz. Ankara seyahati münasebetiyle belediye içtimasında [toplantısında] bulunamadığıma mesken-i İbrânî tutanağını [İbrani mesken tutanağını] müdafaa edemediğime müteessirim. Şimdi artık içtima devresi bittiği için fikrî hayat çalışmalarına, bilhassa Tüccar Derneği'nin ortaya sürdüğü meselelere daha çok alakadar olabilirim. Yazı işlerini henüz intizama [düzene] bağlamağa muvaffak olamadım. Hususî hayat meselesinde tereddütler içinde-

yim. Şimdilik statükoyu muhafaza etmek fikri galiptir. G. işi eski tas eski hamam. Bu hafta içinde S. işini neticeye bağlamak zarureti vardır. Et, süt ve ekmek işlerini bir an evvel ele almak, ciddi takip etmek lazım gelir. Önümüzdeki fırsatları kaçırmayayım.

6/2/48 - Tripartit işi, S. işi hâlâ muallâktadır. Bunlardan bir tanesi hüsn-i neticeye bağlansa maddî vaziyetim düzelir. Fakat maalesef tacil etmek [aceleleştirmek] elimde değildir. Doğru da olmaz. Cenevre'den aldığım son mektup benim eski teklifimin tahakkuku hakkındaki ümitlerimi kuvvetlendirdi. G. için bazı işler hazırlanıyor. Fakat kendisini harekete getirmek kolay olmuyor. Hususî hayat meselesinde katî karara varmak üzereyim.

Dünkü hâdisе dolayısıyla eski halime rücû etmeye [dönmeye] meyyâl [meyilli] bulunuyorum. *İktisat Mecmuası*'nda çıkan yeni tez hakkındaki yazım çok iyi tesir yapmıştı. Bu mevzu hakkında yazı yazmaya devam edeceğim.

14/3/48 - Tripartit işi daha iyi bir safhaya girmiş bulunuyor. Ümit ettiğimiz gibi inkişaf ederse [gelişirse] yine garp [batı] eyaletlerine doğru yollanmak icap edecektir. S. işinin dahi sekiz on güne kadar bir neticeye bağlanacağını kavîyen [kuvvetlice] ümit ediyorum. Om.. cephesinden de ümit yok değildir. Va.. dan aldığım mektup memnun etmiştir. Umumî hayat faaliyetinde inkişaf arızasız devam ediyor. Bugünkü yurt aşamasına elbette dikkat olunacaktır. G.N. vaziyeti beni fazla üzmeye devam ediyor. Çünkü bugünkü durumu ârizî [geçici] bir dalgınlık değil karakterinden ileri geliyor. Ümidimi kat etmiyorum [kesmiyorum]. Hususî hayatta hiçbir tebeddül [değişiklik] yok. Yalnız eski hale rücû [dönüş] hakkındaki kararım sarsıntıya uğramaktadır. Bakalım âtî [gelecek] neler gösterecektir?

21/3/48 - Dünyalık cepheden yeni bir şey yok. Yalnız D.'nin yakında geleceği hakkındaki haber beni biraz düşündürüyor. Bu münasebetle yeni bir şeyler olacak mı? O vakte kadar S. işi kıvâma gelirse kendisine açacak mıym? S. işi bu hafta içinde kıvâma ge-

lebilir. Şirketin heyet-i umumîye içtimaı [umumî heyet toplantısı] ayın 23'ünde olacak. Bir iki gün sonra nihâî görüşmeler başlayabilir. Mesai tarzımda etvâr [tavırlar], sebât ve istikrar tesisine henüz muvaffak olamadım. Birçok işleri ele aldım. Hiçbirini intâc etmedim [neticelendirmedim]. Sebat gösterdiğim yegâne saha umumî ve fikrî hayat faaliyetidir. O sahada etvâr ve istikrar vardır. Fakat dünyalık cephe sarsılırsa manevî saha faaliyetine müsmir [faydalı] bir şekilde devam etmek imkânı kalmayacaktır.

Tripartit işi iyi bir safhada değildir. Mamafih ümidimi kaybetmedim. Hususî hayatta yeni bir inhirâf [kırılma ve değişim] oldu. İçimde mücadele ber-devam [devam etmektedir]. Umumî hayat faaliyetinde sık sık fevrî [anî] hareketlere kendimi kaptırıyor, hayal sukûtuna [hayal kırıklığına] uğruyorum. Belediye işlerinde lüzumsuz bir fart-ı gayret [aşırı uğraş] gösterdiğim gibi dernekte iktisat şurâsı [iktisat toplantısı] meselesinde fazla ileri gittim. Fren, fren, fren!

8/3/48 - Dünyalık işlerinde ümit verici bir gelişme var. Bir iki hafta içinde vaziyet büsbütün tenevvür edebilir [aydınlanabilir]. Bu hafta içinde Om delegeleri İstanbul'a gelmiş, Ki. işi iyi bir safhaya girmiş, Tripartit işi dahi inkişaf etmiş. S. hakkındaki son karar inşallah yarın verilecektir. G. cephesinde dahi ümit verici belirtiler vardır. Dünyalık cephesi düzelirse fikrî ve umumî hayata daha temkinli surette devam etmek mümkün olacaktır. Esasen fazla ve frensiz iştigal etmek için vakit kalmayacaktır.

Bu hafta içinde umumî hayat faaliyetinde dahi mühim bir adım ileri attım. Genel Otonomi Meclisi meselesi hakkında vekilin huzurunda irat ettiğim [konuştuğum] nutuk iyi tesir yapmıştır. Bundan sonraki mesaim dahi iyi olmuştur. Bu gibi ölçülü çalışmalar hem zevkli hem tesirli olur. Hususî hayata gelince son kararımı vermek üzereyim. Son karar daha ziyade menfi [olumsuz] istikamettedir.

Allah'a bin bin şükür. Sihhî vaziyet iyi olmakta ber-devam.

Şimdilik vücutta hiçbir aksaklık yoktur. Benim için en büyük bahtiyarlık budur.

4/4/48 - Bu hafta da memnuniyet verici bir şekilde geçti. S. işi katileşmek [kesinleşmek] üzere bulunuyor. S. katî [kesin] karar almış gibi görünüyor. Yarın akşam G. Bey'in huzuruyla son karara varılacak gibi görünüyor. Şartlar hakkında şimdilik hiçbir fikrim yoktur. Fakat ne olursa olsun işe başlayıp gelişmeyi âtiye [geleceğe] bırakmak kararındayım. G. cephesinden hiç memnun değilim. Hem kel, hem fodul cebinde beş para yok, günlük ihtiyaçları temin etmek için sağa sola borçlanıyor. Megalomaniyi elden bırakmıyor. Benim mütevazî hareketlerimi beğenmiyor. Ne yapacağımı şaşırdım.

Om işi tavazzuh etmiştir [açıklığa kavuşmuştur]. Lea geldi. Kendisine izahat verdim. Kendisi de dâhilî sıkıntılarının henüz tavazzuh etmediğini [açıklığa kavuşmadığını] bildirdi. Bir aya kadar tavazzuh edecekmiş, o vakit görüşülecektir. Demek oluyor ki ümit kapısı kapanmamıştır.

Dün Ortaköy'de kızkardeşimi ziyaret ettim. Çok müteessir oldum. Bu kızkardeşime karşı vazifemi tamamıyla ifâ etmediğimi zannediyorum. Vaziyetini düzeltmek için ne yapacağımı bilmiyorum. Acaba kendisini o muhitten çıkarmak doğru mu olur? O muhite alışmış olduktan sonra biraz daha fedâkarlıkla kendisini mesut edebilirim. Hâlbuki kendisini Beyoğlu muhitine getirirsem kat kat fedakârlık yapsam bile rahat edemeyecektir. Hususî hayatta menfî istikamete doğru bir adım daha atmış bulunuyorum.

Umumî hayat faaliyeti gelişmeye devam ediyor. Türkiye Tüccar Birliği projesine başladım. Onu azimle takip edeceğim. İnşallah muvaffak olurum. O zaman büyük bir manevî zevk duyacağım.

12/4/48 - Hareketli bir hafta. L. geldi. Temaslar memnun etmiştir. Finlandiya meselesi iyi yolda. Almanya tütün meselesinde oynadığım rol meydanda. Hülâsa tufeyli [asalak] bir vaziyette bulunmadığım ve ahval [şartlar] müsait olursa faydalı olabilir intibai

[izlenimi] hâsıl olabilir. Ümit ediyorum ki bu intiba [izlenim] hâsıl olmuştur. Vaziyetim hakkında hiç konuşmadım. Hareketinden evvel belki konuşmak için fırsat bulurum.

Safir işi nihayet olacak gibi görünüyor. Fakat nasıl ve ne gibi şerâit ile? Yarın yeniden S. ile buluşacağız. Arkadaşlarla mutâbık kaldığını söylüyor. Cumartesi ve pazar günlerini baloda geçirdim. Memnun oldum. Fakat hayatta yalnızlığın ne kadar sıkıntılı bir şey olduğunu bir kere daha gördüm. Oraya gelenler kadınlı erkekli arkadaşlarla bulunduklarından neşe ve şetâret [sevinç] içindeydiler. Ben gazetelerle ve kitaplarımla bir kenara çekilerek yapyalnız kaldım. Fakat benim için yalnız olmamak kolay iş değil. Bana göre arkadaş bulmak pek zor. Umumî faaliyet matlûb-ı mihverinde [istenilen çizgide]. Fikrî çalışmalarımın manevî zevk duyuyorum. Öyle zannederim ki maazallah bu fikrî ve umumî çalışmalardan mahrum kalacağım zaman benim için hayatın bir zevki kalmayacak. Bu da iyi mi? Hususî hayatta hiçbir tebeddül [değişiklik] yoktur. Menfî [olumsuz] vaziyet devam ediyor.

18/4/48 - Yine hareketli bir hafta. Safir işi gelişmenin son safhasına gelmiş bulunuyor. Suat ve Nedim ile muhtelif [çeşitli] görüşmeler yapıldı. Meselenin idare meclisinden geçtiği anlaşılıyor. Fakat modalité⁵⁷ henüz tayin etmedi. Gelecek hafta içinde tayin ederse L.'yi görmek, vaziyeti anlatmak maksadıyla İzmir'e gitmek fikrindeyim. Bu haftadan itibaren iş hayatımda yeni bir devrenin başlaması ihtimali vardır. G.N. vaziyeti hâlâ karışık ve belirsiz. Beni çok düşündürüyor. Umumî ve fikrî hayatta lehimde gelişme devam ediyor. Dördüncü kuvvet meselesine fazla ehemmiyet vermek fikrindeyim. Hususî hayat meselesi bu haftaki hadise ile kendi kendine hallolmuştur. Bu meselenin yalnız sıhhi cephesi kalmıştır. Bunu hallettikten sonra artık hürriyetime hâlel getirecek hiçbir teşebbüs hatıra gelmeyecektir. Safir meselesini hallettikten sonra Bursa seyahati projesini tatbik etmek fikrindeyim.

57 Fransızca. "Şartlar." (Derl. Notu).

26/4/48 - Safir meselesi S. Bey'in avdetine [gelmesine] kalmıştır. Bir iki ay daha beklemek icap edecektir. Meseleyi G. Bey'e açtım. Yalnız kendi şirketiyle anlaşma yapıp hemen işe başlamak fikrini ileri sürdü. Tereddütsüz kabul ettim. Kendisi arkadaşlarıyla görüşüp neticeyi bana bildirecektir. Bu şekli tercihe şâyân [değer] gördüm. İnşallah bu hafta içinde katî bir neticeye bağlanır. V. işinden şimdiye kadar hiçbir netice çıkmadı. Herif hastalanmış bir hafta müddet hastanede yatmış. Bugünlerde bir cevap almak ümidindeyim. Bugün heyecanlı bir gün geçirdim. Gu.. davasına bizzat çıkmak icap etti. Avukat burada vekil. Hamdolsun karar büsbütün lehimde çıktı. Bu gâileden [sıkıntıdan] kurtulmuş oluyorum. Bundan anlıyorum ki aksilik gelmeden evvel üzülme, heyecan geçirmek büsbütün yersizdi. Sıhhati korumak maksadıyla bu fena huya karşı mücadele lazım. G. işi beni hâlâ çok üzüyor. Ufukta ümit-şule [ümit ışığı] görmüyorum. Megalomani⁵⁸ ve moindre effort⁵⁹ zihniyeti kendisinde marazî [hastalıklı] bir hal almıştır. Bütün ümidim S. ve G. işinin neticelenmesine bağlı kaldı. Umumî hayatta faaliyet yolunda. Bundan daha hızlı gitmesini esasen muvafık [uygun] görmüyorum. Hususî hayat kaygısı artık kalmadı. Sıhhî ciheti sağlamak için fırsat kolluyorum.

8/5/48 - Bu haftanın en mühim olayı G. ile açık kalp ile konuşmamız oldu. Arkadaşları fazla ve yeni masraftan çekiniyorlar. Şirket reisi iki haftadan beri rahatsız imiş. Yakında katî cevap verecek, kendisi şahsen taraftar. Bil-münasebe [sırası gelmişken] S.A. ile uzun boylu görüştüm. Eski kombinezona alakasını izhar etti [gösterdi]. Gidip kendisiyle görüşeceğimi söyledim. Bundan evvel S.N.'nin avdetini [gelmesini] bekleyeceğim. L.S.S. meselesindeki son safhayı anlattım. Sebat ve metanet tavsiye etti.

Ezelî gâilem [sıkıntım] olan G. meselesi[nde] kemâ-fi-s-sâbık [eskisi gibi] hiçbir salâh [düzelme] eseri yoktur. S., G., S., A. ve sair

58 Fransızca. "Büyüklik hastalığı." (Derl. Notu)

59 Fransızca. "Az gayret sarfetmek." (Derl. Notu)

bir suretle O'yu bir baltaya sap yapmak icap eder. Tek başına hiçbir iş göremeyeceği aşikârdır. Kendisinde megalomani, septisizm ve inertie⁶⁰ adeta marazî bir haldedir, Om..'dan henüz bir cevap gelmedi. F'den enteresan bir mektup aldım. Cevabını verdim. Acaba bir şey çıkacak mı?

Allah'a bin bin şükür sıhhî vaziyet memnuniyet-bahıştır [memnuniyet vericidir]. Sıhhî vaziyetim bozulmadıkça istikbalimi her zaman düzeltmeye muvaffak olacağıma kanaatim vardır. Bunun içindir ki en ziyade bu cihete itina etmek azmindeyim.

Hususî hayat durumunda hiçbir tebeddül yoktur. Herhalde bozulan şekil yerine bir diğerini ikâme etmek zarureti vardır. Bu defa çok ihtiyatlı olmak icap edecektir.

Umumî hayat faaliyetinden şikâyetim yoktur. Bu sahada itibarım günden güne artıyor. Fazlası lazım değil. Yalnız teşettüt [bölünüp dağılma] sistemine son verip eser bırakacak faaliyet sistemine ehemmiyet vermek lazım gelecek. Dördüncü kuvvet tettebbuunu [araştırmasını] ikmal edip [tamamlayıp] eser halinde neşretmek fikrindeyim.

6/6/48 - Geçen aydan beri iyi tebeddüller vardır. S. meselesi uykuya dalmış. S.'den telefonunu bekledim. Telefon ederse müspet cevap verip vermeyeceğimi bilmiyorum. Şimdiki temayülüm daha ziyade menfiye doğru gidiyor. Mamafih köprüleri yıkmak bahis mevzuu değildir. G. açık kalp ile şimdilik hiçbir işe girişmeyeceğini söyledi. İleride yeniden münasebete girişmek ümidini bırakmadım. Olursa çok memnun olurum. Çünkü görüşlerimiz ve karakterlerimiz birbirine uyuyor. Cenevre cephesinden hiçbir hayat eseri yok. Mektuplarımıza da cevap gelmiyor. Âti için pek cesaret verici değildir. Bu haftanın en memnuniyet-bahş [memnunluk verici] hâdisesi G.N işleri için ufuk açılmasıdır. İnşallah rahatı bulur, ben de en büyük bir endişemden kurtulmuş olurum. A.'nın işleri iyi devam ediyor. Pa. hayal inkisarına [kırıklığına] uğramış fakat işleri yolundadır. Umumî hayat mükemmel surette gelişmektedir.

60 Fransızca. "Atalet." (Derl. Notu)

Hilmi Uran'dan bil-vasıta [aracı ile] mektup aldım. Takdirkâr [takdir edici] bir ifade ile benden ekonomi durumu hakkında bir yazı istiyor. Onu hazırlıyorum. Umumî hayatın bundan daha büyük bir hızla inkişâf etmesini hiç arzu etmiyorum. Hususî hayata gelince, esas itibarıyla hâl-i hâzır [şimdiki durumu] muhafaza edebilirsem çok iyi olur. Herhalde idare-i maslahat yolunu bulmak zaruretinin hissediyorum. Bu hususta pek beceriksiz olduğuma bir kere daha kâni oldum. Sihhî durumda hamd olsun hiçbir aksaklık yoktur. En büyük saadet de odur.

İSTANBUL 21 . 6 . 1948

M. TEKİNALP

Galata Güven Han 3ncü Kat

İstanbul Genel Meclis Üyesi

Cumhuriyet Halk Partisi Reis Vekili

Sayın bay Hilmi Uran

Muhterem efendim,

Ekrem Amaç⁶¹ biraderimiz delâletile emir buyurduğunuz yazıyı ilişik olarak takdim ediyorum. Bu yazıyı yazarken "ideoloji" çerçevesinden dışarı çıkmamaya gayret ettim. Geçici vaziyetlere, zaman zaman değişen ahval ve hadiselerle göre ittihazı mümkün olan tedbirler hakkında diğer bir yazı hazırlanması arzu buyuruluyorsa bittabi emirlerinize amadeyim.

İlişik yazının mevzuu olan meseleye esas itibarile alaka gösterildiği takdirde emir buyurulacak olan izahatın ayrıca arzolunacağı tabiidir.

Yüksek emirlerinize intizaren derin saygılarımı sunarım⁶²

M. Tekinalp

61 Ekrem Amaç (1914-2006), İstanbul milletvekili olarak 8. dönemde TBMM'ye seçildi. (Derl. Notu)

62 Kaynak: T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 23 Birinci Teşrin 1935 tarih ve Dosya: 2. Büro, Fon 490..1.0.0, yer no: 576.2290..1 referanslı belge.

26/6/48 – Yazıhanede hiç faaliyet yok. Cenevre’nin sükûtu ber-devam [devam etmekte]. “İstihbarat” servisine devam da cesaret edemiyorum. Yaz, çiz, cevap yok. İş hayatı faaliyetini düzeltmek için aklıma türlü türlü fikirler geliyor. Fakat statükoya dokunmaya bir türlü cesaret edemiyorum. Om... meselesi şimdilik suya düşmüş gibi görünüyor. Şimdilik kaydını yerinde bulurum. S. meselesini uykuda telakki ederim. Sırası geldiğinde yeniden ele alınabileceği kanaatindeyim. Fırsat kovalamak gerektir. Bugünlerde A.N. ile açık kalp ile görüşmeyi düşünüyorum. Fakat bir türlü karara varamıyorum. G.N. işleri salâha [düzelmeye] doğru gitmeye devam ediyor. Bir iş tamamlandı, diğeri tamamlanmak üzere. Böyle giderse hiç olmazsa bir sene bu cepheden unutulacak azade kalırım.

Bugünlerde en ziyade fikrimi işgal eden mesele Cenevre seyahatidir. Bu meseleyi karıştırmayınca daveti tahrik için hiç fırsat bulamıyorum. Bugünlerde fırsat zuhur etti. Belediye sanayi hizmetleri için oradan mütehassıslar [uzmanlar] celp etmek mevzu-i bahis oluyor. Cenevre’de temasta bulunduğumuz mütehassısları getirmek için İsviçre hükümeti nezdinde teşebbüste bulunulmasını valiye teklif ettim. İsviçre konsolosuna kendi namına müracaatta olunmasını bana havale etti. Bu vazifeyi de yaptım. Büyük hüsn-i kabul ile karşılaştım. Bu vesile ile Cenevre’ye seyahatim bahis mevzuu olabilir. Bu seyahat tahakkuk ederse geçen seneden geri kalan meselenin bir neticeye bağlanması mümkün olacaktır. Bugünlerde umumî hayat faaliyetine taalluk eden [ilişkin] mühim bir hadise: H. U. Bey’in benden umumî durum hakkında istediği raporu yazdım, gönderdim. Uzun, etraflı ve şümüllü oldu. Aldığına dair hiçbir iş’âr [haber] yoktur. Ümit ederim ki takdire mazhar olacak ve bu yoldaki mesaimde devam edebileceğim.

Ankara: 5. 7. 1948

C.H.P.
Genelbaşkan Vekilliği
Özel

Azizim Tekinalp;

Mektubunuzu ve lûtfettiğiniz etüdü dikkatle okudum ve pek enteresan buldum. Tarihi bir zaruretin telkini olduğunu kabul ettiğiniz Devletçiliğimizin bugün başta gelen mahzuru olarak (bürokrasi)yi görüyorsunuz. Ve bu sistemde pek ileri gitmiş olduğumuzu tebarüz ettiriyorsunuz. Mevzuun bir kısım tahlilinde şimdiden sizinle hemfikir olduğumu müşahede etmekteyim. Fakat müsaade ediniz de vait ettiğiniz mütemmim etüdlere de aldıktan ve mütalâa ettikten sonar müdavele-i eskârda bulunayım.

Bu mütemmim mülâhazalarınıza intizar eder ve teşekkürlerimi arzeylerim.⁶³

[Hilmi Uran]

25/8/48 – Tahminen iki aydan beri bir şey yazmadım. Herhalde bu sükûnun sebebi hayatımda durgunluk olduğuna delâlet etmez. Bilakis çok hareket vardır. Fakat bir an durup vaziyeti tahlile zaman ve fırsat bulamadım. Bu müddet zarfında Cenevre seyahatine hazırlandım. İki gün sonra hareket etmek üzere iken harekete lüzum olmadığı mealinde bir telgraf aldım. Sükût-ı hayal [hayal kırıklığı]. Belediyeye mahsus mütehassis meselesi mahzursuz olarak geri kalabilir. Fakat kongre Murahhaslığı [delegeliği] var. Gitmezsem mahcup olacağım. Buna mukabil Atina konferansı-na kendi masrafımla gidebilirim. Meselenin tavzihi [açığa kavuşturulması] için bugün yazdım. İnşallah tahminimde yanıldığım meydana çıkar. Şurası memnuniyetle kayda şâyândır ki bugün-

63 Kaynak: T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 23 Birinci Teşrin 1935 tarih ve Dosya: 2. Büro, Fon 490.1.0.0, yer no 576.2290.1 referanslı belge.

lerde yalnız istihbarat servisinde değil, takas ve satışa müteallik [dair] işlerde de bir faaliyet gösterdim. İnşallah bu faaliyetten bir netice hâsıl olur da vicdanım rahat eder.

Son zamanlarda en mühim hâdise H. U.'nın⁶⁴ takdir-kâr ve teşvik-kâr [takdir ve teşvik edici] mektubudur. İkinci rapor istiyor. Uzun boylu müdafaa-i efkâr ettik [fikir değerlendirmesi yaptık]. Raporu hazırladım. Takdire mazhar olacağı kanaatindeyim. Bu raporlarla dördüncü kuvvet iktisadî demokrasi, iktisadî kalkınma hakkında yazdığım makaleleri hâvî [kapsayan] bir kitap neşretmek fikrindeyim. Bu fikri tahakkuk ettirebilirsem umumî hayat faaliyetimde mühim bir safha teşkil edeceği gibi umumî sahada dahi neticeler verebilir. Cenevre seyahati hakkında Mösyö S.'e mektup yazmak muvâfık [uygun] olup olmayacağına dâir henüz karar veremedim. Bilahare müspet bir proje olursa suret-i mahsusada [özellikle] yazarım. Şimdilik sükûtle geçiştirirsem belki daha iyi olur. Son günlerde tansiyon meselesi beni fazla düşündürdü. 20'ye bâliğ olmuş [yükselmiş]. Acaba neden? İdrar tahlili temiz çıktı. Doktor Abravaya seyahatten avdetinde [dönüşünde] rejim verecek bakalım ne olacak. Sıhhat bahsinde beni düşündüren, geceleyin iki-üç defa idrara kalkmak meselesidir. Acaba bunun altından bir prostat belirtisi çıkar mı? Abravaya bu mesele hakkında İstanbul hekimlerine itimat olunmadığını ve Avrupa'da baktırmak lazım geleceğini söyledi. İşte bundan endişe ediyorum. Prostat ve bu gibi ihtiyarlık belirtilerinden birisi çıkarsa halim berbat olur. Kimden alaka ve şefkat bekleyebilirim? Hususî hayat meselesi basite ircâ olunmuştur [indirgenmiştir]. Pürüzsüz olarak böyle devam ederse iyi olur. G.'nin işleri büsbütün ümitsiz değildir. Bu iş de hüsn-i suretle hallolunursa âtiye sükûnetle bakabilirim. P.'nin işi biraz sarpa sarmıştır. Fakat ümit ederim ki kolayca düzelecektir.

64 Buradaki "H.U." yukarıda bahsettiği Hilmi Uran olmalıdır. (Derl. Notu)

5/8/48⁶⁵ – Düünden beri Cenevre’deyim. Dün uzun müddet Emil Veleşom ile görüştüm. Belçika makamına büyük alakadar görmüş buldum. Yarın kendilerine izah edeceğim. Ümit ederim ki kabul edebilecek. Belçika’ya gitmeyi teklif edeceğim. Havayı çok müsait gördüm. Sonuna kadar hava müsait giderse vaziyetime arzu ettiğim şekilde şekil vermeye çalışacağım. Bu suretle maddî hayatım düzelmiş olacaktır. Fikrî hayat süratle gelişmeye devam ediyor. İktisâdî faaliyetime ve dördüncü kuvvet hakkındaki tez- lere dair kitabı neşre çalışacağım. Hilmi Uran’dan müsait cevap gelirse çok memnun olacağım. Cenevre ve Atina kongrelerine iş- tirak edeceğim. Mütehassıslar [uzmanlar] meselesi ve sair iktisadî meseleler için uğraşacağım. Sıhhî durum meselesinde tansiyon yüksekliği beni sıkıyor. Buradaki doktorlarla istişâre edeceğim. Hususî hayat hususunda eski hale rücû etmek [dönmek] üzereyim.

8/9/48 Cenevre – Tereddütler içindeyim. Belçika’ya gitmek hak- kındaki teklifim iyi karşılanmadı. Bir daha bunu kaleme almayaca- ğım. Fakat eminim ki onlar teklif edecek. Nis ve Cenevre’ye gitmek hususunda dahi çok mütereddidim [tereddütteyim]. Agleb [kuvvet- li] ihtimal Cenevre’den vazgeçeceğim. Nis seferi şimdi de mümkün, tehiri de mümkün. Kominzeti ile uzun boylu görüştüm. Eski buz- lardan eser kalmadığına kanaat ettim. Birkaç defa daha görüşmeye çalışacağım. Dördüncü kuvvet meselesini takibe gayret edeceğim. Nakil işini bahis mevzuu edip etmemek hususunda mütereddi- dim. Birkaç gün düşündükten sonra müspet veya menfî bir karar vereceğim. İş zamanı haricindeki vaktim sıkıntılı geçiyor. Çünkü bir müddetten beri sükûnetten, yalnızlıktan hoşlanmaya başladım. Hevesimi bile şehir haricinde intihap [seçmek] ettim. Yemeği ten- ha bir kahve veya lokantada yalnız yersem daha çok zevk alırım. İyi alamet midir? Sıhhî durum ile henüz meşgul olmadım. Gelecek hafta Cenevre’ye gitmezsem meşgul olacağım. Gayar’a yazdım. He- nüz cevap yok. Bu işin ne gibi bir şekil alacağını merak ediyorum.

65 Tekinalp muhtemelen dalgınlıkla defterine bugünü “5 Ağustos 1948” ola- rak düşmüştür. Doğrusu ise 5 Eylül 1948 olmalıdır. (Derl. Notu)

Nis 18/9/48 - Cenevre kongresine gidip geldim. Şimdi aile havası içinde birkaç gün geçirmekle memnuniyet hissediyorum. Cenevre kongresinden memnun oldum. Oradaki faaliyetim semereli [faydalı] oldu. Bern ve Lozan'da görülecek mühim işler vardır. Onları üç gün içine sıkıştırılabilecek miyim? Bir de doktor işi vardır. Kardiyoradyografi ve kan muayenesine lüzum gördü. Bu da zamana mütevakkıf [bağlı]. Bakalım belki Cenevre'de başka havaya rast gelirsem avdetim [dönmem] tehir eder. Cenevre'de iken rahatsızlık geçirdim. Telaş ettim. Onun için çabuk döndüm. Şimdi hamd olsun iyiyim. Rahatsızlıktan eser kalmadı. Yarın pazar günü akşamı Cenevre'ye hareket edeceğim. Bu meyanda [bu arada] Marsilya panayırını ziyaret için fırsat bulacağım. Perşembe günü hareket mecburiyetinde bulunursam Gayar işini karıştırmayacağım.

Türk Basın Birliği Reisi Hakkı Tarık Us'un 2 Ekim 1948 günü İstanbul Üniversitesi Konferans Salonunda Düzenlenen "Elli Yıllık Kalem Erbabı" Jübilesinde Yaptığı Konuşma Metninden:

Aziz dinleyiciler,

Bu jübilemizin başka bir mazhariyetine daha işaret koymadan geçmemeliyim:

Türk dilini ifade vasıtası alan eserleriyle müşterek vatan duygusunun beslenmesine hizmet eden kalem sahibi azlık mensupları bu jübilede dikkati çeken toplam teşkil ediyorlar. Azlıkla çokluğun kader birliğini aksettiren bu manzara geçmiş günlerde istisnâlı bir idarenin neticesi olarak kabul olunursa onun bu feyzini bütün istikbalde de görmek samimi bir arzumuz olmalıdır. (...)

Moiz Kohen Tekinalp

Henüz on beş yaşındaydı. Selânik'in Çocuklara Rehber'inde çıkan ilk tercüme yazısı burun'un ameliyatla düzeltilmesine dairdir. Sultan Abdülhamid devrinde suç olan burun telmihi! Onu da sorguya çekiyorlar; fakat ürkütemiyorlar. İstidadı geliyor. Asır'da muharrirliği başlıyor. Meşrutiyet ilânında Selânikte ileri fikirleri ilk ortaya süren odur. Bildiğiniz gibi Ziya Gökalp'a uygun, milli iktisad mecmuaları çıkardı. Türkleşme gibi maalesef zayıf aksisada veren kuvvetli eserler onun imzasile geldi.⁶⁶

30/10/48 - Bundan evvelki yazı tarihinden tahminen bir buçuk ay geçti. Bu kısa müddet zarfında ne kadar hâdiseler olmuştur! Bu hadiselerin en başında zehirlenme kazası gelir. Son safhaya ramak kalmıştı. Verilmiş sadakam varmış ki vakt ü zamanıyla yetişilmiş, tehlike önlenmiştir. Ayağımdaki şiş henüz tamamıyla zâil olmadı [kaybolmadı]. Fakat endişeyi mucip [gerektiren] bir vaziyet görmüyorum. Büyük geçmiş olsun. Bu müddet zarfında holding işi yine kuvve-i karibeye geldi [sona yaklaştı]. N.T. ile görüşmek için fırsat ele geçti. Maalesef rahatsızlık ve akabinde Atina seyahati bu işi geriye bıraktırmış. Şunu da görüyorum ki umumî hayat faaliyeti iş düşüncelerini gölgede bırakıyor. Gittikçe bütün mefkûremi [düşüncelerimi] istila ediyor. Acaba bir aksü'l-amel [tepki] peyda etmek mümkün değil mi? Cenevre kongresindeki rolüm gazetelerde tebarüz ettirildi [gösterildi]. Buna da çok memnun oldum. Bu suretle gördüğüm takdirlerden cesaret alarak birkaç yüz lira masrafa katlanmak suretiyle Atina kongresine gittim. Orada da büyük muvaffakiyetlere mazhar oldum. Bu münasebetle de takdirkâr [takdir edici] neşriyât olursa umumî hayat faaliyeti

66 Konuşan: Hakkı Tarık Us, "Basın Hayatında 50 Yıl - Eserleri Yabancı Dillere Çevrilen Bir İlim Adamı," *Vakit Yeni Gazete*, 16 Kasım 1948.

hakkındaki şevk ve gayretim daha ziyade artacaktır. Zannederim ki artık umumî ve hususî hayat faaliyetlerini ölçülü ve muvazeneli [dengeli] bir esasa bağlamak zamanı gelmiştir. Bilhassa çalışmayı intizama rabt etmek [bağlamak] herhalde elzemdir [gereklidir]. Pazartesinden itibaren bu hususta katî bir program yapmak kararındayım. Bakalım yapabilecek miyim, sebat edebilecek miyim?

12/11/48 - Holding işi iyi safhada devam ediyor. Beni düşündüren yalnız Cenevre cephesidir. Bu hafta zarfında bu hususta katî bir karara varmak ümidindeyim. Umumî hayat faaliyeti inkişafa devam ediyor. Bütün gayretime rağmen onu durduramıyorum. Bilmem ki doğru temâyüle rağmen durdurmaya çalışmak doğru mu olur? Zannederim ki bu meseleyi hâdiseler halledecektir. Yeni iş faaliyetime girirsem pek tabii olarak umumî hayat faaliyeti kendiliğinden köşeye çekilir. Çocukların vaziyetinde belli başlı bir tebeddül [değişiklik] yoktur. A. yine muamma halinde fakat vaziyetinde endişe-i ferdâ [gelecek endişesi] uyandıracak bir cihet görmüyorum. P. için yeni ufuklar açılıyor. İnşallah hayırlı olur. G.N. işi henüz istikrar bulmamış. Fakat rehaveti bırakmış, uğraşıp çabılıyor. Menfî düşünceler, yarını göz önünden uzak bulundurmamak, megalomaniye kaçan görüşler ve hareketler eksik değildir. Fakat zamanla her şeyin düzeleceğine kanaatim vardır. Cevher sağlamdır. Hususî hayat düzelmedi. Bugünkü istikameti büsbütün değiştirmek icap edeceğini zannediyorum.

21/11/48 - Son günlerin en enteresan olayı B.N. ile aramızda hâsıl olan samimiyettir. Uzun müddet süren sû-i tefehhüm [yanlış anlama] ve anlaşmazlık yerine samimi muhabbet kâim olmuş gibi görünüyor. Bu durum inkişaf ederse maddî ve manevî hayırlı neticeler hâsıl olabilir. Umumî hayat cephesinde yine ilerleme vardır. İktisat Konferansı münasebetiyle iktisadî kalkınma, yeni dostluk, dördüncü kuvvet hakkındaki görüşlerimi kongre bülteninde yayınladım. İyi akisler bulacağını ümit ediyorum. Kongre müzakereleri esnasında göze çaracak derecede faaliyet ibrâz etmek [göstermek] doğru olup olmayacağı hususunda mütereddidim.

Mütevâzıyâne çalışmak şeklini tercih edeceğimi zannediyorum. Dün akşam İktisatçılar Birliği'nin çay ziyafetinde sadra şifâ [gönle ferahlık] verecek beyânât ile karşılaştım. Bilhassa meşrutiyet devrindeki fikrî faaliyetim profesörler tarafından takdirkâr lisan ile anıldı. Memnun oldum. Kongre münasebetiyle kongrede bahs-i mahsus olan [özellikle değinilen] meseleler hakkında gazetelerde yazı serisine başlamak arzusu vardır. Fakat buna henüz karar vermedim. Belediye cephesinde de iyi inkişaf vardır. Sınaî hizmetlere ecnebi mütehassıslar getirtmek hususundaki gayretlerimden mecliste başkan tarafından takdirle bahsolundu. Meseleyi bir neticeye bağlamak imkânı hâsıl olmuştur. İş hayatında belli başlı bir inkişaf yoktur. Holding meselesi olduğu gibi duruyor. Bu hafta içinde kurcalamak fikrindeyim G. işinde yine ümitler belirdi. Fakat endişeler henüz zâil olmadı [yok olmadı]. Sıhhi durum iyidir. Ancak son günlerde uykusuzluk fazla olmuştur. Zannederim ki bu uykusuzluk heyecan ve halecandan [çarpıntıdan] ileri geliyor. Bunlara meydan vermez ve akşam yemeğini asgariye indirirsem uykusuzluk büsbütün ortadan kalkacaktır. Sıhhat bakımından başka şikâyet edecek bir cihet yoktur. Allah'a şükür hususî hayat aynı vaziyette. Zannederim ki bugünkü vaziyet uykusuzluk meselesine de müessirdir [etkilidir].

11/12/48 - Bu müddet zarfında İktisat Kongresi yapıldı. Suret-i umumiyede muvaffakiyetle neticelendi. Yalnız son hülâsa [özet] tatsız oldu. Derneğin âtisi [geleceği] bakımından şâyân-ı endişedir. Kongre esnasında rolüm mütevazı oldu. Umumî heyette hiç konuşmadım. Dış ticaret komisyonunda vazifemi yaptım. Son hâdisе dolayısıyla dernek heyet-i idaresinde mühim tebeddüller beklenir. Benim de ayrılmaklığım mümkündür. Fe-nime'l-matlub [o ne güzel taleptir]. Belediye cephesinde iyi çekişme vardır. Menbâi [kaynakla ilgili] hizmetlere İsviçreli mütehassısları celp etmek teşebbüsü tahakkuk [gerçekleşme] yolundadır.

Bugünlerde yazıhane işlerinde faaliyet oldu. En ziyade beni neşelendiren bu faaliyetidir. Beni tufeyli [asalak] vaziyetinden kurtar-

rır. Yazı faaliyeti durmuş gibidir. Epey zamandan beri hiçbir yazım çıkmadı. Bu işi intizama bağlamaktan başka çare yoktur. Haftada bir yazım çıkarsa kâfidir. Başka hiçbir umumî faaliyet lazım değil. İctimaî hayata bir parça ehemmiyet vermek lazım. Artık bundan sonra boş vakitlerimizi hep okuyup yazmakla geçireceğim. Gözler çabuk yorulur. Dimağın da istirahatı ihtiyacı vardır. Kulübe devamla başlamak doğru olacağı gibi haftada bir iki defa evlerde toplanmak da fena olmayacak. Holding işi yine sürüncemede. Bir türlü M. ile A. bir araya getirip katî karar temine muvaffak olamıyorum. Ancak bu hafta K.A. T.A. ile görüştüm. Fazla iltifata mazhar oldum. Süt işini konuştum. İş bir müsait arkadaşına havale etti. Bu arkadaş ile görüştüm. Günün birinde bu grup ile iş birliği yapmak ihtimali vardır. Yakında yazıhaneye gelip iade-i ziyaret edeceğini söyledi. Mamafih holding tahakkuk etmeden ileri bir adım atılamayacaktır. Galiba bunun için P'nin avdetini beklemek lazım gelecektir. Mamafih bu hafta bir hamle de yapmaya çalışacağım. G. için azami gayret ve fedakârlığı yaptım. Varımı yoğunu verdim. Bununla iş bitecek mi? Artık bu çocuk rahat yüzü görecektir. O zaman geniş nefes alacağım. E'nin vaziyeti hep aynı. İnşallah böyle devam eder. P'nin işinde tebeddül henüz gelişme safhasında. İnşallah neticesi hayırlı olur. Hususî hayat yeni safhaya girmiştir. Pürüzler düzeltildi fakat devam edeceğine pek kanaatim yoktur.

1/1/49 - Yeni yıla giriş münasebetiyle 1948 senesi hayatıma bir göz gezdirdim. Memnuniyetsizliği, füturu [ümitsizliği] mucip olacak bir vaziyet yok. Projelerim henüz tahakkuk etmemiştir. Fakat âtîden ümit kestirecek bir hadise de yoktur. Su meselesi büsbütün suya düşmüş. Memnunum. Holding projesine rücû ettik [döndük]. Onun tahakkuku çok mümkündür. Gelecek haftadan itibaren gayretle çalışmaya başlayacağım. Filvaki bu yaşa geldikten sonra yeni faaliyet sahalarına girişmek doğru olmaz ama şu [...] tufeylilik vaziyetine başka türlü son vermek imkânı yoktur. Holding tahakkuk ederse belki şu olacak: İktisadî sahada yerli ve

ecnebi unsurlar arasında iş birliği sağlamak. Bu münasebetle burada dosyaları hazırladıktan sonra Avrupa ve Amerika'da uzun bir seyahat yapmak uygun olur. Bu meyanda Ferit ile görüşmek faydalı olacaktır. Şu sırada iş yaratmaya çalışıyorum. Maalesef kolay olmuyor. Holding işi tahakkuk ettikten sonra etiket işini tekrar ele almak icap edecektir.

Umumî hayat faaliyetinden mümkün derece uzaklaşmak zaruretini hissediyorum. Fakat fikrî faaliyeti asla elden bırakmamak şartıyla. Asıl şu fikrî faaliyeti nizam ve intizama bağlamak lazım. Senelerden beri bir türlü buna muvaffak olamıyorum. Bu yolda bir gayret daha yapmaya çalışacağım. P. ve G. işleri hâlâ muallâkta. P.'nin işi endişeyi mucip bir durum gösteriyor. Fakat G. işi havf [korku] ve endişeyi mucip safhadadır. Hâl-i hazırda [şimdiki durumda] en büyük gailem [sıkıntım] de budur. Sıhhî durum hamd olsun memnuniyet-bahşır [memnuniyet vericidir]. Hususî hayat basite irca suretiyle şimdilik halledilmiş bulunuyor. Bugünlerde okumakta olduğum Stefan Zweig kitabı beni bu yolda bir eser yazmak fikrine uyandırmıştır. Fikrî ve umumî hayata karıştığım yarım asırlık müddet zarfında memleketin içinde ve dışında fevkâlade tebeddüller olmuştur. Bu tarih filmini okuyucuların gözleri önünde çevirebilsem çok enteresan olur. İşin zorluğunu göz önünde bulundurarak bir türlü girişmeye cesaret edemiyorum. Mamafih bu fikir üzerinde bir müddet daha duracağım. Bugünlerde dernek meselesi muhtelif safhalar geçiriyor. İşe zorla siyaset karıştırılmak isteniyor. Acaba çekilsem daha iyi olmaz mı? İmkân bulsam çekileceğim.

23/1/49 – Son üç hafta zarfında meslekî faaliyetim artmıştır. İzmir seyahati, Ankara seyahatim, Almanlar işi, istihbarat servisi vesaire vesaire, meslekî faaliyet hakkındaki manevî cepheyi kuvvetlendirdi. Fakat bu beni tatmin etmez. Etiket meselesi ile holding meselesini halletmeden içim rahat etmeyecek. Amelî ve fikrî hayatıma kati cephe veremeyeceğim. Mükerreren [defalarca] belirttiğim gibi ne amelî, ne fikrî hayatımda nizam ve intizam te-

essüs etmiş değildir. Hususî hayatım büsbütün berbat ve perişan ne kütüphanem, ne çalışma odam vardır. Evde dert arkadaşım da yoktur. Galiba bu kış bunlar hep birden hallolunacak. İnşallah hayatımın son baharı huzur içinde geçer. Çocuklar cephesi hareket ve değişme halindedir. P.'nin işi dönüm noktasında. Ortağından ayrılıyor. Büyük fedakârlıklara katlanıyor. İnşallah kuvvetli bir firma ile teşrik-i mesaiye [iş ortaklığına] muvaffak olursa hayırlı olur, yoksa ilelebet bocalamaya mahkûmdur. İş yakından takip etmek icap edecektir. Yoksa hatalı işler yapabilir. G.'nin işi ve ezcümle zihniyeti yürekler acısı. Yarını huzur ve emniyetle düşünmek imkân haricindedir. Senelerden beri uçurum kenarında bulunuyor. Hep maceralarla ve benim için azami fedakârlıklarla kurtuluyor. Artık ona karşı cezri [radikal] hareket etmek sırası gelmedi mi? E. işi hamd olsun iyidir. Kuvvetle arkaya dayanmış bulunuyor. Ticarî iktidar ve ehliyeti emniyet telkin edecek vaziyettedir. Son zamanlarda teşkilat itibariyle vaziyeti düzelmiş bulunuyor. İnşallah böyle devam eder. Hususî hayatımda tebeddül yoktur memnunum. Tebeddül olmasını arzu etmem. Sıhhatim hamd olsun yerindedir. Sıhhatimi muhafaza hususunda biraz daha dikkatli ve ihtiyatlı davranırsam herhalde iyi olur. Fikrî faaliyetimde aynı durgunluk devam ediyor. Yakında belediye toplantıları başlayacak, orada faaliyetimi artırmaya çalışacağım. Tütün-cüler Birliği'nde daha çok faal davranmak niyetindeyim. Dernekte esaslı bir tebeddül olmazsa kenarda kalmak daha iyi olur.

5/2/49 - Şirket işinde faaliyet devam ediyor. P.'nin egosantrik zihniyeti ve muameleleri beni bir aralık sinirlendirdi. Sinirime hâkim olmadığımı müteessirim. Almanların gelmesi de yeni bir faaliyet vesilesi oldu. Merkeze karşı mevkiim bir parça düzeldi. Şimdiye kadar karar almamaktaki hareketim isabetli oldu.

Ben Ankara'da iken dernek seçimleri oldu. Kimsenin nezdinde hiçbir teşebbüste bulunmadığım halde en ziyade rey alanlardan biri oldum. Son iki üç hafta içinde iki Ankara seyahati yaptım. Bu akşam üçüncüsünü yapacağım. Seyahatlerin neticesi sadra

şifa-bahş [gönül ferahlatıcı]. Gayem müessesedeki rolümün tufeyli olmadığını belirtmekten ibarettir. Belediye müzakeratı başladı. Ankara seyahatleri vesilesiyle maalesef iştirak edemiyorum. Hâlbuki kararım oradaki faaliyetimi arttırmak merkezinde idi. Hususî hayat normalleşmiş gibidir. Arıza olmazsa böyle devam etmesi şâyân-ı tercihtir. Çocukların işinde kayda şâyân bir tebeddül yoktur.

14/2/49 - Üçüncü Ankara seyahatini yaptım. Neticeden memnunum. İsviçre mahafilindeki [toplantılarındaki] mevkiim meydana çıktı. Vazife de iyi yolda gidiyor. Diğer taraftan Nelson meselesinde merkeze karşı tufeyli olmadığım anlaşılabacak. Hülâsa son günlerdeki gelişmeler müessesedeki vaziyetimi kuvvetlendirecek mahiyettedir. Zannederim ki yakında etiket ve holding meselelerini dahi ele almak mümkün olacaktır. G. meselesini halletmenin yegâne çaresi bundan ibarettir. Süt meselesi çok iyi bir safhaya girmiştir. Belediye resmen tahsisat verecektir. Bundan cesaret alarak E. ve M.'yi harekete getirmek işine giriştim. Pazartesi veya salı günü buna katî bir netice vermeye çalışacağım. Ondan sonra Cenevre'ye münasip bir şekilde müracaat edeceğim. Teşebbüslerimde muvaffak olursam fikrî hayat ile iş hayatının pekâlâ telif olunabilmesi için parlak bir örnek olacaktır.

27/2/49 - Bir kere daha Ankara seyahati yaptım. Neticeden yine memnunum. Hususî anlaşma işinin bu cephesi neticelenmiş oluyor. Şimdi ticarî cephe kaldı. İnşallah o da olacak. Ankara'da mühim siyasî işlerle meşgul oldum ve muvaffakiyetle neticelendi. Tufeylilikten kurtulmak yolunda ileri adımlar atılmış bulunuyor. Bu münasebetle çalışma sistemimizi düzeltmek hususunda senelerden beri ısrarla yaptığım tavsiyelerde yerden göğe kadar haklı olduğum muarızlar [muhalifler] tarafından dahi teslim olunmaya başlanmıştır.

Umumî faaliyet sahasında dahi ilerlemeler olmuştur. Fakat iki karpuz bir koltuğa sığmaz sözü fehvasınca [gereğince] iş faaliyeti

ile umumî hayat faaliyetini aynı zaman çerçevesine sokmak pek mümkün olamıyor. Bazen siyah ve bazen diğerinin ak zemini görülüyor. Bu cümleden olarak bir taraftan holding ve diğer taraftan belediye işlerinde tasarladığım teşebbüsleri kuvveden fiile çıkarmaya [gerçekleştirmeye] vakit bulamadım. Şimdi bana en ziyade üzüntü veren husus G. ile P. işlerinin bir türlü düzenlenememesi. Bugünlerde bilhassa P.'nin işini ele almak zarureti hissediyorum. Fikrî hayatta bugünlerde hiçbir mahsul vermedim. Vermeye de imkân yoktur. Fikrî büro ve komisyonu tanzim etmek için iş ve umumî faaliyetlerimizi normalleştirmek lazım. Hâlbuki buna henüz muvaffak olamadım. Sıhhî durum ve hususî hayat normal devam ediyor.

13/3/49 - Yeniden Ankara'ya gitmek icap etti. Hamd olsun hususî anlaşma işindeki zorlukları hal ve tesviye etmeye muvaffak oldum. Yarı bilginin ne kadar zararlı ve tehlikeli olduğu bir kere daha meydana çıktı. Yanlış anlama yüzünden hususî anlaşma işi az kaldı suya düşüyordu. Yetişmeseydim İsviçre sefirini [elçisini] de darıltmış olacaktık ve iş de bozulacaktı. Neticeden çok memnunum. İsviçre sefiri ile münasebetleri ilerlettim. Âtî için çok faydalı bir ileri adım atılmış bulunuyor. Umumî hayat faaliyetinde iyi buluşlar bulduğumdan çok memnun oldum. Son zamanlarda Fransız süt mütehasşısının gelip faaliyete başlaması benim için mucip-i memnuniyet [memnuniyeti gerektiren] bir vaziyet ihdas etmiştir [ortaya çıkarmıştır]. Bu işin bir hüsn-i neticeye [iyi sonuca] bağlanması ümidi çok kuvvetlidir. Fakat holdingin katî surette teşkilî henüz müyesser olmadı. Bu hafta bu işle uğraşmak icap edecektir. G.'nin işleri daha iyi vaziyettedir. Ama istikameti beğenmiyorum. G. için istikbal süt işi gibi bir işin başına geçmesindedir. Öteki işler macera işleridir. Bu hafta içinde B.'nin işleri ile uğraşmak niyetindeyim. Fenerbahçe'de kendime mahsus bir evin inşası projesi üzerine duruyorum. Yine bu hafta içinde Zeki Bey'le görüşüp katî bir karara varmak icap edecektir. Bu P. işi yeni bir istikamete doğru gidiyor. P.'nin İzmir'e nakledilmesi çok muh-

temeldir. O zaman ben İstanbul şubesi mümessili [temsilcisi] sıfatını muhafaza ederim. Bu meyanda holding işi de realize olursa ideal bir vaziyet hâsıl olur. Sıhhat ve hususi hayattan hamd olsun şikâyetim yoktur.

3/4/49 - Vaziyet mucip-i memnuniyet [memnuniyeti gerektiren] bir halde devam ediyor. Süt mütehassısı vazifesini bitirmiş, vali ve sair alakadarlar kendisinden ve yaptığı işten çok memnundurlar. Kendisinin verdiği rapor da çok iyimserdir. Paris'e gitti. Patronundan gelen telgraf raporunun hüsn-i kabule mazhar olduğunu ve patronun ayın sonuna doğru gelip projenin tahakkukuna ait meselelerle uğraşacağını anlatıyor. Diğer taraftan yerli alakadarlar meselesi iyi durumdadır. İş Bankası'nın ciddiyetle projeye ilgilenmesi çok muhtemeldir. Bu hafta içinde bu cepheden iyi haberler beklerim. Holding işi ikinci planda kaldı. Mamafih bu hafta içinde A.K. seyahatten avdet ederse [dönerse] bu meseleyi de ele alacağım.

Son zamanlarda dahi burada faaliyetim kesilmemiştir. Böyle devam ederse tufeylilik vaziyetinden endişe etmeye mahal kalmayacaktır. Etiket işini tahrike [hareketlendirmeye] lüzum görmeyeceğim. Son iki hafta zarfında Fenerbahçe'deki ev inşası işiyle meşgul olmaya vakit bulamadım. İlk fırsatta bu işi de ele alacağım. Çocukların işleri iyi vaziyettedir. İsak'ın işinden filvaki pek haberim olmuyor. Ama bu gibi hususatta haber fıkdanı [yokluğu] iyi haber demektir. P. müstakilen çalışmaya devam ediyor. Ama sermayesiz ve borçla çalışıyor. Bu iş pek normal yapılamaz. İlk sarsıntıda yıkılabilir. G.'nin işi ber-mutad [her zaman olduğu gibi] karışık. Benim bütün ekonomilerimi çekmiş buluyor. İş de sağlam esaslara kurulmuş bulunmuyor. Sabır ve metanetle bu işi de düzeltmeye çalışacağım. Yakında evine nakl-i mekân etmek [taşınmak] suretiyle vaziyetini daha müessir [etkili] bir şekilde düzeltmek vaziyetinde bulunacağım. Umumî hayat faaliyeti yolundadır. Arttırmaya lüzum görmüyorum. Yalnız fikrî hayata bir parça daha nizam ve inti-

zam! Hususî hayat normalleşmiş bulunuyor. Arıza olmazsa değişiklik yapmaya lüzum kalmayacaktır. Sıhhi vaziyette mevsim icabı olarak bir parça bozukluk olsa da hamd olsun endişeyi mucip bir şey yoktur.

16/4/49 – Umumî vaziyet tout va pour le mieux dans le meilleur des mondes.⁶⁷ Halimden şikâyet hakkım yoktur. Umumî hayatta popülaritem⁶⁸ gittikçe artıyor. Bu kere murahhas [delege] olarak Ankara'ya gidişimde birçok yeni muhitler ve mahfillerle temasta bulundurdu ve tanıştırdı. İsmim de gazetelerde sık sık zikrediliyor. Holding artık kuvveden fiile çıkmak üzeredir. Son toplantıda yazıhane ve memur tutmaya salâhiyet [yetki] aldım. İstişare heyeti intihap olundu [seçildi]. Artık bu hafta içinde sermayeyi toplamaya çalışacağım ve hemen kuruluş dilekçesini vereceğim. Süt işi de iyi safhadadır. Hazırlıklar devam ediyor. Bir ay sonra Fransız heyeti gelecek. İşin tahakkuk edeceğine kuvvetli ümidim vardır. Gelecek hafta P. de geliyor. Artık onunla yeni faaliyet tarzı ve sahası hakkında uzun boylu konuşabilirim. P. nihayet para bulmuş Z.'den 25.000 lira borç almış. Şerâit [şartlar] ağır fakat başka çare yok. İşte esaslı bir aksaklık olmazsa iş yürüyebilir. Yeni yeni masraflara kapılmamak şartıyla. G.'nin işinde günden güne zorluklar çoğalıyor. Şimdi gümrük resmi [vergisi] meselesinde büyük paralar yatırdı. Bakalım sonu ne olacak sıhhat vesaire hamd olsun mucip-i memnuniyettir.

30/4/49 – İzhar-ı şadumanî etmekte [memnuniyet göstermekte] biraz acele etmişim. Holding işi sarpa sarmadı ama henüz emr-i vaki haline gelmemiştir. Henüz imzalar tekemmül etmedi. İmzaların tekemmülü ve sermayenin tahsili için bir iki hafta daha sürecektir. Bir parça daha sabır. Süt meselesinde yeni bir şey yok. Yine pek iyi bir vaziyettir. İş Bankası'nın nihayet âlâka göstereceği ümidi kuvvetlidir. L. geldi. Benim muhtelif işlerdeki rolümü yakından gördü. Ne kadar faydalı bir unsur olduğuma elbette

67 Fransızca. "Her şey en iyi şekilde seyrediyor." (Derl. Notu)

68 Fransızca. "Yaygın şöhret." (Derl. Notu)

kanaat hâsıl etmiştir. Neşriyat sahasında faaliyetim devam ediyor. Bu cepheden memnunum. Herhalde umumî surette kendimi bahtiyar addedebilirim. Yalnız çocukların iktisadî vaziyeti henüz endişeden azade [kurtulmuş] değildir. İşte bundan sonra bütün gayretim bu endişeyi izaleye müteveccih olacaktır [yönelecektir].

15/5/49 – Son on beş gün içinde mühim değişiklikler oldu. Holding teşebbüsü suya düştü. Ahmet Kara anlayamadığım sebeplerden dolayı vazgeçti. Mithat imza etmiş bulunduğu halde ona iltihak etti [katıldı]. Kâzım kanaati hilafına [düşüncesine aykırı] olarak imzasını geri aldı. Bu şerâit dairesinde holdinge devam etmek imkânı kalmamıştır. Zannederim ki kahır yüzünden lütuf oldu. Kendi başıma çalışma belki daha faydalı olur. Ancak birinci derecede Afif'in ve ikinci derecede Bedri⁶⁹ ve İzzet'in⁷⁰ işbirliğini münasip şekilde tayin etmek mümkün olacağına kâniim. Gayretlerimi bu istikamette tevcih etmeye [yön vermeye] çalışacağım. Süt işi çok iyi safhadadır. Fransız alakadarları mücehhez [donanımlı] olarak geliyorlar. Onların Türkiye'deki mümessili [temsilcisi] olarak vazife görürsem benim için daha verimli olacaktır. Bugün Başvekil Şemseddin⁷¹ ile görüştüm. Çok takdire mazhar oldum. Çok memnun ve mütehassis oldum [duygulandım]. İsteddiği raporu istediğim şekilde yazmaya muvaffak olursam umumî hayatta çok mühim bir adım atmış olacağım. Bu iş için Bedri ve Fazıl'ın yardımını temine çalışacağım. G'nin işi düzelecek gibi görünüyor. Süt işi kendisine bir salâh [kurtuluş] sağlamak istidadındadır. Esas vazifemde de rolüm yavaş yavaş inkişaf ediyor. Böyle devam ederse vazife ve faaliyetime öteden beri arzu ettiğim şekli verdimeye çalışmak zamanı gelmiş olacaktır. Bu fikir sık sık dimağımı kurcalıyor. Agleb [büyük] ihtimale göre ilk Avrupa seyahatimde

69 İstanbul Tüccar Derneği üyelerinden Bedri Göknıl veya Bedri Bekiroğlu olabilir. (Derl. Notu)

70 İstanbul Tüccar Derneği Reisi İzzet Akosman veya İstanbul Tüccar Derneği üyesi İzzet Narman olabilir. (Derl. Notu)

71 Şemsettin Günaltay. (Derl. Notu)

bu meseleyi halletmek mümkün olacaktır. Hususî hayat pürüzsüz devam ediyor. Bir adım daha ileri gitmek belki mahzurlu olur. Bugünkü vaziyeti muhafaza etmek daha iyi olur. Sıhhi vaziyetimin hamd olsun mükemmeldir. Perhize ve bedenî harekete, açık hava hayatına biraz daha ehemmiyet vermek lazım gelir. Bugünlerde Fenerbahçe’de öteden beri tasavvur ettiğim evceğizin inşası üzerine fazla durdum. Bugünkü galip fikir hazır ev üzerinedir.

28/5/49 – Süt işinin birinci safhası arzum ve ümidim veçhile kapanmıştır. Fransızlar uzun tetkikattan sonra müspet bir neticeye vardılar. Bana müessis [kurucu] ve tasdik hakkı sağlayan bir protokol imza ettiler. Bu işte pek büyük manevî bir memnuniyet elde ettim. Ecnebi ve Türk mahafilinde [çevrelerinde] fevkalade bir takdire mazhar oldum. Bilhassa Osmanlı Bankası direktörünün sitayişkârâne [övgülü] sözleri benim için dahi surprise⁷² teşekkül etti. Park Hotelî ziyafeti dahi benim için manevî bir muvaffakiyet sayılır. Fransızlar Paris’e hareket ettiler. Sermayeyi temine çalışacaklar. Onlar muvaffak olduktan sonra Türk sermayesinin teminine çalışacağım. Bu cephede Bursalıların iştiraki suya düştü gibi görünüyor. İş Bankası cephesinde ümit verecek hiçbir şey yoktur. Zannederim ki işin en çetin tarafı bu olacaktır. Süt işi tahakkuk ettiği takdirde [?] emrinde arkadaşlardan mürekkep bureau d’étude⁷³ şeklinde çalışacak olan ufak sermayeli bir şirket kurmak fikrindeyim. Bu mütevazı şirket müteveffa [ölü] holding şirketinin yerini tutacaktır. Tasavvur ettiğim kurucular şunlar olacaktır: Afif, Bedri, Hüseyin Kavalalı,⁷⁴ [Hamid] İzzet ve ben. Sermayeyi 50.000 lira tetkikten maada [başka] şirket fiilî ticarî işler de yapabilecektir. Ve gittikçe inkişaf edebilecek bir nüve haline gelebilecektir. Yaz mevsimi başladı. Her sene gibi kendi evimde Fenerbahçe’de açık hava cure’ünü⁷⁵ yapamayacağım. Hane-

72 Fransızca. “Sürpriz.” (Derl. Notu)

73 Fransızca. “Tetkik Bürosu.” (Derl. Notu)

74 İstanbul Tüccar Derneği üyesi Hüseyin Kavalalı. (Derl. Notu)

75 Fransızca. “Tedavi.” (Derl. Notu)

berdüş [yersiz yurtsuz] olarak, hotellerde sürüneceğim. Bu hayatı tanzime muvaffak olursam belki daha iyi olacaktır. Herhalde bir Avrupa seyahati yapmak zorundayım. Bu münasebetle süt vesair işler için temaslarıma devam edeceğim. Cenevre'dekilerle etiket meselesini halletmeye çalışacağım. O zamana kadar şirket katı surette kurulursa etiket işinin halli daha kolay olacaktır. Sıhhi durum hamd olsun iyi olmaya devam ediyor. Perhizde biraz ihmal vardır. Bir dereceye kadar perhiz hususunda daha dikkatli olmaya çalışacağım. Hususi hayata gelince normal şeklinde devam ediyor. Fakat bende tereddütler başladı. Caymak, kesmek pek kolay olmayacaktır.

5/6/49 - Bu hafta içinde belli başlı bir şey olmadı. Yalnız Venkel[?] işi iyi safhaya girmiş bulunmaktadır. Saffet vizesini temin etmiştir. Kendisi de ayın sonuna doğru geleceğini bildiriyor. Bu ay içinde Avrupa'ya yollanmak fikrinde idim. Şimdi tehir etmek icap edecektir. Temmuz'un birinci münib [verimli] yarısında yola çıkmak istemiyorum. Barki bedava kamarayı temin etmiş görünüyor. Artinrer(?) sütçülerden bir cevap aldıktan sonra tayin olunabilecektir. Sütçülerden yarın mektup almak ümidindeyim. İsviçre'den gelecek mütehassıslar işi nazik safhaya girmiş bulunuyor. Ücretlerini tayin etmek zamanı gelmiştir. Bu da temin olunursa iş tahakkuk etmiş sayılır. Sıhhi durumda bir yenilik yok. Ama yapılan muayenede prostat istidadı tespit edilmiştir. Er geç ameliyat veya tedavi icap edecektir. Can sıkıcı bir iş.

19/6/49 - Bu hafta [Şemsettin] Günaltay'ın istediği raporu hazırlamakla meşgul oldum. Teksir edilmektedir [çoğaltılmaktadır]. Raporu beğendim. İnşallah hüsn-i kabule mahzar olur. Gazetelerde ayrı ayrı makaleler şeklinde neşrettikten sonra Hilmi Uran'a takdim ettiğim diğer iki raporla beraber kitap şeklinde neşretmek fikrindeyim. Avrupa'ya seyahat meselesi şimdilik sarpa sardı. Nelson ancak gelecek ayın on beşinde gelecek. Gelecek ayın sonuna kadar İstanbul'da kalmak zarureti hâsıl olacaktır. Mamafih Mösyö Leon'dan başka türlü talimat gelmek

ihtimali vardır. Kendisine yazacağım. Belediye’de yeni takrirler [yazılar] verdim. Gerek arkadaşlar ve gerek matbuatta iyi karşılandı. Şirkette mevkiim gittikçe iyileşiyor. İlk fırsatta etiket meselesini bahs-i mahsus etmeye [özel konu yapmaya] çalışacağım. Buna muvaffak olursam vaktimin büyük bir kısmını Avrupa’da geçirebileceğim. Sütçülerden hala cevap yok. Acaba serserilere mi çattık? İsviçre cephesine başvurmak sırası geldi mi acaba? Bu hafta içinde buna karar vereceğim. Avrupa seyahatinde bu işle uğraşabilmek için şimdiden zemini iyice hazırlamak lazım. Gelecek hafta içinde Ayaspaşa’ya nakl-i mekân. Tarz-ı hayatta bir tebeddül olacak mı? Sıhhat vaziyetinde sarsıntı var mı acaba? Herhalde muhakkak ki eskisi gibi uyku uyuyorum. Gece iki üç defa idrara kalkmak mecburiyeti rahatsızlık veriyor. Mamafih endişe verecek bir vaziyet olmadığı muhakkak. Hususî hayat kör topal devam ediyor. Usanç hissettiğim zamanlar eksik değildir. Bu defa Avrupa seyahatim iki üç ay sürerse bu meselede bir tebeddül [değişiklik] olabilir.

27/6/49 – Kızım gitti. Ayaspaşa’ya nakl-i hane ettim [evi taşıdım]. Çarşamba günü kısmen Tarabya’ya gitmeye başlayacağım. Avrupa seyahati meselesi henüz teslim etmedi. Nelson ayın on beşinde gelirse Ağustos içinde seyahate çıkabilirim. Fakat kendisi gecikirse seyahatim Eylül’e kalır. Herhalde bu hususta vakt ü zamanıyla karara varmak lazım gelir.

Günaltay’a rapor gitti. İnşallah hüsn-i kabule mazhar olur. Raporun bazı kısımlarını mutat şeklinde *Akşam* gazetesinde neşretmek fikrindeyim. Günaltay’ın cevabını birkaç gün bekleyeceğim. Üç raporu ve İktisat Kongresi’ne verdiğim tezi bir araya getirmek suretiyle bir kitap olur. Tatil vesilesiyle bir tarafa çekilirim bu kitabı tedvin edebilirim [toparlayabilirim]. Sütçülerden iki mektup geldi. Tamamıyla sadra şifa verecek mahiyette değil. İsviçre cephesine teveccüh etmeye karar verdim. Sefire mektup hazırladım. Uyku ve idrar meselesinde salâh hissediyorum. Yalnız maneviyatımda bozukluk var. Bu da tarz-ı hayatın değişmesinden ileri

geliyor. Avrupa seyahati gecikecekse Bursa'ya on beş günlük bir seyahat yapmak fikrindeyim. Hususî hayat usanca doğru kayıyor. Bakalım sonu ne olacak?

18/8/49 - İki aydan beri yazmıyorum. Bu müddet zarfında vaziyet iyi inkişaf etmiştir. Şimdi Cenevre'deyim. Dün akşam tayyare ile geldim. Geriye doğru atf-ı nazar edebilirim [bakabilirim]. Gerek fikrî ve umumî hayat sahalarında ve gerek iş sahasında iyiye doğru memnuniyet-bahş adımlar atmış bulunuyorum. İsmim gazetelerde sık sık geçiyor. Rapor hüsn-i kabule mazhar oldu. Gazetede fasıl fasıl neşrolunacak. Son aylarda iş hayatında dahi mühim bir faaliyet götürdüm. Cenevre'ye gelir gelmez mühim vazifelerle karşılaştım. Etiket meselesini ileri sürüp sürmeyeceğimi bilmiyorum. Herhalde süt, ekmek ve enstitü işlerini, Paris ve Bern seyahatlerini mevzu-i bahs etmek mecburiyeti vardır. Avrupa'da ikametim esnasında yapılacak işlerin programını bir an evvel ter-tip etmek iyi olur.

23/8/49 - Bu üç gün zarfında mühim konferanslar yapıldı. Temaslardan memnunum. Görüşmeler gelişigüzel oluyor. Fakat zararı yok. Neticede toplu bir vaziyet alacaktır. Mösyö Şarl ile uzun boylu görüşmek fırsatını aramak lazımdır. Ancak bu sayede etiket meselesini halletmek mümkün olur. Geçen defa yaptığım gibi tahriri [yazılı] bir muhtıra versem nasıl olur. Zannederim ki nihayet böyle olacaktır.

6/9/49 - Nis, Lozan, Bern ve Evian'dan sonra yine Cenevre'deyim. Nis durumundan memnunum. Vakt ü hal ve sıhhat yerindedir. Lozan'da gerek mâlî bakımdan ve gerek geçinme bakımından durum pek iyi değil. Bern'de iyi işler gördüm. Gerek sefir ve gerek ticaret müşaviri ile uzun boylu görüştükten sonra İktisat Vekâleti ile görüştüm. Banka ile temas olundu. Prensip itibariyle alaka gösterildi.

Belediye için celp edilecek olan mütehasşıslar meselesi de iyi gidiyor. Bir an evvel gelmeleri için onları ikna ettim. Onları tenvir edecek [aydınlatılacak] birçok fikirler ve malumat verdim. Yazıhane işlerim yolundadır. Yalnız etiket meselesi henüz hallolunma-

dı. Mamafih iklim müsait görünüyor. Şimdi artık Paris seyahati kaldı. Osmanlı Bankası ile temaslarda çok iyi neticeler beklerim. Enstitü teessüs ederse [kurulursa] vaziyette vuzuh [açıklık] peyda olacaktır. İstanbul'dan telgraf aldım. Prens beklemiyormuş. Çabuk avdet lazım. Telgraf çektim. On beşe doğru döneceğimi bildirdim. Barkin'in mahuda [söz konusu olan şeylere] ehemmiyet verip beni ignore⁷⁶ etmesinden ara sıra canım sıkılıyor. Fakat buna ehemmiyet vermek abestir.

10/9/49 – İki günden beri Paris'teyim. Osmanlı Bankası umum müdürü ile uzun boylu görüştüm. Çok harbi konuşuldu. Müdür-i umumî konuşmadan memnun gibi göründü. Enstitü teessüs edeceğe benziyor. Perşembe günü meclis tarafından katî karar verilecek. Süt meselesi tavazzuh etmiş [açığa kavuşmuş] bulunmaktadır. Lazım gelen izahatı verdim. Tatminkâr göründü. Salı günü Kibocık ve arkadaşlarıyla beraber tekrar gideceğiz. Kibocık ile iş yapılabileceğini sanmıyorum. Fakat mâlî cihet temin olunduktan sonra diğer hususların halli kolay olur. Esasen İsviçre bankaları dahi alaka gösteriyorlar. Onlarla da teşrik-i mesai [işbirliği] olunabileceği ihtimali mevcuttur. Paris'ten ancak pazar günü hareket edebileceğim.

İstanbul, 28 Eylül 1949

M. Tekinalp

Sayın Hilmi Uran

Cumhuriyet Halk Partisi Umumî Başkan Vekili

İstanbul Belediye Başkanlığına takdim ettiğim ve sureti ilişik bulunan muhtırada arz olunduğu vechile bir senedenberi takî[p] ettiğim süt meselesinin ecnebi tekniği ve sermayesile iş birliği yapılması suretile kuvveden fiile çıkarılması teşebbüsü kıvama gelmiş bulunmaktadır. Bugünkü müsait temayüllerden istifade

76 T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 23 Birinci Teşrin 1935 tarih ve Dosya: 2. Büro, Fon 490.1.0.0, yer no 576.2290..1 referanslı belge.

*etmek için alakadar makamlarca icap eden kararların bir an evvel ittihazi lüzumu aşîkârdır. Bu hususta evvelce vaad buyurulan Yüksek Müzaheretinizin esirgenmeyeceğini şüphesiz addeder ve bu vesile ile derin saygılarımı sunarım.*⁷⁷

M. Tekinalp

M. Tekinalp

İstanbul Belediye Başkanlığı Yüksek Makamına

Bundan dört ay evvel Yüksek Makamunuzun teşebbüsü ve naçiz tavassutumla İstanbul süt meselesini tetkik etmek üzere İstanbul'a bir Fransız mütehassısı celbolunmuştu. Mütehassısı İstanbulda bir ay çalışarak Belediyemizin alakadar organları ile teşriki mesai etmek suretile şehrimizde en modern usullerle müstahsilden toplama, pastörizasyon ve kapalı şişeler derununda müstehliklere tevzi işleriyle iştigal etmek üzere bir süt müessesesinin kurulması hakkında teknik ve malî bir proje tanzim ederek Belediyemize takdim etmişti. Bir müddet sonra mezkûr projeye ciddi alaka gösteren Fransız Süt Sanayii Mümessilleri şehrimize gelerek Yüksek Makamunuz ve Belediyemizin alakadar organlarile temaslarda bulunmuşlar ve neticede Belediye, vesair. Türk alakadarlarile iş birliği yapmak suretile mezkûr projenin tahakkukuna iştirak etmek arzusunu izhar etmişlerdir. Fransız süt sanayii mümessilleri Yüksek Makamunuz nezdinde mazhar oldukları hüsnü kabule dayanarak bu süt müessesesinin kurulması için lazım gelen sermayenin temini maksadile Fransız Malî müesseselerile temasa girmişler ve bu hususta Fransız malî müesseselerile bir prensip anlaşmasına varmışlardır. Bu anlaşma mucibince İstanbul'a gelip tetkikat yapmış olan Fransız süt sanayii mümessilleri müessesesinin teknik idaresini, malî müesseseler dahi Belediye ve Türk sermayedarlarile iş birliği yapmak suretile finansman cihetini deruhte etmiş bulunmaktadır. Finans grubu faaliyete geçmeden evvel bazı mütemmim izahat al-

77 T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 23 Birinci Teşrin 1935 tarih ve Dosya: 2. Büro, Fon 490.1.0.0, yer no 576.2290.1 referanslı belge.

mak üzere benimle fikir teatisine lüzum görmüşlerdir.

Bu kerre kendi işlerim için İsviçre'ye yaptığım seyahattan istifade ederek finansman grup mümessillerile görüşmek üzere Paris'e gittim. Bu münasebetle gerek süt sanayii ve gerek finansman grubu mümessillerile uzun boylu temaslarda bulundum. Aynı zamanda, İsviçre ve Fransız süt santrallarını yakından tetkik ettiğim gibi gerek bu iki memlekette ve gerek sair Avrupa memleketlerinde mer'i olan süt mevzuatı ve süt rejimleri hakkında uzun boylu incelemeler yaparak bu mesele hakkında umumî bir fikir peyda etmeğe çalıştım.

Bu temaslar ve tetkikler neticesinde peyda ettiğim kanaatleri ve vardığım neticeleri arz etmeği vazife bilirim.

1.- Fransız alakadarları bu teşebbüsün kuvveden fiile çıkarılması için Belediye ve Türk sermayedarlarile iş birliği yapmağa ve bu maksatla hususî teşebbüs esasları dairesinde bir şirket kurmağa amadedirler.

2.- Fransız grubu tarafından deruhte edilecek olan sermayenin Türkiye'ye nakden ve malen transferini temin maksadile Fransa alakadar resmî makamları nezdinde lazım gelen teşebbüslere girişilmiş bulunmaktadır.

3.- Bu hususta mevzuat ve ticarî ve malî anlaşmalar bakımından Türkiye Cumhuriyeti Hükümetimizle Fransa Hükümeti arasında hususî bir anlaşmaya lüzum görüleceği ihtimali göz önünde bulundurularak Paris'te Türkiye Cumhuriyeti Sefaret makamına lazım gelen malumatı arz ettim. Sefaret makamınca bu meseleye büyük bir alaka gösterilmiştir. İcabında bu işe alakadar olan Fransız Grubu Sefaret makamımızla temaslara girişecektir.

*
**

İsviçre'de bulunduğum sırada İsviçre Federal Hükümeti İktisat dairesinin ciddî müzaharetile İsviçre Süt sanayii ve malî müesseselerile temaslarda bulundum. Bu temaslar neticesinde icabında İstanbul'da süt müessesesinin kurulması için İsviçre tekniğinin, sermayesinin ve iş adamlarının işbirliğini dahi sağlamak müm-

kün olacağı kanaatine varmış bulunuyorum. Bu münasebetle şurasını belirtmek gerekir ki İsviçre alakadarlarıyla bir anlaşmaya varıldığı takdirde sermayenin Türkiye'ye transferi için hususî bir anlaşmaya luzum görülmeyecektir. Çünkü, İsviçre'de hariçte sermaye yatırımları hakkında hiç bir kayıt ve tahdit mevcut değildir. İsviçre'de süt sanayiinin teknik bakımdan pek ileri bir vaziyette bulunduğunu ayrıca belirtmeği zait gördüm.

*
**

Gerek İsviçre ve gerekse Fransa alakadarları kurulması düşünülen süt müessesesine iştirak hususunda Belediye tarafından itti-haz edilecek kararlara göre aşağıdaki iki şıkkı der piş ediyorlar:

Birinci Şık: Süt müessesesi Belediyemiz tarafından "Régie Municipale" yani Belediye idaresi şeklinde kurulur; ancak işletmesi, muayyen bir müddet ve muayyen ahkâm ve şerait dairesinde hususî bir şirkete tevdi olunur. Müessesenin kurulması için icap eden sermayenin tamamen veya kısmen istikraz şeklinde "İşletme" şirketi tarafından temini dahi der piş olunmaktadır.

İkinci Şık: Gerek müessesenin kurulması ve gerek işletilmesi kâmilen hususî şirkete devrolunur. Süt müessesesinin kurulmasını ve işletilmesini deruhte edecek olan hususî şirkete hiç bir imtiyaz veya inhisat hakkı verilmeyecektir. Yani her isteyen özel ve tüzel şahsiyetler küçük veya büyük çapta aynı işi yapmakta serbest olacaktır.

Bu takdirde Belediyenin rolü ve vazifesi bu husustaki hıfzüssıhha mevzuatının tamamen tatbikini temin ve müstahsil ve müstehlik vatandaşların hukuk ve menafiini vikaye için icapeden tedbirleri almaktan ibaret kalacaktır. Bu vazifenin Belediyece en müessir şekilde ifasını temin için Belediye tarafından hususî şirkete muayyen bir sermaye ile iştirakine alakadarlarca büyük bir ehemmiyet atfolunmaktadır.

Malum olan esbattan dolayı ikinci şıkkın yani hususî teşebbüs şekline tercihe şayan görüleceğini şüpheşiz addederim.

*
**

Süt müessesesini kurmağa amade olduklarını bildiren hususî

teşebbüs erbabı bir an evvel harekete geçebilmek için aşağıdaki hususatin Belediye veya Hükûmetçe karar altına alınmasını beklemektedirler:

A) Süt müessesesi "Régie Municipale" yani Belediye idaresi veya hut hususi teşebbüs şeklinde kurulması için Belediyenin kontrolü altında Yüksek Makamınıza selahiyet verilmesi,

B) Pastörize olmayan südün satışının men'i. Sağlık Bakanlığı tarafından tanzim olunan tarihli talimatnameye bir maddei mahsusa eklenmek suretile belediyenin pastörize olmayan südün satışını menetmek için selahiyet verilebilir.

Malum âliniz olduğu vechile belediye organlarının müzaharetile Fransız mütehasssısı tarafından tanzim olunan projeye göre müessesenin istihsal kapasitesi günde 100.000 litreden ibaret olacaktır. Bu miktar İstanbul şehrinin bütün süt ihtiyacını temine kafidir. Bu itibarla pastörize olmayan südün meninden dolayı müstehlikeler sıkıntıya maruz kalmazlar. Fakat küçük veya büyük çapta başka pastörizasyon müesseseleri kuruluncaya kadar süt müessesesinin elinde fiili bir inhisar bulunacağından Belediye südü narha koymak mecburiyetinde bulunacaktır.

C) Luzum veya faide görüldüğü takdirde süt müessesesine Belediyece muayyen bir sermaye ile iştirak olunması için Yüksek Makamınıza selahiyet verilmesi.

D) Esasen südü ister tabii, ister pastörize şeklinde satılması narha tabi tutulması anormal bir vaziyettir. Süt ekmek ve et derecesinde zarurî bir gıda maddesidir. Ete narh konulduğu halde çocukların ve hastaların başlıca gıda maddesi olan südün narha tabi tutulmaması caiz görülmez. Nitekim dünyanın her tarafında en liberal memleketlerde bile süt narha tabidir. Şu kadar ki başka memleketlerde bu narh keyfî ve indî bir şekilde değil muayyen, sabit ve değişmez esaslara ve normlara dayanır. Narha tabi olan yalnız doğrudan doğruya istihlâke arz olunan süt değil müstahsilin mutavassıtlara, toplayıcılara ve perakendecilere satışları dahi narha tabidir. Müstahsile tediye olunan maktu fiata ve mutavassıtların masrafları ve kâr hadleri zam olunarak müstehlike yine muayyen fiatla satılır. Süt müessesesine dört, beş milyon lira

yatırmak mecburiyetinde bulunacak olan hususi teşebbüs erbabı narh yüzünden müşkilâta maruz bulunmayacaklarını önceden bilmelerilazımdır. Bu itibarla Belediye veya Hükûmetce müstahsilin satış fiyatına narh konulması göz önünde bulundurulmalıdır. Müstahsilin satış fiyatına narh vazolunduğu takdirde yeni kurulacak olan müessesenin satış fiyatı hakkında Belediye ile müessese arasında bir formül tesbit etmek zarureti hasıl olacaktır.

*

* *

Alakadarların bugünkü müsait temayüllerinden istifade ederek süt projesini bir an evvel kuvveden file çıkarabilmek için mesele- nin Yüksek Makamınızca tetkiki ve müsbet bir neticeye varıldığı takdirde icabeden katî kararların ittihazı zımında önümüzdeki Ekim devresine Belediye Meclisine arzı ve alakadar makamlar nezdinde icap eden teşebbüslere tevessül olunması Yüksek rey ve Takdirinize bağlıdır.

Bu vesile ile derin saygılarımı sunarım.

Genel Meclis üyelerinden

M: TEKİNALP

3/10/49 – İki haftadan beri İstanbul'dayım. Yine umumî işlere daldım. Yazıhaneye ait işler hiç yok gibidir. İşte ona canım sıkılıyor. Umumî işlerde dahi katî neticeler kolay kolay alınamıyor. Süt işi hakkında raporumu verdim. Çok beğenildi. İnşallah Ekim devresinde prensip kararı Belediye Meclisi'nden çıkarsa ileriye doğru mühim bir adım teşkil edecek, alakadar ecnebler hemen faaliyete geçebileceklerdir. Enstitü işi sarpa sarmış gibi görünüyor. Osmanlı Bankası mümessili istinkâf ediyor [reddediyor]. Bu vaka karşısında ne vaziyet alacağımı bilmiyorum. İş bırakmak mı, yoksa devam mı lazım? Arkadaşlara karşı bu istinkâfı [reddi] nasıl izah edebilirim? Osmanlı Bankası'na karşı ne vaziyet almalıdır? Süt hakkındaki raporu ve muhtırayı kendisine tebliğ

ettikten sonra müdür-i umumî ile görüşüp hiç olmazsa manevî nezaret hakkında vaat alarak işi pamuk ipliğine bağlamaya çalışacağım. Aile hayatında mühim değişiklik yok. P. mâlî zorluklar içinde bocalayıp gidiyor, G. parasız pulsuz büyük yatırımlara giriyor, E. kapalı kutu kalmakta berdevam. Bu şerâit dâhilinde [bu şartlar içinde] müsterih yaşamak nasıl mümkün olur? Amerikalı Gürcü prens işi havada. Şimdilik macera gibi görünüyor. Fakat ya tutarsa? Hususî hayat normal seyrinde devam ediyor. Ne zamana kadar? Sıhhi durumda belli başlı bir aksaklık yok. Ancak eski deliksiz uykuya hasret çekiyorum. Ekseriya gece iki üç defa idrara kalkmak icap ediyor. Prostat arazı olduğuna göre ileride bu arazın şiddetlenmesinden korkuyorum. Gündüz okumaya dalarsam uyku basıyor. Acaba bu da ne?

Ankara: 13 . 10 . 1949

C.H.P.

Genelbaşkan Vekilliği

Özel

Bay M. Tekinalp

Genel Meclis Üyesi

İstanbul

Mektubunuzu ve ona melfuf İstanbul Belediyesine yazılmış olan yazıyı okudum. Mevzuu çok hayırlı ve lüzumlu bulurum. Elimden gelen müzaheretini de esirgemek istemem. Ancak yazınızdan anladığıma göre herşeyden evvel İstanbul Belediye Meclisinin bu işi benimsemesi ve tutulacak hareket hattını tayin etmesi icap edecektir. Bizzat bu safha üzerinde de benim müdahaleme ihtiyacınız olup olmayacağını kestiremedim. Beni tenvir etmenizi rica eder başarılar dilerim.

[Hilmi Uzan] ⁷⁸

78 T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 23 Birinci Teşrin 1935 tarih ve Dosya: 2. Büro, Fon 490..1.0.0, yer no 576.2290..1 referanslı belge.

15/10/49 - Bu iki hafta içinde mühim değişiklik yok. Yalnız süt işinde ileriye doğru adım atılmıştır. Belediye Meclisi işi komisyona havale etmiş. Komisyon da esasları kabul etmiş. Şimdi tutanağı yazıp meclise sevk etmek işi kalmıştır. Ekim devresinde çıkacağı muhakkak? Ondan sonra ne olacak? Sermayedarlar harekete geçecekler mi? Umumî hayat durumundan memnunum. Yalnız iş hayatım normal bir vaziyette değil. Enstitü işine kuvvet vermek ve etiket meselesini halletmek zaruridir. Fakat ne yapayım son seyahatimde buna muvaffak olamadım. Çocukların işinde hiç tebeddül yok. Gerek G. ve gerek P'nin işlerinde salâha doğru hareket vardır. İnşallah devam eder. Hususî hayatta galiba tongaya düştüm. Fakat ehemmiyeti yok. İbret dersi aldım. Bundan sonra daha az safdillik [temiz kalplilik].

23/10/49 - Süt işinde yine terakki vardır. Tutanak, komisyon azası tarafından imza olundu. Yarınki meclis gündemine gireceği aaleb-i ihtimalattandır [büyük olasılıktır]. Garelli ile görüştüm. Hayal inkisarını [hayal kırıklığını] mucip olacak bir şey söylemedi. Fakat bankanın katî kararı hakkında fazla bir şey söyleyemedi. Mektubun Paris müdüriyet-i umumiyesine hitaben yazılması izzet-i nefsinde [gururuna] dokunmuş. Bunu da açık ifade etti. Demek ki ben pot kırmışım. Enstitü meselesi hakkında sadra şifa verecek bir şey söyleyemedi. Yalnız projelerin Paris'e bildirileceği ve işbirliği yapmaya gayret edileceği tekrar olundu. Bu projenin tahakkuku hakkındaki azmim sarsıldı. Bir tereddüt devresi geçiriyorum. Yarın Bedri ile uzun boylu görüştüktan sonra katî bir karar ittihaz edeceğim. Bu hususta İzzet Bey meselesi de beni çok düşündürüyor. Artezyen işi gelişmek üzeredir. Fakat à fonds⁷⁹ masraflara girişmek lüzumu vardır. Buna bir türlü karar veremiyoruz. Mamafih sonuna kadar suyu takip etmek doğru olur. Büyük proje hakkında mühim işler yapmak mümkün değilse de Belediye'ye mahsus su hakkında bir iş yapmak ihtimali vardır.

79 Fransızca. "Büyük." (Derl. Notu)

Vali ve Belediye reisinin değişmesi umumî hayat faaliyetime tabii ki müessir olacak. Fakat ne şekilde ve ne derecede? Şimdiden kestirmek mümkün değil. Yazıhane işlerinde belli başlı bir faaliyet yok. İşte o sahada hareket olursa kendimi bahtiyar addedeceğim.

29/10/49 – Bu hafta içindeki hâdiseler: Süt tutanağı Belediye Meclisi’nce kabul olundu. Ertesi günü valiye hitaben açık mektup neşrettim. Fakat Osmanlı Bankası Paris umum müdür muavinin-den hususî bir vade aldım. O cephede henüz katî bir şey yok. Daha ziyade bedbinlik [kötümserlik] havası esiyor. Onun üzerine küçük çapta işe başlamak fikrine sarıldım. Kohenk’e ve Şetots’a ona göre mektuplar yazdım. Yarın Hilmi Uran’a yazacağım. G.A. ile cereyan-ı hadise [olayların gidişi] üzerine yeni istikamete doğru yol almak kararını verdim. Sebat edip etmeyeceğimi bilmiyorum. Dün prensle yine uzun boylu görüştüm. İzzet Bey’le görüşüp bu işi adamakıllı organize etmek lüzumunu izah edeceğim. Çocukların işlerinde salâha doğru meyil vardır. G’nin işleri iyi gidiyor fakat henüz borçlardan kurtulamadı. P’nin işi henüz muamma halinde. İkisinin zihniyetleri sakat. E. hâlâ kapalı kutu. Umumî surette düşünülürse üçünün de vaziyetleri memnuniyet-bahş telakki olunabilir. Yalnız ben katî surette hayatımı tanzim edemedim. Prens’in, Ferid’in, Kayo... vesair bu gibi fırsatlar ele geçti. Hiçbirinden adamakıllı istifade edemedim. Demek ki karakterimde dahi aksak bir taraf var. Bu ciheti ıslaha çalışmak lazım.

4/11/49 – Bugün yeni vali ile makamında görüştüm.⁸⁰ Süt meselesinin tahakkuk safhasına geldiğini anlattım. Kendisi de memlekete yapılabilecek hizmetin bundan ibaret olduğunu söyledi. Teklifim üzerine ekseriyeti [çoğunluğu] alakadar banka direktörlerinden ibaret olarak beş kişilik bir ihtisas komisyonun teşkiline karar verdi. Ümit ederim ki gelecek hafta toplantılara başlanacak.

İlk toplantı kendi riyaseti altında olacaktır. Ayrıca olarak Belediye Meclisi’nde eski dost ve eski profesör arkadaş olmak itibari-

80 Fahrettin Kerim Gökay’dan bahsedilmektedir. (Derl. Notu)

le benden yardım beklediğini söyledi. Bi't-tabii [tabii ki] hizmette bulunmakla iftihar edeceğimi söyledim. Prens işi iyi safhaya girmiştir. Uzun vadeli büyük irva ve iska [sulama] projesinden maada [başka] Anadolu kıyısı su meselesi ile kimyevî maddeler meselesi kısa vadeli işler olarak tahakkuk etmesi ihtimali vardır. Şimdi artık İzzet Bey'le uzun boylu görüşüp bu işi teşkilatlandırmak sırası gelmiştir. Pazartesi bu işi ele alacağız. P. işi için ilk teşebbüsü dün yaptım. Franko⁸¹ ile görüştüm. Gelir vergisi meselesini ileri sürdüm. Kendisinin sene sonundan evvel müspet bir cevap veremeyeceği anlaşıldı. Eğer bu bir vesile değilse sene sonundan sonra projeyi kuvveden fiile çıkarmak mümkün olacaktır. Mamafih şimdiden başka alakadar aramak gerekecektir. G.'nin işi gelişme halindedir. Nihayet müsait bir safhaya gireceği hakkındaki ümidim kuvvetlidir. Gerek G.'nin ve gerek P.'nin işlerini konsolide etmek için merkezdeki Türk lirası hesabını mobilize etmeye mütemayilim [eğilimliyim]. Nelson geldi. İş düzeltmeye muvaffak oluyorum. Bu iş de benim için yeni bir ufuk mahiyetindedir. G.A. ile gayriresmî münasebet kesilmiş bulunmaktadır. Tekrar başlamak niyetinde değilim. Öteki ile anlaşırsam kararımda sabit kalırım. Olamadığı takdirde kendimden şüphe ederim.

Gelecek hafta İzmir ve Ankara seferleri başlayacağı benziyor.

13/11/49 – İzmir'e gidip geldim. Memnun oldum. Egosantrik zihniyetinde salâh olmadığını anladım. Her şeye göz yummak, stoik⁸² bir siyaset takip etmek mümkün. Fakat müesseseye karşı olan vazifemizin hüsn-i ifasına devam etmek nasıl mümkün olur? Çocukların işini düzeltmek için mühim bir adım atmış bulunuyorum. Cenevre'deki mevcutları seferber etmeye karar verdim. Mösyö L.'ye yazdım. Uygun cevap gelirse bu işe dört elle sarılacağım. Bu akşam Nelson ile beraber Ankara'ya gideceğim. Süt, yer

81 Dönemin önde gelen avukatlarından Milaslı Gad Franko olabilir (Derl. Notu)

82 Kıbrıslı Zenon tarafından kurulan ve duyguların akıl yoluyla denetlenmesi gerektiğini vurgulayan Stoacılık düşüncesine uygun olan. (Derl. Notu)

altı suları, kimyevî tahminler vesaire ile iştigal edeceğim [meşgul olacağım]. İnşallah hayırlı neticeler elde edilir. G.A. meselesinde hiç tebeddül yoktur. Öbür istikamette harekete geçmek zamanı geldi mi acaba?

20/11/49 - Ankara'dan geldim. Neticeden memnunum. Nelson'un işi yola konulduğu gibi bizi umumî surette alakadar eden aydınlatıcı çok malumat elde ettim. Cenevre'ye sekiz on mektup yazdım. Egosantrik hareketi elbette dikkat nazarını çekecek ve kendisi mahcup olacaktır.

Kongre neticesini anladıktan sonra yine Cenevre'ye rapor yazacağım. Yine egosantrik biçimsiz tavır ve hareketi daha ziyade göze çarpacaktır.

Paranın seferberliği hakkında L.'den ihzarî [hazırlayıcı] bir cevap geldi. Cevabını verdim. Çok ümit ederim ki uygun bir cevap gelecektir. Uygun cevap gelirse bi't-tabii bütün akreti'lerimi⁸³ kullanmış olacağım. Bir bakıma göre ihtiyatsız bir hareket olacak. Fakat çocuklarım fena vaziyete düşerlerse bende rahat kalır mı? G.A.'nın yeni safhası şimdilik beni pek rahatsız etmiyor. İnşallah böyle devam eder. E. yavaş yavaş açılıns dert dökmeye başladı. Ona yardım etmek elbette vazifemdir.

27/11/49 - Şu bir haftalık faaliyetimden memnunum. Muhelif [çeşitli] cephelerden ileri adımlar atılmış bulunuyor. Esas olan şirketteki vazifemde muvaffakiyetli neticeler elde ettim. Amerika'ya dolarsız tütün ihracı, devalüasyona karşı garanti vermek, Çekoslovakya, Polonya monopollerinin mübayaatı [satışları] gibi meseleler hakkında enteresan ve rollü raporlar yazmak fırsatı elde ettim. Umumî hayat işlerinde dahi dinamik hareketlerim iyi yolda. Valinin riyaseti [başkanlığı] altında, banka direktörlerinin huzurunda süt meselesi hakkında yapılan toplantıda süt meselesi rolüm yüzde yüz olmamakla beraber epeyce muvaffakiyetli olmuştur. Tahakkuk safhasına doğru ileri adımlar atılmış bulu-

83 Fransızca. "Hesap." (Derl. Notu)

nuyor. Enstitü işinde inkişaf vardır. Şimdi A. Bey'in vereceği katı cevabı bekliyorum. F. Bey'in işinde inkişaf vardır. Prensin getirdiği işten eser-i hayat olmamakla beraber ümidi kesecek bir vaziyet yoktur. L.'den ümit verici bir cevap mektubu aldım. Katı cevabı gelirse çocukların işlerini sağlam esaslara bağlamak mümkün olacaktır. Dün Ziya Gökalp için Muallimler Birliği tarafından verilen münakaşalı konferansta hazır bulundum. Ziya Gökalp hakkında yeni yazılar yazmak fikrim concretisé⁸⁴ oldu. Ziya Gökalp hakkında methiyeler yazmak. Daha mühim işlere dalmazsam bu fikri tahakkuk ettireceğim. G.A. meselesinde mukavemet devam ediyor.

11/12/49 – Son on beş günlük faaliyetimden de memnunum. Lehistan işleri tahakkuk etmek üzeredir. G. bir parça baş kaldıracak. F. dahi vaziyetini düzeltmeye başlayacaktır. Şirketteki vazifemde canlılık eksik olmamıştır. Enstitü işinde ileri adım atılmamıştır. Fakat ümidi kesmedim. H.'nin gelmesi beni memnun etti. Enteresan bir şahsiyet ile birkaç gün geçirmeme vesile oldu. Patronlara bi'l-vasıta hizmet için bana imkân verdi. Dernekte verdiğim konferans muvaffakiyetli oldu. Kendisi bu sabah İstanbul'dan pek memnun olarak ayrıldı. İlyâşar ile görüşmem için kapı açıldı, bi't-tabii [tabii ki] gidip görüşeceğim. *Türkiye İktisat Mecmuası*'na enteresan bir makale verdim. Fakat Ziya Gökalp hakkındaki yeni yazıma henüz başlayamadım. Bu hafta içinde inşallah başlarım. Sömestr meselesi için Cenevre'den müsait cevap geldi. Fakat P.'nin işi henüz tamamıyla düzelmedi. G.'nin de aynı vaziyette. A. tutulmaya başladı. Fakat onun hakikî vaziyetini anlamak mümkün değil. Anlaşılan bu çocukların vaziyetlerini sağlam esaslara bağlamak için daha çok zaman uğraşacağız!...

H.H. meselesinde evvelden tahmin ettiğim veçhile mukavemet kırıldı. Eskisi gibi başladı. Bundan sonra artık daha ihtiyatlı davranmak zarureti aşikârdır. Yakında patron ve İsviçre müte-

84 Fransızca kelime. "Somutlaştı" anlamına gelmekte. (Derl. Notu)

hassısları gelecekler. Yine bir hareket devresi başlayacak. İnşallah hayırlı olur.

18/12/49 - Bu hafta da iyi geçti. Poter işi neticelendi. Herkes alacağını aldı. Yeni iş hakkındaki ümit zail olmadı. Patron geldi. Şimdiye kadar temaslarımız iyi gitti. Yalnız *Hürriyet* gazetesinin münasebetsizliği canımı sıktı. İnşallah farkına varılmaz. Ufukta hem İzmir, hem Ankara seyahati vardır. Patrondan emir beklerim. Dünkü vali ile görüşmemiz iyi oldu. Süt meselesi ile trolley-büs meselelerinde ileri doğru adımlar atıldı. P. ve G.'ye verdiğim paraları sağlama bağlamak ve A.'nın talebine cevap vermek gibi vaziyetler vardır. İnşallah bunlar da halledilecektir.

31/12/49 - Birkaç saat sonra 1949 senesi sona erecektir. Bir merhalenin sonu almak [olmak] itibariyle durumu tahlil etmek gerektir. Bu tahlilden sonra ilk yapılacak iş Allah'a hamd ü sena. 68 yaşına ayak basıyorum. Vücudumda hiçbir sakatlık yoktur. Bundan büyük nimet olur mu? İktisadî vaziyetim de hamd olsun fevkalâde olmamakla beraber memnuniyet-bahşıdır. Kendim gibi üç aileden ibaret olan fûruumun [çocuklarımın] geçim seviyesi mükemmeldir. İstikbale endişe ile bakmak için hiçbir sebep yoktur. Maddî bakımdan böyle olduğu gibi manevî bakımdan dahi kendimi bahtiyar saymalıyım. Cemiyetteki mevkiim birkaç sene evvel tahmin etmediğim bir seviyeye çıkmış bulunmaktadır. Hele son zamanlarda büsbütün popüler bir dereceye gelmiştir. Hele belediyedeki rolüm ve hizmetim bilhassa şâyân-ı nazardır. Umumî hizmetlerin ıslahı hususunda iki seneden beri sarf ettiğim gayretler parlak semereler vermeye başlamıştır. İsviçreli mütehassıslar şehrimizde ve her taraftan takdire mazhar olmaktadırlar. Süt işi dahi kıvama gelmiş bulunuyor. Birkaç ay zarfında onu da intâca [sonuçlandırmaya] muvaffak olursam kendimi bahtiyar sayacağım. Mesken davası; şimdiye kadar yaptığım mücadele dahi iyi vaziyettedir. Yakın bir âtîde bu mücadelenin semerelerini görmek nasip olursa çok memnun olacağım... Karakter cephesinde ezelden beri müşteki [şikâyetçi] bulunduğum kusur hâlâ mevcuttur:

Nizam ve intizam fıkdanı [yokluğu]. Ne kitaplarımda, ne yazılarımda, ne evrakımda, ne hesaplarımda zabt ü rabt yoktur. Bu ciheti ıslaha muvaffak olsam!... Bundan sonra en büyük arzum çalışmayı sisteme koymak ve tanzim etmektir.

İsviçreli Mütahassıs Raporlarını Hazırlıyorlar

İslahat geçici encümeni sözcüsü Tekinalp şu beyanatı ilâve etmiştir:

- İlimden, ihtisastan, yabancı memleketlerin tecrübe-
lerinden istifade maksadile bu defa takip edilen, usul ve metod
memleketimizde birinci defa olarak tatbik edilmiştir. Bu itibar-
la ümit edebiliriz ki, İsviçre mütahassıs heyetinden gelecek olan
ıslâhat projesinin şimdiye kadar yabancı mütahassıs-
lardan verilen ve yüzbinlerce liraya mal olan sayısız raporların
âkıbetine uğramayacaktır. Yani tozlu dosya raflarında ebedî
uykuya mahkûm olmayacaktır. Çünkü ıslâhat projesinde tav-
siye edilecek olan yenilikler memleketimizin, mevzuatımızın, ve
halkımızın bünyevi hususiyetlerine mümkün derecede uygun
olacaktır. Buraya gelmeden evvel mütahassıs-
lar kendi mem-
leketlerinde altı ay müddet çalışmak suretile bünyevî hususi-
yetlerimizin en ufak noktalarına kadar nüfuz etmişler, hakikî
durumumuzu öğrenmek için burada kendileri için materyel
hazırlamak için vazifelendirilen ve kendileri tarafından tavsi-
ye edilen Türk mütahassısına yüzlerce sualden ibaret cetveller
göndermişler, Türk mütahassısı İ.E.T.T. idaresinde alakadar
şeflerle beraber altı ay müddet çalışmak suretile sualleri ce-
vaplandırmıştır, bu kere mütahassıs-
lar İstanbul'a gelerek ala-
kadarlarla yaptıkları temaslar sayesinde mevcut aksaklıklar,
ve aksaklıkların mucip sebepleri hakkında büsbütün tenvir et-
tikleri gibi yirmi sene evvel kendi memleketlerinde mevcut aynı
veya mümasil aksaklıkları izale için ittihaz edilen tedbirleri
toplantılarda açıklamışlardır.

Hülâsa olarak mütehassıs heyet tarafından, gelecek islâhat projesinde belediye meclisi geçici encümeni âzası ile İ.E.T.T. ve sular idaresi mümessillerinin görüşlerini aksettiren bir çok fikirler bulunacağı gibi mütehassısların ilmî bilgilerine ve kendi memleketlerinde yirmi sene müddet zarfında yaptıkları tecrübelerine dayanarak bir çok tavsiyeler[de] bulunacaktır.

- Mademki ana hatlar malûmdur ve umumî müzakereler de açıklanmıştır, bu ana hatlar hakkında malûmat verebilir misiniz?

- Bu ana hatlar iptidai madde halindedir. Bunlar Cenevre'de bürnyevî hususiyetlerimizle telif olunarak hazır elbise değil ismarlama elbise halinde bize gönderilecektir. Eski, modası geçmiş, elbiseyi, atıp yeni icaplara göre hazırlanmış ismarlama elbiseyi giymek kendi irademize bağlıdır.

- İslâhat projelerinin ne gibi hususlara taalluk edeceğini açıklamak mümkün değil mi?

- Elbette mümkündür. Notlarıma bakarak birkaç gün sonra size bazı malûmat verebilirim.⁸⁵

15/1/50 - Bu son 15 günlük devre içinde mühim gelişmeler olmuştur. Kendi işimde bir tebeddül yoksa da patronlar nazarında mevkiimin yükseldiği kanaatindeyim. İki oğlumun ve damadımın işlerinde istihaleler [değişimler] vardır. P.'nin işini mühim bir tedavül sermayesi konmak suretiyle komandit şirketi haline geliyor. Şuraya buraya borçlanmak zarureti kalmayacaktır. Ben de oraya 40, 50 bin lira koyacağımdan şimdiye verimsiz kalan sermayemden beş-on kuruş irad [gelir] temin edebileceğim. G.'nin Amerikan işi tıkırında, yeni mağaza için sermayedar bulunacak. O zaman vaziyeti büsbütün sağlam olacaktır. Yalnız oransal lüzumsuz masraflara meydan veriyor. Bir an evvel bunun çaresini bulmak lazım. E. işi hâlâ esrarengiz. Ona da yardımda bulunmak zarureti vardır.

⁸⁵ "Belediye İşletmeleri İsviçreli Mütehassıslar Raporlarını Hazırlıyorlar," *Akşam*, 13 Ocak 1950.

Bu devre içinde verdiğim en mühim karar Fenerbahçe’de yeni bir ev inşa etmek kararıdır. Bu kararı kuvveden fiile çıkarmak için teşebbüse bile girişmiş bulunuyorum. İnşallah akıbeti hayırlı olur. Umumî hayat faaliyeti normal şekilde gelişmektedir. Mebus namzetliği [adaylığı] bahis mevzuudur. Ona bir türlü karar veremiyorum. G.H. hiç arzu etmediğim bir istikamete doğru geliyor.

5/2/50 – Son yirmi gün içinde belli başlı bir hâdise olmamıştır. Umumî hayatta vaziyetim gittikçe geliyor. İstanbul Tüccar Derneği idare heyetine yeniden seçildim. En çok rey alanlar meyanındayım [arasındayım]. Belediye komisyonlarında ve erkânı nezdinde mevkiim gittikçe yükseliyor. Belediyede üç mühim mesele ile uğraşıyorum. Süt meselesi için Ankara’ya heyet halinde gidilecek. Muvaffakiyet ümidi yüksektir. İsviçre Müttehassıslar Heyeti’nin faaliyeti hakkında tutanak hazırlandı. Mesken meselesi hakkında mühim bir tutanak hazırladım. Bu devrede üç mesele birden gündeme alınacaktır. İş sahasında Tessin müessesesi müdürünün İstanbul’a gelmesi şâyân-ı ehemmiyettir. Bu temaslarda bir netice çıkması ihtimali vardır. Belki bu münasebetle prensin mahut şirketi kuvveden fiile çıkar. G. mühim bir aylık masraftan kurtuluyor. G.’nin fuar hazırlıklarıyla meşgulüm. İnşallah hayırlı bir netice elde edilir. Bu Amerikan makineleri işi de günden güne mühim safhalara giriyor. Çocuğun istikbali bu işe bağlı oluyor. İsak’ın işi henüz tebellür etmedi [açığa çıkmadı]. Bütün kuvvetimle yardıma hazırım. Fakat kendisi mütereddit. P.’nin işi henüz emr-i vaki haline gelmedi. Daha bir müddet uğraşmak icap edecektir. Yazıhanede şâyân-ı nazar [dikkate değer] hiçbir faaliyet yoktur. Galiba bu sene sönük geçecektir.

Belediye işletmelerinin ıslahı İsviçreli mütehassısların müşahedeleri. Neler tavsiye ediyorlar? Islahat projesi nasıl tatbik edilmeli?

Belediye, Sular idaresi ile Elektrik, Tramvay, Tünel, Otobüs, Havagazı işletmelerini ıslah etmeğe karar vererek İsviçre'den mütehassıslar getirtmişti. Mütehassıslar şehrimizden ayrılırken bir ay zarfında tetkiklerinin neticelerini bir raporla bildireceklerini söylemişlerdi.

Belediye ıslahat encümeni sözcüsü M. Tekin Alp'i ziyaret ederek raporun gelip gelmediğini, gelmişse muhteviyatını sorduk. M. Tekin Alp dedi ki:

-Rapor henüz gelmedi. Yakında geleceğini ümit ediyoruz. Mütehassısların İstanbul'da iken üzerinde ehemmiyetle durdukları meseleler aşağı yukarı bizce malûmdur.

M. Tekin Alp'tan bu hususta izahat istedik. Dedi ki:

- Bu meseleler çoktur. Hukukî, idarî, teknik, mâlî ve içtimâî hususlara taallûk etmektedir. Mühim olanları şunlardır:

Hukukî ve bünyeye müteallik meseleler

Mütehassısların kanaatine göre Belediye işletmelerinde hukukî ve bünyeye müteallik ıslahat yapılabilirse senede milyonlarca lira tasarruf edilmekle beraber bugünkü aksaklıkların bir çoğu da ortadan kalkacaktır. Belediye işletmelerinin bugünkü şekli deve kuşuna benziyor. Bunlar klâsik idare şekilleri olan imtiyazlı hususî işletme, devlet işletmesi ve muhtar amme işletmesi şekil ve hususiyetlerinin garip bir halitasından başka bir şey değildir. Bu halitada üç ayrı idare şekline ait sakatlıklar olduğu halde hiç birinin muhassenatı yoktur. Mütehassıslar, Cenevre'de 20 seneden beri tatbik edilen muhtar idarenin hususiyetler ile iyi taraflarını uzun boylu izah ettiler ve şehrimizde tatbikini münasip gördükleri muhtar idare şeklinin ana

kanunlar ile statülerini hazırlayarak raporla beraber göndereceklerini vaat ettiler.

Münakale idaresi

Mütehassıslar Tramvay, Otobüs ve Tünel idarelerinde ehemmiyetli müşahedelerde bulundular. Bu cümleden olarak bu nakil vasıtalarının aynı hatlarda birbirile rekabet etmekte olduklarını ve yine aynı hatlarda hususî teşebbüse ait otobüs ve dolmuş gibi vasıtaların rekabete müessir surette iştirak ettiklerini söylediler. Ve âmme münakale işletmeleri arasında en ufak bir koordinasyonun mevcut olmadığını belirttiler. Bu hususta âcil tedbirler almak lüzumu hakkındaki kanaatlerini gizlemediler.

Bundan başka tramvay, otobüs ve trolleybüs gibi nakil vasıtalarından hangisinin şehrimizin bünye ve hususiyetlerine daha uygun ve daha elverişli ve ekonomik olduğu hususunda uzun boylu tetkikler yaptıktan sonra trolleybüsün de iyi taraflarını söyliyerek bu husustaki kati kanaatlerini, başka memleketlerde alınan neticelerle mukayese ettikten sonra raporlarında bildireceklerini beyan ettiler.

Elektrik idaresi

İsviçreli mütehassıslar, İstanbul'da elektrik istihlâkinin gerek sanayide gerek evlerde gerekse termik sahada çok geri olduğunu, bizdeki istihlâk artışının başka memleketlerdeki istihlâk artışlarına nispet edildiği zaman hiç mesabesinde olduğunu müşahade ettikten sonra İstanbul'da elektrik istihlâkinin büyük çapta inkişaf kaydedebileceğini ve bu inkişaf sayesinde halka konfor ve medeniyet sağlanabileceği gibi Belediyeye de fazla gelir temin olunabileceğini, bunun için de işletmelerin takviyesinden başka teknik, ticari ve iktisadi tedbirlere tevessül etmek lazım geldiğini söylediler.

Yine mütehassıslara göre tarifeler ilmi esaslara dayanmamaktadır. Gerek münakale gerek elektrik ve gerekse Sular idarelerinin

rasyonel ve ekonomik şekilde işleyebilmesi için sıkı bir koordinasyona ihtiyaç olduğunu söylediler.

Havagazı idaresi

Şehrimizde gaz istihlâkinin büyük çapta artabileceğini göz önünde tutan mütehassıslar Kurbağalıdere fabrikasının çok iptidai bir halde olduğunu görerek gerek gaz tesislerinin gerekse şebekenin derhal ve esaslı bir şekilde takviyesi lüzumuna kani oldular. Havagazı istihlâki hususunda odun, kömür rekabetini gözden geçirerek müstehlikelere gazın daha iktisadî bir şekilde kullanılmasını öğretmek için esaslı bir teşkilât kurmak lazım geldiğini ve gaz istihlâki meselesinin mesken ve kalori dâvalarının halliyle alakalı bulunduğunu belirttiler.

Sular idaresi

Şehrimizde su istihsalinin pek az olduğunu ve ihtiyacı karşılamadığını gören mütehassıslar, tesislerin yıpranmış bir halde olduğunu, bilhassa su şebekesinin çok fena durumda bulunduğunu belirttiler. Gerek Terkos fabrikasının takviye edilmesi ve elektriklelendirilmesi, gerekse şebekede yapılmakta olan ıslahı iyi tedbirler olarak vasıflandırdılar ve bu ıslahatın yavaş yavaş sermaye temini suretile vücuda getirilebileceğini ilâve ettiler.

Mali ve muhasebeye müteallik meseleler

Mütehassıslar, Elektrik, Tramvay ve Tünel işletmeler ile Sular idaresinin malî bünyelerini sakat buldular. Bu müesseseler kurulurken malî meseleler düşünülmemiş hattâ finansmanları hakkında bir hüküm dahi konulmamıştır. Bugünkü hukukî ve bünyevî şekle göre bütçe tanzimi mecburiyeti, muhtar bir muhasebenin tabii ve hakikî şekilde işlemesine meydan vermiyor. Muasır sınaî ve ticarî teşebbüslerin sıkı bir bütçe ile işletilemeyeceği hu-

susu üzerinde ısrarla duran mütehassıslar, bu yüzden on seneden beri hazırlanan bütçe ve bilançoların, teşebbüslerin hakikî malî vaziyetlerini göstermediklerini ifade ettiler. Aynı sebepten dolayı maliyet hesapları da sıhhat arz etmemektedir.

Amortismanların çok eksik olduğunu, ilmî manadan tecdit akçelerinin bulunmadığını tesbit eden mütehassıslar, raporlarında malî ıslahat projelerini hazırlamak için bütün teşebbüslerde bir envanter yapılmasını teklif edeceklerdir.

-Mütehassısların tavsiye edecekleri ıslahatı lâyükile yapmak için nasıl hareket edilecektir.

- Bu ıslahat işinin kırtasiyecilik ceryanına kapılmasını önlemek lazımdır. Bunun için de ıslahat projesinin tatbikine ecnebi mütehassıslardan birini yahut onlarla çalışmış olan Türk mütehassıslarını vazifelendirmelidir. Ayrıca tatbikatı sıkı şekilde takip için umumî meclis azasından bir encümen seçip bu işi vermelidir.⁸⁶

18/2/50 – Bugün Ankara’dan geldim. Orada ciddi surette hasta yattım. Şimdi hamd olsun iyi geldim. Remil geçer kum kalır. Mutad vechile [âdet olduğu üzere] tröst yapmak istedim. Yarı yoldan dönmeye mecbur oldum. Ankara seferim muvaffak oldu denilebilir. Filvaki süt için tayin olunan üç kişilik heyetten yalnız ben kaldım. Teşebbüsleri yalnız başıma yaptım ve hüsn-i kabule mazhar oldum. Netice şu:

a) Cemil Sait Barlas⁸⁷ işi Marshall Planı’na sokmaya çalışacağını vaat etti. Bu hususta başvekilile görüşecek. Bu müzaheret [destek] tahakkuk ederse büyük kolaylık olacak.

86 S.[adeddin] G.[ökçepınar], “Belediye İşletmelerinin Islahı İsviçreli Mütehassısların Müşahedeleri – Neler Tavsiye Ediyorlar? – Islahat Projesi Nasıl Tatbik Edilmeli?,” *Akşam*, 10 Şubat 1950.

87 Cemil Sait Barlas (1905-1964): Hukuk doktoru. 7. ve 8. dönem Gaziantep milletvekili. 10 Haziran 1948 ila 7 Haziran 1949 arası Ticaret Bakanı idi. (Derl. Notu)

b) Sıhhiye Bakanlığı'na eski vali Lütfi Kırdar'la beraber gittik. Esası şâyân-ı kabul görülmüş [kabule değer görülmüş] hukukî ci-het incelenecek ve müspet olduğu takdirde seçim meselesi hallo-lunmadan evvel açığa [v]urulmayacaktır.

c) Ziraat ve İş Bankaları prensip itibariyle beş yüz bin lira ile iş-tirake hazırdılar. Belediye tarafından kendilerine yazılması icap edecektir.

Çocukların işinde esaslı bir tebeddül yoktur. P'nin tescil mu-amelesi der-dest [yapılmakta]. G'nin işi gittikçe inkişaf ediyor. Şimdiye kadar G'ye tevdi ettiğim [bıraktığım] işleri bundan son-ra İsak'a tevdi etmek imkânı hâsıl olacaktır. Bugünkü ruhi halet-e göre H.H. tehlikeye maruzdur.

26/2/50 - Bu haftayı çok fena geçirdim. Ankara'da geçirdi-ğim hastalık nükseder gibi oldu. Meğer ilaçlar aksi tesir yapmış. Şimdi prostat tezahürleri [belirtileri] geçiriyor. İdrarda yanma var. Doktora gittim. Penisilini pasdiri devam ediyorum. Bugün saat birde bitecek. İnşallah rahatsızlıktan eser kalmaz. Bu hafta bütün aklım fikrim şu sıhhî arıza üzerine tekasüf etti [yoğunlaş-tı]. Başka işler düşünemedim. Şimdi mebus intihabatı [seçimi] var. Benim namzetliğim tabiidir. Buna dair ciddi hiçbir teşeb-büste bulunmadım. Cenevre'ye de yazmadım. Bu hafta içinde yazmak icap edecektir. Bu hususta çok tereddüt geçiriyorum. Yazıhane işlerinde belli başlı bir hareket yok. Tekaüt [emekli-lilik] safhasına geçmek zamanı geldi mi acaba? Mebus namzetliği münasebetiyle bu meseleyi ele almak münasip olur mu acaba? H.H. bir müddet için nihayet vermek lazım gelecektir. Prostat zırlıtısı bunu icap ettiriyormuş. Çocukların vaziyetinde mühim bir tebeddül yoktur.

5/3/50 - Sıhhat endişesi henüz bitmedi. Prostat belirtileri kalma-mış gibi. Mamafih idrar tahlili bugün yapılacak. Netice belli olacak. İnşallah korktuklarımın hiç biri tahakkuk etmez, eskisi gibi hayata neşe ile bakmaya devam ederim. Sıhhat endişesi bende çalışma zev-

ki bırakmadı. Herhangi bir işi ele almaktan üşeniyorum. Hayatımda hiç tanımadığım bir tembellikle zebun oldum [halsiz düştüm]. Şimdi artık anladım ki benim için çalışma şevki lazım-ı gayr-ı müfariktir [onsuz olmadan olmaz]. Onu gevşetmemeye gayret etmeli miyim? Umumî hayattaki vaziyetim gittikçe iyileşiyor. H.H. hiçbir tebeddül yoktur. Yazıhane ve Cenevre cephesinde hiçbir hareket yoktur.

19/3/50 - Hamd olsun son 15 gün zarfında hayatımda mühim tebeddül oldu. Sıhhatim tamamıyla düzelmiştir. Ne pros-tat, ne tansiyon endişesi kalmamıştır. Neşe yerine gelmiş gibidir. Hayattan memnunum. Umumî hayat faaliyeti gittikçe gelişiyor. İş hayatında mühim bir tebeddül yoktur. Mamafih memnuni-yetsizliği mucip olacak hiçbir vaziyet yoktur. Şimdi artık beni ilgilendiren en mühim mesele namzetlik [adaylık] meselesidir. Bir türlü karar veremiyorum. Ankara'dan avdetten [geldikten] sonra katî bir karar vermeye çalışacağım. Cenevre'ye yazmaya bile henüz karar veremedim. H.H. yerli yerine geldi. İyi mi oldu, fena mı oldu bilemiyorum. Âtî [gelecek] gösterecektir. Çocuk-ların vaziyetlerinde belli başlı bir yenilik yoktur. Mamafih âtî için tamamıyla itminân [tatmin] verici telakki olunamaz. On-ları desteklemek ve icabında irşat etmek [doğru yolu göstermek] için daha uzun müddet zinde kalmak mecburiyetindeyim. Allah kuvvet versin.

2/4/50 - Namzetlik hakkında karar vermiş bulunuyorum. Nam-zetliğimi koyacağım. Muvaffak olmak ümidim büyüktür. Ankara seyahatim muvaffakiyetle neticelendi. Memnunum. İzzet'le⁸⁸ müşte-rek olarak takip ettiğim müşterek işler inkişaf etmektedir. Fakat katî neticeden uzak bulunuyoruz. Süt işinde ileriye doğru mühim hatve [adım] yoktur. Fakat gerçek mikyasta [ölçüde] bir teşebbüs kurmak istiyoruz. Oğlum G. bu teşebbüse dört elle sarıldı. Ben de tahakkuku [gerçekleşmesi] için elimden geldiği kadar çalışacağım. Hususî haya-tımda mühim bir tebeddül yoktur. Umumî surette memnunum.

Siyasî cihazımıza lazım olan bazı namzet simaları

İSTANBUL C. HALK PARTİSİ

Moiz Tekinalp

Gerek iktisadî eserler ile ve gerek inkılâbımıza dair muhtelif dillerde yazdığı kitaplarla memlekete çok hizmet etmiştir. Ziya Gökalp, bir vatandaş sıfatıyla kendisini çok yakın tutmuş ve iktisadî meselelerde görüşlerinden daima istifade etmiştir. Tekinalp'in dürüst ve vatansever bir iş adamı sıfatıyla olan sıhhatli görüşlerinden de memleket çok istifade edebilir.⁸⁹

13/5/50 - Namzetliğim vaz' ve ilan olunmuştur [adaylığım konulmuş ve duyurulmuştur]. Hüsn-i kabule mazhar oldu [iyi karşılandı]. *Yeni Sabah* gazetesiyle bî-araflar tarafından ilan olunan listelerde dahi ismim vardır. *Akşam* gazetesinde seçim beyannâmemi ilân ettim. O da çok hüsn-i tesir [iyi etki] bıraktı. Muvaffakiyet ihtimalleri büyüktür. Yarın seçim olacak, netice akşam belli olacaktır. Seçildikten sonra pasif vaziyette kalmak istemiyorum. Bakalım muvaffak olacak mıyım? Siyasî hayatta bundan daha ileri gitmek belki doğru olmaz. Mösyö Leon geldi. Bugün İzmir'e hareket etti. Hususî vaziyetimin hakkında konuşmadım. Avdetinde [dönüşünde] belki görüşmek için fırsat olur. G.'nin işleri iyi gidiyor. Otomat işini büyütüyor. Kazanılan bütün paralar tevsî [genişleme] işine hasrediliyor [ayrılıyor]. Bir müddet daha avukatlık olmaz. Vaziyet sağlamlaşır. Ayskrım [dondurma] işi parlak görünüyor. Fakat mâlî vesait mefkud [mâlî araçlar yok]. Y.'nin işinden müsterih değilim. Oraya 50.000 liram kapandı. Hâlâ para sıkıntıları hâkim. A.'nın işi çok aksadı. Onu ihya etmek için bütün gayretimi ve imkânlarımı kullanmak mecburiyetindeyim. Prens işleri kof çıktı. Bu işlerden tatlılıkla sıyrılmak daha doğru olur. Şimdi en büyük ümidim ufak mikyasta [ölçekte] kurmayı düşündüğümüz süt işine bağlıdır. Şimdilik iyi vaziyette gibi

89 "Siyasi Cihazımıza Lazım Olan Bazı Namzet Simaları," *Vatan*, 10 Mayıs 1950.

görünüyor. Muvaffak olursam çocuklarımın istikbali müemmen [güven altında] sayılacaktır.

28/5/50 – Seçimler oldu. Muhalifler kâhir bir ekseriyet [ezici bir çoğunluk] kazandılar. Bittabi ben kazanamadım. Bir müddet heyecan geçirdim. Fakat şimdi vaziyeti soğukkanlılıkla muhake-me ediyorum. Benim için hayırlı olduğu kanaatine vardım. Benim için İstanbul'da faaliyet sahaları boldur. Belediye, Ticaret Odası, Dernek, Birlik ve hepsinin fevkinde [üstünde] gazeteler. Bir müddetten beri aklım fikrim süt işine saplandı. Aylardan beri bu işin üzerindeyim. Fakat bir türlü katı bir kanaate varamıyorum. Mös-yö Leon geldiği zaman onunla uzun boylu istişare edip bir karara varmaya çalışacağım. Belki çocuklarımın âtisi [geleceği] için iyi olur. Kombinezon mükemmel. Beynelmillel krediden, ihtiyat tekniğinden, yerli ve ecnebi elemanlar arasında iş birliğinden istifade, memlekette kazandığım itimattan istifade. Bu yolu tutarsam umumî hayat faaliyetini gevşetmek gerekecektir. P. ile hadise malum. Bunun alt tarafını getirmek, bu şermini [utanmayı] önlemek lazım. A.'nın işleriyle alakadar oluyorum. Faydalı olmaya çalışıyorum. Artık anlaşılıyor ki her üç ailenin ayakta durmaları benim hayatım ve faaliyetimle kaimdir. Allah'tan sıhhatimin temâdisini [sürekliliğini] dilerim.

28/6/50 – Ankara Tütün Kongresi'nden avdet ettim [döndüm]. Kongre 15 gün sürdü ve muvaffakiyetimle neticelendi. Orada yeni iktidar erkânı ile temas ettim. Çok iyi intibalarla ayrıldım. İşletmeler bakanı benden hizmet beklediğini söyledi. Memnun oldum. *Ulus*'ta kongre hakkında çıkan çatlak ses hakkında *Akşam* gazetesine bir makale verdim. Öbür gün çıkacak. Bakalım ne gibi akisler yapacak. Yazıhane vaziyetinde bir değişiklik yok. Herhalde kongre münasebetiyle gönderdiğim mufassal [ayrıntılı] rapor bu vaziyette dahi faydalı olabileceğimi ispat eder. Ağustos-Eylül aylarında Cenevre'ye gideceğim. Vaziyetime bir parça daha vuzuh [açıklık] vermeye çalışacağım. Avrupa seyahatinden istifade ederek süt işine bir netice vermeye çalışacağım. G. N. işi Ankara seyahatim

esnasında sekteye uğradı. Bilahare düzeldi ise de âtî [gelecek] için emniyet-bahş [emniyet verici] değildir. Şimdiden kısmet kollamak icap eder. Şimdi bir sinema işi çıktı. Çok iyi bir iştir. Bunu intâc etmek [neticelendirmek] için var kuvvetimle çalışacağım. Süt şirketi hakkındaki [...] bütün alakalılar tarafından imzalandı. Artık şirketi kurmak zamanı gelmiştir. Bugünlerde bu hususta bir karar vermek lazım gelecektir. Belediye işlerini ihmal ettim. Bu sahada yeniden bir hamle yapmak lazım. P.'nin işine el sürmekten korkuyorum. Altından çapanoğlu çıkmasın! Mamafih bugünlerde ele almak lazım gelecektir. K.'nın parayı istemesi canımı sıkıyor. Ne yapacağımı bilmiyorum. A.'nın işleri hakkında pek endişem yok. Taştan su çıkarır. Mamafih mümkün derece yardımdan geri kalmamak lazım. A.A. bir aydan fazla fasılaya uğradı. Yarın yine başlayacaktır. Pek memnun değilim. Sıhhî ahval [durum] yerindedir. Allah'a çok şükür.

İstanbulun elektrik ihtiyacı meselesi

Tekinalp bu hususta ne diyor?

Çatalağzında kurulmuş olan termik santralle Sarıyer'de kurulacak hidrolik santralden İstanbul'a elektrik cereyanı verilmek üzere hükûmetin hazırladığı proje ihale edilmiştir.

Sarıyer santralının kurulması ve her iki santralden İstanbul'a cereyan vermek üzere inşa edilecek yüksek tevettürlü havaî hatlar için 156 milyon lira harcanacaktır. Bu paranın 100 milyon lirasının Marshall yardımından 56 milyon lirasının da Ankara ve İstanbul Belediyeleri tarafından ödenmesi kararlaştırılmıştır. Hükûmetin hazırlayarak ihale ettiği proje şehrimiz belediyesine en az 30 milyon liralık bir borç yükleyecektir. Belediyenin fikri sorulmadan ihale edilen bu inşaat Belediye mensupları arasında evvelâ hayret sonra da itirazlarla karşılanmıştır.

Alakalıların söylediklerine göre her iki santralden şehrimize verilecek cereyanın maliyeti Silâhtarağa fabrikasından istihsal

edilen cereyandan daha pahalı olacak ve meydana gelecek zararı halk ödeyecektir.

Şehrimiz elektrik fabrikası kâr etmekte ve bu kârla, zararına çalışmakta olan Tramvay, Havagazı, Otobüs ve Tünel İşletmelerinin zararı kapanmaktadır. Dış santrallerden cereyan verilmeğe başlanınca bu dört işletmenin zararı da halka yüklenecektir.

Diğer mühim bir cihet de her iki santraldan 300 kilometrelik havaî hatlarla cereyan nakledileceğinden arıza vukuunda şehir uzun müddet cereyansız kalacaktır. Hulâsa bu santrallerin istihsal edeceği cereyana ilk ağızda müşteri bulmak için İstanbul ve Ankarâ'dan fedakârlık beklenmektedir.

Şehrimiz hesabına çok mühim telâkki ettiğimiz bu meselenin aydınlanması için bir anket açarak ilim ve ihtisas erbabının fikirlerine müracaat etmeği uygun bulduk. Bugünkü yazımızda Şehir Meclisi âzası Tekinalp'in düşüncelerini bulacaksınız.

12 senelik mesele

- Çatalağzı ve Sarıyer elektrik merkezleri ile bu merkezlerden İstanbul'a elektrik enerjisi verilmesi hakkındaki projelerden malûmatınız var mı? Bu hususta mütalâanız nedir?

- Teknisyen olmadığım için şahsî mütalâa dermeyan edecek durumda değilim. Fakat meselesinin mahiyeti ve mütehassısların bu husustaki mütalâaları hakkında malûmat verebilirim. Evvel emirde şunu söyleyeyim ki Çatalağzı santrali meselesi yeni bir iş değildir. Bunun on, on iki senelik bir tarihçesi vardır. Harbden evvel hükûmet kömür havzasını elektrikle işletmek için Çatalağzında bir santral kurmuş ve bunun için bir çok milyonlar sarf etmiştir. Harbin patlaması vesair başka sebepler yüzünden havzayı elektrikle işletmek için lazım gelen tesisat kurulmamıştır. Bu tesisat daha beş on sene ikmal olunamıyacaktır. Tesisat ikmal edilinceye kadar Çatalağzı santralinin elektrik istihsalâtı için sırf mahalli bulmak icap etti.

Memleketin en mühim istihlâk merkezi olmak itibarile İstanbul hatıra geldi. Ankara, İzmit, İstanbul vesair muntakaların elektrik ihtiyacı için Çatalağzı santrali kâfi gelmediği için Sarıyerde su ile işleyen bir hidrolik santralin inşası münasip görülmüş ve bunun için Marshal planından 100 ve millî müesseselerden 50 milyon lira sermaye temin olunmuştur.

İtirazlar

- Bu projeler hakkında Belediye mahafilinde yapılan itirazlar neden ibarettir?

- Projelerin esası hakkında Belediye mahafilinin hiçbir itirazı yoktur ve olamaz. Çünkü bahis mevzuu olan tesisat memleket çapında işletmedir. İstanbul Belediyesi ile alakası yoktur. İstanbul Belediyesinin alakadar olduğu yalnız bir cihet vardır. O da İstanbul bu santrallardan alınacak enerji ile takviyesi meselesidir. Alman ve İsviçre mütehassısları tarafından verilen raporlardan anlaşıldığına göre İstanbul şehrinin yüksek tevettürlü havai hatlarla takviyesi rasyonel ve iktisadi olmadığı gibi emniyet bakımından mahzurlu ve hattâ tehlikelidir.

Bugün elimizde Etibank tarafından mahallinde tetkikat yapmak için İstanbul'a davet olunan meşhur Alman mütehassıslar heyetinin mufassal raporları vardır. Gerek Alman ve gerek İsviçre profesörleri raporlarında bu iki santraldan havai hatlarla elektrik enerjisi getirtmek gayri iktisadi olduğu ve fazla olarak emniyet bakımından mahzurlu olduğu tebarüz ettirilmiştir. Raporlarda Silahtarağa fabrikası civarında bulunan Ağaçlı'da mevcut linyit madenlerinden istifade etmek suretile linyit ile işleyecek olan bir elektrik santralinin Ağaçlıda kurulması ısrarla tavsiye ve âzami sekiz on milyon liraya mal olacak olan bu santralin muhtelif bakımlardan muhassenatı uzun boylu izah edilmektedir.

İstihsal maliyeti bakımından olan muhassenat teknik işi olduğu için burada uzun boylu izahat vermeği faydalı görmüyorum.

Fakat emniyet bakımından verilen izahatı dikkate şayan gördüğüm için aynen zikredebilirim.

İsviçreli heyetin raporu

İsviçreli mütehassıs heyetinin raporunda şöyle deniliyor:

«Malûm olduğu veçhile yüksek tevettürlü havai hatlar, inşaları ve muhafazaları hususlarında gösterilecek bütün ihtimamlara rağmen mesafe uzunluğu ve iklimin şiddeti nispetinde sık hasarlara maruzdurlar. Misal olarak fırtınaların, kasırgaların, kırağların, arazi kaymalarının hattâ büyük kuşların konmasından meydana gelecek ârızaları zikredebiliriz. Bu ârızalar inkıtalara, izolâtörlerin çatlaması, nâkillerin ve bilonların kırılması şeklinde tecelli edebilir. Bu ârızaların araştırılmaları ve bertaraf edilmesi, vukubuldukları mahallere güçlkle gidilebilmesi nisbetinde uzar ve müşkülleşir.

Çatalağzı ile İzmit arasında inşası düşünülen hattın 200 kilometresi muayyen olduğu kadar şiddetli fırtınalar ile bilinen, Karadeniz'in sahili boyunca imtidat etmekte, Sarıyer ve Tunçbilek'ten çıkan aynı uzunlukta hatlar ise sert iklimli hali muntakalardan geçmektedir. Bu itibarla cereyan inkıtalara ile uzun ve müşkül tamir zaruretleri tehlikesi bilhassa büyüktür.

Kanaatimizce, tasavvur edilen uzun nakil hatları, tamamen ayrı güzergâhtan geçirilecek ikinci hatla bağlanmadıkça, İstanbul gibi mühim bir şehrin elektrik enerjisile takviyesinin mukaddema tevlit edecek cereyan inkıtalara tehlikesine maruz bırakılamaz. İstanbul şehrinin haklı olarak talep edeceği muntazam emniyetli, elektrik hizmeti için istihlâk merkezinin yakınlarında kudretli santrallerin tesisile mümkün olabilir.

Belediyenin durumu

-Belediye Meclisinin bu mesele hakkında bir kararı var mı?

- Şimdilik yoktur.

- Fakat haber aldığımıza göre Etibank havai hatların inşasını müteahhitlere ihale etmiş bulunmaktadır.

- Olabilir. Demin arzettiğim veçhile Etibank'ın yapmakta olduğu 150 milyon liralık tesisat memleket çapında bir iştir. Belediye sadece müşteri vaziyetindedir. Her müşteri gibi Belediye –enerji fiyatını kendi maliyetile– veyahut şehirde tesis edilecek olan müstakil bir santralin maliyetile mukayese eder, fiyatı uygun bulursa alır, fiyatı uygun bulmazsa almaz.

- Müttehassıslar tarafından iddia olunduğu veçhile emniyet bakımından mahzur görülürse ne olacak?

- Müttehassısların raporunda tasrih olunduğu veçhile «nakil hatları tamamen ayrı güzergâhtan geçirilecek ikinci hatla bağlanmakdıkça» İstanbul Belediyesi Çatalağzı ve Sarıyer santrallerine bel bağlayamaz.

Hiçbir belediye meclisi, hiçbir Belediye organı ârizalardan dolayı İstanbul şehrini sık sık karanlığa mahkum etmek şehrin iktisadî ve sınai faaliyetini felce maruz bırakmak mesuliyetini deruhte edemez.

- Haber aldığımıza göre İstanbul Belediyesi 150 milyon liralık sermayeye 30 milyon lira ile iştirak edecektir.

- Belediye Meclisince bu hususta verilmiş bir karar yoktur. Belki böyle bir proje düşünülmüş veya hazırlanmıştır. Fakat bu proje herhalde Belediye Meclisinin tasdikine arz olunacak, o zaman Meclis leh ve aleyhteki mülâhazaları göz önünde bulundurarak nihai karar vermek vaziyetinde bulunacaktır.

- Belediye Meclisinin kararı menfi olursa havai hatların tesisi için yapılmış olan milyonlarca masraflar ne olacak?

- Arzettiğim gibi ben teknisyen değilim ve yalnız İstanbul şehri

*bakımından malûmat verebilirim. Diğer hususlar için teknisyenlere, alakadar makamlara müracaat ederseniz belki sadre şifa verecek cevaplar alabilirsiniz.*⁹⁰

24/7/50 – Hamd olsun ruh gıdası eksik olmuyor. Tütün konferansından avdetten sonra elektrifikasyon işini ele aldım. *Akşam* gazetesinde hüsn-i tesir [iyi etki] yapmış olan bir mülakat verdim. Belediye Encümeni için iyi bir tutanak yazdım. Perşembe günü imzalanacağını ümit ediyorum. Varlık Vergisi’ni de ele alarak *Journal D’Orient* gazetesinde enteresan bir tez, mülakat şeklinde neşrettim.⁹¹ Ahmet Emin⁹² ile görüştüm. O da aynı mealde meseleyi ele alacak. Diğer gazeteleri de harekete getirmeye çalışacağım. B.N. ile mutabık kaldım. Kanun tasarısını hazırlayacağım. Kendi imzasıyla meclise teklif edecek. Bu hususta muvaffakiyet kazanırsam çok memnun olacağım. Ümidim çok. Çok gayret lazım. Çocukların işlerinde mühim değişiklik yok. A. çalışır fakat yeni teşekkül kurulmamış, sermayesini henüz kurtaramamış, G.’nin işi çok iyi gidiyor. Fakat borçlar yerinde, ortağı ile münasebat [ilişkileri] gergin, yarın ne olacağı malum değil. İstikbal ve istikrar yok. Bu işi ciddi surette ele alıp assainir⁹³ etmek lazım. B.’nin işi yine karanlık. Azim ile ele almazsam günden güne kötüleşecek. Eylül ortalarında akdedilecek olan Roma Konferansı’na murahhas [delege] seçildim. Gidebilecek miyim? Süt teşebbüsü tahakkuk ederse herhalde Paris’e gideceğim. Patronlara mektup yazmak fikrindeyim. Bir parça daha düşün-

90 Sadeddin Gökçepınar, “İstanbulun Elektrik İhtiyacı Meselesi,” *Akşam*, 20 Temmuz 1950.

91 Burada sözü edilen *Le Journal d’Orient* gazetesinin 21 Temmuz 1950 tarihli nüshasında yayınlanan “La solution du problème du Varlık: Déclarations de Mr. M. Tekinalp” başlıklı makaledir. Bu makalenin çevirisi ve ilgili tartışmalar için bakınız Rifat N. Bali, *Yahudi, Yurtsever, Kemalist Bir Günah Keçisi Munis Tekinalp 1883-1961*, Libra Kitap, 2011, s. 208-213 (Derl. Notu)

92 Ahmet Emin Yalman. (Derl. Notu)

93 Fransızca. “Sıhhate kavuşturmak.” (Derl. Notu)

yim. Sıhhatçe her şey mükemmel yalnız prostat işi beni endişeye sevk ediyor. Gece dört beş defa idrara kalkıyorum. Gündüz her şey normal. Avrupa'ya gidersem bu defa ciddi surette baktıracam. H.H. yolunda fakat içim rahat değil.

6/8/50 – Yazıhanede mübayaatın [satışların] bakiyesini idare ediyorum. Roma Konferansı için Emil'e mektup yazdım. Gelecek cevaba göre seyahat programımı yapacağım. Bu seyahat münasebetiyle süt içinde katî bir adım atmak lazım. Bu hafta buna katî karar vermek fikrindeyim. Breil maalesef Eylül'den evvel gelemiyor. O halde gelmesine hiç lüzum kalmaz. Ben Paris'e gidersem nasılsa bir kombinezon bulurum. Vavani belki başka bir şey tevcih eder [önerir].

[68 ve 69. sayfalar yoktur.]

Belediye intihabatı [seçimleri] yaklaşıyor. Hiçbir taraftan ses seda yok. Teşebbüse girişip girişmemekte mütereddidim. Bir müddet daha expectation⁹⁴ vaziyetinde kalmak icap eder. Bu sırada beni en ziyade üzen çocuklarım işleridir. Dün uzun uzadıya uğraştım. G.'nin işine istikrar vermek için zemini hazırladım. İnşallah sonuna kadar pürüz çıkmaz. A.'nın işi iyi gidiyor. Fakat muamma-engiz [anlaşılmazlık koparır vaziyette]. Şimdilik telaşı mucip bir hal yok.

B.'nin işini henüz ele alamadım. İnşallah bu hafta müyesser olur [kolaylıklar olur].

H. işi şimdilik bozuk. Bugünkü vaziyet uzun müddet devam edemez. Yine eski halime avdet mukarrerdir [kararlaştırılmıştır]. Pa. meselesi için henüz tesviye sureti [sonuçlandırma çaresi] bulamadım. Bunu da bir an evvel halletmek zaruridir. Sıhhat işleri yine yerindedir. Yalnız geçen hafta bir mide rahatsızlığı geçirdim. Beni sarstı. Bundan sonra çok dikkat lazım. Bu defa Avrupa'ya gidersem prostat işi ile ciddi surette meşgul olmak icap edecektir. Umumî surette Allah'a çok şükür vaziyetimden memnunum.

94 Fransızca. "Bekleme, umut etme." (Derl. Notu)

20/8/50 – Son günlerin en mühim olayı otomobil kazası meselesidir. Gerek ben ve gerek damadım büyük tehlike atlattık. Aradan dokuz gün geçti henüz ayağım alçada yara kapanmadı. Bir iki gün sonra alçı kaldırılacakmış. İnşallah bir ihtilat [katışma] çıkmaz. Ondan sonra Avrupa seyahatini düşünmek lazım. Kongreye, Cenevre'ye, Paris'e gideyim mi gitmeyeyim mi? Ayak meselesi beni endişeye sevk ediyor. Dâhilî varislerden bahsediyorlar. Bu meseleyi Avrupa doktorlarıyla konuşmak lazım. Avrupa'ya gidersem belki hususî iş vaziyetimi de ele almak mümkün olur. Belediye intihabatı 3 Eylül'de olacak. C.H.P'since adaylığım ilan olundu. Fakat bu kaza meselesinden dolayı hiçbir hareket yapmak vaziyetinde değilim.

Çocukların işlerinde henüz vuzuh [açıklık] peyda olmadı. G. İzmir'de. Avdetinde kendisiyle görüşüp tasfiye ve assainissement⁹⁵ meselesini ele alacağım. Yoksa âtisi çok karanlık olur. P'nin işi dahi karanlık. Onu da ciddi surette takip gerek. A. şimdilik iyi gidiyor. Fakat o da havada. Muvaffakiyeti talihe bağlı. Hülâsa çocuklardan hiçbirinin işi sağlam esaslara dayanmıyor. Artık benim yok olacağım zamanı düşünmek sırası gelmiştir! Süt işi yeni safhada ileri ve Ziraat Bankası fazla alaka gösteriyorlar. Nihayet bir şey çıkacak mı? Öyle zannediyorum birçok bakımlardan hayatım yeni bir istikamet almaya başlamıştır. İnşallah hayırlı olur.

19/9/1950 – Paris'teyim. Bir aydan beri mühim hadiseler oldu. Kendi işimde fiilen mübayaata [satışlara] hâsıl oldum. Neticeden memnunum. Belediye intihabatı yapıldı, seçilemedim. Pek müteessir değilim. Ayak epeyce iyileşti fakat hâlâ kazadan eser vardır. Yürüyüş eskisi gibi değil. Bir nevi topallamam var. Aşık kemiği civarında tuhaf bir hassasiyet, bir de şiş var. Fazla yürümekte bir nevi yorgunluk hissediyorum. İnşallah geçecek. Herhalde Cenevre, Lozan veya Nis'te doktora göstereceğim. Roma'da kongre iyi geçti. Orada faydalı faaliyette bulundum. Cenevre pek mahkud

95 Fransızca. "Sıhhate kavuşturma." (Derl. Notu)

olacak [haset edecek]. Burada Paris'te Franko-Türk faaliyetinde muvaffakiyetli sözler söyledim. İyi tesirler peyda oldu. Süt işi hakkında çok enteresan temaslar yapmaktayım. İnşallah hayırlı neticelerle ayrılıyorum.

Bedri ile bir nevi G.A. yaptım. Hususî işlerde ve ecnebi firmaların mümessilliği meselesinde beraber çalışacağız. Bu zatla huşûnetine [sertliğine] rağmen hüsn-i muaşeret yapabileceğime [iyi geçinebileceğime] kanaat ettim. Şimdiden bazı işler bildirdi. Onları azim ve dikkat ile takip edeceğim. Yarın Cemal'in grubu ile temasa başlayacağım. Süt ve balık meseleleri hakkında konuşacağız. Bilhassa balık meselesi hakkında ümitlerim mümkün olacaktır.

24/9/50 – Nihayet Cenevre'ye vardım. Paris seyahatinden çok memnunum. Senelerden beri takip ettiğim Türk-Ecnebi işbirliğinin [...] gelmiştir. Fransız grubu en mühim unsurlarından teşekkül etmiştir. Türk grubunu teşekkül etme hususunda müşkilat [zorluklar] olacak. G.A. imza olundu. Bütün mesele bizimkilerin bu husustaki telakkisi. Onlardan yardım görürsem bu iş olacak. Memlekette iyi bir eser bırakırım. Bu meyanda balık konserve meselesi iyi bir istikamet almış bulunuyor. Bu işi ancak İstanbul'a avdetimde takip edebileceğim. Paris'te H.H. işinde mühim bir hadise. Böyle bir neticeyi hiç ümit etmezdim. Bakalım ne gibi sürprizler olacak? Ayak iyileşmeye devam ediyor. G.'ye uzun boylu mektup yazdım. İnşallah verdiğim nasihati takip eder. Yarrın patronumla görüşeceğim. İnşallah hayırlı neticeler hâsıl olur.

30/9/50 – Elan [şu an] Cenevre'deyim. Cerrah doktoru gördüm. Ayak meselesi yolundadır. Kan fena cevelân ediyor. Affaissement'a 5 mil var. Support⁹⁶ faydalı olur. Şiş iki ayakta varmış, dâhilî bir sebep olması lazım gelir. Bürüksor Bey'e havale. Salı günü göreceğim.

96 Fransızca. "Destek." (Derl. Notu).

Bakalım ne çıkacak? Pepo için iyi relasyonlar⁹⁷ tesis ettim. Marmite,⁹⁸ buzdolabı, radyatör, yıkama makinesi. Şinoks ile görüştüm. Paris'e beraber gideceğiz. Pek ümitli değilim. Herhalde iyi bir relasyondur. Murahhas azalık [yetkili üyelik] meselesi için patronlara muhtıra [hatırlatıcı yazı] verdim. Mösyö Şarl muvâfakat [uygunluk] cevabını verdi. Bugün Leon ve Emil ile görüşmeye çalışacağım. Salı günü Paris'e hareket etmek fikrindeyim. Vayradvef Denis ile orada karar vereceğim. H.H. işinde fazla ileri gitmemeye çalışacağım.

9/10/50 – Nihayet Amsterdam'a geldim. Gerek Cenevre'den gerek Paris'ten pek memnun olarak ayrıldım. Bizimkilere enterezan malumat ve raporlar verdim. Ümit ediyorum ki memnun oldular. Paris'te süt işi birçok münakaşalardan sonra iyi yola girmiş bulunuyor. İşin sonu bizimkilerin anlayış göstermelerine bağlı. Herhalde benim için, daha doğrusu gayretim için istikbal vardır. Amsterdam'da daha işe başlamadım. Dün akşam uzun boylu Müller ile görüştüm. Enteresan bir şahsiyet. Nis'e ancak çarşamba günü hareket edebileceğim. Yorulmayıp istirahata çalışacağım. Paris'te H.H. meselesi aldı yürüdü. İstanbul'da devam edeceğe benziyor. Öteki H.H. ile nasıl telif olunacak? Te..ye zehir zemberek bir mektup yazdım. Bakalım sonu ne olacak?

10/10/50 – Eindhoven'e⁹⁹ gidip geldim. Fevkâlade bir hüsn-i kabule [iyi karşılanışa] mazhar oldum. Pepo'nun işi oldu. Fabrikaları gezdim. Çok istifade ettim. Müdürle dost oldum. İçtimaî ve iktisadî meselelerden, müessesenin gelişme seyrinden uzun boylu bahsettik. Bana literatür gönderecek, müessese hakkında röportaj yapmağa çalışacağım.

97 Fransızca "retalions" kelimesinin Türkçe okunuş şekli. "İlişkiler" anlamına gelir. (Derl. Notu)

98 Fransızca. "Tencere." (Derl. Notu).

99 Hollanda'da bir şehir. (Derl. Notu)

Karakterimde görüş, duyuş ve hareket tarzlarımda bir tebeddül olacağını hissediyorum. İstanbul'a avdetimde kendime yeni bir program çizmeye çalışacağım.

Pastörize süt fabrikası

Şehrimizde birkaç firma milli Bankalardan biri ile müştereken bu fabrikayı kurmak üzere faaliyete geçti.

Şimdiye kadar Belediyece ele alınıp bir türlü neticeye varılmıyan pastörize süt fabrikası kurma işi hususi müesseseler tarafından ele alınmış ve adı geçen fabrika kurulmak üzere faaliyete geçilmiştir.

Öğrendiğimize göre şehrimizde muteber tüccarlardan birkaçı milli bankalardan birinin iştirakiyle İstanbul'da pastörize süt fabrikası kurmak üzere bir müddet evvel teşebbüse geçmiş ve işin hazırlık devresini de ikmal etmişlerdir.

Kurulacak fabrika şimdilik 20 bin litre sütü pastörize edecek kabiliyette olacak bilâhare teşekkilât tevsi edilerek bu miktar yükseltilecektir. 20 bin litrelik kapasite ilk plânda şehrin mütekâsif nüfuslu bir semtinin ihtiyacına cevap verebilecek bir miktardır.

Fabrikayı kurmak ve teknik mekanizmayı meydana getirmek üzere Fransa'da elyevm aynı işle uğraşan bir fabrika ile anlaşmaya varılmıştır. Bu fabrika aynı zamanda İstanbul'da kurulacak fabrikaya da hissedar olacaktır.

Pastörize süt fabrikasının kurulmasına yarım milyon lira sarf edilecektir.¹⁰⁰

22/10/50 - Birkaç günden beri İstanbul'dayım. Bir buçuk aylık seyahat neticesi ne oldu? Umumî hayat bakımından çok verimli oldu. Roma'da ve Paris'te bu sahada çok faaliyet gösterdim. Faaliyetim gazetelere aksetti. Daha ziyade tanınmış

100 "Pastörize Süt Fabrikası," *Vatan*, 21 Ekim 1950.

oldum. İş hayatında belli başlı bir ilerleyiş olmadı. Cenevre’de mevkiim eskisi gibidir. Öteden beri takip ettiğim süt işinde ileriye doğru mühim adımlar attım. Franko-Türk grubu kıvama geldi. Yeni bir pürüz çıkmazsa tahakkuk [gerçekleşme] safhasına girilecektir. Ev pastörizasyon âletini yapmaya çalışacağım. Yarından itibaren faaliyete geçeceğim. Bu suretle memlekette pastörizasyon meselesinin apôtre¹⁰¹ haline gelmiş olacağım. Etude Şirketi meselesi Paris’te B.H. tarafından kendisine mahsus şeklinde ileri sürüldü. Tekrar bu meseleyi ele almak zamanı gelmiştir. Çalışma tarzındaki avareliğim yine beni üzüyor. Ne zaman çalışma tarzına düzen vermeye muvaffak olacağım? Bunun için evvelemirde [ilk iş olarak] adamakıllı bir sekretere ihtiyaç vardır. Seyahat esnasında atılan adımlardan biri de Brend Kole ile kararlaştırılan iş birliğidir. İnşallah tekemmül eder [olgunlaşır] hayırlı neticeler olur.

Çocuklar cephesini pek parlak bulmadım. İsak’ın işi ve vaziyeti muamma-engiz [belirsizlik içinde] olmaya devam ediyor. A.K. işine bel bağladı. Bu iş pek maceraya benziyor. Buna rağmen onu desteklemekten geri kalmıyorum. G. işi hem berbat hem iyi kurulmuş, dolap dönüyor. Onunla iktifa etse [yetinse] pekâlâ geçinir fakat borçlar onu boğuyor. Parasız, pulsuz işi tevsie [genişletmeğe] kalkışmaları feci bir zihniyetin mahsulüdür. Bu çocuğun vaziyetini düzeltmeden rahat yüzü göremeyeceğim. P. işini fazla ihmal ettim. Bu işe biraz fazla ehemmiyet vermek zarureti aşikârdır. Yoksa yine çıkmaza sapmak tehlikesi vardır.

Şehrimizin süt derdi

Dün Vilâyetinde yapılan bir toplantıda «Süt ve Sütlü Maddeler» şirketi kurulmasına karar verildi.

İstanbul’un süt meselesini hal için, dün saat 11’de Vali ve Be-

101 Fransızca. “Havari.” (Derl. Notu)

lediye Reisinin başkanlığında bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya, Belediye Reis muavinleri, Banka müdürleri, Sağlık ve baytar müdürleri, Ticaret Odası ve Zahir Borsası mümessilleri, müte-hassıslar iştirak etmiştir.

Yapılan müzakereler neticesinde «Süt ve sütlü maddeler şirketi» adı ile bir şirket kurulması kararlaştırılmıştır. Heyet arasından seçilen beş kişilik bir komisyon, bu şirketin nizamname taslağını hazırlayacaktır. Heyet, isteyen her vatandaşın şirkete iştirakini temin maksadile hisse senetlerinin 5 lira olmasını şart koşmuştur. Başta Belediye olmak üzere bütün alakalılar, vatandaşların geniş ölçüde bu şirkete âza olmalarını temine çalışacaklardır. Bu suretle hem müstahsil hem müstehlik ve hem de mutavassıt sınıfın şirkete ortak olması düşünülmektedir.

Şirket, önce bir süt fabrikası kuracaktır. Bundan başka, mandıraların ıslahına çalışacak ve süt istihsalinin arttırılması için tedbirler alacaktır. Şirket bir de tevzi şebekesi kuracaktır.

Şirket, sadece İstanbul'un değil, bütün Trakya süt istihsalinden faydalanmak gayesini güdecektir.

Diğer taraftan, şehrimizde bir pastörize süt fabrikası kurmak üzere iki sene evvel tetkikler yapmış olan Fransız şirketi bugünlerde faaliyete geçecektir. Fransız şirketi, 20 bin litrelik bir pastörize süt fabrikası kuracaktır.¹⁰²

5/11/50 – Süt işinde bir sürpriz ile karşılaşmadım. Vali bu işi benimsemek maksadıyla bir hamle yapmak istedi. Komisyon topladı şirketin kurulmasına karar verdirdi. Nizamnameyi kaleme alacak olan komiteye ben de dâhilim. Bizim şirketin kurulması bütün gazetelerde bahis mevzuu oldu. İki teşebbüsün birleştirilmesi imkân ve ihtimali mevcuttur. G.N. süt işi de iyi vaziyettedir. Limitet şirketin kurulmasına esas itibarıyla karar verilmiş,

102 “Şehrimizin Süt Derdi,” *Vatan*, 5 Kasım 1950.

Ticaret odasınca ekspertiz yapılmış, şimdi üçüncü ortağı bulmak bahis mevzuu. Münasip ortak bulunursa bu iş mükemmel surette yürüyecek. Bu hafta içinde şirket meselesini intâc etmek [neticelendirmek] zarureti vardır. P. ve A. işlerinde kayda şâyân [kayda değer] bir şey yoktur. Yazıhane işlerinde L.N. ayın sonunda gelmemesi meselesi vardır. Gelineye kadar aramızda konuşulabilecek meseleler hakkında hazırlık yapmak lazımdır. H.H. işinde mühim değişiklik vardır. Bir karışıklığa meydan verilmemesi için gözü dört açmak lazım. Vaziyet çok naziktir. Mamafih işin içinde bir kumar olması ihtimali de kuvvetlidir. H.Eg. işi nazik safhada. Nihâî anlaşılmaya varmak ümidi pek kuvvetli değildir. Sekreter meselesini henüz halledemedim. Lo. geldikten sonra ondan istifade etmek mümkün olup olmayacağını anlayacağım. Bu sekreter işi hallolursa çalışma tarzım belki intizam yoluna girer.

12/11/50 - Bu hafta içinde mühim değişiklik olmadı. Cenevre'den, Hollanda ve benim iştigal ettiğim diğer meselelere alaka gösteren mektuplar geldi. Ona memnun oldum. Demek oluyor ki en birinci kaygım işte sinécure¹⁰³ vaziyetine düşmemek. L. gelmeden evvel enteresan konuşma mevzuları hazırlamak lazım.

G.'nin süt işi henüz düzelemedi. Harif [meslek arkadaşı] itimatlılık ve kararsızlıkta sebat ediyor. Korkarım ki fırsatı kaçıracağız. Bu hafta içinde yeni bir hamle yapmak icap edecek. A.N. samimî surette alaka gösteriyor. Bu fırsatı da kaçırmak tehlikesi vardır. G. için müstakbel bir iş kurmak yolu bulunmuş demektir. Bankaların kredisinden ve benim münasebatımdan [ilişkilerimden] istifade etmek. Zemin hazırlanmıştır. Fakat harifin [meslek ortağının] tereddüdü ileri adım atmaya mani oluyor. Azim ve sebatata devam. A. işi henüz muamma-engiz [belirsiz]. Bir kartpostalıdan başka haber yok. Bu çocuğun âtisi [geleceği] benim için endişe mevzuu olmaktan hâlî [uzak] değil. P.'nin işinde hareket var. Fakat netice malum değil. H.H.'nin yeni safhası geliyor. Acaba

103 Fransızca. "Arpalık." (Derl. Notu)

bu safhaya nihayet vermek daha iyi olmaz mı? Müsterih değilim. Süt şirketine nazik safhada bir türlü katı neticeye varılamıyor. Bu hafta içinde nasılsa bir neticeye varılacaktır. P.N. ile işlerimiz yine muallâkta. Muayyen [belirli] bir iş tahakkuk etmeyince tabii bir şey anlaşılamaz. Fikir hayatında henüz yeni bir şey yoktur. Gayretimde gevşeklik vardır. Acaba bunu intizam altına almak lazım mı değil mi? Bugün beni düşündüren en mühim mesele ablaları-mın yerleştirilmesi.

19/12/50 – Bir aydan beri her sahada kayda şâyân [kayda değer] gelişmeler vardır. Fransızlarla süt işi hakkında ileriye doğru adımlar atılmıştır. Mösyö Breil İstanbul'a geldi. Tetkikler ve temaslar yapıldı. Memnuniyet-bahş [memnuniyet verici] neticeler elde edildi. Mösyö Breil tarafından yapılan verim hesabı pek uygun çıktı. Toplantılarda hazır bulunan arkadaşlar bu işin verimli ve sağlam bir iş olduğuna kanaat ettiler. Bu işin tahakkukunu sağlamak için yüzde yirmi beşleri tediye ettirip [ödeyip] ana nizamnameyi bakanlığa tevdi etmek lazım gelir. Bundan evvel de Ziraat Bankası idare heyeti tarafından iştiraklerine dair resmen karar istihsal etmek [çıkartmak] gerek. Yarın akşama kadar şubenin teklifini gevşetmeye çalışacağım. Gerek 25'lerin tediyesini ve gerek Ziraat Bankası'nın iştirakini sağlamak için B.N. Bey'in İstanbul'a gelmesi icap eder. Hafta sonu gelecekmiş. Bundan sonra murahhas azalık [yetkili üyelik] ve murahhas azaların kâr hissesinin tayini kalır ki o da B.N. Bey'in burada bulunmasına mütevakkıf [bağlı]. Bütün bu meselelerin bir haftaya kadar hal ve tesviye olunacağı ümit olunabilir. Her ne pahasına olursa olsun bu işi intâc etmek [sonlandırmak] zarureti vardır. Çünkü bu işte fazla exposé oldum. Bu da prestij belâsıdır.

G.N. süt işi iyi vaziyettedir. Günden güne gelişiyor. Sanayi Kalkınma Bankası, Osmanlı Bankası ve İş Bankası'ndan kredi temin etmek için zemin hazırlanmış bulunmaktadır. Şimdiye kadar yapılan teşebbüsleri tevsi [genişletmek] için Ankara'da bulunan şirket evrakını neticelendirmelidir. Bir haftaya kadar neticelendirmek ümidi vardır. Diyebilirim ki bu işte gerek G. ve gerek ben epey

ızkaçapera(?) ettik. İstikbal için iyimserim. A. hâlâ Avrupa'da. Ne gibi neticelerle avdet edeceğiz, öğrenmeyi çok merak ediyorum. P.'nin işi hala iglak [kapalı] ve müphemiyet [belirsizlik] içinde. Bu işi bana huzursuzluk veriyor. H.H. pek muntazam gitmiyor. Sağlam esasa bağlamak veyahut vazgeçmek daha doğru olmaz mı? Ablalarımı yerleştirdim. Bana çok pahaliya mâl oluyor. Fakat manen müsterihim. Vazifemi layıkıyla ifa ettiğime kâniim. Yazıhane işinde yeni bir şey yoktur. Endişeyi mucip bir hal yoktur. Sıhhat bakımından şikâyeti mucip bir hal yoktur. Umumî hayat faaliyeti yolundadır. Allah'a çok şükür.

6/1/51 – Son kayıt tarihinden beri belli başlı bir gelişme olmadı. Süt işi hâlâ yerinde sayıyor. Bu hafta içinde Ziraat Bankası kararı çıkarsa katî kuruluş sahasına geçebileceğiz. Fransızlar cephesinde iyimserliği mucip olacak bir hareket yok. Birçok taraflardan teklifler ve alakalar görüyoruz. Fakat müspet neticesi henüz uzakta görünüyor. Mamafih iyimserliğe sebat ve metanet azmine henüz hâlel gelmemiştir. G.'nin süt işinde yalpalar berdevam [devam etmekte]. Bir taraftan limitet iş bu tür müşkilata rağmen hallediliyor, diğer taraftan ortaklar arasında anlaşmazlık baş gösteriyor.

Bu hafta bu meselelerle uğraşmağa başlayacağız. Allah kuvvet versin.

A. geldi. Ber-mutat [alışıldığı gibi] olan biteni açık olarak [anlamak] mümkün olamadı. İyimser görünüyor. Karakteri yumuşadı. Avrupa'da yerleşmek hevesinden sık sık bahsediyor. Velhasıl muamma halledilmemiştir. P.'nin işinde yeni bir şey yoktur. Bu mesele canımı sıkmaya devam ediyor. Acaba harekete geçmek zamanı geldi mi? Fenerbahçe'ye katî surette yerleşmek projesi gittikçe kafamda yerleşiyor. Nihayet kendim için müstakbel bir home¹⁰⁴ kurmak lüzumuna kâniim. Bugünlerde bu mesele üzerinde çok duruyorum. İnşallah neticesi hayırlı olur. H.H. intizama girmek

üzere bulunuyor. İyi mi, fena mı bilmiyorum. Herhalde hâ-na-hâ [ister istemez] devam edeceğim. Yazıhane işlerinde bugünlerde biraz hareket ve faaliyet olmuştur. Şimdilik etiket meselesini tahrik etmek mevzu-i bahis değil. Umumî hayatta hareket ve faaliyet vardır. Sıhhî vaziyet şâyân-ı memnuniyet [memnun edici]. Allah'a bin şükür.

22/1/51 - Son günler epey hareketli geçmiştir. Tütün sahasında iyi faaliyet ibraz ettim [gösterdim]. Enteresan malumat verdim. Fikrî hayatta mühim işler gördüm. Dernekte ön safa geçtiğim gibi mecmuanın yarısı benim yazım ile tamamlanmıştır. Vekâlete mühim tebliğ takdim ettim. Ararni ile münasebet tesis ettim. Ruh gıdası cephesinden şikâyetim yoktur. Süt işinde hiç ileri bir adım atılmamışsa da geriye doğru adım yoktur. Ümidim bakidir. G.N. süt şirketi işi yolundadır. Bundan sonra en mühim nokta Sanaî Kalkınma Bankası'ndan ve diğer bankalardan krediyi temin etmek. Bu hususta çok vakit kayboluyor. Fakat şurası muhakkaktır ki bu işte istikbal vardır. Ancak hüsn-i idareyi temin etmek lazım. A. kendine mahsus metotla çalışıyor. Şimdilik muhtaç bir vaziyette değildir. İnşallah ileride dahi muhtaç olmaz. Benden bir endişe eksilir. P.'nin işi aynı vaziyette. Hayaller, konuşmalar, hatalı işler ber-devam [devam etmekte]. Allah encamını [sonunu] hayreyleye. Bugün yarın mühim bir karar ittihaz etmek [almak] üzereyim. Bedri ve Cihat'la tetkik şirketini kurmak. Aramızda prensip kararı verilmiştir. Hemen yarın kuvveden fiile çıkarabiliriz [gerçekleştirebiliriz]. Bugün Cihat'la görüştüktan sonra katî kararımı vereceğim. Sıhhat bakımından endişeyi mucip bir hal yoktur. H.H. eski tas eski hamam.

4/2/51 - Ruh gıdası yolunda olmaya devam ediyor. Dernek idare heyetine hemen hemen ittifakla seçildim. Diğer arkadaşlar benden 30-40 rey noksaniyla geride kaldılar. Buna rağmen riyaset divanında yer alamadım. Perde arkasında kalmak müreccaktır [tercihimdir]. Kıskançlığa meydan kalmaz. Mecmua hemen hemen idaremin altında. Büyük bir kısmı benim tarafımdan yazı-

lıyor. Aza ve arkadaşlar arasında prestijim gittikçe artıyor. Bu cihetten çok memnunum. Yazıhane işlerinde faaliyet eksik değildir. Şimdilik sinecure vaziyetine düşmek tehlikesi yoktur.

Dünyalık işlerinde aksaklıklar eksik olmuyor. Bir kere P'nin işi bir türlü düzelemiyor. Yeniden faaliyete geçmek zarureti vardır. G.N. işi yolundadır. Fakat ileriye doğru mühim bir adım atılamamıştır. Mahut [bilinen] borçlardan henüz kurtulamadı. A.'da hareket var. Bir şeye benzeyebilecektir. Esrarengizliği bir kere ortadan kalksa! Maalesef kolay olamayacak. Cihat ve Bedri ile "Etüd" şirketi teşebbüsü tahakkuk etmek [gerçekleşmek] üzere bulunuyor. İnşallah yarın bir neticeye bağlayabiliriz. Diğer hususâtta kayda şâyân [kayda değer] hiçbir yenilik yoktur.

18/3/51 - İki gün evvel İzmir'den geldim. Bu bir haftalık seyahatten memnunum. Bir hafta müddet[te] diğer mesai arkadaşlarımla beraber işe hasr-ı vücut etmeye [kendimi vermeye] fırsat buldum. Merkezden müsait cevap gelirse faydalı olabileceğimi ümit ederim. Fidüsyer şirketi tamamıyla kurulmuş, denilebilir ki faaliyete geçmiştir. İzmir seyahatinden bi'l-istifade [yararlanarak] şarapçılık meselesini tetkik ettim. Başlıca alakadarından Fidüsyer için vekâletnâme aldım. İşe başlayacağız. İstanbul'da mübayaat [satış] işlerinde eskisinden fazla faydalı olmaya çalışıyorum. Patronlarla aylık görüşmede teşrik-i mesaiyi [birlikte çalışmayı] bahis mevzuu etmeye çalışacağım. O zamana kadar Fidüsyer gelişirse zemin daha müsait olur. Çocukların işlerinde huzur ve istikrar henüz tesis etmedi. P'nin işi artık patlak verdi. Benim oradaki sermayem aşağı yukarı yok oldu. Artık gaile [sıkıntı] çocuğun namusunu kurtarmak ve âtiyi [geleceği] temin etmek. Zor iş. Allah kuvvet versin. G.N. işi iyi gidiyor, çok daha iyi olması mümkündür. Fakat metotça rasyonel bir surette çalışıyorlar. Borç vaziyeti değişmemiş. Murabahacılarla [tefecilerle] anlaşma yapmaya teşvik ediyorum. Bir türlü kandıramıyorum, ısrar edeceğim. A... muvafakiyetine yaklaşır fakat bir türlü katî netice alınamıyor. Onun

vaziyeti dahi benim için endişe-âver [endişe getiren] olmaktan hâlî [uzak] kalmıyor.

Hususî hayatım henüz düzenlenemedi. Müstakil bir ev kurmak kararındayım. İyi bir hizmetçi bulursam hemen Fenerbahçe'de yerleşeceğim. İsteyen bana misafir gelir. Senenin üç dört ayını şehirde geçirebilirim. Fakat asıl kendi evim Fenerbahçe'de olursa orada bahçe ile uğraşırsam sıhhatime çok iyi tesir yapar.

25/3/51 - Bu hafta zarfında belli başlı bir tebeddül [değişiklik] olmadı. Yazıhane faaliyeti yerinde inkişaf [ve] istikrar gösteriyor. Fidüsyer'e ait kırtasiye muameleleri henüz bitmedi. Çalışma sahası hazırlanıyor. Bu şirketin mukadderatı hakkında iyimserim. Gelecek ayın bidayetinden [başından] itibaren Ankara seyahati veya seyahatleri başlayacak. Bu defa uzunca bir zaman kalmak zarureti hâsıl olacak. Sanayi Kongresi'ne de iştirak etmek icap edecek. Çok faaliyet ibraz etmek [göstermek] mevkiinde bulunacağım. İnşallah netice hayırlı olur. Dün Muallimler Birliği'nde Ziya Gökalp'ı anma töreni münasebetiyle vâki olan [oluşan] davet üzerine uzun bir konuşma yaptım. Muvaffakiyetli oldu. Şiddetle alkışlandım.

Hayatımın umuma taalluk eden [ilişkin] cephesi yolundadır. Onu biraz daha intizam altına almaya muvaffak olursam kendimi bahtiyar addedeceğim. Bu yolda gayret gerek. Çocukların işlerinde belli başlı bir yenilik yok, gelişme ber-devam [devam etmekte]. H.H. benim beceriksizliğim yüzünden aksaklığa uğradı. Belki kahır yüzünden lütuf olur.¹⁰⁵ Sıhhi vaziyette ciddi arıza yoktur. Gözümde capillaire¹⁰⁶ bir damarın patlaması bir müddet beni telaşa sevk etti.

Tansiyonu ölçtüttüm. 21 çıktı. Tansiyonu düşürmek ve hiç olmazsa arkasını önlemek için klasik ilaçlara başladım. Perhizi biraz daha arttırdım. 15 gün sonra yeniden tansiyonu ölçtüreceğim.

105 Yazarın bu temennisi "her kötülükten bir iyilik çıkar" ya da "her şerde bir hayır vardır" manasında olmalıdır. (Derl. Notu)

106 Fransızca. "Kılcal." (Derl. Notu)

Birkaç derece indirmeye muvaffak olursam arkasını önlemek için sıkı perhize itina edeceğim.

Pastörize süt fabrikası

Fabrika kurulunca çocuklar için ucuz süt verilecek.

Şehrin temiz süte kavuşmasını temin maksadile dün vilâyette vali ve belediye reisi doktor Gökay'ın başkanlığında bir toplantı yapılmıştır.

İki Amerikalı mütehassısın da iştirâk ettiği bu toplantıda İstanbul'da vücuda getirilecek olan pastörize süt fabrikasının esasları görüşülmüştür. Ayrıca bu fabrika kurulduğu takdirde buradan elde edilecek sütlerden çocukların ucuz olarak faydalanmaları için de bazı kararlar alınmıştır.¹⁰⁷

22/4/51 – Ankara'da kongreler iyi geçti. Faydalı olmaya muvaffak oldum. Başbakana iki ve Cumhurreisi'ne bir defa gittim. Kongreye raportör intihap olundum [seçildim]. Başarılı raporlar yazdım. Memnunum. Merkeze enteresan raporlar gönderdim.

Fidüsyer inkişaf ediyor. Muvaffak olacağı benziyor. Sabır lazımdır. Ümit ettiğim gibi layıkıyla inkişaf ederse bi'l-fiil çalışmaya başlayacağım. Merkezi bizim yazıhaneye nakletmeye çalışacağım. L. ayın yirmisinde İstanbul'a gelecek. Vaziyetimde bir değişiklik teklif etmek hatıra geldi. Fakat yapamayacağım. Yalnız Fidüsyer'in inkişafı ihtimalinden bahsetmek belki yerinde olur. Fakat agleb [yakın] ihtimale göre bunu yapmayacağım. Yeni teklifi Eylül seyahatine bırakacağım. Süt işini terk etmek fikrindeyim. Ne Ziraat Bankası'ndan, ne Bres..'den(?), ne de diğer hissedarlardan benim için hayır yok. G.N. süt işine kuvvet vermek gerektir. P'nin işi artık patlak verdi. Korktuğum başa geldi. Meseleyi ehven-i şer [kötünün iyisi] şeklinde halletmeye gayret ediyorum.

107 "Pastörize Süt Fabrikası," *Vatan*, 22 Nisan 1951.

Müstakil bir ev açmaya karar vermiş bulunuyorum. Bu karar hususî hayatımda yeni bir veçhe [yöne] açık istikamettedir. Bu yeni veçhe yeni bir yuva tesis etmek derecesine kadar gidebilir mi? Son günlerde böyle bir arzu bende fazla yer tutmuştur. Fakat galebe çalacak derecesine gelmemiştir. Fevkalade bir tesadüf olmazsa bu arzu tahakkuk edemeyecektir. Sihhî ahval hamd olsun yerindedir. Bütün huzur ve rahatım ona bağlıdır. Çünkü koskocaman bir ailenin patriarche'î¹⁰⁸ olmakla beraber ve bu ailenin yükünü taşımakla beraber hastalığımda bana bakacak, benimle meşgul olacak kimse görmüyorum. G.N. işi iyi gidiyor. Fakat borçlar meselesi hallolunamayınca hiçbir zaman nefes alamayacaktır. İşte en ümit-bahş [ümit verici] A.N. vaziyetidir. İş haddizatında [aslında] spéculatif¹⁰⁹ vaziyettir. Kendisi ketum olmak itibarıyla hakikî vaziyeti anlamak mümkün değildir. Fakat son derece dinamik olduğu için ümidim büyüktür.

H.H.'de bir dönüm noktasına doğru gidiyoruz. Birincisi kuş uçacak gibi görünüyor. İkincisi ise esasen geçicidir. Ona bel bağlanamaz. Bundan sonra zuhurata tâbi olacağız [iş rastlantılara bırakacağız].

27/5/51 – Son nottan bir aydan fazla geçti. Belli başlı bir yenilik yok. Ancak müstakil ev açmak hususunda fikrim tahakkuk safhasına doğru gidiyor. İsak'ın evine tek başıma yerleştim. Bu projede ısrar edeceğim. Ablam mütemâdî [devamlı] yanımdadır. İnşallah sıhhati müsaade eder de uzun müddet yanımda kalır. Onun da benim imkânlarımdan istifade etmeye ötekilerden fazla hakkı vardır. Fidüsyer işi inkişafa devam ediyor. İnşallah ümitlerimiz tahakkuk eder. Kâr tarafı tahakkuk etmese bile boş vakitlerimi faydalı bir surette işgal etmek için vesile olacaktır. P. faciası devam ediyor. Son perde henüz oynanmamıştır. İnşallah

108 Fransızca. "Saygıdeğer ihtiyar." (Derl. Notu)

109 Fransızca. "Spekülasyon." (Derl. Notu)

ileride bana bâr [yük] olacak bir hal şekline bağlanır. A. hâlâ seyahattedir.

İşinde muvaffak olmuşa benziyor. İki üç gün sonra gelecek neticeyi anlayacağız. Beni en az endişeye sevk eden iş onunkidir. Halbuki en spekülâtif iş onunkidir. Acaba seziş intuition¹¹⁰ mu bana bu itminânı [emin olma] veriyor? G. işi, çok iyi ve çok parlak olmak istikrarındadır. Fakat iğne ile kuyu kazmaya çalışıyorlar. Bol sermaye lazım. Hâlbuki onlarda bol borç vardır. Sermayedâr bulmak kolay. Fakat onları ikna etmek imkânı yoktur. Bankadan istikraz [borç almak] temin ederlerse belki iş düzelir. Bu işte hiç olmazsa ümit kapısı açıktır. Yazıhane işinde hiçbir yenilik yoktur. L. İzmir'den geldi. Hiçbir şey açmayacağım. Yalnız süt ve Fidüsyer işlerini anlatmak fikrindeyim. Fırsat bulursam. H.H. henüz istikrar yok. Yenilik vardır. Belki istikrarsızlık daha iyidir. Şimdi artık bundan sonra en büyük kaygım sıhhati korumaktır.

Yazı ve fikir hayatım yolundadır. Daha iyi organize etmeye çalışacağım.

7/6/51 – Aradan bir aydan fazla geçti. Yeni bir gelişme yok gibidir. P. işi son safhaya giriyor. Yegâne niyetimiz yeni şirkette hayatını kazanmaya muvaffak olmasıdır. İflas işi inşallah ihtilat göstermez [karşımıza çıkmaz]. Yeni ev işi tasavvur ettiğim gibi gitmiyor. Cündi [askerî] bir hareketle tam istiklali sağlamak lazım. A.N. işi hakkında her ne kadar tam malûmat ele etmedimse de iyi gittiği muhakkak. Hiç olmazsa bu cepheden şimdilik endişem yoktur. G.N. işi iyidir. Borçlar meselesi kalıyor. Kalkınma Bankası'ndan şimdilik avans almak imkânı yok. Marshall Planı'na başvurmak icap ediyor. Onu da deneyeceğiz. Bunda da muvaffak olmazsak süt işine ortak bulmak cihetine başvuracağız. D. veya R'den belki hayır olur. Bunu bir an evvel neticeye bağlayıp çocuğu murabahacıların [tefecilerin] elinden kurtarmak lazım. Büyük süt işi yeni safhaya girmiş bulunuyor. Ziraat Bankası müspet karar

110 Fransızca. "İçgüdü." (Derl. Notu)

verecek gibi görünüyor. Fakat hissedarların hiçbirisi sabit-kadem [sözünde duranlardan] değildir. Ben takip etmezsem olmayacak. Umumî ve fikir hayatında mühim bir tebeddül [değişiklik] yok. Dernekte vazifemi layıkıyla yapıyorum. Tütüncüler Birliği'nde hasûdlar ve mahsûdlar [haset edenler ve edilenler] ön safhada. Orada yeni intihabata [seçime] kadar sabır lazım. Şimdi Ticaret Odası seçimlere hazırlanıyor. Orada bana rol düşüyor ama ecnebi şirket mümessili olmak itibarıyla zorluk var. Bakalım bu mesele nasıl hallolunacak. *Vatan* gazetesinde muntazam yazı yazmaya başladım. Fakat muntazam derç etmiyorlar [yayınlamıyorlar]. Muayyen gün geldi mi tekrarlamak lazım. Olmazsa gazete değiştirmek mümkündür. H.H. gidişinden memnunum, statükoyu muhafaza etmek daha iyi olur. Fidüsyer işi iyi görünüyor. Fakat henüz hiçbir gelir tahakkuk etmemiştir. Bu haftadan itibaren bu işi idealist bir gözle ele almaya başlamak icap edecektir. Bu seneki Avrupa seyahati hakkında henüz takarrür etmiş [kararlaştırılmış] bir şey yok. Fakat her çe bâd-â-bâd [her ne olursa olsun] hususî mahiyette olsa bile seyahati yapmaya çalışacağım. Fakat etiket işini karıştırmak taraftarı değilim.

26/7/51 - Bir buçuk aydan beri salâha [kurtuluşa] doğru bir hareket yok. G.N. borçlar işi hat safhaya girmiş bulunuyor. Behemehâl [mutlaka] onu kurtarmak zarurîdir. Binayı teferruât ile beraber ipotek etmek mümkün gibi görünüyor. Ya fabrika sahibiyle veyahut diğer biriyle anlaşip bir çare bulmaya çalışacağız. Yarından itibaren harekete geçeceğiz. Eylül'de seyahate çıkacağım. Masraf bana ait. Bu seyahatte en ziyade Fidüsyer işiyle uğraşacağım. Bu iş sayesinde ecnebi mâlî ve iktisadî mahâfile kendimi tanıttırmaya çalışacağım. Seyahat esnasında Siser'le neler konuşacağımı henüz bilmiyorum. G.N. işine acaba alakalandırarak mıyım? Agleb [büyük] ihtimal evet. Herhalde kendi işimde statükoyu muhafazaya çalışacağım. Hususî hayat yine berbat. Huzursuzluk ber-devam [devam etmekte]. Hastalık halinde kendime nasıl baktıracağım? Henüz bir neticeye varamadım. Ciddi bir

suret-i tesviyeye [hal çaresine] başvurmak sık sık hatırıma geliyor. Fakat bir türlü cesaret edemiyorum. Allah akıbetini hayreyleye.

9/9/51 - Yine sadra şifa verecek [gönül ferahlatacak] bir yenilik yok. Fo...’nun mektubu beni sükût haline sevk etti. Seyahatten vazgeçmek meylî de var. Fakat zannediyorum ki yine seyahate karar vereceğim. Fidüsyer’in işleriyle ciddi surette meşgul olabileceğimi bilsem karar veririm. Fakat şimdilik böyle bir istidat görmüyorum. Bu mesele bu ayın sonuna kadar belli olacak. Yazıhanede işler normal devam ediyor. Umumî vaziyet düzelemezse bedbinliğe [kötümserliğe] kapılmak ihtimali vardır.

İçtimâî seviyem gittikçe düzeliyor. Bu hafta İstanbul Tüccar Derneği’ne kâtip seçildim. Buna çoktan hak kazandım fakat ırk ve din projesi buna mani oldu. *Vatan ve İktisad Mecmuası*’na yazılarıma devam ediyorum. Bu yazılar beni tanıttırmaya hizmet ediyor. G.N. vaziyeti salâh bulacak gibi görünüyor. Banka ikrazı [borç alma işi] olacak gibi görünüyor. Olursa G. için borçtan kurtulmak imkânı hâsıl olacaktır. Diğer taraftan süt ve sair işlerin cem’i [tamamı] büyüyor. İstanbul’a şube açmak teşebbüsü tahakkuk ediyor. Ümitleri kuvvetlendirecek alametler vardır. A. işleri muamma ve esraren-giz vaziyetinden kurtulamıyor. P. eski berbat vaziyette ber-devam. Hususî hayatta yeni bir karar ittihaz etmek fikrini henüz bırakmadım. H. H. sabit bir karakter iktisap etmemiştir [kazanmamıştır]. Bu vaziyeti tadil etmekten [değiştirmekten] sakınmak gerektir.

30/9/51 - Yazıhane işleri yolundadır. Benim için faaliyet sahası vardır. Faydalı olmaya çalışıyorum. Fidüsyer işleri geliyor. Fakat uzun vadeli iş vaziyetinden kurtulamıyor. İçtimâî mevkiim günden güne düzelmeye devam ediyor. Son günlerde Karabaş ve refikasıyla [eşiyle] çok meşgul oldum. Ümit ederim ki merkezde hüsn-i tesir [iyi etki] yapacaktır. Ç.S.’nin müracaatı da enteresan bir olaydır! İnşallah yeni bir gelişmenin başlangıcı olur. Çocukların işlerinde kayda şâyân [kayda değer] bir tebeddül [değişiklik] yok. G.N. işinde salâha doğru bir hareket var. S. ile kombinezon

hüsn-i suretle [iyi biçimde] neticelenirse borç derdinden baş kaldırmak vaziyetine gelir. Bütün gayretleri bu mesele etrafında teksife [toplamaya] çalışacağım. Dün Cihat'ın işini yola koydum. Ondan çok memnun oldum. Seyahat meselesi hakkında henüz bir karar ittihaz etmedim. Bugünlerde hareket etmemekliğim isabet oldu. Hareket etmiş olsaydım Karabaş rakiplerin kucağına düşecekti. Arkadaşım geldikten sonra ilk fırsatta Ankara'ya gitmek icap edecektir. Bu hafta zarfında gidebilirim iyi olacaktır. Goldi'nin tâbiyet işi iyi yoldadır. İnşallah sonuna kadar böyle devam eder. Olursa çok memnun olacağım. Sıhhat meselesine gelince yaşın ilerlediğini hissediyorum. Uyku bir dereceye kadar arızalı oluyor. Fakat hamd olsun ahvâl-ı umumiyyede [genel durumda] esaslı bir arıza yoktur.

29/10/51 - Bir aylık müddet zarfında kayda şâyân tebeddül [değişiklik] yok. G.N. işi hüsn-i suretle [iyi biçimde] geliyor. İsak, Atina ikametini uzatıyor. Belki bu işten para kazanıyor, fakat buradaki işi istikrarlı esaslara dayanamıyor. Bu çocuk iş itibarıyla [...] kalmaya mı mahkûm olacak? Yazıhanede faaliyet yolunda, fakat verimli sahada değil fakat ne de olsa tufeyli vaziyetten uzak bulunuyorum. Fikrî ve içtimâî faaliyetimden memnunum. Mevkiim günden güne sağlamlaşıyor. Yeni teşekkül eden ticaret odasında dahi mühim vazifeler almak üzereyim. G.'nin dediği gibi akıntıya kürektir ama ruh gıdası, manevî zevk bakımlarından fikrî hayat faaliyetine devam etmek kararındayım. Senelik seyahatten vazgeçmek istiyorum. Artık bana seyahatten gına geldi. Olsa olsa Filistin'e bir seyahat yapmak isterim. Hem ucuz olur, hem benim için yeni bir âlem görmüş olurum. Mösyö Emil'e bu yolda mektup yazmak fikrindeyim. Fidüsyer işleriyle alakalı seyahatten vazgeçmek isterim. Onlardan şimdilik hayır yok. H.H. tatsız bir şekil alıyor. Ondan büsbütün vazgeçsem nasıl olur acaba? G.'nin evine nakl-i mekân işinde henüz katî karar veremedim. Mamafih yakında misafirlik vesilesiyle bir tecrübe yapmak isterim. Sıhhat ve afiyet hamd olsun yerindedir. Allah'a bin şükür.

2/11/51 – Hiçbir halimden şikâyet hakkım yok. Kendimi bah-tiyar addetsem yerinde olur. Ne'm eksik? 70 yaşına vardım. Hamd olsun sıhhatimde, organlarımda hiçbir bozukluk yoktur. Maişet cephesinden hiçbir eksiğim yok. Evet! Varlık! Ve aksilik de 200 bin lira para kaybettim. Fakat bunları maziye havale ettim. On-ları artık aklıma bile getirmem. Çocukların işi her müşkilata rağ-men şâyân-ı memnuniyettir [memnuniyet vericidir]. A. manyak denilebilecek derecede olan hallerine rağmen cemiyette ve ticaret âleminde çok iyi mevki temin etti. Bir gün bana muhtaç olacak endişesi yoktur. G. iş bakımından vaziyeti iyidir. Ayda birkaç bin lira kazanıyor ve işi günden güne inkişaf ediyor. Şahsî borçları bi-raz fazladır. İnşallah bu meseleyi halletmek vaziyetine geleceğiz. P. işi şimdilik berbat. Rahatımı bozan bu iştir. Fakat kendisini is-lah ederse aç kalmaz. Başka eve nakletmek fikri gittikçe yerleşiyor. Bakalım ne olacak?

28/12/52 – Yukarıdaki satırları yazdıktan sonra vaziyet büs-bütün değişti. 1951 senesi son gecesi bir inme geçirdim. Doktorlar hemiplégie¹¹¹ dediler. Fakat araz [belirtiler] nispeten hafif olduğu için hemiplégie tabir ettiler. Birkaç hafta içinde geçeceğini temin ettiler. Aradan bir sene geçti. Tedavi için Avrupa'ya gidip geldim. Ruhî birçok safhalar geçirdim. Hastalık arazı [belirtisi] bu müp-hem tebeddüllere uğradı. Fakat esasî değişmedi. Profane¹¹² tabi-riyle gayr-ı tamam bir felç geçiriyorum. Sıklet [kilo] itibarıyla 16 kilo eksildim. Doktorlar hâlâ iade-i afiyet edebileceğimi [sıhhat bulabileceğimi] temin ediyorlar. İnşallah öyle olur. Fakat şimdi-ye kadar hayatımı yeni vaziyete göre tanzim etmeye muvaffak olamadım.

Yazıhane işlerine eskisi gibi devam ediyorum. Hastalık ağır-laşmazsa bundan sonra da devam edebilirim. Fakat ağırlaşırsa ne olacak? Daha şimdiden bakıma muhtacım. İleride daha çok ih-

111 Fransızca. "Yarı felç." (Derl. Notu)

112 Fransızca. "Amiyane." (Derl. notu)

tiyaç hâsıl olabilir. Hâlbuki evde bu bakımı sağlamak mümkün değil. Esbap [sebepler] malum. İşte benim için en mühim problem şu ev ve bakım rahatını sağlamak. Muhtelif projelerim var. Hiçbiri tatbika cesaret edemiyorum. Bu probleminden ayrıca bahsedeceğim. Hülâsa yeni bir merhale başladı. Bakalım sonu ne olacak?

4/1/53 - Benim için esas problem günden güne daha vazih [açık] bir şekilde tebellür ediyor [billur gibi donuklaşıyor]. Artık hayatın son merhalesine geldim. Alîl [hasta] bir adamım. Artık benim için alışmış bulunduğum yapıcı ve yaratıcı faaliyete devam bahis mevzuu değil. Bundan sonra yegâne gaye ve emel son günlerimi en az mihnetle, bilhassa mümkün derece üzüntüden azade huzur-ı fikirle ve kimseye muhtaç olmadan geçirmek. Bu gaye ve emeli sağlamak için bugün bulunduğum ve yaşadığım muhitten uzaklaşmayı düşünüyorum. Şimdiye kadar aile muhitinde sağmal inek rolünü oynadım. Bundan sonra bu rolü oynamak vaziyetinde olmadığım için mevkiim nice olacak? Bütün hayatımı vakfettiğim aile efradına bâr [yük] olmak mevkiine düşmeyecek miyim? Diğer tarafta düşünüyorum. Aile muhitinden uzaklaşıp yabancı muhitlerde yaşamaya kalkışmak maceraya benzer bir hareket değil mi? Sıhhî vaziyetim[de] daha müsait bir hale gelirim hiç olmazsa. Tecrübe mahiyetinde mutat olarak [âdet olduğu üzere] Avrupa'ya ikinci bir seyahati yapmak hatıra gelebilir. Fakat sıhhî vaziyette salâh [iyileşme] nerede? Şimdilik ondan eser yok. Böyle bir salâh tahakkuk ederse birkaç ay içinde mütehassıs bir Avrupa kliniğine gitmek düşünülebilir. Belki bu değişiklik gelecek olan salâhı sağlayabilir. Bu mesele üzerine bir müddet daha duracağım. İcabında Cenevre'deki patronlarla Nis'teki akrabaya danışacağım.

12/1/53 - Hastalık arazında salâh yok. Dün Doktor Abravanel geldi. Diğer doktorlardan çok farklı bir teşhis koydu. Bir kere tansiyonu 23 olarak tespit etti. Goitre¹¹³ üzerine çok durdu. Hastalık

113 Fransızca, "guatr", anlamına gelir (Derl. Notu)

menşei bu arıza olabileceği ihtimalini ileri sürdü. Doktor Buffat'ın fikrine iştirak ederek ablution'ı¹¹⁴ tavsiye etti. Fakat buna karar vermeden evvel metabolisme teteni yaptırarak, dereceyi tetkik edecek. Çarşamba günü tekrar gelip son kararını bildirecek. Şimdiden [...] tarafından tavsiye olunan ilaçlara ehemmiyet veriyor ve ultrason[a] taraftar görünüyor. Bakalım bundan ne çıkacak. Şimdiden şurası muhakkak ki araz gittikçe kuvvetleniyor. Dün muayene esnasında atrophieden¹¹⁵ bile bahsolundu. Allah enca-
mını [sonunu] hayreyleye. Artık bundan sonra hayatımda yeni bir merhale başlamış oluyor.

Onu en iyi en az mihnetli şekilde tanzime muvaffak olacak mıyım? Pek emin değilim.

13/1/53 – Bugün metabolisme denemesi yaptırdım. Biraz zahmetli oldu. Beni yordu. Neticeyi yarın anlayacağım. Bir gayr-ı tabii-lik var ama hemen ameliyatı icap ettirecek bir vaziyet yoktur. Bakalım yarın Doktor Abravanel neler tavsiye edecek? Herhalde bir yenilik olmayacak. İnşallah hayırlı olur. Beş on gün sonra tibyânâtta olacak [açıklama yapacak] inşallah yeni şeyler bulmuştur. O da ultrasona taraftar ise yine Avrupa'yı boylamak icap edecektir. Çünkü burada tecrübeli mütehassıs bulmak mümkün değilmiş. Bugün G. ile görüştüm. Aynı zihniyet. Hem kel hem fodul, megalomani, saçmalık vesaire. Sıhhî vaziyetim müsait olaydı ben işi alır intâc ederdim [sonuçlandırırdım]. İnşallah sıhhî vaziyetim iyileşir bizzat meşgul olurum. Yarından itibaren emr-i vakiyle [kimseye danışmadan] başlayacağım. Evvela Gerome ile konuşmak suretiyle deneyeceğim.

16/1/53 – Meta denemesi boş çıktı. Bir istismar vesilesi haline gelmiştir. Meğer Doktor Abravanel tarafından belirtildiği gibi metada anormal bir vaziyet olsaydı nabızda belli olurmuş. Abravanel'in belirttiği ihtilat [karışma] tehlikesi dahi gayr-i vârid

114 Fransızca "aptes alma" anlamına gelir. (Derl. Notu)

115 Fransızca. "Güçten düşme." (Derl. Notu)

[pek gerçekleşmeyen] imiş. İhtilat olsaydı başka alâmetler ve araz olmalıymış. Abravanel'in tavsiye ettiği ilaçlar şimdilik alınmayacak. Batya...nın gelmesini bekleyeceğiz. Ultrason tatbikatını dahi uzunlamasına tahlil edeceğiz. Dün akşam fena ve uykusuz bir gece geçirdim. Bu arızayı önlemek mümkündü. Bundan sonra buna dikkat lazım. [...] yerli yerinde. Bunları mühimsemekten başka çare yoktur. İnşallah dedikleri gibi kendi kendine geçer. Yoksa ilaçlardan pek medet ummam.

G. Atina'ya hareket etti. S. ile beraber inşallah hayırlı neticeye çıkar. Ben G.'den görmeliyim.

21/1/53 – Üç günden beri evdeyim. Kalçada lumbagoya benzer bir ağrı peyda oldu. Acaba lumbago mu, yoksa hastalık arazının [belirtilerinin] terakkisi [ilerlemesi] mi? Bunu anlamak için doktoru bekliyorum. Anlaşılabileceğine pek ümidim yok. Yarın çıkmaya gayret edeceğim. Üç gün evde kalmak yanlış oldu. Diversiona behemehâl [hemen] ihtiyacı vardır.

Bugünlerde bir fikrî hayat faaliyeti göstermedim. Bu sahada fazla ileri gitmeye cesaret edemiyorum. Yavaş yavaş cesareti artırmak iyi olur.

Doktor Abravanel'in raporu geldi. Atrophie'dan bahsediyor. Bu meseleyi diğer doktorlarla istişare edip bir karar vermek lazım. Vare-met ilaçlarıyla erkek hormonlar[ı] tedavisinde ısrar ediyorlar. Bu mesele üzerinde de durmak gerektir. Ultrason ve diğer ultraviole tedavileri şimdiye kadar ihmal edilmiştir. Acaba yanlış mı oldu? Bu meseleleri Batya.. ile görüşüp Yakoil ve Beykel'e tekrar müracaat icap edecektir. İcabında Nisan'a doğru Nis ve İsviçre'ye gitmek münasip olacaktır. İnşallah o zamana kadar hastalıkta salâh tahakkuk eder. Tereddütlerim zail olur [yok olur]. G. işi henüz muallâkta. Onu ciddi surette ele almak zamanı gelmiştir.

1/2/53 – Bugünlerde yine bir arıza. Bir haftadan beri ayağımda ağrı gibi bir şey, evvelâ lumbago zannettim. Sonra anlaşıldı ki elde olan arızanın aynısıdır. Doktor felç bakımından bütün vücutta

salâh olduğunu tespit etti. Bir dereceye kadar mutmain oldum [rahatladım]. Dört günden beri dün baston ile sokağa çıktım. Hakikaten düzgün yürümek imkânı olmadığını anladım. Memnuniyetim çok bozuldu. Acaba sakatlık mı var? Bu arıza kolay geçecek mi? Dün gece bu endişeden dolayı rahat uyuyamadım. Diğer taraftan bir zükuret [erkeklik] teslimi var. Şimdiye kadar sağ elle yazı yazamıyordum. Şimdi yazıyorum. Acaba evvelden gayret etseydim yazabilecek miydim? Yoksa hakikaten salâh mı var. Her ne olsa bundan sonra mümkün olduğu kadar sağ elle fazla yazmaya devam edeceğim. Ayak meselesi çabuk düzeldiği takdirde hayatı ona göre tanzim etmek icap edecektir. Allah itmamını hayreyleye. Bu hastalık münasebetiyle kendimi hayatta yalnız hissediyorum. Kendi öz evlatlarım, nimetlere gark ettiğim akraba, taallukât, dostlar vesaire halime hiç alaka göstermiyorlar. Artık bundan sonra hiç iyilik yapmadığım şahıslardan medet ummak icap edecektir. Medet elde edersem ne âlâ, aksi takdirde her şeyden ümidi kesmek lazım.

13/2/53 – Doktor beni yeniden üç defa muayene etti. Hiçbir netice çıkmadı. Oyalama kabilinden bir iki yeni ilaç verdi. Teşhis hususunda yeni bir şey yok. Massage ve [...]’ya yanaşmıyor. Yani Allah’a havale. Şimdi yazılı raporunu bekliyorum. Yeniden Beykel’e ve Yakoel’e müracaat edeceğim. Acaba Frankel ile istişare etsem? Tekrar Avrupa’ya gitsem? Bir iki ay sonra sayfiyeye gitmek zamanıdır. Buna dair tertibat alsam? Maalesef N.B. işi henüz hallolmadı. Öğlende J. ve Matki’ye telefon. S. cephesinde endişeyi mucip yeni vaziyet var. Süt mübayaatı [satışı] Bafra ve Marmara düzgün gitmezse tensikat [düzenleme] mevzu-i bahis olmaz mı? Conseil meselesi hakkında bir teşebbüs yapmaya bir türlü cesaret edemiyorum. Müracaatı şifahen yapmak daha iyi olmaz mı? Hülâsa hep şüphe ve tereddüt içindeyim. Bugünlerde bazı müteessir ve [...] mektuplar yazmak fikrindeyim.

26/2/53 – Sihhî vaziyette sadra şifa verecek [gönül ferahlatacak] yeni bir vaziyet yok. B. yazılı raporunu verdi. Orada da pek

bir şey yok. Yalnız guatr meselesi üzerinde fazla duruyor. Ameliyatı iltizam eder [gerekli görür] gibi görünüyor. Fakat katî bir neticeye varamıyor. Bi ve Ba'nın istişari mütalaalarını bekleyeceğiz. Bacaktaki arıza salâha doğru gider gibi görünüyor. Bakalım sonu ne olacak. Hareket organlarının düzeldiği iddia olunuyor. İnşallah teşhiste hata yoktur. Ne benim ne de çocukların iktisadî vaziyetlerinde salâha doğru hiçbir yeni vaziyet yoktur. İnşallah olacak. Fakat benim için şimdilik en mühim mesele sıhhi vaziyetin düzelmesidir. Bu salâh tahakkuk ederse kendimi bahtiyar addedeceğim. Şimdilik maneviyatı düzeltmek için fevkâlade gayretler sarf etmek lazım.

10/3/53 - Bi ve Ba'dan cevaplar geldi. Ameliyatı şimdilik lüzumlu görüyorlar. Ba. felçten eser kalmadığını temin ediyor. Ya kol veya bacak takallüslerim [çekilmelerim] nereden geliyor? Acaba başka bir arıza mı var? Başka yeni bir doktora muayene ettirmek yerinde olur. Be. Ca'ya gideceğim. Bakalım Doktor Aşer ne diyecek? Yarın bununla meşgul olacağım. Bugün seyahat işini Ragıb Bey'le görüştüm. Mayıs, Haziran'da hareketi düşünüyorum. Bakalım o zamana kesb-i vaziyetim [kazanacağım vaziyet] ne olacak? Merkezden ses seda yok. Bu da canımı sıkıyor. Yarın ertesi gün inşallah haber gelir.

21/3/53 - Merkezden mektup geldi. Cenevre seyahatini tavsiye ediyorlar. Ben de cevap verdim. Sıhhi vaziyetim müsait olmak şartıyla Cenevre'ye Mayıs'a doğru hareket etmek fikrinde olduğumu bildirdim.

Şimdilik sıhhi vaziyetim iyi yalnız takallüsler [çekilmeler] günden güne artıyor. Belki bu takallüslere hiç ehemmiyet vermemek lazım. Acaba mümkün olacak mı? Herhalde çalışacağım. Çocukların işlerine mümkün derece alakasız kalmaya alışıyorum. Şimdilik alaka sıhhi vaziyette temerküz ediyor [yoğunlaşıyor]. Bu da iyi değil. Fikrî hayata alakayı yeniden uyandırmak lazım. Acaba mümkün olacak mı?

29/3/53 – Hayat tarzıma yeni sıhhi vaziyete göre bir düzen vermek lazım. Türlü türlü tereddütler içindeyim. Avrupa'ya gideyim mi? Ameliyat yaptırayım mı? Fenerbahçe evini sattırayım mı? Bundan sonra esaslı olarak nerede yerleşeyim? Bütün bunlar hakkında ancak Cenevre'de patronlarla fikir teatisinden sonra karar verebileceğim. Belki o zamana kadar sıhhi vaziyetim düzelse veyahut... Dün Bedri ile fidüsyeri konuştum. Bu vaziyete de bir düzen vermek lazım. Bugün bu işle meşgul olacağım. Bu işte G. için bir meşgale çıkabilir mi?

5/4/53 – Sıhhi vaziyet hakkında vehim ve endişe zail olmuştur [yok olmuştur]. Hastalığın bir kırık(?) hastalığıyla alakası yoktur. Araz [belirtiler], telaşın arazıdır. Herkesin tavsiye ettiği gibi onları kayıtsızlıkla karşılamak lazım. Avrupa seyahatine karar vermiş gibiyim. Haziran'da hareket etmeyi daha münasip görüyorum. L. beraber götürmek lazım mı? Buna dair bir kararım yoktur.

Kyste de girmek icap edecektir. Beykel muhalefet etmezse hemen ameliyatı yaptıracağım, ondan sonra da girerim. Cenevre'de görüşülecek meseleler hakkında karar alamadım. Daha ziyade müşavirlik teklifine mütemayilim [meyilliyim]. İlk fırsatta teklifin müsveddesini hazırlayacağım. Ondan sonra vermek lazım gelip gelmediğine karar vereceğim. Bundan sonra ki tarz-ı hayat hakkında seyahatten avdetten [dönüşten] sonra katî karar ittihaz edeceğim [vereceğim]. O zamana kadar birçok noktalarda vüzu [açıklık] peyda olacaktır.

26/4/53 – Cenevre'ye L. ile beraber harekete katî surette karar vermiş bulunuyorum. Avdet hakkında orada ve Nis'te göreceğim vaziyete göre karar vereceğim. F. B. [Fenerbahçe] evinin icarı hakkında bugünlerde karar vereceğim. Yarından itibaren seyahat hazırlıklarına başlamak, icap eden mektupları yazmak lazım. Hareketin isticali [çabuklaştırılması] gerektir. Kararsızlık ve tereddüt yeter artık. Kafamda dolaşan projelere artık şekil vermek zamanı gelmiştir.

11/5/53 - Cuma akşamından beri Lidia ile beraber Cenevre'deyim. Cenevre'de yakın alaka gördüm. Sihhî şerâit [şartlar] müsait giderse Cenevre ve Nis'te birkaç ay geçirebileceğimi ümit ediyorum. Doktor B. Cenevre'de değil. Yarın gelecek. Ameliyat hakkında karar vermek vaziyetinde bulunacağım. Duygu asabında şimdilik salâh yoktur. Bu hususta fizyo veya elektro-terapik bir tedavi usulüne müracaat icap edecektir. Bu da B.'nin fetvasına bağlıdır. Klinik ve laperaktör hakkında dahi henüz karar yoktur. Bütün bunlar yarın veya öbür gün hallolunacaktır inşallah.

Cenevre 14/5/53 - Henüz katî bir karara varamadım. Zürih'te Profesör Löffler[le] enteresan bir istişare yaptım. Parastezik arazın bir iki sene sürdüğünü, cicatrice¹¹⁶ olduğunu, fakat nihayet geçmesi muhakkak olduğunu, ilaçların vesair tedavi usullerinin büyük tesir ve faydası olduğunu, kyste[in] kaldırılması lazım geldiğini söyledi. Profesör Beykel dahi kyste[in] kaldırılmasına taraftar olduğunu, vaziyette bir salâh bulduğunu, buna mukabil kyste'in zararlı olmak istikametini gösterdiğini teyit etmekle beraber son kararı analizleri yaptıktan sonra vereceğini söyledi. Analizleri yapmak için bir iki gün hastanede yatmak icap edecektir. Yarın gideceğim. Artık ameliyat meselesi kuvveden fiile çıkıyor. Ondan sonra ilaçlar ve sair tedavi usullerine sıra gelecektir. İnşallah ameliyat kazasız geçer. Ameliyat olursa Lozan'da Profesör Dekar'a müracaat olunacaktır. Profesör Beykel yorulmadan mümkün olduğu kadar fazla hareket ve idman tavsiye ediyor. Bu tavsiyeye imkân dairesinde uymaya çalışacağım. Allah encamını [sonunu] hayreyleye.

16/5/53 - Doktor Beykel'in tavsiyesi üzerine kan, idrar, göz dibi, radyoskopi, elektrokardiyogram vesair bu gibi analizleri yapmak için Kankrenal[?] hastahanesinde iki gün yattım. Bütün analizler yapılmıştır. Katî netice pazartesi malum olacaktır. Ondan sonra tekrar Beykel'e gidilecektir. Beykel şimdilik ameliyata mani

olacak hiçbir vaziyet bulunmadığını bildirdi. Bu takdirde salı günü Lozan'a gidilecek Profesör Deker'e teslim olacağız.

Bu akşam veyahut yarın Rejin ile temas edip icap eden tertibatı almak icap edecektir. Kol ve bacakta fazla ağırlık vardır. Aca-ba spas mıdır nüks müdür? Yeni bir şey midir? Bu hususta beni kimse tenvir edemez [aydınlatamaz]. Oluruna bırakmaktan başka çare yoktur. Allah yardımcısı olursa!

20/5/53 – Dün nihayet Profesör Berker'i ziyaret ettik. Diğerlerinden daha kuvvetli bir katiyetle ameliyatın lüzumunu açıkladı. Ancak cerrahî bakımdan birkaç analiz daha yapmak lüzumundan bahsetti. Bu maksatla ameliyattan bir iki gün evvel hastanede yatılacaktır. Çarşamba günü ameliyat olacağına göre hastaneye pazar, pazartesi gidilecektir. Bir hafta daha intizar [bakım] devresi geçilecektir. Parésie¹¹⁷ arazından maalesef salâh yoktur. Allah yardımcımız olsun.

24/5/53 – Dün akşamdan beri hastanedeyim. Bu sabah ilk analizler yapıldı. Bu da metabolizma bazal kyste ve ciğerler radyoskopisi vesaire. Cenevre'de yapılmış olan analizlerin tekrarına lüzum görülmedi. Dâhili doktora raporlarımı verdim. Okuduktan sonra bazı sualler soracak. Yeniden kan aldılar, idrar tahlil ettiler. Bugün spaslar çok kuvvetli oldu. Tansiyon 22. Buhreşme(?) gitmedi. Bu akşam da 9'da gelecek bakalım ne diyecek. Yarın tekrar metabolizma yapacaklarmış.

1/6/53 – Ameliyat dört gün evvel yapıldı. Tam muvaffakiyetle neticelendi. Goitre kystique'dan eser kalmadı. Artık ayağa kalktım. Tansiyon 19 civarında, şaşırdım.

Doktorlar umumî vaziyetimden çok memnunlar. Hakikaten şâyân-ı hayret buluyorlar. Kolda, elde ve bacakta eski araz berdevam [devam etmekte]. Hamd olsun memnuniyetim yerinde. Hastanede bir haftalık hareketsizlik çok fena tesirler yaptı. Has-

117 Fransızca. "Belli bir bölgede hafif felç." (Derl. Notu)

taneden çıktıktan sonra bilhassa harekete, masajlara fazla ehemmiyet vermek lazım gelecektir. Zannederim ki bu araz için en iyi mücadele vasıtası yorgunluğa meydan vermeden mümkün derece harekettir. Artık bu hususta Profesör Beykel'in planını beklemek icap edecektir.

2/6/53 - Profesör Deker artık iade-i afiyet ettiğimi [sağlığıma kavuştuğumu] ve hemen hastaneden çıkabileceğimi teyit etti. Müşkilatla bir günlük vade kullandım. Yarın artık hastaneyi terk etmek icap edecektir. Beykel ile randevu gelecek hafta pazartesi olacağına nazaran oradaki zamanı nasıl geçireceğim? Mont Riant veya Seril kliniklerinden birine gitmeyi düşünüyorum. Ondan sonra Mösyö Emil'in ileri sürdüğü uzun mezuniyet meselesini ve öteden beri tasarladığım umumî müşavir işini tetkik edeceğim. Allah kuvvet ve sıhhat versin.

8/6/53 - Hastaneden çıktıktan sonra birkaç gün Seril kliniğinde geçirdim. Klinik şefi Doktor Sikaser artık ameliyat neticelerinden endişeye mahal olmadığını söyledi. Yarın Beykel'i çarşamba günü Deker'i gördükten sonra bundan sonraki tedavi ve nekâhet devresi hakkında karar vermek vaziyetinde bulunacağım. Şimdilik nekâhet devresini Mont Riant'da geçirmek kararındayım. İşime en uygun yol budur. Ondan sonra Nis'e gitmek cihetini düşünebilecektir. Elim eskiden daha çok titriyor. Ameliyatın hastalık üzerindeki tesirleri ancak birkaç ay sonra belli olacakmış. Allah sabır ve metanet versin!

13/6/53 - Bugünlerde tuhaf tuhaf hâdiselere şahit oldum. Profesör Beykel klinik ikametinden vazgeçerek beni üç hafta istirahat için Glion'a¹¹⁸ gönderdi. Üç günden beri oradayım. Mevki fevkâlade. Fakat hastalık ile ne alakası var? Acaba bir intizar devresi mi geçirmek istiyor. Üç hafta sonra neden tekrar muayeneye lüzum görüyor? Bir şeyden mi korkuyor? Hele Profesör Deker'in

vaziyeti büsbütün esrarengiz! Beni Lozan'a lüzumsuz yere getiriyor. Ehemmiyetini söylemiyor. O da bir şey mi bekliyor? Herhalde gönlüm rahat değil belki hep vesvesedir. İnşallah öyledir.

Bugün Lidia katı surette ayrıldı. Yalnız kaldım. O da yalnız Paris'e ve Nis'e seyahat edecek. Yalnızlığa, boş kalmaya alışıyorum. Acaba en doğru yol bu değil mi? Geçen gün her tarafa bol bol mektuplar yazdım. Fakat hiçbirini benim mutadım [âdetim] olan üslup değildir. Bundan sonra mutadım olan mektupları yazacak mıyım? Heyecana kapılmaktan korkuyorum yoksa yazmak lüzum ve faydasını hissediyorum. *Türk Ruhu* eserine de henüz el sürmedim. Çünkü kendi elimle kolay kolay yazı yazamıyorum. İnşallah Nis'te bir yardımcı bulur orada tamamlarım. Rapor geldi. Fakat İstanbul'da tasarladığım projeler hakkında ileri adım atamadım. Acaba Nis'e gittiğimde yeni bir vaziyet olabilecek mi? Herhalde bundan sonraki yaşayış tarzım henüz karanlıklar içinde!

14/6/53 – Bugün yine hava bozuldu. Borejin ve ailesi geldi. Ziyaretlerden ses seda yok. Muhakkak ki havanın muhalefeti, sıhhi duruma tesir ediyor. Asapta fazla feveran [ateşlenme] hissediyorum. Bu feveranı ihmal etmek mümkün olmayacak mı? Buna karşı en iyi çare yine fikri faaliyetidir. Eski halime rücu edebilsem [dönebilsem]! İstirahat devresi bittikten sonra buna gayret etmek lazım gelecektir.

15/6/53 – Galyon'da¹¹⁹ yani dağın tepesinde yapıyalmızım. Yalnız mahut [bilinen] hastalık arazi hep hazır ve nâzır. Dünya ile alakam bundan ibaret. Küçükklü büyüklü çocuklarım, torunlarım, akraba ve taallukatım nerede? Onlar beni düşünüyor mu? Artık süt vermeyen sağmal inek hatırlarından çıktı mı? Pek muhtemeldir. Ama ben bu acı hakikati geç anladım. Bundan sonraki sayılı günlerimi en az meşakkatle geçirmek için çare düşünmek lazım. Başkasından medet ummak abes. Bu hikmet sözünü hatırdan çıkarmamalı idim. Ben kendimi düşünmezsem beni kim düşünecek?

16/6/53 – Mahut araz [bilinen hastalık] ber-devam [devam etmekte]. Beni sıkıyor, sinirlendiriyor, endişeye sokuyor kaygısında-yım. Burada hayat pek hoş fakat vehim ve endişe rahatı bozuyor. Endişe-i ferda [yarın endişesi] dahi eksik değil. Lidia'nın durumu tuhaf. Cenevre'ye gitti. Hareket için hiçbir teşebbüs yapmıyor.

Kendisi bilir. İstanbul'a varıncaya kadar gönlüm rahat etmeyecek. Burada şahsımla baş başayım. Acaba bu suretle kendimi bulacak mıyım? Belki dünya görüşüm değişir, nihayet rahatımı bulurum. Burada hotelde muhtelif tiplerle temastayım. Dünya'nın, insaniyetin yeni yeni cephe işi[ni], eski yeni zaviyelerden görüyorum. Bu da istifadeyi muciptir.

19/6/53 – Bugün G.'den mektup aldım. İşinin yola gelmiş bulunduğundan bahsediyor. Buna memnun oldum. İnşallah muvaffak olur. Benim için en mühim olan gaileden [sıkıntıdan] kurtulmuş oldum. Ümidim kurtulur. Mahut araz şiddetleniyor. Sonu ne olacak? Hotelde hayat çok sakın ve rahat. Fakat mahut araz bir dakika durmuyor. Ayın sonuna kadar hiçbir çareye başvuramam. Sabır ve metanet. Bugün G.'ye mektup yazdım, yarın diğerlere yazmak fikrindeyim.

22/6/53 – İsak, Terez ve Raşel'e mektuplar yazdım. İsak seyahatte imiş. İki aya yakın zamandan beri bu çocuktan haber alamadım. Esefe şâyandır [üzüntüye değer]. Fakat yapılacak bir şey yok. Araz ber-devam [devam etmekte]. Fena havanın da tesiri vardır. Muhakkak ki müterakki [ilerleyen] bir evolution¹²⁰ vardır. Bunu Beykel'e uzun uzadıya anlatmak lazım. Bir muhtıra hazırlamak yerinde olur. Bütün azmime rağmen çalışmayı muntazam ve intizam altına alamıyorum. Energie'yi¹²¹ kaybettim. Zannediyorum ki iade-i afiyet [sağlığıma kavuşmam] için en mühim şart muntazam surette işe dalmaktır. Buna muvaffak olacak mıyım? Belki Cenevre veya Nis'te bir kâtip veya kâtibe bulurum. O zaman *Türk*

120 Fransızca. "Değişim, gelişim." (Derl. Notu)

121 Fransızca. "Enerji." (Derl. Notu)

*Ruhu'*nu tamamlarım, ruhi halim normalleşir. Galyon'da inkisar-ı hayale [hayal kırıklığına] uğradım. Ne Cenevre'den, ne Lozan'dan kimse gelmiyor, hatırımı sormuyor. Yarın Emil'e mektup yazmak fikrindeyim.

27/6/53 - J.'den canımı sıkan bir mektup aldım. İsak'tan sadra şifa verici [gönül ferahlatıcı] mektup geldi. G.'nin mektubunu İsak'a gönderdim. İşini halletmesini yazdım. Ümit ediyorum ki meşgul olacak ve bu çocuğu nihayet borçtan kurtarmaya muvaffak olacaktır. Bugün araz çok şiddetli oluyor.

Bu işin sonu ne olacak? Becerano'nun dediği gibi vesveseden ibaret olduğu anlaşılacak mı? İnşallah böyle olur.

Galyon'da vakit geçirmek için arkadaşlar eksik olmuyor. Enteresan tanışmalar yapıyorum. Fakat tuhaftır ki tanışmak için ilk teşebbüs benim tarafımdan oluyor. Niçin ötekiler yanaşmıyor? Onlar da aynı ihtiyacı duymazlar mı? Yarın artık Cenevre'ye dönüyorum. Galyon ikametinden memnunum. İstifade ettim zannediyorum. Bakalım bundan sonrası ne olacak? Cenevre'de biraz çalışacağım. Mahut meseleyi ortaya sürecektir miyim, bir türlü cesaret edemiyorum. Yalnız comuiller meselesini belki ileri sürerim. O da ahval ve şerâit müsaadesine bağlı.

5/7/53 - 1 Temmuz'da randevu mucibince Beykel'e gittim. Muayene neticesinden memnun oldu. Günden güne iyileşmekte olduğumu söyledi. Fakat hem beni Ragaz kaplıcalarına gönderdi, hem de aylarca sürecektir ilaçlar verdi. Bu perhiz ne, bu lahana turşusu ne? Her ne emretse istisnasız dediğini yaptım. Ragaz'a geldim. Kaplıcanın ser-tabibine [baş doktoruna] Beykel'in mektubuyla gittim. Uzun boylu muayeneden sonra banyolara bir tertip verdi. İnayet-i hakla [Allah'ın yardımıyla] bugün başlıyorum. Beş gün içinde üç banyodan ibaret bu tertip bittikten sonra tekrar kendisine müracaat olunacak. Bakalım bundan ne çıkacak? Kaplıcalar neticesi ne olursa olsun şurası muhakkaktır ki buradaki ikametim istifadeli yeni bir istirahat

devresi teşkil edecektir. Allah kolay eyleye. Cenevre'de Mösyö Emil ile şahsî meseleden hiç konuşmadım. Bir türlü cesaret edemiyorum. Bakalım avdetimde [döndüğümde] belki karar veririm.

7/7/53 - Bugün ikinci banyomu aldım. Kol, ayak, bacak gittikçe ağırlaşıyor. Neticede bir sakatlık meydana çıkacak mı? Banyolardan ayan beyan bir netice çıkacağı muhakkak. Fakat Allah'ın inayetinden ümit kesmiyorum. Artık ben buradayım. Bakiye-i hayatım [ömrümün geri kalanı] böyle geçecektir. Maddî ve manevî ızdıraplarımı ne kadar tahfife [hafifletmeye] muvaffak olursam kârdır. İnmeli hayatına yavaş yavaş alışıyorum. İnmeli mesai hayatına alışmak lazım. Artık başkalarına muhtacım yani evlât ve ahfadımla şimdiye kadar yardım ettiğim akraba ve taallukât. Bakalım bunlarda anlayış olacak mı? Artık bundan sonra en büyük hünerimi yeni hayatın icaplarına uymak hususunda göstermek icap edecektir. Muvaffak olacak mıyım?

8/7/53 - Bugün üçüncü banyomu aldım. Araz yine şiddetlendi. Yarın doktoru göreceğim. İnşallah banyoların devamına lüzum görmez. Onu bu yola sevk etmeye çalışacağım. Ragaz zannedirim bu gibi hastalıklar için değildir. Maksat radyoaktif ise bizim Yalova'da bol bol mevcuttur. Doktor için sualleri tertip ettim. Bakalım onlara dürüst cevaplar verecek mi?

14/7/53 - Bugün yedinci banyoyu aldım. Galvanize [...]lara devam ediyorum. Yarın son defa için doktora gideceğim. Ondan sonra Cenevre, Nis, İstanbul. Nis'te yeni Cure de repos¹²². Doktora yeniden sualler soracağım. Fizyo ve elektro-terapiyi İstanbul'da tatbik etmek için tavsiyesini rica edeceğim. Ragaz hayatına bir dereceye kadar alıştım. Eskisi gibi sıkılmıyorum. Fakat araz ne olacak? Evvela bir çare bulsam gençleşmiş olarak bakiye-i hayatı geçirebileceğim geçici ve mesai hayatını tanzim etmek şartıyla. İnşallah hafta sonuna Cenevre'ye dönerim.

122 Fransızca, "istihbarat faslı" anlamına gelir. (Derl. Notu)

27/7/53 - Cenevre. Bir haftadan beri buradayım. Beykel'e mektup yazdım. Tekrar muayeneye lüzum görmedi. Gelecek aylarda salâhın devam edeceğini mektubuyla bildirdi. Şimdilik araz hususunda salâhtan eser yok. Yarın Nis'e hareket edeceğim. Orada esbâb-ı istirahatı [istirahat şartlarını] temin edersem bir müddet kalacağım. Ondan sonra İstanbul? Nerede, orada hayatı nasıl tanzim edeceğim? Bu da bir problem. Bu meseleyi Meyer vasıtasıyla halletmeye çalışacağım. Yazıhane münasebetinde hiçbir tebeddül [değişiklik] yok. Meseleyi karıştırmaya da bir türlü cesaret edemiyorum. Nis'ten veya İstanbul'dan muhabere ile [haberleşmemle] halletmeye çalışacağım. Allah yardımcım olsun.

28/7/53 - Dün akşamdan beri Nis'teyim. Hüsn-i kabul gördüm. Ümit ederim ki istirahat esbabı bir dereceye kadar temin olunacaktır. İlk fırsatta Meyer ve Manoli ile görüşeceğim.

Pansiyon temin edebilirsem bir müddet fazla kalabileceğim. Daha şehre çıkamadım. Kimse ile temas etmedim. Bu temasları yaptıktan sonra daha açık görebileceğim. Ona göre hatt-ı hareketimi [hareket çizgimi] tayin edebileceğim. Araz hâlâ kuvvetli acaba fazla hareket etsem daha iyi mi olur? Burada istişare edecek doktor yok. Pesah'tan mektup aldım. Çocukların meselesiyle meşgul oluyor. İnşallah muvaffak olur.

Bir de dış meselesi çıktı. Bakalım onu nasıl yapacağım.

3/8/53 - Nis'teyim. Hüsn-i kabulden memnunum. Arazın husele getirdiği vehim ve endişelerden kurtulamıyorum. Bu civarda bir neurologue¹²³ bulursam gidip istişare edeceğim. Dün Saint Martin'a gittik. Orada oda isticarından [kiralamadan] vazgeçtim. Orada, burada bulduğum aile muhitini bulamayacağım.

Günler geçiyor. Âtî [gelecek] için henüz bir karar alamadım. Fırsat bulup Meyer ile uzun boylu görüşeceğim. Nis'e geldiğim günden beri tembellik çöktü. Kimseye mektup yazmıyorum. Bir

123 Fransızca. "Asabiye mütehassısı." (Derl. Notu)

türlü mesai hayatına muayyen ve muntazam bir cereyan vermeye muvaffak olamıyorum.

5/8/53 - Nis'te âdeta unutulmuş gibiyim, ne İstanbul'dan, ne Cenevre'den ne hiçbir yerden ses seda çıkmıyor. Burada da hiçbir mevcudiyet gösteremiyorum. Acaba sıhhatimi kaybettiğim gibi şahsiyetimi kaybedecek miyim? Bundan sonraki tarz-ı hayat meselesi hakkında daha hiçbir karar almadım. Meyer ile konuşmadığım gibi Mösyö Emil'e de hiçbir şey yazamadım. Bende irade kuvveti kalmadı mı? Ara sıra dinamizm hadisesi uyanıyor, tepkiler yapıyor. Fakat arkası gelmiyor. İstanbul'a avdet [dönme] meselesi ne olacak? Nereye gideceğim? Nerede yerleşeceğim. Şimdilik her şey karanlıklar içinde. Arazımda vahamet [hastalığımda korkulacak bir durum] olmadığı kanaatini hâsıl etsem yeniden irade kuvvetini uyandırabilirim. Fakat şimdilik bunu yapmıyorum. Bir neurologue ile istişare meselesi hakkında henüz bir karar ittihaz edemedim [veremedim].

Hareketsizlik iradesizlik içinde çalkalanıp gidiyorum. Vesselam.

10/8/53 - Aradan beş gün geçti. Eski tas eski hamam. Ne yeni bir karar, ne yeni bir hadise. Ne Meyer ile konuştum, ne Cenevre'ye, ne de İstanbul'a yazdım.

Hariçten de eser-i hayat yok. Ne İstanbul'dan ne Cenevre'den ses seda yok. Posta ve telgraf grevi bu yalnızlık üzerine mum dikti. Araz yine şiddetleniyor. Yeniden bende vehim ve endişe başladı. Bu vaziyetin sonu ne olacak. Nihayet Meyer ile konuşmaya karar verdim. Doktorla perşembe günü için randevu aldım. Bakalım ne çıkacak?

18/8/53 - Doktor Kossa'ya muayene yaptırdım. Pek iyimser bir rapor verdi. Bu hastalık bundan daha iyi bir gidişi tutamazmış. Jamsation merhemine çok ehemmiyet veriyor. İstanbul'a avdetten yeniden başlamak icap edecek. Elbette B. mütalaasına müracaat edeceğim. Hariçle temassızlık habersizlik ber-devam ediyor. Ade-

ta muhasara içindeyim. Dışarıda olan bitenden haberim yok. Grev bütün şiddetiyle devam ediyor. Ne zaman biteceği belli olmuyor. Fazla olarak Meyer bugün tatil seyahatine çıktı. 15 gün İtalya'da kalacak, bu müddet zarfında Veree kasabasında hotele gideceğim. Yine yalnızlık, yine hotel hayatı, yine gurbet. Dışarıdan haber gelse. Marsilya'dan beklediğim yeni pasaport elde. Bununla bir an evvel memlekete avdet çaresine bakacağım. Fakat aksilik devam ediyor, burada mutat [alışıldık] sıkıntılar eksik olmuyor. Ortakların müteakbil [karşılıklı] vaziyetleri, R. meselesi gibi meseleler eksik olmuyor. Bir taraftan da mahut araz [malum hastalık] hafiflerse her şeyi hoş göreceğim. Maalesef bu da olmuyor.

21/8/53 - Vanis'teyim. Burada hayat iyi cereyan ediyor. İşe yerinde arkadaşlar mevcut. Fakat araz Allah korusun adeta felce uğrayacak gibi kaynıyor. Acaba yeni bir ihtilat karşısında mıyım? Yoksa son günlerde yazı yazmadığım için mi böyle oluyor? Tekrar Kossa'ya müracaat etmeyi düşünüyorum. Grev bitecek gibi görünüyor. Teraküm eden [biriken] mektupları ve gazeteleri elime geçirdikten sonra vaziyet hakkında bir fikir peyda edeceğim ve ona göre karar verebileceğim. Acaba İstanbul'a avdet etmeden Profesör Beykel'e müracaat etsem mi? Yoksa Profesör Loffer'e müracaat etsem? Yarın Manoli ile istişare edeceğim, belki bugünkü arazın şiddeti havanın tebeddülüne atfolunabilir.

25/8/53 - Grev bitmek üzere. Dışarıdan mektuplar ve haberler gelmeye başladı. Cenevre avdetinde istical [acelecilik] göstermemeyi tavsiye ediyor. Şimdi artık Meyer geldikten sonra buradaki ikameti tanzim etmeyi düşüneceğim. En iyi çare civarda bir oda kiralamak olacağını düşünüyorum. Meyer gelinceye kadar iyi bir hotel veya pansiyonda bir oda bulmaya çalışacağım veyahut her çe bâ-â-bâd [her ne olursa olsun] avdet çaresine bakacağım. Araz yine şiddetleniyor. Acaba iklimin tesiri var mı? Serseriliğe son versem daha iyi olacak mı? Fakat İstanbul'da acaba neler oluyor? Biraz daha beklemek gerek. Cartier ile görüşmeyi ihmal ettim. Cihat'tan cevap gelinceye kadar beklemek daha doğru olur. Fakat

herhalde ihmal etmemek lazım. Bu arada kitap da gelecek, görüşmeye vesile teşkil eder.

Meyer, Manoli ve Hanri meseleleri sık sık zihnimi işgal ediyor. Bir muhtıra kaleme almayı düşünüyorum. Fakat tetkik edilecek daha birçok noktalar var.

Hayatımı tanzim edip muntazam işlemek için mücehhez [donanımlı] olsam, zannediyorum ki hastalık için çok faydalı olacak. Şimdilik ilk iş kitapçıya gidip bir bloknot, bir akıl defteri almak lazım.

26/8/53 – Günler geçiyor. Vaziyette hiçbir tebeddül [değişiklik] yok, vakitler boşa gidiyor. Normal hayat avdet edecek gibi görünmüyor. İnfirm¹²⁴ hayatına karşı tevekkül göstermek zamanı geldi mi? Geldiyse ona göre tertiplere ve tedbirlere tevessül etmek lazım gelir. Hayır! Hayır! Buna asla tevessül göstermeyeceğim. Mesai hayatımı tanzim etmek daha doğru olur. Artık Nis'teki serresi hayatına son vermek zamanı gelmiştir.

Sıhhi vaziyet düzelecek gibi görünmüyor. Bu bakımdan İstanbul'a avdet tercihe şâyandır. Fakat nasıl? Nereye? Uyku vaziyeti fenalaşıyor. Dün akşam yeniden nereyanas[?] almaya mecbur oldum. Bu böyle mi devam edecek? Eldeki araz şiddetleniyor. Ne olacak? Kimseye de bundan bahsetmek mümkün değil. Herkes kendi derdinde.

İstanbul'a avdet meselesini bir karara bağlamak için bir taraftan Pesa'ya yazmak ve bir taraftan Meyer'le görüşmek zarureti vardır. Şimdilik sabır.

29/8/53 – Şule-i ümit [ümit ışığı] yine S. cephesinden görünüyor. Mösyö A.'dan aldığım mektup pek ümit-bahş [ümit verici]. İstanbul'a avdet için müddet tayinini münasip görmüyor. Büsbütün takdirime bırakıyor. Fakat biliyor ki Nis'teki vaziyetim dört başı mamur değil. Meyer'in avdetine daha bir

hafta vardır. Sabır ve intizar [bekleme] devresi uzuyor. Yarın Doktor Kossa'dan yeniden randevu isteyeceğim. Belki diagra cephesinde aydınlatıcı bir teşhis meydana çıkar. Bu teşhis hususunda çok teşebbüslerim var. Acaba Abravaya'nın dediği doğru olamaz mı? Hadise alelade bir spasmeden ibaret olamaz mı? Kossa'nın suali de çok manidardır. Bu hususta bir muhtıra hazırlasam nasıl olur?

1/9/53 - Nis cephesi henüz muallâkta. İstanbul'dan aile cephesinden henüz haber yok. Kossa'dan yarın beşi çeyrek geçe için randevu aldım. Teşhis meselesini aydınlatmaya çalışacağım. Joni için izahat isteyeceğim. Araz yerinde. Haplara devam ediyorum. Mesai hayatımı tanzime muvaffak olsam bu arazi ihmal etmek mümkün olacak mı? Bir kere daha buna gayret edeceğim. Bugün mektupları yazacağım.

4/9/53 - İstanbul'a avdet meselesi hâlâ bir safhaya girmiyor. Villaya yeni misafirler geliyor. Cihat müstacilen [acilen] davet ediyor, işsizlik beni mahut araz ile baş başa bırakıyor. İstanbul yolunu tutacağıma Cenevre'ye tevcih etsem [yönelsem] daha münasip olmaz mı? Mösyö Emil'e bir teklif yapsam nasıl olur. Öteden beri düşündüğüm etiket meselesini ortaya sürmek zamanı geldi mi acaba? Senelerden beri sürmekte olan bu tereddüde bir türlü son veremiyorum. Bugünlerde bu meseleye nihâî bir karar vermek icap edecektir.

Bugün İstanbul'a mektuplar yazmak istiyorum. Oradan da nihâî karar isteyeceğim.

7/9/53 - Dün Mösyö Emil'e uzun mektup yazdım. Yakında avdet azminden bahsettim. Cenevre'deki eski faaliyetlerime imalar yaptım. Bakalım ne cevap gelecektir. Nis'te Meyer'le kendi işleri hakkında uzun ve enteresan görüşmeler yaptım. Kendisine makul muhtıra versem layıkıyla anlayıp anlamayacağını bilmiyorum. Hukuk müşaviri ile pazar günü için randevu aldım. Bu mülakatın neticesinde mühim kararlar verilebilecektir. Cenevre'den uygun

cevap gelirse ayın ikinci yarısında İstanbul'a dönmek mümkün olacaktır. Bu meyanda G.'den cevap gelmek ihtimali vardır.

Nis'te vaktim boş geçiyor. Başka türlü istifade etmek mümkün olurdu ama bir türlü mesai tarzını tanzime muvaffak olamıyorum. Arazdan yine şüphelenmeye başladım. B. ile istişareyi temine çalışacağım. İnşallah teşhis hususunda bir adım ileri atmasına muvaffak olurum.

15/9/53 - B. ile istişare yapılmıştır. Tatminkâr bir şekilde cereyan etmiştir. Yeni bir şey öğrenmiş olmamakla beraber bazı noktalarda tennevvür ettim [aydınlandım]. Mahut arazda bir ihtilat-ı mutasavver [tahmin edilen karışıklığın] olmadığını temin etti. Maddî, manevî ve gıdaî yorgunluğa meydan vermemek lazım geldiğini söyledi. Par olamayacağını ve atrophienin endişeye şâyân olmadığını bildirdi. Ve mevcut ilaçlara bir tane daha ilave etti. Artık tevekkül ve teslimiyet ile ahvalin inkişafını [durumun gelişmesini] beklemekten başka çare yoktur.

İstanbul'a avdet yolu artık açılmış bulunuyor. Mösyö Emil'den cevap bekliyorum. Gelir gelmez İstanbul yolunu tutmak niyetindeyim. İnşallah Cenevre'ye uğramayı münasip görür, o zaman etiket meselesini ileri sürmek için fırsat bulunur.

26/9/53 - Artık iki günden beri İstanbul'dayım. Tahmin ettiğim facianın vâki olduğu [gerçekleştiği] tahakkuk etti. Kader demekten başka çare yoktur. Bundan sonraki hayatta hummalar olmamasına dikkat lazım. İstanbul'da G.'nin evindeyim. Öteden beri takip ettiğim projeyi tahakkuk ettirmeye çalışacağım. Bir müddet daha intizar [bekleme] halinde kalacağım. F.B.'nin [Fenerbahçe'deki evin] satış işi tekemmül etmiş [olgunlaşmış] bulunuyor. Allah hayırlı etsin. Benim için en mühim miyâr [ölçü] olan gece ve uyku cephelerinde biraz aksaklık vardır. İnşallah geçicidir. Dikkatle takip lazım. Mahut araz yerindedir. Onlar hakkında Doktor B. ile görüştükten sonra bir fikir peyda etmek ümidindeyim.

18/10/53 – Bir aya yakın İstanbul’da bulunuyorum. Hususî hayatım muvakkat [geçici] safhalarından çıktı. G.’nin evinde misafir gibi oturuyorum. Kendi evime gidip yerleşmek henüz bahis mevzuu olmuyor. Bu vaziyet ne zamana kadar sürecektir? Üç dört ay sonra sıhhi vaziyetim müsait olursa yeniden Avrupa yolunu tutmak, orada birkaç ay kalmak çaresini aramak lazım. Bu hususta bende istikrarsızlık ve intizamsızlık hüküm sürüyor. Katî bir karar verip bir program çizmek daha iyi olmaz mı? Her şeyi muallâkta bırakmak doğru mu?

Bugünlerde firosyer cephesinde hareketler var. Nihayet bir şeye benzeyecek gibi görünüyor. Maziye bakarsa sceptique¹²⁵ olmak daha doğru olur. P. cephesi karanlık, fazla iyiliği göstermekten korkuyorum. Yine çapanoğlu çıkacağından endişe ediyorum. Fakat nihayet bugünkü vaziyete son vermek zarureti aşîkârdır. Tereddüt, tereddüt, tereddüt. Bir türlü bu hastalıktan kurtulamıyorum. G. cephesi biraz himmetle [yardımla] düzelebilir. Fakat kendisi gevşek. Ben takip etmezsem hiçbir şey olmayacak. Yine Kalkınma Bankası’na başvurulursa bütün mesele halledilebilir. İstikbal taht-ı temine alınabilir [gelecek güvence altına alınabilir]. Bütün sıhhi mahzurlara rağmen bu projeye dört elle sarılmak lazım. Yoksa bu hususu kurtarmak için yaptığım fedâkârlıklar heba olup gider. A. cephesi iyi görünüyor. Ama esrarengiz. Yapılacak bir şey yok. Arazıma gelince bir évolution hissediyorum. Neye müncer olacak [nasıl sonuçlanacak]? Bilmem. Doktorlar çok nîk-bîn görüyorlar [iyi görüyorlar]. İnşallah öyle olur. Fikri hayata henüz doğru dürüst sarılamadım. *Türk Ruhu* Fransızca edition’unu¹²⁶ bir an evvel ele almak icap edecektir. Gazete makalelerinden vazgeçmek lazım. Yalnız *İktisat Mecmuası*’na devam doğru olur.

21/10/53 – Bugün midem bozuk. Dışarı çıkamadım. Metadnozi aldım. Yazıhaneye de gitmedim. Araz ber-devam [devam etmekte].

125 Fransızca. “Şüpheli.” (Derl. Notu)

126 Fransızca. “Baskısını.” (Derl. Notu)

Maneviyatım henüz düzelemedi. Fakat kabahat bende. Etrafta olan biten şeylere niye alaka gösteriyorum? Hiçbir şeye aldırış etmesem daha iyi olmaz mı? Aldırış edip vaziyeti düzeltmek elimde olmadıktan sonra stoique¹²⁷ olmak en makul hareket olmaz mı? İstanbul'a dönmek hata olmadı mı? İlk fırsatta tekrar gurbet yolunu tutmak daha isabetli olmaz mı? Dışarıda hayatımı tanzim etmek, şuna buna bâr [yük] olmamak şartıyla hareketsiz bir hayat geçirmek acaba mümkün olacak mı? Beş, on günlük hayatım kaldı, artık onu da rahat geçirmeye muvaffak olmazsam bahtsızlık olur.

29/10/53 - Araz stabilize oluyor gibi geliyor bana. Sağ elimde sakatlık katılaştıracak mı? Doktor B. objektif bir arıza yok diyor. Ötekiye [ötekine] müracaat etsem nasıl olur? Beş, on gün sonra buna karar vermek isterim. On günden beri yunizasyon(?) yapmadığım gibi hiçbir ilaç da almadım. Arazın şiddetlenmesi artık maneviyatımı bozmuyor. Meşgulüm ve sürekli çalışmalara devam ediyorum. Acaba bu şekilde hayatım normalleşecek mi? Bugünlerde etiket meselesi yine zihnimi kurcalıyor. Senelerden beri devam etmekte olan bu tereddüt devresine son vermek zamanı gelmeyecek mi? Dört günlük tatilden istifade ederek Cenevre ve Nis için mektup projeleri hazırlamaya çalışacağım.

30/10/53 - Etiket meselesinde tereddüt devam ediyor. Buna karar vermek hayat tarzına yeni bir istikamet vermek demektir. Hastalığın yarınki muhtemel vaziyeti hakkında katî bir fikir peyda etmeden yer yurt değiştirmek maceraperestlik olmaz mı? Kendi öz evladına güvenemeyen kimse yabancı diyarda uzak akrabaya nasıl güvenebilir? Bulunduğum yerde hayatı tanzim etmeye çalışmak daha doğru olmaz mı? Elhasıl mesele pek nazik. Üzerinde layıkıyla durup katî bir karara varmak gerektir.

Dün akşam ibretli bir gece geçirdim. Uyuyabilmek için terinan(?) içmek icap etti. Neden? Bir türlü kestiremiyorum.

8/11/53 - Hayata tamamıyla karışmış bulunuyorum. İş haya-

127 Fransızca. "Umursamaz, aldırmaz." (Derl. Notu)

tı, fikrî hayat vesaire normale doğru gidiyor. Vaziyetimde büyük değişiklik var. Hastalığa aldırılmaz oldum. Fakat mahut araz eskisinden daha kuvvetli. Sonu bir sakatlanma olmayacağına emin olsam araza hiç ehemmiyet vermeyeceğim.

Çocukların işinde belli başlı bir tebeddül yok. Yalnız G.'nin gubla(?) işi iyi safhada görünüyor. Son günlerde bu teşebbüse dört elle sarıldım. İyi neticeye bağlarsam çocuk, istikbali taht-ı temine almış olur. P. işine henüz el uzatamadım. Nihayet bunu da ele almak zarureti hâsıl olacaktır.

11/11/53 – Bugün lüzumsuz yere asabî buhrana kapıldım. Bin kere pişman oldum. Böyle ibretlerin nüksetmemesi için son derece itina edeceğim. P. ile uzun boylu konuşmak için vesile teşkil edecektir. Ban..... tekrar dikkat nazarımı çekti. Bu meseleyi artık bir an evvel halletmek zamanı gelmiştir.

Bugün Manoli'den enteresan mektup aldım. Meyer'e uzun boylu bir mektup yazmak için vesile teşkil edecektir. Projeyi hazırladım.

26/11/53 – P. ile üstünkörü görüştüm. Buzları kırmak kabildinden bir şey, sırası geldiğinde tekrar konuşulacaktır. Anlaşıldı ki işte müstacel [acil] bir vaziyet yoktur. Bu hal benim için herhalde üzüntü mevzuu olabilirdi. Hamd olsun vaziyeti bu zaviyeden [açıdan] muhakeme etmiyorum. Kendisini rahat ve mesut görmek bana kâfi geliyor. İnşallah böyle devam eder. Mamafih gördüğümde bir ihtarda bulunmak için gayret sarf etmek icap edecektir. G.'nin vaziyetinde belli başlı bir tebeddül yoktur. Mamafih şimdilik endişeyi mucip olacak yeni bir şey yok. İnşallah bundan sonra da olmaz. Bu çocuk nihayet normal hayata kavuşuyor. Sihhî vaziyette beni vehim ve endişeye sevk edecek bir şey yok. Araz yerinde ama anlaşılan ihtilat yapabilecek bir durum yoktur. Aldırmamak yoluna devam etmekten başka bir çare görmüyorum. Bu hastalığa karşı yegâne çare readaptation, buna muvaffak olursam normale doğru bir adım atmış olacağım. Geçen akşam bir uykusuzluk

buhranı geçirdim. Telaşa düştüm. Doktor getirttim. Beyhude telaşa kapıldığım anlaşıldı. Artık bundan sonra böyle telaşlara meydan vermemek için dikkatli davranmak gerektir. Mesai hayatım düzelir gibi oluyor. Yazıhane işlerini muntazam surette takip ediyorum. Merkezle muhaberede [haberleşmede] kusur etmiyorum. Şimdilik etiket meselesini ortaya sürmeyi nâ-mevsim [zamansız] görüyorum. Bir müddet sonra yeniden bu mesele üzerinde belki durur icabına bakarım. Maksat merkezde bir vazife alıp senenin birkaç ayını vazifeli olarak o taraflarda geçirmek imkânını hazırlamak. Bir türlü buna teşebbüs cihetine giremiyorum. Belki bu hareket tarzı daha münasiptir. Allah'a çok şükür şimdilik belli başlı bir üzüntüm yoktur.

4/12/53 - Yeniden kendi evime geldim. Şimdilik rahatım. Sıhhî vaziyetimde mühim bir tebeddül yoktur. Mahut araz sabitleşti gibi görünüyor. İhtilat olmazsa bunu da tevekkül ve teslimiyet ile karşılayacağım. Etiket işi hâlâ zihnimi karıştırıyor. Yine lehte temayüller belirmeye başladı. Belki bugünlerde bir karara varırım. Çocukların işlerinde sadra şifa verecek yeni bir vaziyet yok. G.N. işleri yine istikrarsız, zorluklar içinde yuvarlanıyor. A. ber-mutad [alışıldığı üzere] kendi halinde esrara büründü. Şek ve şüphe etmiyor. P. aynı müşkilat içinde yuvarlanmaya giriyor. Yazıhanede vazifeme devam ediyorum. Fikir hayatında dahi boş durmuyorum. İyi mi, kötü mü bilemiyorum. Fakat zannediyorum ki bu faaliyetler olmazsa hayatın hikmet-i vücudu [varlık sebebi] kalmaz. Bakalım bu karışık düşüncelere düzen verebilecek miyim?

6/12/53 - Etiket meselesi günden güne kuvvet kesp ediyor [kazanıyor]. Nihayet teşebbüse geçeceğim gibi görünüyor. Bugünlerde yazılacak mektubu kaleme alacağım. Ondan sonra karar vereceğim. Dimağ [zihin] faaliyeti durmuyor. Her gün yeni yeni fikirler doğuyor. Onun üzerine kafa eskiyor. İyi mi, kötü mü bilemem. Fakat boşa dönen makineden hayır var mı? Makineyi durdurmak hayatı uykuya yatırmış demek değil mi?

20/12/53 - Etiket işine bir türlü karar veremedim. Şimdi menfi cihetine temayül ediyorum. Sıhhî vaziyet daha iyi gibi geliyor bana. Beni gören herkes aynı intibâ izhar ediyor. Acaba mahut araz Doktor B.'nin dediği gibi hakikaten vesveseden mi ibarettir? İnşallah herifin dediği gibi doğru çıkar. Şimdi benim için en mühim mesele Mart'tan sonra ne olacağım, nereye gideceğim, hayatımı nasıl tanzim edeceğim. Cenevre ve Nis cepheleleri birbirine bağlı. İkisi de etiket meselesine bağlı. Bu meseledeki kararsızlık dururken ötekiler hakkında karar ittihaz olunamaz. İkinci çetin mesele G. işidir. Bu işte aksaklıklar tevâlî ediyor [birbiri ardına geliyor]. Kendisi de marazî handikaplarından dolayı vaziyetleri günden güne berbatlaştırıyor. Bu marazî hallerden dolayı bir türlü kendisini feda etmeye razı olmuyorum. Son müracaatı tetkik ediyor[um] ona göre çare bulmaya çalışacağım. B. işi yine gayr-ı kâbil-i haldir [çıkamazdadır]. Kanâatimce böyle sürünüp gidecek. A. meselesi bambaşka içinden çıkılmaz bir complex. Şimdilik kayıtsızlık ve alakasızlıkla karşılamaktan başka çare görmüyorum. Yazıhane işlerinde kör total faaliyet var. Fikir hayatı dahi inkişaf ediyor. Ona daha ciddiye sarılsam acaba daha iyi olmaz mı?

23/12/53 - Etiket işi yine müspet tarafına giriyor. Muhtırayı hazırladım. Buraya gelecek olan M. ve S. vasıtasıyla göndermek kararındayım. Bakalım birkaç gün sonra yine fikrimi değiştirmezsem. Fikrî cephede de inkişaf var. İktisadî vaziyet teşekkülleri meselesini ele aldım. Tasavvur ettiğim gibi bir netice elde edersem etiket meselesi tahakkuk ettiğinde kendime az çok bir faaliyet sahası çıkabilir, hayırlısı Allah'tan. G. işi kör total yürüyecek gibi görünüyor. M.R. ile bugün yarın görüşeceğim. İnşallah onunla bir tesviye sureti bulurum. A. kendi âleminde devam ediyor. Bahtiyar olsun başka arzum yok.

Dün ve bugün müfekkirem büyük bir faaliyet gösterdi. Dün sabah özelleştirme meselesinde amelî ve tatbikât sahasında ilk adımımı attım. Bu mesele hakkındaki muhtıraya çeki düzen

verdikten sonra bir nüshasını muttasıl [ilişğinde] bir mektupla Bedri Bey'e gönderdim. Kendisinden sondaj yapmasını rica ettim. Sondaj müspet netice verirse Cenevre'deki fidüsyere bizim fidüsyer tarafından mektup yazdıracağım. İstanbul'da ve İsviçre'de zemin hazırlandıktan sonra Nisan, Mayıs aylarına doğru senelik istirahat devresinden istifade ederek Avrupa'da icap eden temasları yapacağım. İnşallah hayırlı neticeler elde ederim. Bu özelleştirme meselesinden maada [başka] şu meseleler üzerinde durdum.

a) Etiket işi müspet netice verirse Nis ve K. işini tahakkuk ettirmeye çalışacağım. Bedri Bey geldikten sonra kendisine meseleyi açacağım. Ümit ederim işi benimseyecek.

b) Bundan sonra ileriye doğru atılacak iki adım. Meyer'e hususî hayatımın tanzimi meselesi hakkında mektup yazmak. Bilhassa apartman meselesi üzerinde durmak icap edecektir.

c) G. işi hakkında pratik bir fikir üzerinde durdum. Yeni sermaye üç hisse. Kendisi A. veya R. ve ben yarın herhalde M. ile görüşüp uzun boylu görüşmek lazım. Hissemi bi'l-vasıta vaz etmek [koymak] yerinde bir fikirdir. İş kolaylaştıracaktır.

d) Kızkardeşlerimin yerleştirilmesi meselesi hakkında bazı fikirler üzerinde durdum. Onları biraz daha olgunlaştırmak lazım.

30/12/53 – R. ile uzun boylu görüştüm. Adam da hüsn-i niyet [iyi niyet] yerinde. Fakat işin gidişini bekliyor. Mütehasımlar [hasım olanlar] tarafından suiistimal vukuuna kâni [suiistimal olacağına inanmış]. Buna dair istihbaratı da var. Benim de itimadım sarsıldı. Meseleyi açığa vurmak lazım. R. döğünecek, edemeyecek birkaç gün sonra cevap verecek. Bugün Hapon mülakatı hakkında Salovi'ye yazacağım.

1/1/54 - Yeni yıla yeni zihniyet ve yaşama ve çalışma rejimlerinde değişiklikle girmiş bulunuyorum. Dün bütün gün fikrî faaliyet sarf ettim. *Vatan* ve makamlar için makale ve muhtıra hazırlamaya başladım. Atıf Bey'le faydalı fikir teatisinde [fikir

alışverişinde] bulundum. İş Bankası'yla temas için yeni bir çağır açmak çaresi buldu. Cihat Bey'le görüştüm. Bu çağır açmaya çalışacağız. Gece yarısına kadar tiyatroda bulundum. Senelerden beri yapmadığım aykırılık yaptım. Yaşama tutunmak için yeni bir dönüm noktası değil mi acaba? Bu istikamete doğru ilerlemeye devam etsem mahut arazi ihmal etmek için imkân hazırlanmış olmaz mı?

9/1/54 – Araz kuvvetleniyor. Bambaşka şekiller alıyor. Acaba bu mevsimî soğukların tesiri midir? Ne olursa olsun aldırmamalı. Psychotérapie sisteminden azami istifadeyi sağlamaya çalışacağım. Fikrî meşgalelere daha çok kuvvet vereceğim. Etiket işine bir türlü karar veremiyorum. Bugün boş vakit bulursam muhtıraya devam edeceğim. Dün yeni nesilden yeni yıl tebriki münasebetiyle şok verici mektup aldım. İnşallah buraya geldiklerinde meseleyi açmaya fırsat bulurum. F.K. meselesi üzerinde duruyorum. Bugün bu mesele hakkında Nis'e mektup yazmak fikrindeyim. Bakalım gelecek cevap gayret verici olacak mı? A. ma-aile [ailesiyle] Atina'da. Bu çocuk aileden aykırı bir hayat yaşıyor. Hikmeti nedir? Buna karşı tedbir almak lazım mı? Meseleyi hadiselerin gelişmesine bırakmak daha uygun gibi geliyor bana. Özelleştirme fikrine çalışıyorum. İyi bir netice vereceğine çok ümidim vardır. Fakat sıhhatim bunu çalışmak için imkân verecek mi? İnşallah.

5/1/53 – Bugün belli başlı bir faaliyet yok. Yalnız F.K. meselesi için Nis'e mektup yazdım. Aynı meseleyi evvelki akşam Bedri Bey'e açtım. Alaka gösterdi. Ankara'da takip edecek. Bugün özelleştirme işinde bir adım ileri atamadım. Hatta yazıya devamdan üşendim. Azir ile temas vaki olup olmadığını bilmiyorum. Onun için uygun bir muhtıra hazırlamak lazım. Araz yine bambaşka. Mahiyeti pek anlaşılamayan gelişmeler. Akıllarda fazla feveran iyiye mi kötüye mi gidiyor?

8/1/54 – Dün akşam ticarî mülkiyet toplantısına riyaset ettim. Müzakereler memnuniyet-bahş [memnuniyet verici] bir cereyan

aldı. Ticaret Odası mümessilleri [temsilcileri] Sanayi Odası mümessili bize iltihak ediyor. Ankara'ya toplu heyet gidecek. Biraz uğraşılsa mühim bir hareket yapılabilmiş olacaktır.

Etiket işi hakkında henüz kati bir karara varamadım. Şimdilik üç aylık mezuniyet meselesini bahis mevzuu etmek daha münasip olacağı fikrine meylediyorum. İzmir kampanyası endişe-âver [endişe verici] gibi görünüyor. Benim kötümser mektuplarım münasebetsiz düşmedi. Fidüsyerde bazı canlılık alametleri var. Fakat kol kanat işlemiyor. O cephede oyalatıcı bir faaliyet sahası açılabilir. Mezuniyet müddeti zarfında beni az çok oyalayabilir. Onu gözden kaybetmemelidir.

9/1/54 - Bugün de belli başlı bir iş yapmadım. Lozan'a Şaki hakkında bir mektup yazdım. Bugün öğleden sonra hava kötüdür diye sokağa çıkmadım. Acaba köhneleşme alameti midir? Réagire¹²⁸ etmek lazım değil mi? Realiteyi kabul edip ona göre hayatı tanzim etmek daha doğru olmaz mı? Realite şudur: Maalesef inmeliyim. Ehven-i şer [kötünün iyisi] şeklinde yaşamaya çalışmaktan başka çare yoktur. Havalar düzelince inmeliliğe rağmen daha ziyade serbest harekette bulunabileceğim. Açık havadan istifade edebileceğim. İşte o zaman etiket, Nis meselelerini halletmeye çalışmak icap edecektir. Bir müddet daha tereddütler içinde çalkalanıp gideceğim.

11/1/54 - Likidasyon meselesi hakkında okuduğum mektup yine zihnimi karıştırdı. Karşılık olarak yazmayı tasarladığım mektubun müsveddesini hazırladım. Yeni yeni fikirlere ve projelere daldım. Sonra düşündüm. Artık bu hale geldikten sonra neye şuna buna üzülüyorum? Hayatı kendi akışına bırakmak daha doğru olmaz mı? Fakat can çıkar huy çıkmaz. Huy herkes için hayatının ifadesidir. Huy ifadesini bulmazsa hayat yok demektir. Şuna çok üzülüyorum. Unutkanlık bende tuhaf, tuhaf şekiller alıyor. Bugün yazıhaneye gittim. Görülecek mühim işler vardı.

Halpiren'e[?] yazılacak mektup, Osmanlı Bankası'nın G.'nin işi, Çironyo'nun dosyası. Her şeyi unuttum. Bi'l-itiyat [alışkanlıklar] ile vakit geçirdim. Yine aynı hastalık. Çalışma ahvalinde intizam-sızlık. Bakalım bu hal ve vaziyet neye varacak?

17/1/54 - Şiddetli kış tesirini her tarafta gösteriyor. Etrafımızda hastalananlar hatta ölenler çok. Biz eski tas, eski hamam Allah'a bin şükür. Cenevre'ye likidasyon ve sermaye meseleleri için uzun boylu mektup yazdım. Zülfiyare dokunacak taraflar varmış. Varsın egocentrique¹²⁹ olanlar alışsın. Ben vazifemi yapmaktan başka bir şey yapmış olmuyorum. Etiket meselesine karar vermek zamanı yaklaşıyor. Fidüsyer işinde dönüm noktasına varmış bulunuyoruz. Bakalım bundan sonrası ne olacak? Derneğin mecmuasında özelleştirme meselesini yayınladım. Bakalım ne gibi bir tesir yapacaktır. Bu yazıyı ve bu fikri nasıl kıymetlendirmek mümkün olacaktır? Yavaş yavaş mahut arazi ihmal ediyorum. Fakat araz kuvvetleniyor. Beni adam akıllı rahatsız ediyor. Artık pek aldırmiyorum. İnşallah sonu hayırlı olur.

18/1/54 - Uykusuzluk yine başladı. Dün akşam hiç uyuyamadım. Neden? Filvaki araz feveranda, fakat uykusuzluk ondan mı? Birinci defa olarak nerniyas[?] tesirsiz kaldı, acaba nezleden mi? Nezlenin ihtilat yapmasından korkuyorum. Nihayet Şaki'den mektup geldi. İyi haberler veriyor. Bu mektup yeniden etiket meselesini tahrik etti [hareketlendirdi]. Yeniden bir müracaat projesi tasarladım. Yazmaya karar verecek miyim? Herhalde yeni nesil gelmeden evvel yazmayacağım. Belki hazırlayacağım.

21/1/54 - Arazın verdiği rahatsızlık ve endişe ber-devam [devam etmekte]. Gece yine uyumaya yine nerniyas[?] tesir etmedi. Doktora gitmeye de karar veremiyorum. Çünkü ilaçlar da tesirsiz kalıyor.

Tevekkül ve teslimiyetten başka çare yoktur. İmdat Allah'tan. Dün ve bugün likidasyon hakkında mektupları yazdım. Gönder-

129 Fransızca. "Benmerkezci." (Derl. Notu).

dim. Artık ok yaydan çıkmış bulunuyor. Mesele ortaya atılmış bulunuyor. Yeni nesil İstanbul'a gelince uzun boylu görüşülebilecek. Belki o zaman etiket işi meydana atılır ve neticeye bağlanır. Son sıhhi arıza neticesinde ne kadar da köhneleşmiş bulunuyorum. Hava fenadır diye dışarı çıkmaktan üşeniyorum. Birkaç sene evvel ben böyle mi idim? Artık havalar düzelmeden geniş nefes alamayacağım. O zaman hayat tarzına yeni düzen vermeye gayret edeceğim. Gereken azim ve metaneti bulabilecek miyim?

22/1/54 - Dün Doktor Bedi'ye muayene yaptırdım. Felçten eser kalmadığını, ben malumat vermiş olmasaydım böyle bir arıza geçirdiğimi muayeneden anlamak mümkün olmadığını, ancak yaşın bir neticesi olan damar sertleşmesi seyrine karşı mücadele etmek lazım geldiğini, bu mücadele için en müessir ilacın yud iğneleri olduğunu, yunizasyona inanmadığını ifade etti. B. ile istişare ettikten sonra iğneler hakkında karar vereceğim.

Son günlerde likidasyon meselesi hakkında yazdığım mektupların akislerini sabırsızlıkla bekliyorum. İnşallah akisler uygun olursa etiket meselesini ciddiyetle ele almaya vesile teşkil edecektir. Artık ne yapıp yapıp senenin mühim bir kısmını Avrupa'da geçirmeye karar vermiş gibiyim. Mösyö Şaki'ye uzun boylu mektup yazdım. Bugünlerde Meyer'e de yazacağım. Gelecek olan cevaplardan iyice tenevvür ettikten [aydınlandıktan] sonra katî karar vermek vaziyetinde bulunacağım.

30/1/54 - Bugün Doktor B. geldi. Doktor Bedi'nin teşhisine aykırı bir teşhis koydu. Onun kanaatine umumî damar sertleşmesi mevzu-i bahis değil. Binaenaleyh umumî yud tedavisine lüzum yok. Tansiyonu düşürmeye lüzum yok. Belli ki mahzur varmış. Umumî vaziyet çok iyi imiş. Arızadan objektif olarak eser kalmadı. Subjektif rahatsızlıklara ehemmiyet veriyor. Yunizasyona tekrar başlamak icap ediyor. İlaç olarak Kosser ve Femandiref'i tavsiye etti. Fakat araz feveran halinde. Allah encamını [sonunu] hayreyleye.

2/2/54 - Rahatsızlık cephesinde salâh yok. Bütün F.K. gayretlerime rağmen vehim ve endişe devam ediyor. Şimdi ümidim havanın düzelmesindedir. İnşallah havanın düzelmesiyle sıhhi vaziyet salâh bulur. Havanın muhalefetinden dolayı yunizasyona da başlayamıyorum. Ancak günde bir, iki saat dışarı çıkabiliyorum. Ekseriya oda içinde kapanıp duruyorum. Benim şimdiye kadar sürdürdüğüm hayatla ne kadar taban tabana zıt! Acaba eski vaziyete dönebilecek miyim? Yazıhane işlerini fikrî faaliyetimi takipten geri kalmıyorum. Fakat bir türlü normal hayata kavuşamıyorum. Dimağ [zihin] işliyor. Yaratıcı faaliyet devam ediyor. Buna rağmen hayatımda bir eksiklik, bir boşluk, bir gayr-ı tabiiilik hissediyorum. Aile efradının ahvali berbat. Kızım gripli yatıyor. Büyük oğlum da kapalı kutu vaziyetinde hiçbir değişiklik yok. Küçük oğlum talihsizliğinin kurbanı olmasına devam ediyor. Hülâsa hayatı iyimserlikle karşılamaya imkân bulamıyorum. Şimdi artık gözüm daha ziyade garba [batıya] müteveccih. Oralarda hayatımı daha iyi şerâit [şartlar] ile tanzime muvaffak olacak mıyım? Etiket meselesi hakkında hazırladığım mektubu bir türlü yazıp gönderemiyorum. Mamafih isticalde [acelecilikte] isabet göremiyorum.

10/2/54 - Yeni nesil mümessilleri [temsilcileri] geldi. Samden'e[?] gittiler. Bir yenilik getirmediler. Merkezden yeni bir haber yok. Sıhhi vaziyet eskisi gibi fazla olarak dün düştüm. Elimde hafif bir yara, arazda yeni bir tuhaflık [...] her gün rengini değiştiriyor. İnşallah sonu iyi olur. Garp cephesinden mektup geldi. Orada da vaziyet pek parlak değil. Mamafih düzeltilebilecek bir vaziyette. Çocuklar cephesi henüz sadra şifa verici [gönül ferahlatıcı] bir durumda değil. Kapalı kutu eski vaziyette. Ümit kapısı açık, diğer ikisi gönül açıcı vaziyette değil. Ablamın vaziyeti fenalaşmadı. Allah'a şükür. Normal çalışma hayatına henüz kavuşamadım. *Türk Ruhu* editionu'na henüz el süremedim. Gazete ve mecmualara yazılar yazıyorum. Fakat makine muntazam işlemiyor.

12/2/54 - Araz hakkında endişe ber-devam [devam etmekte].

Doktor yeni bir şey yok diyor ama yine nüks [tekrarlama] endişesinden kurtulamadım. Doktor aradığı klasik izleri bulamadı. Ama esasen benim düçar olduğum [tutulduğum] arıza klasik değil. Birkaç gün sonra vaziyet belli olacak. Yeni araz confusion¹³⁰ neticesi de olabilir.

Etiket meselesi hakkında yazılacak mektubun müsveddesini bir türlü kaleme alamıyorum. Gece gündüz düşündüm, bir türlü karara varmak mümkün olmuyor. Çocukların vaziyetinde hiç yeni bir şey yoktur.

21/2/54 - Bu hafta içinde fikir sahasında iyi faaliyet oldu. *Vatan ve İktisad Mecmuası*'nda enteresan yazılarım çıktı. Dernekte reis vekili seçildim. Fikir sahasında faaliyete devam etmek fikrindeyim. Profesyonel faaliyet de büsbütün eksik olmuyor. Mevcudiyetimi hissettiremiyorum. Şimdi artık etiket meselesini bir neticeye bağlamak zamanı gelmiştir. Nisan, Mayıs aylarında Garp'a doğru tevcih etmek [yönelmek] icap edecektir. Şimdiden lazım gelen tedbirler alınırsa yerinde olur. G. işinde ufukta ümit verici şuleler [ışıklar] görünüyor. İnşallah tahakkuk eder. Gönlüm rahat eder. A. muamma-engiz [anlaşılmaz] durumu devam ediyor. Herhalde mucib-i endişe [endişe gerektiren] bir şey yoktur. Allah'a bin şükür. Arazda bir salâh yoktur ama vehim ve endişeler günden güne azalıyor. Allah yardımcımız olsun.

23/2/54 - Bugün araz mutattan [alışıldıktan] fazla kuvvetli. Yazıyı da doğru dürüst yazamıyorum. Fazla effort¹³¹ yapmak mecburiyetindeyim. Acaba havanın muhalefetinden mi? İnşallah öyledir de havalar düzeldikten sonra nisbeten rahata kavuşurum. Dün S.'den mektup aldım. Samariten ile görüşmüş anlaşılmış. Vaziyet müsait. Şimdi artık Cenevre'ye yazıp katî karar ittihaz etmek ve S.'ye bildirmek lazımdır. Ber-mutat [alışıldığı üzere] mektup müsveddesini yazdım. Bir türlü tebyiz edip [temize çekip] gönderemiyorum. Yine

130 Fransızca. "Karışıklık." (Derl. Notu)

131 Fransızca. "Gayret." (Derl. Notu)

bir iki gün tereddüt devresi geçireceğiz. Çocukların vaziyetinde yeni bir şey yoktur. Cenevre'ye sermaye hakkında yeni mektup yazdım. Acaba istical mi [acele mi] ettim? Şimdi tereddüttüyüm.

6/3/54 – Arazda salâh yok. Maneviyat düzeliyor. Eldeki aksaklık yazıda belli oluyor. Evvelce öyle değildi. Réadaptation ile salâh olacağı ümidi bâkî. Belki bundan sonra bu cihete dikkat vereceğim.

Şimdi beni en ziyade işgal eden cihet tatil devresi meselesidir. Cenevre'ye mektup yazılacak, ne şekilde? Etiket karıştırılacak mı? Şimdilik daha ziyade bu meseleyi tahrik etmek [hareketlendirmek] cihetine meylediyorum. Yarın sıhhi vaziyet fenalaşırsa daha müşkil olacak. Bu meseleye birkaç gün içinde karar vermek icap edecektir.

Çocukların vaziyeti eskisi gibi. Yeni olarak A.'nın gösterdiği alaka var. İnşallah iyi netice hâsıl olur, bu mesele hallolur olmaz Avrupa'ya seyahat için hazırlanmaya başlayacağım. Önümüzdeki aylar benim için dönüm noktası teşkil edecektir. Son günleri nasıl geçireceğimi tayin etmek icap edecektir.

15/3/54 – Nihayet etiket meselesinde tereddüt devresi sona erdi. Cenevre'ye mektup gitti. Zannediyorum ki iyi bir şekilde yazıldı. Ümit-bahş [ümit verici] cevap geleceğine kâniim. Şimdi artık seyahate hazırlık devresi başlamalı. Tatil devresinden sonra dahi hayatın tanzimi meselesi var. O da müphemler [belirsizlikler] içinde. Yazıhanede kendime göre iş var. İmkân derecesinde faydalı olmaya çalışıyorum. Araz bâkî fakat eskisi gibi vehim ve endişeden eser yok. İnşallah böyle devam eder. Hayattan bir şey anlamaya meydan kalır. Fikrî hayatımda faaliyet var. *İktisad Mecmuası*'nda ve *Vatan*'da yazılarım muntazaman çıkıyor ve takdir olunuyor. Şimdi namzetlik [adaylık] meselesi beni işgal ediyor. Şimdilik menfi [olumsuz] tarafına meylediyorum, sonuna kadar ne olacağı belli değil. Müspet [olumlu] cihete meyletmek ihtimali yok değildir. Diğer taraftan fahrî konsolos meselesi için zemin ha-

zırlıyorum. Cenevre'den uygun cevap gelirse bu teşebbüse kuvvet vereceğim. Aynı zamanda fidüsyer ve *Vatan* muhabirliğini tanzime çalışacağım. Herhalde dönüm noktasına yaklaşmış bulunuyorum. Bugünlerde G. vaziyetiyle ev vaziyetini ele almak icap edecektir. Allah kuvvet versin.

21/3/54 - Namzetlik meselesinde tereddüt devam ediyor. Fakat temayül müspete doğru ilerliyor. Bugün yarın katî karar almak vaziyeti hâsıl olacaktır. Seyahat tertibatı devam ediyor. İnşallah bugünlerde Cenevre'den cevap gelir. Fakat mektup müstacilen cevabı müstelzim [acilen cevabı gerektiren] bir şekilde yazıldığı için belki benim Avrupa'ya gitmekliğimi bekleyeceklerdir. Fidüsyer işleri inkişaf ediyor. İnşallah muvaffak olacak fakat benim için hayır yok. Sıhhatim çalışmaya müsait değil. Nis projesi hüsn-i neticeye [iyi sonuca] bağlanırsa belki faydalı olurum. *Vatan* ve fahri konsolos meselelerinden şimdilik vazgeçmek icap edecektir. Salı günü Ahmet Emin ve Enis ile görüştükten sonra katî karara varabileceğim. Çocukların vaziyetinde gelişme var. P'nin nakl-i mekân [taşınma] meselesi günün mevzuu haline geldi. Bu hususta da tereddüt devresi başladı. Bakalım ne neticeye varılacak? A.N. işi iyi gibi görünüyor. Yeni mevsim hakkındaki ümitler kuvvetli. İnşallah böyle olur. Araz akşamları kuvvetleniyor. Zannediyorum ki masajlar ve hareketlerle salâh temin olunabilir. Artık bu ciheti Avrupa'daki istişarelerle anlamaya çalışacağım.

Elhasıl şimdilik türlü türlü meçhuller içinde puyanım [koşuşturmaktayım]. İnşallah yakın bir zamanda vaziyet tebeddül eder [değişir].

27/3/54 - Bu hafta içinde mühim gelişmeler oldu. Namzetliğimi koymuş bulunuyorum. Yoklamanın neticesi bu akşam belli olacak. Neticenin müspet olacağı agleb [yüksek] ihtimaldir. Seçimlerin kazanılması çok muhtemel. Artık bundan sonra vazifenin hüsn-i ifâsı [iyi bir şekilde yapılması] için sıhhatin

müsaadesi lazım gelecektir. Müşavirlik meselesi için merkezden henüz cevîl [hareket] yok. Müspet cevap gelirse çok memnun olacağım. Çocukların vaziyetinde mühim tebeddül yok. A.'nın G.'ye karşı hareket tarzı benim için memnuniyet-bahş [memnuniyet verici] oldu. Bütün cehd [çalışma] ve gayrete rağmen fikrî faaliyetten bir türlü kurtulamıyorum. İstanbul muhitinden kurtulursam belki bu faaliyeti asgarî dereceye indirmeye muvaffak olurum.

3/4/54 – Adaylık tahakkuk etti. Kampanya esnasında büsbütün seyirci kalmak mümkün olmuyor. Partide yapılan toplantılarda Varlık Vergisi meselesi ileri sürüldü. Sembolik taammüd [kasıt] ve [...] prensibi kabul olundu. Benden formül istediler. Yazdım, verdim. Muvaffakiyetli oldu. Daha kapalı lisanlı yapılması lüzumunu bildirdiler. Şimdi idare heyetinden geçecek katî şekle bağlanacak. Mesaim devam edeceğim. İnşallah muvaffak oluruz.

Cenevre'den hiçbir hayat eseri çıkmadı. Esasen cevabı müstelzim [gerekiren] bir mesele yoktur. Büyük oğlum seyahatte. İnşallah hayırlı neticelerle gelir. Damadın hicreti meselesi tetkikte. Allah korusun, bir macera şeklini almasın. G.'nin vaziyeti iyileşecek gibi görünüyor. Agleb [yüksek] ihtimale göre adaylıktan dolayı hareketim 15 Mayıs evâsıtına [ortasına] kadar gecikecek. İnşallah hayırlı olur. Fakat o vakte kadar imkân derecesinde yorgunluktan kaçmak lazım. Bunu temine çalışacağım.

18/4/54 – Son 15 gün zarfında mühim gelişmeler oldu. Adaylık dolayısıyla hareketsiz kalmak kararını tatbik etmek mümkün olamadı. Mitinglerde nutuk çekmek, nutuk hazırlamak, toplantılarda koşmak icap ediyor. Bu da elbette yorgunluğu mucip olur. Varlık meselesinde zannediyorum ki lüzumundan fazla ileri gittim. İsmet İnönü'ye karşı çok açık konuştum. Karşı taraftan katî sarîh [açık] akisler yok. Bundan bir netice hâsıl olursa büyük bir inşirah [ferahlık] duyacağım. Hizmet er-

babına vergiyi iade etmek fikrinde çok ısrar ettim. Gerek G.A., gerek İlhami benimle görüşeceklerimi söylediler. Bakalım ne çıkacak?

Bu sırada beni en ziyade araz vehim ve endişeleri sardı. Külli ihtilat korkusu yine başladı. Yazıhanede meseleler var. Bir taraftan bloke paralar ve diğer taraftan hıtki(?) meseleleri. Bu işler için İzmir'e gitmeye karar verdim. İnşallah çarşamba günü hareket edeceğim. Cenevre'den henüz ses seda yok. Seçim neticesi ne olursa olsun herhalde Mayıs ortalarına doğru hareket etmek icap edecektir.

DP misalinde olduğu gibi CHP de geçtiğimiz Cumartesi günü saat 15.30'da Kuledibi'nde bir açık toplantı tertip etti. Bu toplantıda aralarında ünlü gazeteci Burhan Felek ve Munis Tekinalp (Kohen) olmak üzere, mebus adayları söz aldılar. (...) Bay Tekinalp (Kohen) CHP'nin iktidara gelmesi halinde Varlık Vergisi meselesinin belli bir kategorideki mükelleflerinin lehine halledileceğini beyan etti.¹³²

Bay Munis Tekinalp Yahudi azınlık adına CHP'den namzet seçildi. Bu beyin yüksek bir kültüre sahip olduğunu ve kalemi ustalıklı kullandığını biliyoruz. Ancak aynı zamanda Yahudi olduğunu söylemesinin gücüne gittiğini de biliyoruz. O asimile olan ve isimlerini değiştiren (adı Moiz Kohen idi) Yahudiler sınıfındandır. İsmi değiştirerek ait olduğu Musa ırkına ait herhangi bir iz kalmayacağına kesinlikle inanmakta. Samimi olalım Bay Tekinalp prensiplerini gizlemeyip bir Türk Yahudi namzeti olmadığını yüksek sesle beyan etmekte. Böylece onu aday gösteren parti ile de tezata düşmekte. Böyle çok açık bir durum karşısında Bay Tekinalp'in Türk Yahudi cemaatine hizmet edebileceğini düşünmek mümkün müdür?¹³³

132 "Si el Partido del Pueblo (CHP) Viene al poder la kuetion del Varlik sera aranjada dişo Tekinalp (Kohen), *Şalom*, 22 Nisan 1954

133 İlyazer (Eliezer) Menda, "Nuestras Refleksiones Sovre los Kandidados Judios", *La Vera Luz*, 22 Nisan 1954.

30/4/54 – Yine gelişmeler var. İzmir’e gidip geldim. Mesaim iyi neticeler verdi. Meseleyi vuzûh ve sarahatle açığa vurdum. Cenevre’ye yazdım. Ümit ederim ki memnun olacaklar. B. Correct¹³⁴ hareket etti. Arkadaşça işbirliği yapmak mümkün olduğu meydana çıktı. Blokaj ve deblokaj meselesinde fikir birliğine varılmıştır. İnşallah bu meselede dahi menfaat hâsıl olur.

Seçimlere dahi iki hafta kaldı. Vaziyet pek ümitsiz görünmüyor. Seçilirse hayattımda yeni bir dönüm noktası peyda olacak. Acaba kendimi yormaktan kurtarabilecek miyim?

Bugün Cenevre’den mektup aldım. Etiket meselesinde vaziyet aldılar. Statut quo¹³⁵ tercih ediyorlar. Benim için bir dereceye kadar bir hayal kırıklığı teşkil eder. İnşallah netice hayırlı olur. Çocuklar meselesinde yeni bir şey yok. A. ber-mutat [alışıldığı üzere] kapalı kutu. Hiç olmazsa ondan bana gaile [sıkıntı] gelmez. Bundan başka beklediği yok. Allah muhtaç etmesin. Pe.’den muhacere hazırlanıyorlar. İnşallah macera ile bitmez. Mani olmak mesuliyetini üzerime almaya yanaşmıyorum. Kızım müşkilâtla karşılaşabilir. Ve beni evinde [...]. Ben ona karşı vazifemi ziyadesiyle yaptım. Kendisi babasına zerre kadar alaka göstermeden affettim. Allah yardımcısı olsun! G.’nin vaziyetinde de yeni bir şey yok. Kalkınacağına dair ümitlerim battı. Artık aklım fikrim müstakil tatil seyahatinde. Nis ile temastayım. Bir iki hafta içinde vaziyet tecelli edecek. İcap eden kararları alacağım.

2/5/54 – Bugün seçim günü. Bu gece memleketin ve dolayısıyla benim mukadderatım belli olacak. Bilmem neden? Vaziyeti daha [...] görüyorum. Yalnız sıhhî vaziyette salâh yok. Araz müterakki [ilerleyen] seyriyle devam ediyor. Acaba sonu ne olacak? Artık yarın vaziyet tecelli etsin, İsviçre’ye kapağı atayım. Adamakıllı bakım ve tedavi ile meşgul olayım.

16/5/54 – Dört günden beri Cenevre’deyim. Umumî sıhhî va-

134 Fransızca. “Namuslu, düzgün.” (Derl. Notu)

135 Fransızca. “Statüko.” (Derl. Notu)

ziyet eskisi gibi iyidir. Yalnız araz ber-devam. Şimdilik diyetetik pansiyondayım. Yemek ve bakım itibarıyla memnunum. Yazıhanede eskisi gibi çalışıyorum. Ancak birinci günü bir arıza oldu. Sebebini ve hakikî manasını anlayamadım. İnşallah endişeyi mucip bir şey yoktur. Mamafih tesiri azaltmaya çalışacağım. Yarın Beykel'i göreceğim. Ondan sonra tatil hakkındaki programımı tayin edeceğim. Bu programda Glion, Lozan ve Nis için yer ayıracam. Daha ziyade Nis'te ikamet beni ilgilendiriyor. Oradaki vaziyetin müsait olması şartıyla. Şimdiden Nis'e mektup yazmak icap ediyor.

İstanbul'u unuttur gibi oluyorum. Orada evim, barkım kalmayacak. Kızım maceraya doğru girecek. Büyük oğlum ve ailesi benimle alakadar olmuyor. Aramızda adeta anormal bir vaziyet var. Bu vaziyeti normale irca etmek [döndürmek] mümkün değil mi? Küçük oğlum müşahhas ve vazife-şinas fakat bambaşka manièreleri¹³⁶ var. Onunla ikametimi iyi netice verecek mi? İsviçre'den İstanbul'a gouvernante¹³⁷ ile gelsem nasıl olur? Bu ihtimal üzerinde durmak gerektir.

22/5/54 - Bugünlerde mühim olaylar oldu. Profesör Beykel sıhhi vaziyeti memûlün fevkinde [beklenenin üstünde] iyi buldu. Yaş itibarıyla nüfus kaydını hiç olmazsa 20 sene geri götürmek icap ediyormuş. Umumî vaziyet 8 sene evvelkine nazaran daha iyi imiş vesaire vesaire. İlaçlar vermeyi, sirkülasyonu, sekleroz arazını ıslah etmek için maneviyatım çok yükseldi. Mahut araza aldırmiyorum. Fazla yürüyüş yapıyorum. İnşallah işime devam ederim.

Birdenbire Lidya G. çıkageldi. Sürprize emr-i vakii tevekkülle kabul ettim. Borca müstağrak [batmış] iken lüzumsuz 2000 küsür liralık masraf yapmış, hayf [yazık] değil de nedir?

136 Fransızca. "Usul, tarz." (Derl. Notu)

137 Fransızca. "Bakıcı." (Derl. Notu)

Fırsattan istifade ederek bundan sonraki müşterek maişet [ortak geçim] için uzun boylu görüşmeye çalışacağım. Kızkardeşlerimi ve gouvernante meselesini ele alacağım. Gouvernante meselesini müdire ile de görüşeceğim. İlk fırsatta.

Bugünlerde üçüncü hadise ORT¹³⁸ işi. Beni çok ilgilendiriyor. Herifler de alaka gösteriyor. Muhtırayı hazırladım. İyi netice verirse beni çok işgal edecek, maddî hayatım büsbütün değişecek.

29/5/54 – Klinikteki ikametden memnunum. Sıhhi vaziyet iyi devam ediyor. Vergi rejimi hakkında verdiğim muhtıra hüsn-i kabule mazhar oldu gibi görünüyor. Vaziyet gelecek hafta belli olacak. Lidya ile kızkardeşlerim meselesini konuştum.

G. Krantesin'e[?] yazdı. Gouvernante meselesini bugünlerde ele alacağım. Muhtemel şerâiti [şartları] öğrenmeye çalışacağım. Kararı İstanbul'da vermek üzere. Yazıhanede hâli [boş] vaziyet adam akıllı düzeldi. Çocuklara mektuplar yazdım. Gönül kırıcı olmamakla beraber nâzikâne muahezeler [azarlamalar] yaptım. İnşallah iyice anlarlar. ORT meselesi iyi görünüyor. Henüz katî bir karar yoktur. Bugünlerde belli olacak. Nis'e hareketi mümkün olduğu kadar tehir edeceğim. Çünkü orada da vaziyet karışık.

30/5/54 – Varlık meselesini ele almak fikrindeyim. Fakat mütereddidim. Yarın Boha ile istişare edeceğim. Ondan sonra belki Jöre'ye açmaya çalışacağım. Mesele mühimdir. Mektubu şimdiden tercüme ettireceğim. Ondan sonra belki Jöre'ye not bırakacağım. Bugünkü günü yapıpınlız geçirdim. Sıkıldım. Gouvernante işini görüştüm. Pahalı geliyor. Bir daha görüşmek icap edecektir. Terez'e ikinci mektubu yazmayı düşünüyorum. Belki yarın karar vereceğim. H.'nin hareketi tuhaf görünüyor. Adeta muamma-engiz. Bu akşam takallüsler [kasılmalar] birdenbire kızıştı. Yine ve-

138 ORT kâr gayesi gütmeyen bir sivil toplum kuruluşudur. Misyonu eğitim vererek Yahudi halkının ilerlemesini sağlamaktır. Bkz. www.ort.org. (Derl. notu)

himler başladı. Ne zamana kadar sürecektir bu zırlıtlı! Nis'e hareketi-mi hafta sonunda tayin etmek mümkün olacağını zannediyorum. İnşallah böyle olur.

3/6/54 - Varlık meselesi hakkında Yo. ile görüştüm. Çok teşvik ediyor. Fakat A.'nın karakterini bildiğim için tereddüt ediyorum. Kaşlar yapalım derken... Fakat mesele o kadar mühim ki rizikoyu göze almaya değer. Ne de olsa bir müddet daha düşünmek daha doğru olur.

Yeni şirket meselesi artık ortaya atılmış bulunuyor. Bütün alakadarlar muhtırayı okudular. Mo.[?] aleyhtar, S. lehtar görünüyor. J ve A. henüz izhar-ı rey [görüşlerini belli] etmediler. Bir türlü toplantı yapılamıyor. Bugün belki olur. Bugün Orl. işi için görüş-me olacak. Bu iki mesele neticelenirse Nis'e hareket gününü tayin etmek mümkün olacaktır. İstanbul'dan ayrılışım bir aya yakın oluyor. Kimseden hiçbir haber gelmedi. Acaba unutuldum mu? Dün akşam T. ile görüştüm. Memnun oldum. Firosyer bakımından yeni ufuklar açılıyor. Dur bakalım.

6/6/54 Cenevre - Yazıhanede vaziyet iyidir. Verdiğim muhtı-ralar hüsn-i kabule mazhar oluyor. Yeni şirket hakkındaki teklifim kabul olunacak gibi görünüyor. O zaman benim için yeni faaliyet sahası açılacaktır. "Üret" meselesi de iyi görünüyor. T.'nin tavsiye ettiği adamlarla görüştüm. Dinamik elemanlar. Cesaretle çalışa-bilirler. A. ve G. için yeni ufuklar açılmış olacak. Bu hafta netice anlaşılabilecektir. Terez, Pepo ve Giyom'a hicret meselesi hakkında uzun boylu yazdım. Yarın İsak'a yazmak fikrindeyim. Bu haftanın sonuna doğru Nis'e hareket etmek fikrindeyim. Bakalım orada ne gibi ufuklar görünüyor?

10/6/54 - Dün yeni şirket meselesi hakkında toplantı yapıldı. Netice şimdilik menfi [olumsuz]. Vaziyet anlaşılmıştır. Fakat muhafazakârlık ananesi galip geldi. Umumî hava müsait cereyan etti. Kayrı ile birkaç defa uzun boylu görüştüm. Bu adamdan iş çıkabilir. A. ve G.'yi ilgilendirmeye çalışacağım. Karokom[?] me-

selesi hakkında ümitler verdi. Verdiği ümitler pek boş değildir. Bu münasebeti ciddiyetle *cultiver*¹³⁹ etmek yerinde olur. Yarın Nis'e hareket edeceğim. İnşallah orada müsait hava bulurum. İyi-ce istirahat ederim. Nis'e varır varmaz Kayrı için muhtırayı yazıp göndereceğim. Bir kopyası G. ve A.'ya gidecektir. Ayrıca izahat vereceğim. Artık yarın seyahatin ikinci safhası başlamış olacaktır. İnşallah hayırlı olur.

13/6/54 – İki günden beri Nis'teyim. Mükemmel surette komşu villalara yerleştim. Orada hem rahatı bulacağım, hem iş çıkarmak mümkün olacak gibi geliyor bana.

26/6/54 Nis – Nis'teki ikametim iyi cereyan ediyor. Sıkıntıya kapılmadan *detente*¹⁴⁰ oluyor. Hem kafa işliyor, hem istirahat sağlanıyor. Kimseye bâr [yük] olmuyorum. Mükemmel ve rahat pansiyonda yatıyorum. Mayid'te perhizli yemeklerimi yiyorum. Ara sıra yazıhaneye gidip işlerimi görüyorum. Yorulmadan faydalı işler görüyorum. Yurttan gelen haberler fena değil. Terez hicrete hazırlanıyor. Ayın 18'inde vapura binecekti. Nis'e uğramak niyetinde. Onu beklemeye karar veriyorum. Ablamların meselesi Rejin ile halledilmek üzere. Bugünlerde belli olacak. Kendi ikametim meselesi muallâkta [belirsiz].

Şimdilik hatırıma gelen tesviye [düzenleme] sureti şu: Madam A. ile G. namına terlik mağazası açmak ve kendisini *gouvernante* olarak tutmak. Projemi Lidya'ya bildirmek fikrindeyim. Liyon makamlarıyla anlaşma yapmış. Mektubu bugün yarın yazacağım. Giyom'a aynı zamanda malumat vereceğim. G.'nin işleri iyi gidiyor gibi geliyor bana. Fakat haber yok. Onu harekete getirmek lazım. İsak ber-mutad muamma vaziyetinde. İnşallah buraya gelirse teati-yi efkar [fikir alışverişi] ederiz.

Burada mevcudiyet göstermekten hâlî [uzak] kalmıyorum. Mayid, Matoli, Hanri, Rober meselelerini halledip şimdiye ka-

139 Fransızca. "Beslemek." (Derl. Notu)

140 Fransızca "Gevşeme, rahatlama." (Derl. Notu)

dar mihver-i matlûbunda [istenilen eksen] cereyan etmiş olan bir dolabın muntazaman dönmesini sağlamış vaziyetteyim. Var kuvvetimle buna çalışacağım. Zavallı Rejin'in işini ise düzeltmeye muvaffak olacağıma inanmıyorum. Benim için büyük bir manevî fırsat olacaktır.

Fikrî hayatı ihmal etmiyorum. *Vatan'a* yazdığım makale hüsn-i tesir yaptı. B.P.'de yaptığım konferans da memûdan [beklenilenden] fazla tesir gösterdi. Konferansı broşür halinde neşretmek ve *Türk Ruhu* kitabı için bir daktilo bulmak ümidindeyim. Buna karar verirsem ikametimi Temmuz'un sonuna kadar uzatmaya çalışacağım. Bu meseleyi bugün halledeceğim.

28/6/54 – Bugün Terez'e yazdığım mektupta kendisini gelecek ayın sonlarına kadar Nis'te bekleyeceğimi belirttim. İnşallah hayatının bu safhasında dahi kendisine faydalı olmaya muvaffak olurum. Rejin'in işi sarpa sarıyor gibi görünüyor. İstanbul'a avdetimde [dönüşümde] düzeltmeye çalışacağım. Hatme Mair işi düzelecek gibi görünüyor. Bugün belli olacak. Madam Aleksandre'in terlik işi için dahi imal-i fikir etmekten [fikir üretmekten] hâlî [geri] kalmıyorum. İnşallah bunda da muvaffak olur. G. için bir istikbal ufluğu açılır. Broşür meselesi olacak gibi görünüyor. Bu da yeni istikamete doğru ileri bir adım teşkil edecektir. Çarşamba günü Marsilya'ya hareket edeceğim. ORT meselesiyle meşgul olacağım. Amaracı'yi görmek için vesile teşkil edecektir. Sıhhî vaziyette belli başlı bir tebeddül [değişiklik] yoktur.

3/6/54 – Marsilya seferi iyi geçti. Yapılabilecek teşebbüs hakkında bir fikir peyda ettim. Amaracı ile görüştüm. Memnun oldum. Umumî surette Nis'teki ikametimden memnunum. Yeğenlerimin işlerine faydalı olmaya çalışıyor ve az çok muvaffak oluyorum. Terez'e mühim bir yardım daha yapmaya karar vermiş bulunuyorum. Artık bundan sonra Allah yardımcısı olsun.

Bu akşam İsak geliyor. İnşallah iyi haberler getirir. Ve âti [gelecek] için iyi ufuklar meydana çıkacaktır. Pesah'dan mektup al-

dım. Yazıhanenin nakli meselesinin halli zamanı gelmiştir. Bugün yarın buna karar verip kendisine yazacağım. Simon ile mektup mübadelesi iyi geçti. Fakat Kıranti meselesinde bir netice hâsıl olmayacak gibi görünüyor. Mamafih katî netice henüz belli değil.

Nis 10/7/54 – Günün mühim mevzuu Mair, Hanri işidir. Bu iş beni fazla işgal etti ve fazla yordu. Fakat inşallah iyi şekilde halledilecek, bundan büyük inşirah [ferahlık] duyacağım. Şimdi Manoli meselesi kaldı. Halledersem Nis ikametinden çok memnun olacağım. Bundan sonra bu işi ele alacağım.

Cihat'tan mektup aldım. Cevap da verdim. Bu arkadaşın yeni bir iyi istikamete tevcih ettiğini [yöneldiğini] memnuniyetle gördüm. Mektubundan anlaşılıyor ki fidüsyerdeki faaliyetini gevşetti. Bana kısmen havale etmek fikrinde. İstanbul'a geldiğimde bu meseleyi tetkik edeceğim. Belki Giyom için bir faaliyet sahası açılır. Pesah'a mektup yazdım. İnşallah maksadımı iyice anlar. İsak geldi gitti. Büyük bir şey anlamadım. Muhakkak olan bir şey varsa o da vaziyetinin hakikaten iyi olduğudur. İnşallah iyi olmaya devam eder. Gordon ile görüştüm. Nikotin işi hakkında tenevvür ettim [aydınlandım]. Kıranti cephesinden yapılacak bir şey yoktur. Simon'a ve Emil'e mektup yazmak icap eder. Terez bir iki hafta sonra gelecek. Onun hareketinden sonra hemen avdet etmek [dönmek] fikrindeyim.

16/7/54 – *Vatan'a* üçüncü makaleyi gönderdim. İyi bir şekil aldı. Fakat gazete gelmiyor. Manoli'ye mektup yazdım. Henüz cevap yok. Galiba yüz üstü bırakmak icap edecektir. Rejin'in işini ele almış bulunuyorum. İnşallah halletmeye muvaffak olurum. Mair tereddüt devresi geçiriyor. Fakat üç aylık bir tecrübe devresi için onu ihtimama çalışacağım.

Bugün Terez'den ve Lidya'dan mektuplar aldım. Terez gelecek hafta gelmiş bulunacak. Lidya'nın siparişleri yapılacak. Artık ayın sonuna İstanbul yolunu tutmaya karar vermiş bulunuyorum. İnşallah hayırlı olur. Sihhî vaziyet daima iyidir. Fakat mahut arazda

değişiklik yok Kosa'nın teminatı beni tatmin ediyor. İnşallah yalancı çıkmaz. Konferansın broşürünü hazırlıyorum. Fley'e mektup hazırladım. Ümit ediyorum ki iyi netice verecektir.

18/7/54 - Bir iki günden beri fikrî istihsal [üretim] yok. Bu durgunluk maneviyatıma tesir yapmaktan hâli [uzak] kalmıyor. Muhabere [haberleşme] de durdu. Bu da sıkıntı veriyor. Dün Suzi'yi görmeye gittim. Acaba ondan mı bilmiyorum. Dün akşam uykusuzluğa maruz kaldığım gibi bugün arazda bir artış vardır. Bu da beni sıkıntılıandırıyor. Artık bir an evvel avdeti [dönmeyi] arzuluyorum. İstanbul'da yeni yerleşmeler, kiraların tasfiyesi, yeni mesai tanzimi vesaire vesaire beni düşündürüyor. Fakat ümit ediyorum ki bu intikal [geçiş] devresi çok sürmeyecek. Zannediyorum ki İstanbul'da umumî ve fikrî hayatta yeni mesai sahaları açılacaktır.

24/7/54 - Arazın artması beni sıkıntılıandırıyor. Vakit vakit vehme sevk ediyor. Bu hafta içinde Koma ile istişare yapmak fikrindeyim. Bakalım ne çıkacak? Pepo ve Terez Cenevre'ye varmış bulunuyorlar. Bu akşam veya yarın Nis'te bulunacaklar. Benim için heyecan vesilesi olacak mı? İnşallah olmaz. Mair'in Hanri ve Manoli'ye karşı hareketi pek tatminkâr değildir. Onu doğru yola getirmek için daha gayretler sarf etmek icap edecektir.

Cuma günü artık İstanbul'a uçacağım. Seyahatimde yeni bir devre açılmış olacaktır.

29/7/54 - Nis'teki ikametimin yani uzun tatil devresinin son günüdür. Yarın akşam artık İstanbul'dayım inşallah. Üç aylık tatil boş geçmedi. Sıhhat bakımından istifade ettim.

Kendimi daha sağlam hissediyorum.

3/8/54 - Dört günden beri İstanbul'dayım. Hamd olsun mahut arazdan başka şikâyet edecek sıhhi hiçbir vaziyetim yoktur. Henüz mutat muhite girmedim. Kendimi askıda hissediyorum. Garip bir hâlet-i ruhiyenin tesiri altındayım. Bir ayağım Giyom'da; bir ayağım İsak'ta, Tarabya'da. Bilmem neden normal faaliyete başlayamıyorum.

8/8/54 - Her gün yazıhaneye gidiyorum. Fakat profesyonel iş yok. Fikrî ve umumî hayata henüz başlamadım. Bu faaliyetleri henüz tanzim edemedim. Belki "üret" meselesini ele alıp Karako, Franko ve Aşabani ile uzun boylu görüştüm. Teşebbüs iyi karşılandı. Tatbıkatta müşkilata maruz kalacağım anlaşıyor. Altabef'in fikirleri tuhaf fakat onu yola getirmek imkânını görüyorum. Diğer taraftan cemaatle resmen temas zarureti hâsıl oluyor. Onu bu hafta içinde yapacağım. Mahut araz ber-devam. Benbanaste ile görüştüm. Yeni bir şey anlayamadım. Adam bu husustaki aczi topyekün halime isnad ettikten sonra artık ondan ümidi kesmek lazım geldiği anlaşılmaz mı? Başka doktorlara müracaatta fayda yoktur. Allah'a emanet.

12/8/54 - Hayat tarzının tanzimine doğru henüz ciddi bir adım atamadım. Aile meselesinde dahi ciddi bir salâh yoktur. Doktorlara müracaattan çekiniyorum. Çünkü artık 'hasta' demek ve daha 'doğrusu yapılacak bir şey yoktur' demek istiyorlar. Diğer taraftan görüyorum ki réadaptationndan hayır var. Arazî mühimsiz bulup hiçbir şey yokmuş gibi işime devam etmeye muvaffak olursam çok faydalı görürüm. Buna muvaffak olursam çok iyi olur. Artık yarından itibaren mesaiyi programa ve tanzime başlamaya çalışmak gerektir. Ezeli derdi bu defa savmış olacak mıyım? Yapılacak mühim ve ciddi işler yok değil:

a) Profesyonel alanda réadaptation umumî hali ve iktisadî vaziyet hakkında mücmel [özet] rapor.

b) Yurt meselesi hakkında vaziyet.

c) Hususî hayat alanında ev rahatını sağlayacak tedbirler.

d) Fikrî ve umumî hayat sahasındaki faaliyet. *Vatan*'da haftada bir yazı, *Türk Ruhu*, *İsrail ve Diaspora*, Kalem mektubu, Türkçe ve Fransızca sekreter. Vesaire vesaire. Artık yarından itibaren bir programı katî surette çizmek gerektir.

22/8/54 - Bu hafta hiç boş durmadım. Profesyonel alanda faaliyet gösterdim. Bundan sonra bir müddet daha devam etmek

imkânı da vardır. Fikrî sahada hazırlıklar var. Bu hafta içinde faaliyete geçeceğim. Gazete muharrirliğini [yazarlığını] nizama koymak üzereyim. Yeni bir seri makale tasarladım. *İsrail ve Diaspora* mevzuu üzerinde broşür projesi de tamam. *Türk Ruhu* hakkında Gama'dan enteresan mektup geldi. Şimdi artık işe başlamak için sekreter meselesini halletmek icap edecektir. Bu hafta içinde bu meseleyi ele almak icap edecektir. Araz ber-devam fakat maneviyat ıslah oluyor. Terez'den mektup geldi. Ümidi kıracak bir şey yok. İnşallah muvaffak olurlar.

29/8/54 – Bu hafta içinde hiçbir değişiklik olmadı. Elde nim [yarım] sakatlığı tesirini gösteriyor.

İstedğim gibi yazamıyorum. Boş vakitlerimi layıkıyla kullanamıyorum. Anlaşıldı ki şu sekreter meselesini katî surette halletmeden mesai hayatımı tanzim edemeyeceğim. Yarın artık Türkçe kısmı için katî karar vermek azmindeyim. Gazete için birkaç makale hazırlayacağım. Fransızca sekreter bu hafta zarfında temin olunursa bütün boş vakitlerimi işgal edebilecek hoş meşgaleler bulacağım. Bu meyanda [arada] profesyonel faaliyet de eksik olmayacak. İnşallah bu hafta içinde sekreter meselesini halletmek suretiyle mesai hayatını tanzime muvaffak olurum. ORT işi suya sarmış gibi görünüyor. Bu işe bir müddet boş vermek icap edecektir. Yarın Ahmet Emin ve Enis Tahsin¹⁴¹ Beyleri görmeye çalışacağım. Araz hususunda doktorlardan hayır yok. Allah'a havale.

5/9/54¹⁴² – Aile ahvali henüz düzelmemiş. Kızım Amerika'da yeni bir geçim kurmaya çalışıyor. Talih ona yaver oluyor gibi görünüyor. İnşallah sonuna kadar böyle devam eder. Fakat görüyorum ki henüz zihniyeti esaslı surette değişmemiş. Hâlâ havaîyâta [havaîliğe] düşkün. Büyük oğlum şimdilik işlerde muvaffak oldu. Fakat hususî hayatı pek muntazam değil. Aile ananesine hiç uygun hareket etmiyor. Yetişme çağında olan kızına ailemizin ananesine

141 Enis Tahsin Til olabilir. (Derl. Notu)

142 Günlüğe bu sayfadan başlayarak yeniden numara verilmiştir. (Derl. Notu)

göre bir terbiye vermiyor. Küçük oğlumun iktisadî vaziyeti hâlâ berbat ve perişan. Kusur talihsizlikte değil manyak karakterinde. Maişetini [geçimini] deruhte edemiyorum [üstlenemiyorum] ama maişetle alakalı olmayan ve idaresizlikten doğan borçlarına tahammülüm kalmadı. Bakalım bu meseleyi nasıl halledeceğim? Artık kendi sihhî durumumla uğraşmaya vakit ve imkân kalmıyor. Araz ilerliyor. Doktorlar teminat vermiyorlar. Netice ancak ileride belli olacaktır. Fikrî hayata dört elle sarılmak sırası gelmiştir. Bunu bir an evvel tanzime çalışacağım. *İsrail ve Diaspora* yeni tezimle işe başlayacağım. Bu hafta içinde ORT teşebbüsüne sarılacağım. Allah kuvvet versin.

13/9/54 - Kol ve bacadaki ağırlık büsbütün vahimleşti. Mütemâdî [devamlı] ızdırap içindeyim. Buna rağmen hiçbir şey yokmuş gibi yazıhane, aile ve umumî işlerle meşgul oluyorum. Rahatsızlığımı arttırmamaya çalışıyorum. Artık bundan sonra hayat benim için sürünmekten başka bir şey değildir. Hayat neşesi namına bir şey kalmadı. Bütün yaptığım vakit öldürmekten ibaret. Acaba ne saat salâh olacak? Kızımdan iyi haberler geliyor. İnşallah arkası gelir.

1/9/54 - Son zamanlarda yazıhane işleriyle meşgul oldum. Avans işlerinde fazla ileri gittim. Merkeze karşı kafa tutmak icap etti. İnşallah sonuna kadar iyi devam eder. Meslekî hayatım biraz canlandı demektir. İsabet oldu. Fikrî ve umumî hayattaki faaliyetimi eksiltmeye çalıştım. Muvaffak olamadım. İyi mi, fena mı bilmiyorum ama bu faaliyetten vazgeçmek mümkün olmayacak gibi geliyor bana. Yapılacak bir şey varsa o da bu faaliyeti nizam ve intizama bağlamaktan ibarettir. İşte bu pek kolay olmuyor. Bir gayret daha lazım. Yakında kış mevsimi başlayacak. Tatil müddetinin üç dört aylığını Nis ve civarında geçirsem nasıl olur? Zannediyorum ki tercihe şâyândır. Çünkü yazın fazla İstanbul'da dahi hoş vakit geçirilebilir. Bugünlerde buna karar vermek icap edecektir.

10/10/54 - Düşüncelerimde ve sıkıntılarımda yine sıhhi kaygılar, başta mahut araz şiddetlenir gibi görünüyor, buna mukabil bende alışkanlık peyda oluyor. Anlaşıldığına göre bu derde karşı en müessir [etkili] çare yine alışkanlık olacaktır. Müdâvî [devamlı] doktorum artık itiraf-ı acz [acizini itiraf] etti. İlim diyor bu gibi tagrişlere [yaralanmalara] karşı henüz çare bulamamış. Son zamanlarda en büyük meşgalem yeni misafirlerim ve yeni mesele olmuştu. Onlarla ciddi surette meşgul oldum. Ve bazı muvaffakiyetler elde ettim gibi görünüyor. Manol meselesi halledilmiş gibidir. Bakalım Nis'ten ne gibi akisler gelecek. Henri meselesi için tasarı hazırladım. Bakalım ne gibi bir tesir yapacak. Herhalde yeni müessesesini ayakta tutmak, yıkılmaktan vikâye etmek [korumak] için elimden geleni yapıyorum. İnşallah muvaffakiyet nasip olur.

Fikrî ve umumî hayat faaliyetinde boş kalmadım. Fakat henüz nizam ve intizamı sağlamaya muvaffak olamadığım için matlub [beklenen] neticeleri elde edemiyorum. Derdest olan [yapılmakta olan] Fransızca iki eseri bir türlü ikmal edemiyorum [tamamlayamıyorum]. Gelecek hafta içinde onu yeniden ele almaya çalışacağım. Çocuklar cephesi istablize oluyor [oturmuş] gibi görünüyor. Hadiseler A.'nın dertlerine müdahaleye mecbur etti. Faydalı da oldum. Şimdilik vaziyeti sağlam gibi görünüyor. Herhalde endişeyi mucip vaziyet yoktur. Kızımın Amerika'daki vaziyeti sağlamlaşır gibi görünüyor. Herhalde yeni hayata doğru muvaffakiyetle yürüyorlar. İnşallah sonuna kadar böyle gider. Kala kala G. vaziyeti kalıyor. Onu düzeltmek hususundaki ümidi bırakmadım. Uğraşıyorum. Büyük fedakârlıklara katlanıyorum. Uğraşmaya fedakârlıklara katlanmaya devam edeceğim. Allah yardımcımız olsun. Tekinalp neslini idâme [devam ettirme] hususundaki ihtârını hatırdan çıkarmıyorum. G.'nin iktisadî vaziyeti yola gelmez bu işi ele alacağım. İlk fırsatta G. meselesini Maid'le konuşacağım.

17/10/54 - Aradan bir hafta geçti. Sadra şifa verecek [gönül ferahlatacak] yeni bir hadise olmadı. Arazda hiçbir salâh yok. Aca-

ba havâî tebeddüllerin [hava değişikliklerinin] tesiri oluyor mu? İklim değiştirmenin faydası var mı? Arazın ilerlemekte olmasına bakarak ileride bir sakatlık tehlikesi var mı? Doktor yok diyor. İnşallah haklı çıkar. Herhalde hayat benim için cefalı oluyor. Allah encamını [sonunu] hayreyleye.

Fikrî faaliyet büsbütün durmuş gibi görünüyor. O da elin layıkıyla işlememesinden ve dikte edecek bir sekreter bulunmamasından ileri geliyor. Bu husustaki azmim de zaafa uğramaktır. Bu zaafa karşı mücadeleye girişmek yerinde olur mu?

Yazıhanede avanslar, raporlar meselelerinde faal roller oynuyorum. Fakat merkezden hiçbir hayat eseri gelmiyor. Patronların sıhhi vaziyetleri hakkında endişe duyuyorum. İnşallah bir iki güne haber çıkar.

Maid ve karısı hareket ettiler. Rejin ve Manoli meseleleri için bir hal şekli bulundu gibi görünüyor. İnşallah tahakkuk eder. Herhalde orası bizim için bir ümit kapısıdır. Onu hiçbir zaman ihmal etmeyeceğim.

23/10/54 – Yine mahut araz yavaş yavaş bir sakatlık derecesine geliyor. Doktorlardan hayır yok. Bir kere Doktor B.'ye müracaata karar verdim. Gelecek hafta içinde onu görmeye çalışacağım. Yazıhane faaliyeti yolunda, ondan çok memnunum. Fikrî faaliyette gevşeklik ber-devam. Hayattaki zevklerim büsbütün değişti. Görüşlerimde çok fark vardır. Arazdan dolayı çektiğim ıztıraplara rağmen kendimi bahtiyar addediyorum.

28/10/54 – Profesyonel faaliyet yolunda. Şimdiki halde taksimli ve sıkıntılı rollerden büsbütün sıyrılmış bulunuyorum. Başında bulunduğum müessesede vazifemi layıkıyla ifa ediyorum. Bundan manevî zevk ü sefa ve kendimi bahtiyar addediyorum. İnşallah bu yolda devam eder.

Hususî hayat meyilleri yeniden uyandı. Nis'de bir yurt kurmak arzusu günden güne kuvvetleniyor. Hayat arkadaşı olarak dört mevzu var. Birincisi senelerden beri muallâkta kalan derunî bağ-

lılık mevcut gibi görünüyor. Fakat hayat görüşlerinde farklar çok. Bundan başka birkaç ay zarfında meydana çıkması muhtemel olan ahval ve şerâiti göz önünde bulundurmak lazım. İntizar [bekleme] zarureti vardır. İkincisi A.F. zevahir [görünüş] aleyhimde. Fakat mesele incelenirse affinités¹⁴³ bulmak mümkündür. Bu hususta eski mukarenet [yakınlık] elbette rol oynar. Münasebatı sıklaştırmak suretiyle her ciheti tetkik edip bir karara varmak doğru olur. Üçüncüsü S.D. kültür mukareneti var. Fakat fazla asabiyet. Lehte âmiller [etkenler] kuvvetli, ceff-el-kalem [düşünmeden] reddedilemez. Dördüncüsü A.S. karşı taraftan temayül izhar olundu. Fakat hayat tarzını çok farklı gördüğüm için yanaşamadım. Yine yanaşmak fikrinde değilim. Ama büsbütün dikkat nazarından uzaklaştırmak da istemem. Bu dört şık üzerinde imâl-i fikr edip [iyice düşünüp] gelecek aylar zarfında bir neticeye varmak isterim. Terez cephesinden gelen haberler sadra şifa vericidir. İnşallah devam eder. A. cephesi memnuniyet-bahşdır [memnuniyet vericidir]. Yalnız maddî noktadan. Manevî cihetten salâh bulması büsbütün imkânsız değildir. Sayfiyeden avdet etmiş [dönmüş] bulunduklarından daha muayyen görüşmek mümkün olacaktır. G. cephesi elan [henüz] endişe-averdir [endişelendiricidir]. A. ile görüşüp katî bir hal sureti bulmak icap edecektir. İnşallah yakında mümkün olur. Ya araz ne olacak? Onlar beni muzdarip etmeye devam ediyor. Fakat ihmalden başka çare yoktur.

7/11/54 – Vaziyette belli başlı tebeddül yoktur. Profesyonel faaliyet muhtelif cephelerden yoluna devam ediyor. Bundan çok memnunum. İnşallah devam eder. Şimdi artık bakiye-i hayatım [ömrümün kalanı] için vech [yön] ve istikamet belirmeye başladı.

a) Hususî hayatımı kararlaştırmak. Bana bir hayat arkadaş lazımdır. Ahlâf ve eslâfdan [halef ve seleflerden/büyük ve küçüklerden] bu hususta hayır memûl değildir [ümidi yoktur]. Onlara kalırsa hayatta yapayalnız kalmak tehlikesine maru-

143 Fransızca. "Yakınlık, benzerlik." (Derl. Notu)

zum. Daha şimdiden bunun sıkıntısını çekiyorum. Fakat bu gayeyi tahakkuk ettirmek için münasip mevzu bulmak çok güç olacaktır. Benim gibi cinsî âmilini bir kenara bırakıp yalnız hayat arkadaşlığı peşinde olacak mevzu bulmak çok güç. Bugün mevcut olan dört mevzuun hiçbirisi bu gayeye müsait görünmüyor. Fakat tuhaf değil mi? Neden şimdiye kadar bu istikamette imal-i fikir etmedim. Bu temayül neden birdenbire uyandı? Neden sapaşağlam iken bu ciheti hiçbir zaman göz önünde bulundurmamak istemedim. Nis'e gittiğimde Ma. ile bu meseleyi konuşmak fikrindeyim. O zamana kadar düşüncelerim ve zihniyetim değişmezse.

b) Fikrî hayatımı nizam ve intizama bağlamak azmi gittikçe kuvvetleniyor. Bu hususta yakında bir neticeye varabileceğimi ümit ediyorum. Yakında haftada bir makale yazmak meselesini *Türk Ruhü* ile *İsrail ve Diaspora* eserlerini ciddi surette ele alabileceğimi ümit ediyorum. Acaba sihhî bakımdan mahzur olmayacak mı?

c) Nakl-i mekân [taşınma] meselesi üzerinde duruyorum. Bunu da bir neticeye bağlamak zarureti aşîkârdır. Bu hususta Mösyö Emil'e yazdığım mektubun cevabını bekleyeceğim. Maamafih G.'nin âtîsini taht-ı temine [geleceğini güvence altına] almadan bu meselenin halli pek mümkün olmayacak gibi görünüyor. Bunu da Ma. ile uzun boylu görüşmek icap edecektir.

21/11/54 - Profesyonel faaliyet mükemmel şekilde gelişiyor. Eski [...] vaziyetten artık eser kalmadı. Yine eskiden olduğu veçhile müessesenin en mühim merkezi haline gelmek üzereyim. Hele ümit ettiğim veçhile Riyom işi muvaffak olursa bir taşla iki kuş vurmuş olacağım. Hem müesseseye fevkalade bir hizmette bulunmuş, hem de G. vaziyetini düzeltmek yolunda mühim bir adım atmış olacağım. Birkaç güne ilk netice belli olacaktır. Hususî hayat meselesi üzerinde durmuyorum. Düşündüğüm mevzuların asıl ve esastan ârî [uzak] olduğunu fark ettim. Zannederim ki en

iyi tesviye [düzeltme] sureti yine eski gouvernante¹⁴⁴ fikridir. Bu kere Nis'e vardığımda bu işe sarılısam nasıl olur?

Maid, Henri, Manoli, Sabena yeni Nis cephesi arzu ettiğim gibi geliyor. Zannedirim ki nihayet bu cephe vaziyeti kurtaracaktır. Artık oradaki hayatımı tanzim hususuna hasr-ı gayret etmek [gayret sarf etmek] sırası gelmiştir. Merkezle anlaşmak, gouvernante işini halletmek, Nis'te çalışma tarzını organize etmek, gazete ile muntazam iş için anlaşmak zamanı gelmiştir artık. Yarından tezi yok metotize mümessiline mektup, Enis ile görüşmek lazım. Ya araz? Onlar yerinde sayıyor. Bir ızdırıp çekmekle beraber üzerinde durmuyor, daha uzun seneler yaşayacakmışım gibi planlar, hazırlıklar üzerinde durmuyorum ne tuhaf?

28/11/54 – Vaziyetin inkişafından memnunum. Profesyonel cephe gelişmeye devam ediyor.

Resiyom(?) teşebbüsü iyi safhada. Hususî hayat kaygısından tamamıyla kurtulamadım. Bugün bir numaralı mevzu ile temas- ta bulundum. Mütekabil incizap [karşılıklı çekim gücü] kendini gösterdi. İki numaralı ile geçen gün temas ettim. Onda da incizap hissettim. Üç ve dört numaralar ile ancak birkaç ay sonra temas olunabilir. Her ne hal ile bu kaygıyı tamamıyla sıyrıp atmak pek mümkün görülüyor. Kim bilir? Belki en muvafık [uygun] tesviye sureti bu istikamettir, bakalım âti ne gösterecektir? Fikrî hayata bu hafta alaka gösterdim. Bir şeyler hazırlıyorum. Biraz daha gayret lazım. Mahut araz iz'aca ber-devam [rahatsız etmeye devam ediyor]. İla-ahirü'l-ömr [ömrün sonuna kadar] böyle gideceğe benziyor. İnşallah aldanırım. Önümüzde iki seyahat var. Evvela İzmir, ondan sonra Cenevre-Nis. İlerisi sıhhî ahvalin gelişmesine bağlı. Amerika cephesinden yeni bir şey yok. Normal şekilde gelişeceğe benziyor. İnşallah böyle olur. A. cephesi mehmâ enker [inkâr edilemeyecek] temekkünü [konumunu] muhafaza ediyor. Avdetinde harekete geçmek fikrindeyim.

5/12/54 – S. ve M. Riyom meselesi için geldiler. Memnuniyet verici temaslara yapıldıktan sonra teklif telgrafları çekildi. Vaziyet çok ümit-bahşır [ümit vericidir]. Bu suretle G.'nin işi katî surette halledilmiş olacaktır. A. seyahatte. Şimdilik endişeyi mucip bir vaziyet yoktur. Fakat esas işi normalleşmedikçe içim rahat etmeyecek. P.'nin vaziyeti günden güne iyileşiyor gibi görünüyor. Fakat yeni vaziyette vehim ve endişeye meydan verebilecek cihetler var. İnşallah vehmin yersiz olduğu tahakkuk eder. Artık profesyonel faaliyetin ve fikrî meşgalelerin tesiri altında hususî hayat cephesini oturtur gibi oluyorum. Fikrî faaliyet henüz intizamsızlıktan ve perişanlıktan kurtulamadı.

Bu hususta gayret ve ihtimamı elden bırakmamak gerek.

26/12/54 – Profesyonel faaliyet normal ve memnuniyet vericidir. Riyom işi henüz memûl edilen [umulan] neticeyi vermedi. Fakat âti için ümit bâkîdir. İşin iktisadî cephesi iyidir. Ancak bürokratik engeller ber-taraf edilemiyor. Kanaatim şudur ki er-geç iş küçük veya büyük mikyasta [ölçüde] tahakkuk edecektir. Ona göre meseleyi yakından ve ciddi surette takip lazım.

G.'nin vaziyetinde henüz mühim bir tebeddül yoktur. Hâlâ meçhuller ve el-amanlar hâkimdir. Şimdiye kadar yaptığım muntazam fedakârlıkların boşa gideceğinden korkarım. Fazla olarak son zamanlarda ötekiler iltimas etti [kayırdı], dert büyüdü. A. geldi ondan yeni bir şey öğrenemedim. Ber-mutat dertlerini anlatır. Hiçbir zaman sadra şifa verecek tarafları anlatmaz. Nihayet günün birinde gölge etme ihsan istemem demek mecburiyetinde bulunacağım gibi geliyor bana. Fakat onda marazî bir hal olduğuna göre o cihete gitmemek daha insafli olur. P.'nin işi düzelir gibi oluyor. Kendilerine çok şefkatli bir mektup yazdım. Reaksiyonu bekliyorum. Hususî hayatta hiçbir değişiklik yoktur. Olmaması daha hayırlıdır. Bir aralık mevzular üzerinde durduğuma şaşıyorum. Onlar boş hayaller imiş. Fikrî hayatta mezbur [yukarıda yazdığım] faaliyet ber-devam. İnkişaf ihtimalleri kuvvetli. İnşal-

lah böyle olur. C. seyahatten avdet etti. Yeni yeni projeler mevzu-i bahis. O cepheden fazla ümidim yoktur.

1/1/55 – Yıl başına hayra alâmetle ve iyi ümitlerle giriyorum. Profesyonel faaliyetim eski haline gelir gibi oluyor. Sıhhi vaziyetim vazife görmeme mani değildir. Sıhhi vaziyet adeta stabilize olmuş gibidir. Bu itibarla hiss-i arazı [hastalık hissini] unutturacak zihni meşgalelere fazla ehemmiyet vermek gerektir. Bu maksatla fikrî faaliyete kendimi vermeye başladım. Gök Alp'im diye bir çığır açtım. Bu mevzuda yeni bir eser neşretmek fikrindeyim. Allah kuvvet versin Riyom işi sarpa sarar gibi geliyor. Esasen eskiden de İskoçya düşü gibi haller oluyor. Yine aynı nakarat. Sabır ve ihtiyat. Kızkardeşlerin rahatsızlığı devam ediyor. Vaziyetlerini katî bir hal şekline bağlamak lazım. Seyahatim henüz takarrür etmedi [kararlaştırılmadı]. Bu ayın evâsıtına [ortasına] doğru olacak gibi görünüyor. O zamana kadar caymak ihtimali de yok değildir.

9/1/55 – Mühim bir coup de théâtre.¹⁴⁵ Bir numaralı mevzuun evlendirilmesine ben vasıta oluyorum. Dün akşam işi kıvama getirdim. İş olacak gibi görünüyor. Şimdi bende tereddüt devresi başladı. Ya ben ne oluyorum? Mevzuu niçin elden bırakıyorum? Uzun boylu düşündükten [sonra] en iyi şeklin bundan ibaret olduğu kanaatine vardım.

Avrupa seyahati artık ikinci plana girdi. Günden güne şüpheli vaziyete giriyor. Galiba Şubat, Mart'a kalacak. O zamana kadar muallâkta olan [...] eder, istirahat-i kalp ile çekilir giderim. Mahut araz stabilize olur gibi oluyor. Profesyonel faaliyet normal şekilde gelişiyor. Nihâî hal şekli kolaylaşır gibi oluyor. Bir numaralı mevzuun işi hallolursa kızkardeşlerim vaziyeti ile benim hususî hayat vaziyetim yola girer. Her ne ise birkaç gün zarfında mühim tebeddüllere şahit olacağız. Şimdi artık fikrî hayatın katî surette tanzimi sırası gelmiştir!

23/1/55 – Bir numaralı mevzu meselesi suya düşmüş gibi

145 Fransızca. "Beklenmedik bir gelişme." (Derl. Notu)

görünüyor. Şimdilik kızkardeşlerin işi henüz halledilmedi. Onu ciddi surette ele almak lazım. Seyahatten avdet zamanına bıraksam? Hususi hayat işini bir türlü halledemedim. Alelaide bıraksam daha iyi olmaz mı? Son zamanlarda profesyonel sahada enteresan gelişmeler oldu. Ondan dolayı memnunum. Şimdiye kadar bu ciheti ihmal ettiğimden dolayı üzülüyorum. Fikrî ve umumî hayatta memnuniyet-bahş [memnuniyet verici] gelişmeler oldu. İrkî cepheye doğru bir kayma vardır. Buna daha ziyade hız vermek fikrindeyim. Mahut araz beni tazib etmeye [azap çektirmeye] devam ediyor. Fakat katiyen endişeli değilim. Seyahat meselesi sarpa sardı. Gelecek hafta İzmir'e hareket etmek fikrindeyim. Avrupa seyahati herhalde Şubat'a kaldı. Belki daha hayırlı olacak. Bu arada Atina ve Selanik'e uğramak fikri de vardır. Bakalım ne olacak?

20/2/55 – Bir aya yakın bir zamandan beri kendimi toplayıp şuraya bir şey yazamadım. Mamafih hayatım yeni istikamete doğru ilerlemeye devam ediyor. En ziyade memnun olduğum cihet profesyonel faaliyetin günden güne normalleşmesidir. Artık tufeyliliğin sinegür [hiçbir işe yaramazlık] şüpheleri kalmamıştır. Vazifemi yüzde yüz ifaya imkân buluyorum.

Umumî ve fikrî hayatta dahi gelişme devam ediyor. Bu cephe- de ırkî cepheye doğru meyiller ber-devam [devam etmekte]. Buna da memnunum. Seyahate başlamak zamanı gelmiş gibi görünüyor. Sekiz on gün sonra mümkün olacak zannedirim. Atina'da bir müddet tevakkuf edip [durup] mahut [bilinen] miras meselesi, döviz meselesi ile uğraşmak fikrindeyim. Mevzular işi artık maziye karışmış gibi görünüyor.

27/2/55 – Aradan yedi gün geçti. Hâlâ yerimde sayıyorum. Mamafih bu müddet zarfında profesyonel hayatımda gelişmeler devam etti! Moda işinde muvaffakiyet belirdi. Döviz meselesinde öteden beri müdafaa ettiğim nokta-i nazarda isabet bulunduğu yavaş yavaş meydana çıkıyor. Eminim ki nihayet haklı olduğum

anlaşılacak. Miras meselesinde dahi görüşlerim[in] doğru olduğu anlaşılıyor. Atina ve Selanik'e uğramak icap edecektir. Dernek seçimlerinde dahi memnuniyet-bahş neticeler elde edildi. O sahada dahi yeni bir devre başlamak üzeredir. Gök Alp'im hususundaki gayretlerime muvaffakiyetle devam ediyorum. Irkî cephede dahi gelişme vardır. Hakikî hüviyetim yavaş yavaş anlaşılıyor. Uran[?] meselesinde dahi ileri adımlar atılmıştır. Şimdi artık hareket hazırlıklarına başlamak zamanı gelmiştir. Marmara kampanyası kıvama geldikten yani sekiz on gün sonra yola çıkmak mümkün olacaktır. Agleb [yüksek] ihtimale göre doğruca Cenevre'ye hareket etmek icap edecektir. Bu hafta içinde nihâî karara varmak mümkün olacak gibi görünüyor. Sıhhî cepheye gelince belli başlı salâh yoktur ama vehim ve endişelerden eser kalmadı. Mevzular yine eskisi gibi uykuda kalmakta ber-devam. Lokman[?] biraz bu hususta tahrikte bulundu. Tesadüfler yardım etmezse ehemmiyet vermek fikrinde değilim.

6/3/55 – Blokaj meselesi can sıkacak bir safhaya giriyor. Öteki tarafta iş inada bindi gibi görünüyor. Zannederim ki S. vaziyeti kavramış bulunmaktadır. Hatta bu işin ancak vaktiyle teklif ettiğim şirketin teşkili suretiyle hallolunabileceğini bile anlamış bulunmaktadır. Kendisi bugün İzmir'e gitti. Birkaç gün zarfında mesele tavazzuh edecek [açığa çıkacak]. Bu meseleden dolayı davet olmadan Cenevre'ye gitmek fikrindeyim. Marmara mübayaatı [alışı] geliştikten sonra belki doğru Nis'e gitmeye karar veririm.

Diğer cephelerde memnuniyet-bahş gelişmeler devam etmektedir. Sıhhî durum eskisi gibi devam ediyor. Adale takallüsleri [kasılmaları] gittikçe kuvvetleniyor. Uyku durumu biraz bozuldu. Son zamanlarda temaddî eden [devam eden] fikir yorgunlukları belki buna sebep veriyor. Ümit ediyorum ki seyahate çıktıktan sonra vaziyet düzelecektir. Gök Alp'im hakkındaki mesaiye bir türlü intizam ile başlayamıyorum. Zaten benim bu sahadaki en büyük kusurum bu intizamsızlık ve ıttıradsızlık [düzensizlik] değil mi? Mevzular meselesi yine beni işgal etmeye başladı. Bir nu-

maralı mevzu yine teşebbüsü ele almak; acaba mukavemet edebilecek miyim? En iyi çare bir an evvel hareket etmektir. G. işi yine çetrefil safhaya girdi. Bu hafta içinde bir karara varmak mümkün olacak gibi görünüyor.

12/3/55 - Bu hafta zarfında takallüsler [kasılmalar] işi beni endişeye sevk etti. Ben Banaste Avrupa'da bulunduğundan bi-çar [çaresiz] Ankara'ya gittim. Yeni bir şey öğrenemedim. Bermutat tevekküle sığınmaktan başka çare yoktur. Belki havanın düzelmesi ve nihayet tebdil-i havanın [hava değişiminin] faydası dokunur. Sabır. Bu hafta içinde mühim hadise: İlmî ve Kültürel Araştırmalar Derneği tarafından fahrî azalığa tayin olundum. Fevkâlade memnun oldum. Gök Alp'im işinde henüz ileri adım atamadım. Fındıkoğlu¹⁴⁶ ile görüştüm. Prensip itibariyle mutabık kaldım. Ciddiyetle takip lazım. İnşallah bu hafta içinde bir şey yapmaya muvaffak olurum. Türk Ocağı'nı Hamdullah Suphi¹⁴⁷ cephesinden de ileri atmak zamanı gelmiştir. Mevzular işine el sürüyorum. Bu iş ilânihiye [sonuna kadar] tereddütler içinde sürünüp gidecektir. Ancak fevka'l-memûl [umulanın üstünde] bir hadise bir tebeddül vücuda getirebilir. Seyahat işi yine muallâka. Bu hafta içinde bir karara varmak fikrindeyim. Şimdilik S.'ye bir mektup yazmayı düşünüyorum. Yarın müsveddeyi hazırlayacağım. Bu haftaki diğer mühim hadise G.'nin apandisit ameliyatıdır. Hamd olsun iyi safhada. Fabrika işini de ele aldık. İnşallah iyi bir neticeye bağlanır. P. iyi haberler geliyor. Bugün kendisine mektup yazdım. İnşallah iyi haberler devam eder. A.'nın vaziyeti rivayete ve zevâhire göre fevkalade iyi. Fakat bu iyiliğe hiç olmazsa manen olsun iştirak edemiyorum. Sükûtlü ve ketumlu boğaz[?] bu neticeyi veriyor. Bakalım ne zamana kadar devam edecek?

20/3/55 - Takallüsler beni sıkıya devam ediyor. Havaların düzelmesinden ve ezcümle tebdil-i havadan hayır beklerim. Bu

146 Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu. (Derl. Notu)

147 Hamdullah Suphi Tanrıöver. (Derl. Notu)

ayın sonuna doğru yolculuğa başlamak fikrindeyim. Ümit ederim ki o vakte kadar İzmir işi tavazzuh eder [açıklığa kavuşur]. Rahatça İstanbul'dan ayrılmak mümkün olacaktır. G. ameliyatı ihtilat yapmış şimdi hamd olsun iyileşmiş. Bundan sonra iş vaziyetini düzeltmek icap edecektir. Hareketimden evvel bu işi halletmeye çalışacağım. Bakalım A. bu meselede imtihanı nasıl geçirecektir? Veraset işi iyi safhada. Bu defa Atina'ya uğrayıp bir netice elde etmeye çalışacağım. Seyahat ve cephesi Cenevre mi, Nis mi? Cenevre'den davet-i mahsusa [özel davet] gelmezse doğru Nis'e hareket etmek fikrindeyim. Mevzulara el sürmüyorum. Ve şimdilik el sürmek fikrinde değilim. Nis'te Maid'le katı bir hal şekline varmaya çalışacağım.

27/3/55 - Dün Doktor B. umumî muayene yaptı. Hastalık cephesinde salâh devam ettiğini, hiss-i araza ehemmiyet vermek lazım geldiğini söyledi. İnşallah sözlerinde isabet vardır. Herhalde bende iyi bir tesir yaptı. Bu defaki psycho... enjeksiyonu daha müessir oldu. İnşallah devam eder. Mevsim yumuşaması bana iyi geliyor zannederim. Seyahat kararlaştırmış gibidir.

1/4/55 - İlk vech [yöneliş] Atina'dır. Atina'dan sonraki cihet Cenevre'ye yazdığım mektubun yapacağı reaksiyona tâbidir. Ümit ederim ki beni hemen Cenevre'ye davet edeceklerdir. Ederlerse isabet olur. Bu suretle Demis[?] ve Benaroya meseleleri de halledilmiş olur. G. tamamıyla iade-i afiyet etmiş [sağlığına kavuşmuş] bulunuyor. İş cephesinde salâha doğru gidiyor. A. beklediğim jesti yapacak galiba. Herhalde hareketimden evvel bu meseleyi katı surette halletmek azmindeyim. İnşallah bu hafta içinde netice alınacaktır. Bu hafta içinden sonra Olenli[?] ile görüşmeyi ilan icap eder. Fikrî cephede bir hareket yapmak istiyorum.

3/4/55 - Bu haftaki mühim olaylar 1- Yeni yazıhaneye katı nakil 2- Hareket kararı katileşti. Ayın onunda Atina'ya, üç gün sonra Nis'e, Cenevre böyle münasip gördü. Gençlerden birinin Nis'e gelmesini teklif ettim. 3- Bena.. teklifi anlaşılamamazlık yüzünden reddolundu. Tekrar yazdım. Bakalım ne cevap gelecek. Araz

ber-devam. Yine belki havaların ıttıradsızlığı [intizamsızlığı]. Belki Nis'te rahatımı bulurum. G. işi prensip itibariyle hallolundu gibi görünüyor. Bu hafta içinde katileştirmek icap eder. A. ber-mutat muamma-engiz. Fikrî hayatta hiçbir hareket yok. Gök Alp'im planları bir adım ileri gitmedi. Effort yapmaktan istifade ederek bir netice elde etmek lazım gelir. Bu kararsızlık, intizamsızlık, ıttıradsızlık ne zamana kadar devam edecek? Cenevre seyahatinden istifade ederek vaziyetimde bir tebeddül yapmak zamanı gelmedi mi?

13/4/55 – Pazar gününden beri Atina'dayım. Nata'nın evinde misafirim. Yemek için hep dostlara davetliyim. Sıhhatimde iyiyim. Araz hâlâ kuvvetli. Burada kendimi gurbette telakki etmiyorum. Miras meselesi iyi vaziyette. Yarın inşallah Nis'e hareket edeceğim. Bugün Görele ile görüştüm. Dışarıdan görüşler meselesini konuştuk. Geçen sene olduğu gibi bu sene dahi bu seri yazıyı ele almak niyetindeyim. Yunanistan hakkında birinci makaleyi tasarladım. Nis'e varır varmaz yazacağım. Şimdi Terez'e mektup yazmak için sözü kesiyorum.

14/6/55 Nis – Bir aydan beri buradayım. Fikren o kadar meşgulüm ki şu jurnale yazı yazmak bile hatırıma gelmedi. Zihnimi işgal eden meseleler yorucu ve üzüntülü değildir. Gazeteler, mecmualar, kitaplar, konferans hazırlığı, aile zırlıtları bütün vaktimi işgal ediyor. Geçen sene yaptığım gibi “dışarıdan görüşler” yazı serisini düşünmeye bile vakit kalmıyor. Dernekler, fidüsyerler ve teferruatı, *Vatan* gazetesi, *İktisad Mecmuası* gibi zırlıtlar hatıra geliyor. Demek oluyor ki zihin alışkanlığı esastır. Bu alışkanlık doğru istikamet takip ederse sıkıntıya meydan kalmaz. Nis'te bütün hayat şartları müsait gidiyor. İkameti ne kadar uzatırsam o kadar iyi olacaktır. Fakat aaleb [yüksek] ihtimale göre dayanamayacağım. Haziran bidayetinde [başında] Nis'ten ayrılmak fikrindeyim. Yanlıştır ama zarurîdir. Konferans muvaffak olacak gibi görünüyor. Rağbet görmesi için hazırlık lazım. İstanbul'u ihmal ettim gibi geliyor bana. Böylesi daha iyi değil mi? Mamafih bir derece telafi etmek icap edecektir. Yine sekreter meselesine geli-

yoruz. Hususî hayat işi yine muallâkta. Bir aralık elime fırsat düştü. Bir dönüm noktasına doğru yol alınmıştı. Dünden beri sarpa sardı. Bakalım ne netice olacak? Galiba bu işi İstanbul'da yeniden ele almak icap edecektir. Bir kere Cenevre safhasını atlatalım da sonra karar vermek daha kolay olacaktır.

29/5/55 – 1 Haziran'da konferans. Hazırlıklar mükemmel. Metin muvaffak olacak gibi görünüyor. İsak'a acı bir mektup hazırladım. Göndermek hususunda mütereddidim. Giyom'dan izahat aldım. Şule-i ümit [ümit ışığı] baki. Benim bir an evvel avdetim gerek. Konferanstan sonra Nis'e gidip Emil ile görüşmek fikrindeyim. Araz eskisinden daha kuvvetli. Fakat beni eskisi gibi telaşa düşürmüyor. M.H. meselesi fikrimi işgale devam ediyor. Neticeden eminim. Çok zahmet çekilecek. Fakat netice inşallah hayırlı olacaktır.

5/6/55 – Konferansım çok muvaffak olmuştur. Çok alkışlandım. Aynı konferansı Cenevre ve Zürih'de de yapmaya çalışacağım. *Musevi Ruh*u namıyla broşür halinde neşretmek fikrindeyim. M.H. meselesi iyi vaziyette inkişaf ediyor. İyi netice elde edeceğine kâniyim. Yarın akşam Emil ile Cenevre'ye hareket edeceğim. Sekiz on gün sonra Yaş'a ve Atina'ya uğramak suretiyle İstanbul'a dönmek fikrindeyim. Araz stabilize olmuş gibi görünüyor. Cenevre'de iş olacak mı; olmayacak mı? Olmayacaksa çabuk avdet etmek fikrindeyim. Y.P. kaydoldum. Artık İstanbul'da da devam etmek mümkün olabilecektir.

18/6/55 – Yine bir haftadan beri Nis'teyim. Uran[?] konferansına davetliyim. İcabet etmek fikrindeyim. Fakat resmî davetname henüz gelmedi. Gelirse herhalde gitmek lazım. Yarın buna dair katî karara varmak lazım. İyi netice elde etmek ihtimali kuvvetlidir. Dün M. Re ile uzun boylu görüştüm. B.G. meselesi hakkında kâfi derecede tenevvür ettim [aydınlandım]. Artık benim için yegâne gaye ve emel bu meseleyi halletmekten ibarettir. İstanbul'a vardığımda bu meseleyi hal ve tesviyesine hasr-ı gayret

edeceğim [çabalayacağım]. Ondan sonra kendi hayat tarzımı tanzim meselesi kalıyor. Bakalım Emil ile görüştüğten sonra ne neticeye varacağım. Yarın öbür gün Selanik'e gitmek icap edecektir. Mahut araz beni muattal [işsiz] vaziyetine düşürmüş bulunuyor. Buna rağmen Allah'a bin şükür. Bugünlerde M.H. meselesini katı surette halletmek icap edecektir.

26/6/55 – Dünden beri yine Cenevre'deyim. Emil yok, Leon rahatsız. Kefillerle ancak sathî [yüzeysel] görüşebiliyorum. Emil bugün, yarın gelmesi çok muhtemel. Herhalde beklemek lazım. Uran[?] konferansı bugün açılacak. H. bermutat çok soğuk fakat halde kibar. Marsel ile görüştüm. Karakter itibarıyla eski tas eski hamam. Fart [aşırı] zekâsıyla muvaffak olmuş ve olacaktır. Pepo'yu tavsiye ettim. İnşallah hayırlı olur. Kongre bugün açılacak. Şika[?] ile görüşmeye çalışacağım olmazsa bilahare Kayra ile işi halletmeye çalışacağım.

13/7/55 – İki haftadan beri İstanbul'dayım. Yeni hayatımı henüz tanzim edemedim. Jurnalı yazmak için bile vakit ve fırsat bulamadım. Mahut handikapın bu hususta çok tesiri vardır. Fikir hayatımda büyük bir gevşeme vardır. Gazete ve mecmualara yazı yazmak hatıra bile gelmiyor. Şimdilik zihnimi Nis konferansı, Uran[?] meselesi işgal ediyor. Fakat bu hususta bir türlü katı bir neticeye varamıyorum. Yine handikap ve sekreterlik meselesi. Yazıhane faaliyeti muntazam. Normal organ vazifesini görüyorum. Ve görmeye devam edeceğim. Şimdilik Belçika takas meselesini ele aldım. Hüsn-i neticeye bağlayacağımı ümit ediyorum. Fikri hayatı zabt u rabta almak için behemehâl [hemen] sekreterlik işini halletmek lazım. Çocukların işleri berbat. A. kendi halinde. Ne işlerinden ne hususî hayatından memnun değilim. Muvaffakiyet temennilerinden başka yapabileceğim bir şey yoktur. G.'nin işinde hiçbir salâh yoktur. Ortağı ile dâhilî vaziyeti kötüleştirdi. Bu işe yeni bir şekil vermek için dört elle sarılmalı. B.'den ses seda yok. Bu hususta hiç müsterih değilim. Nis işleri büsbütün gözden kaçtı. Bu hususta sarf ettiğim emekler heba mı olacak?

20/6/55 – Bir bağırsak zehirlenme arızası beni büsbütün berbat etti. Üç günden beri uyku, yemek ve tahliye nizam ve intizamı altüst oldu. Acaba bunun neticesi mi bilemiyorum. Hadise şudur. Araz azamî safhayı buldu. Bir yerde duramıyorum. Beni vehim ve endişe sardı. Acaba hastalık yeni bir safhaya mı giriyor? Bundan azap ve işkence devresi mi başlayacak? Doktor B'ye telefon ettim. Bu akşam gelemiyor. Yarın birde gelecek, bakalım ne diyecek. Bu gece rahat uyuyabilecek miyim? Ümit ediyorum ki bu vehim ve endişe bir [...] neticesidir. Bu akşam rahat uyursam geçer gider.

G.'nin işinde salâh vardır. Şarkî Almanya meselesi kıvama geliyor. Patronlar teklif yaptılar. Muvaffakiyet ümidi yüzde doksandır. Gevşemek ümidi de bakidir. Halyer'den ümit-bahş [ümit verici] mektup aldım. İnşallah bu hayalim de tahakkuk eder. Nasi ve Caco'nun gelmesini bekliyorum.

30/6/55 – Mahut arıza hamd olsun geçti. Vehim ve endişeyi mucip bir hal olmadı. Filvaki uyusukluk buhranı devam ediyor. Fakat buna çare yok. Tevekkül ile karşılamaktan başka çare yoktur. Profesyonel faaliyet yolunda. Ondan memnunum. Fikrî hayatta da canlılık vardır. Musevi ruhu mevzuu gittikçe kafamda tasavvur ediyor. Belli başlı bir eser vücuda getirmeye muvaffak olacağıma inanıyorum. Öteden beri düşündüğüm Nis fahrî konsolosluğu meselesi üzerinde kâfi derecede durmuyorum. İlk fırsatta bu husustaki projeyi tekemmül ettirmek lazım. Fakat bundan evvel oradaki iskân meselesini dört başı mamur bir şekilde karara bağlamak lazım. G.'nin işi düzelecek gibi görünüyor. Birkaç aylık hin [zaman] lazım.

6/7/55 – Bugünlerde beni en ziyade düşündüren mesele mahut arazdır. Onlar gittikçe sertleşiyor. İztiraplar gittikçe artıyor. Doktor Deadin 'başka yapılacak bir şey yok' diyor. Allah beterinden saklasın. Diğer cihetlerden nispeten memnunum. Profesyonel faaliyet yolunda devam ediyor. Netice itibarıyla pek muvaffakiyet olmuyor. Fakat vazifemi yapabiliyorum. Kafam fikrî sahada dahi

eskisi gibi işlemiyor. İlk handicap olmasaydı istihsal [üretim] yolunda olacaktı. İş döner dolaşır sekreter meselesine dönüyor. Bu meseleyi az fedakârlıkla halletmeye muvaffak olursam çok iyi olacaktır. Kendimi oyalamaya ve dertlerimi unutmaya muvaffak olurum. Çocukların işinde yeni tebeddül yok. P. Amerika'da çalışıyor ama tiritten¹⁴⁸ kurtulamıyor. T. muntazam çalışmaya henüz başlamamış. Hazırlık devresine devam ediyor. A. eskisi gibi muamma-engiz. G. yine expectation vaziyette. Nis cephesi yine meçhuller içinde. Bakalım sonu ne olacak?

28/7/55 - Yine araz derdi. Doktor vehim ve endişeyi mucip olabilecek bir vaziyet olmadığını teyit ediyor. Hakikaten öyle ise bugünkü ıztırapları tevekkül ile karşılamak mümkün. Diğer taraftan iyi vakit geçirmek çarelerine bakmalı. Bunlarda birinci derecede profesyonel faaliyet, ikinci derecede fikrî faaliyet aynı zamanda handikapa karşı sekreter meselesi. Profesyonel faaliyette bir yenilik Ange(?) meselesi ve H.'nin yeni vazifesi. Mevzular işinde sıkıntılı bir vaziyet peyda oluyor. Bakalım nasıl halledeceğiz? Herhalde tertipli ve muntazam bir tarz-ı hayat kararlaştırmak gerek. Bugünlerde Nis ve teferruatı meselesini de ele almak icap edecektir. Allah kuvvet versin.

10/9/55 - Dünkü tesadüf araz meselesi hakkında beni bir dereceye kadar tatmin etti. Sırası geldiğinde doktor[a] sormak lazım. Herhalde şimdiden daha ziyade itminan ile [emin olarak] yapıyorum. İnşallah devam eder. Profesyonel faaliyet yolunda. Bugünlerde bir muvaffakiyet olursa daha memnun olurum. Fikrî hayat büsbütün sönük. Bunda handicapın tesiri de var. Sekreter meselesini halletsem çok iyi olacaktır.

T. cephesinde ameliyat meselesi beni çok üzdü. İnşallah bu da çabuk unutulur. Mâlî vaziyetleri hakkında tatminkâr haberler geldi. A. muamma-engiz. G. aynı avarelik. Nis cephesinde bir

148 Sanırız yazar P.'nin işlerinde bir ilerleme olmadığını mecazî olarak ifade etmeye çalışıyor. (Derl. Notu)

ilerleme var. Mahut meselenin haline doğru adım atılacak gibi görünüyor. Allah muvaffakiyet versin.

5/10/55 - En büyük üzüntü mahut araz. El ayak âdeti bir nevi infirmité¹⁴⁹ haline geldi. Bu sakatlığın büsbütün ortadan kalkacağını ümit etmiyorum. Bir iki haftadan beri intensif¹⁵⁰ masaj yapıyorum. Her masajın akabinde hissettiğim reaksiyon çok kuvvetli fakat bu reaksiyon eskiden olduğu gibi beni vehim ve endişeye sevk etmiyor. Adeta bir katılaşma, kaşarlaşma tesiri yapıyor. Doktor bu kanaatimi teyit ederse masaja herçi-bâd-âbâd [ne olursa olsun] devam etmek gerekecektir.

Profesyonel faaliyet meselesi yerinde, handicap beni uzun boy-lu yazı yazmaktan men etmiyor. Fenomen endurcissement¹⁵¹ nevinden ise itminan ile karşılamak gerek. Bu kadarcık ızdıraptan şikâyet doğru değil. Tevekkül ile karşılamak yerinde olur. Âtîde mesai ve hususî hayatımı tanzim etmek problemi beni bugünlerde çok işgal ediyor. Nis'te fahrî konsolos sıfatıyla yerleşmek fikri günden güne kuvvet buluyor. Bugünlerde meseleyi Atıf Bey'e açtım. Ankara'da ilk teşebbüsü yapmasını rica ettim. Memnuniyetle vazifeyi deruhte etti [üstlendi]. Ankara'da Hayreddin ve Hasan ile temas ettikten sonra bana yazacak.

Proje prensip itibariyle hüsn-i kabul görürse yerleşme modalitelerini[?] düşünmek icap edecektir. Cenevre cephesinde müşkilat göreceğimi zannetmiyorum. Mesele nihayet üç aylık senelik kontratı altı aya iblağ etmekten [çıkarmaktan] ibarettir. Nis'te ikamet meselesi daha mühim. Her ihtimale karşı bir gouvernante temin etmek lazım. Böyle bir kadın hem istirahat esbabını temin eder, hem de icabında hasta bakıcılık hizmetini yapar. Bu hususta zevahiri kurtarmak biraz zor olacaktır. Bu mesele hakkında etraflı bir surette imal-i fikir gerek. G. işi yeni safhaya girmiş bulunuyor.

149 Fransızca. "Sakatlık." (Derl. Notu)

150 Fransızca. "Yoğun." (Derl. Notu)

151 Fransızca. "Sertleşme." (Derl. Notu)

Ehemmiyetle takip lazım. Bu çocuğu kurtarmak mümkündür. Azamî derecede vakit sarf etmek icap edecektir.

23/10/55 – Bugün de başlıca dert ve endişe mahut araz. Bunu bir infirmite¹⁵² diye kabul edip geçmek mümkün olmuyor. İnşallah ileride olur. Nakl-i mekân [taşınma] meselesinde bir ilerleme yoktur. Fakat Nis vaziyetinde yeni istimaleler [meyiller] var. Benim her zaman endişe ettiğim “çökme” meselesi hiç olmazsa bir müddet için bertaraf olmuştur. İki üç ay sonra bunu Nis’te yakından tetkik edip bir neticeye varmak mümkün olacaktır. O zamana kadar Cenevre ve Ankara cepheleri de tavazzuh eder [açıklığa kavuşur]. O vakte kadar tavazzuh etmesi lazım gelen daha üç cephe vardır. T.’nin Amerika’da intibakı meselesi katileşti mi? G.’nin iktisadî durumu istikrar peyda edecek mi? Gouvernante cephesi kuvveden fiile çıkacak mı? Profesyonel faaliyet matlub-ı mihverinde [istenilen seyrinde] cereyan ediyor. Fikrî faaliyet akıyor. Gelişme istidatları ber-devam. Yazı istihsalatına [üretimlerine] imkân derecesinde devam ediyorum. Boş vakitlerimi canım sıkılmadan hüsn-i suretle [iyi biçimde] kullanmaya muvaffak oluyorum. Yalnız sekreter meselesi henüz hallolunamadı.

8/11/55 – Mühim gelişmeler vardır. G.’nin vaziyeti iyileşmek yolunda. [...] cephesinde müspet bazı neticeler mevcut. İnkişaf imkânları şimdiden belli oluyor. İnşallah sonuna kadar aksama olmaz. Bu mesele katî surette hallolur. Gover meselesinde ilk adımlar atılmıştır. Bugünlerde katî bir hal şekline bağlanmak ihtimali kuvvetli. Fakat ben mütereddidim. Bundan sonra yapılacak iş alakadarla açıktan açığa konuşup katî anlaşılmaya varmak. Agleb [yüksek] ihtimale göre bugün yarın bu hususta bir karar ittihaz etmek fikrindeyim. Fikrî faaliyet matlub mihverinde [istenilen eksende]; çok enteresan bir etüt hazırlıyorum. Birkaç güne kadar tamamlayıp meydana çıkarmak fikrindeyim. İnşallah muvaffak olurum. Profesyonel faaliyet şâyân-ı memnuniyet. Artık bundan

sonraki istikamet taayyün etmiş [tayin edilmiş] gibidir. Bir iki ay zarfında Nis, Cenevre cephesini ele almak fikrindeyim. Nis ve Cenevre'ye vardktan sonra başka gelişmelere yol açılmış bulunacaktır. Bilhassa Nis cephesinde yeni ufuklar gözükmeye başladı. G. için okyanus aşırı ufuklar üzerinde durmaya başladım. Çetin mesele. Fakat uğraşmaya değer. Terez cephesi üzerine biraz daha imal-i fikir etmek zamanı gelmiştir. Herhalde hayatımda boşluk yoktur. Her cepheden ruh gıdası vardır.

13/11/55 – Bugünkü vaziyetten her cepheden memnun olmak lazım gelir. Mahut araz filvaki katılaşmış bir infirmite¹⁵³ vaziyetinde tecelli ediyor [görünüyor]. Fakat emsal ve akranın vaziyeti umumî surette kat kat beterdir diyerek zükûret [erkeklik] teslimine katlanmaktan başka çare yoktur. Bundan sonra statükunun idamesine [devamına] muvaffak olursam kendimi bahtiyar addetmeliyim. G.'nin vaziyeti iyi yolda geliyor. Gerek Oni(?) ve gerek Çivi cepheleleri iyi yolda, inşallah sonuna kadar böyle gider. Bu çocuk nihayet çıkmazdan kurtulur. A. eski tas, eski hamam. Fakat endişeyi mucip bir hal yoktur. Gerek G. ve gerek A. mahut huy meseleleri her şeyi bozuyor. Bu hususta benim tarafımdan yapılacak bir şey yoktur. Şahsî cephelelerde de vaziyet mucip-i memnuniyettir. Gerek profesyonel faaliyet ve gerek fikrî hayat mükemmel surette geliyor. Her iki cephede ruh gıdası bol bol mevcut. Beni sıkıntıya kaptıracak hiçbir boşluk yoktur. Hazırlamakta olduğum “etüt” henüz tekemmül etmemiştir [olgunlaşmamıştır]. Bu hafta içinde tekemmül ettirip meydana çıkarmak fikrindeyim. İnşallah hayırlı olur. Nis, Cenevre meselesi için ilk adımı atmış bulunuyorum. Bir iki ay zarfında kusurlar inşallah kuvveden fiile çıkar. Gover meselesi hakkında henüz müspet bir şey yoktur. Belki daha hayırlıdır.

27/11/55 – Kış birdenbire bastı. Araz üzerine tesirini gösterdi. Buna rağmen dün akşam en rahat uykuyu uyudum. Sabaha kadar

153 Fransızca. “Sakatlık.” (Derl. Notu)

bir baş ilaçsız ve kalkmadan. Acaba sebebi nedir? Aile efradı ve dostlarla geçirdiğimiz vaktin tesiri var mı? Arazın bu vaziyeti geçici midir? Dün “FM” mümessilleriyle [temsilcileriyle] yaptığımız görüşmeyi Cenevre’ye uzun boylu bildirdim. İnşallah hayırlı bir neticeye müsebbip [sebeup] olur. Bir iki güne kadar müspet cevap gelirse şirketin işleri için yeni ufuklar açılmış olacaktır. Katî netice için Cenevre’ye Tara.. ile beraber gidildiğinde elde edilebilecektir. Geçen akşam Türk şirketi projesi hakkında enteresan görüşmeler yaptım. Fakat iş henüz sondaj safhasındadır. Fakat bu mesele de yeni ufuklar açacak mahiyettedir. Ori(?) ve Ony(?) meseleleri de yeni ufuklar açabilir. Birkaç gün içinde mesele tavazzuh edecektir [açıklığa kavuşacaktır]. Allah encamını [sonunu] hayreyleye. Gouvernante meselesi için henüz yeni adım atılamamıştır. Henüz tereddüt devresi bitmemiştir. Agleb [yüksek] ihtimale göre netice menfiye [olumsuza] doğru gidecektir.

1/1/56 - Kazanın dördüncü yıl dönümüne erişmiş bulunuyorum. Allah’a bin şükür hayattayım. Umumî sıhhat vaziyetimin eksilmedi arttı. Mahut asthénique¹⁵⁴ arazından başka şikâyet edecek bir halim yok. Ona da malum tarikatçılar gibi eyvallah veyahut İbraniler gibi [...] ¹⁵⁵ desem nasıl olur? Diyebilsem huzur-ı kalbimle ömrün bakiyesini geçirebilirim.

Şu ömrün bakiyesini nerede geçirsem daha iyi olur? Kendi çocukların muhitinde hayır yok. Onları yetiştirmek için ömür tükettim. Fakat onlar ruhen bana karşı yabancıdır. Ahlak, duygu ve düşünce bakışlarından benden aykırı yaşayışları bambaşka. Zihniyetleri bambaşka. Küllü şey’in yerciu ilâ aslihi [her şey aslına döner] fehvasınca [sözü gereği] ahlâfı bırakıp eslâfa [mecazî: çocukları bir tarafa bırakıp asıl kendi işime ve dünyama] dört elle sarılısam daha iyi olmaz mı?

154 Fransızca. “Güçten düşme.” (Derl. Notu)

155 Tanrım senden ne gelirse razıyım, şikâyetçi değilim” manasında İbranice bir ibare olmalı.

Huzur-ı kalbi ben ancak o muhitte bulabileceğim. Bu hususta yapılabilecek iki şey vardır. İstanbul'da kızkardeşlerimin istirahatını temin etmek, yaşlı aile şubesi muhitine yerleşmek. Bütün maddî vesaitimi [vasıtalarımı] oraya doğru tevcih etmek [yöneltmek], gouvernante işini o yolda halletmek. Bu hususta şimdiye kadar takip etmek emeli[ni] büsbütün bırakmak. Bu hususta katî bir karara varmak için bu istikamette imal-i fikir etmek gerektir.

Hamd olsun profesyonel faaliyet inmeliler vaziyetinden çok uzak, canlı ve hayatlı. İnkişaf istidameleri çok ümit-bahş [açılımların devamı oldukça ümit verici]. Fikrî faaliyet dahi çok tatmin eder vaziyette. Gerek profesyonel ve gerek fikrî faaliyetleri nizam ve intizama bağlayabilirsem, bakiye-i ömrü huzur-ı kalb ile geçirebilirim gibi geliyor bana. Bugünlerde Nis fahri konsolosluk meselesi hakkında bir karara varabilirsem, bu hususta katî bir adım atmış bulunacağım.

8/1/56 – Bu hafta dahi profesyonel faaliyette hamleler yaptım. Gayrimenkulleri ipotek [ipotek] meselesi iyi vaziyette. İnşallah müspet bir netice verir. Bir hafta içinde malum olacak. Fransız rejisi meselesini henüz resmiyete dökmedim. Birkaç güne kadar belli olacak.

Fikrî sahada etiket meselesi inkişaf ediyor. O istikamette bir gelişme memûldür [umulmaktadır]. En nihayet bugün Hamdullah ile görüşeceğim. Malum olan tezimi ileri süreceğim. Tutturmak imkânı vardır.

Ya mahut araz? Eski tas, eski hamam. Artık infirmité¹⁵⁶ haline geldi. Orasını düşünmemek daha muvafık. Ya gouvernante meselesi. Bugünkü mevzuu büsbütün bırakıp başka mevzu aramak icap edecektir. Yeni mevzu bulmak pek zor. Mamafih talihin yaver olması ve fevka'l-memûl [umulanın üstünde] bir tesadüf eserine rastlamak ihtimal haricinde değildir. Bu meseleyi Nis'te ciddi surette ele almak daha münasip olur. T. cephesi ne olacak? Çok-

156 Fransızca. "Sakatlık." (Derl. Notu)

tan beri yazmadım. Bugünlerde teması yeniden ele almak icap edecektir. Bugünlerde Nis seyahatini dahi bir neticeye bağlamak azmindeyim.

15/1/56 - Belli başlı bir değişiklik yok. Umumî ve sıhhi vaziyet yolunda. Araz ber-devam. Profesyonel faaliyet normal. Elde üç mühim mesele var. Onları bir neticeye bağladıktan sonra hava turuna başlamak ve bu münasebetle her cepheden yeni hayat tarzını tanzim etmek yerinde olacaktır. T.K. işi muallâkta kaldı. Nis'e gittikten sonra oradan hususî bir mektupla muameleye koydurmak fikrindeyim. Gouvernante işini ablalarımın işiyle beraber halletmek münasip olacak kanaatindeyim. Miras davası da muallâkta. Yarın avukata cevap yazıp Atina'ya geldiğimde halletmeye çalışacağım. Nis'te daha nice nice meseleleri ele almak icap edecektir. Bunların en mühimi Ma...nın vasiyetnamesidir. Onun üzerine adam akıllı imal-i fikir etmek lazım gelecektir. Ya fikrî faaliyet ne olacak? Tüccar Derneği faaliyetinden başka hiçbir hareket yapamıyorum. Terez'e yine mektup yazamadım. Başlıca sebep sağ elin mahut handikapı. Zannederim ki zorlamak faydalı olacaktır. Dün A.'yı yine imtihana çektim. Netice maalesef menfî [olumsuz]. Hastalık denilebilecek mahut huy devam ediyor. Salâh göreceğe benzemiyor. Mamafih ben bildiğimden şaşmayacağım. G.'nin huyu aynı vaziyette. Ciddi salâh ümidi görmüyorum. Artık hayat tarzımda ittîrad [düzen], istikrar sağlamak azmindeyim.

12/2/56 - Bu hafta havalar dolayısıyla bir de mevsim, yani soğuk alma rahatsızlığı geçirdim. Araza bir parça daha alıştım. Fakat aldırmamaklık safhasından uzak. Bu ayın ikinci 15'inde Nis seyahatini behemehâl [ister istemez] tertiplemek lazım. Yarın Adot ile görüşüp vaziyeti anlamaya çalışacağım. Gündemi münasip bir şekilde hazırlamak lazım. G. seyahatte pratik olarak tek bir cephe vardır. Alt tarafı Londra'lar, Cenevre'ler fantezisi bana pahalıya mâl oluyor. Kendisine yazdım. Ne yazacağım? Ablalar ve gover meseleleri hakkında Nis'te bir karara varmak lazım. Vasiyetname meselesi de ön plana alınmalıdır. Herhalde vaziyetten

umumî surette memnun olmak lazım. Fikrî saha da büsbütün hareketsiz değil. Daha iyi olması mümkündür.

19/2/56 - Bu hafta içinde araz yeni safhaya girmiş bulunuyor. Yürüyüşte müşkilat var. Doktor yeni tedavi usulüne başvuruyor. Kan ve idrar tahlillerinden başlayacak. Yeni rapor verecek. Herhalde yeni tedavi usulüne Nis'te veya Cenevre'de başlamak lazım. Artık yeni hastalık vaziyeti muvacehesinde [karşısında] hayat tarzıma yeni bir şekil vermek zamanı hulûl ettiği [gelip çatığı] kanaatindeyim. İşi gücü bırakıp umumî ve fikrî hayat ile alakayı kesip fizyolojik mizmerlerle(?) uğraşmaya başlasam daha iyi olmaz mı? Bakalım hastalığın yeni safhası nasıl inkişaf edecek. Ona göre Avrupa'da bir karar ittihaz ederim. Bakalım oralarda ne gibi vaziyetlerle karşılaşacağım. G. cephesi düzelecek gibi görünmüyor. Zihniyet bir türlü değişmiyor. Sıhriyet [akrabalık] cephesi onun zihniyetine uyuyor. Günden güne uçuruma doğru sürükleniyor. İşte benim de İstanbul muhitinden uzaklaşmaklığım için bir sebep daha. Profesyonel cephesinde son zamanlarda fazla ileri gittiğimin farkındayım. Bu defa Nis tatili münasebetiyle ihtiyata fazla ehemmiyet vermek lüzumuna kâniim. Herhalde dönüm noktasına gelmiş bulunuyorum. Dûr-endişâne [endişeden uzak olarak] vaziyetini tetkik edip bir karara varmak gerektir.

4/3/56 - Araz meselesi endişe ettiğim kadar değilmiş. Kan ve idrar tahlilleri uygun çıktı. Doktorun tavsiye ettiği ilaçları ve iğneleri kullandım. Yeni safhaya artık intibak etmiş bulunduğumdan bir vehamet endişesi kalmadı. Birkaç güne kadar doktorun raporunu elde edip vaziyeti daha büyük bir vuzuh ile [açıklıkla] görebileceğim. Nis'te ve Cenevre'de mütehasıslara [uzmanlara] danışıp itminan sağlamaya [emin olmaya] çalışacağım.

Profesyonel faaliyet mihver-i matlûbunda [istenilen eksende]. Henüz frenlemeye muvaffak olamadım. Konşere'den(?) istifade ederek frenlemeyi sağlamaya çalışacağım. Belki bu ümitle emeklilik safhasını temine muvaffak olurum. N.K. meselesini artık

Nis'e vardıktan sonra ele almak fikrindeyim. Çocukların işlerinde henüz vuzuh [açıklık] yoktur. Amerika'daki Terez bir türlü yeni hayata intibak edemiyor. Ciddiyetle işe sarılmıyor. Hâlbuki bu benim için istikbal emniyeti hakkında birinci planda bir meseledir. Yeniden katî bir lisanla yazmak fikrindeyim. Artık onu Nis'te yapacağım. G.'ye gelince ahval ve şerâit müsait gidiyor. Fakat kendisi huyundan vazgeçmiyor. Eski derbederin zihniyeti bâki. Mamafih henüz ümidimi büsbütün kaybetmedim. Allah yardımcısı olsun. A.'ya gelince işinde hamd olsun muvaffak oldu. Fakat karakteri hiç hoşuma gitmiyor. İnşallah zamanla düzelir. Esası sağlamdır. Torun artık yetişmiş bulunuyor. İnşallah yakında mürüvvetini görürüz, fakat baba ve anasının verdikleri terbiyeden hiç memnun değilim. Fakat esası sağlam olduğundan ümidim kuvvetlidir. Umumî ve fikrî hayatta mühim tebeddül [değişiklik] yoktur. Fakat görüyorum ki bir türlü bu huydan kurtulamayacağım.

25/3/56 – Hayatımın yeni bir intikal [geçiş] safhasındayım. Senelik tatilimi geçirmek için ayın 19'unda Cenevre'ye hareket ettim. Cenevre'de beş gün kaldıktan sonra Nis'e geldim. Bugünkü safhaya atf-ı nazar neticesinde memnuniyet-bahş constatation¹⁵⁷ yaptım. İstanbul'da umumî ve fikrî hayat mükemmel. İstanbul Tüccar Derneği'ni yeniden canlanabilecek bir vaziyete soktuktan sonra umumî kâtipliği resmen deruhte ettim [üstlendim]. İnşallah tam sıhhatle iki ay sonra avdet edersem derneği eski haline irca etmek [dönüştürmek] ve bu sayede fikrî ve kültürel sahalarda tam faaliyetin çalışmasına muvaffak olmak ümidindeyim; profesyonel sahada.

7/4/56 – İki haftadan beri Nis'teyim. Belli başlı bir iş yapamadım. Fikrî sahada hiçbir hareket olmadı. Nis'te günün mevzuu olan aile meselelerinde ileri bir adım atılamadı. Münir'in zihniyeti marazîdir [hastalıklıdır]. Zannedirim ki telif-i beyn [ara bulma] teşebbüsünden vazgeçmek mecburiyetinde bulunacağım. Ja. meselesinde pasif bir vaziyet almak mecburiyetindeyim. A.'nın işleri-

157 Fransızca. "Tespit." (Derl. Notu)

ni hallettim. G'nin işleri de birkaç güne kadar belli olacak. Bugün yazı işleriyle meşgul olacağım.

18/4/56 Nis – İstanbul'dan hareketimden beri bir ay geçti. Şimdilik şu neticeleri kaydetmek mümkündür. 1) İstanbul'dan uzak olduğum halde oradaki havadan ayrılamadım. Neyse aklım fikrim oralarda. Dernek, mernek kaygılarından kurtulamıyorum. Sıhhati elden bırakamıyorum. 2) Çocukların işlerinde muvaffakiyeti elde ettim. Gerek G'nin ve gerek A'nın işlerinde memnuniyet-bahş [memnuniyet verici] gelişmeler vardır. 3) Buradaki meseleler iyi istikamette. Gerek M. ve gerek Ja. meselelerini hüsn-i neticeye [iyi sonuca] bağlayacağıma kanaatim vardır. 4) Profesyonel faaliyette yeni bir gelişme yoktur. Ama müstakbel faaliyet için zemin hazırlamak mümkündür. Cenevre'ye rom alfa(?) maksadıyla gitmek için yazdım. Sabırsızlıkla cevap bekliyorum. 6) Dernek mecmuası için mühim yazılar hazırladım. *Vatan* gazetesini bırakmak niyetindeyim. Mayıs'ın 15'ine doğru avdet etmek [geri dönmek] kararındayım. İstanbul'daki tarz-ı hayatımı şimdiden tespit etmek gerekecektir.

22/4/56 – Gelişme iyi istikamette devam ediyor. Mahut araz hafiflemedi ama Doktor Kosa'nın teminatı dairesinde vehim ve endişeyi ortadan kaldırmak [kaldırdım] sayılabilir. Gerek profesyonel ve gerek fikrî faaliyet muntazam surette devam ediyor. Allah yardım ederse avdetimde bu faaliyetleri zabt u rabta [düzene] bağlamaya muvaffak olacağıma inanıyorum. Buradaki zırlıtları düzeltmek hakkındaki ümidim çok kuvvetlidir. Çocukların işlerini daha metodik bir surette tanzime çalışacağım.

7/5/56 – Avdet tarihi taayyün etmiştir [belli olmuştur]. Bu ayın on beşinde Cenevre'ye birkaç gün sonra İstanbul'a. Buradaki vaziyetimden ve faaliyetimden memnunum.

Sıhhi bakımdan henüz sakatlıktan büsbütün kurtulamadım. Daimî surette ızdırap çekiyorum. Fakat "Gayim Zoleton"[?] felsefesinden başka yapılabilecek bir şey yoktur. Buradaki zırlıtları iyi vaziyete soktum. M. He. meselesi kuvve-i karibeye gelmiştir [çö-

züme yaklaşılmıştır]. Bugün yarın katileşecek [kesinleşecek]. Ja. meselesi hiç olmazsa tavazzuh etmiş [açıklığa kavuşmuş] bulunmakta. Biraz enerji ile halledilebilecektir. İki Ma.. meselesi. Altı ay müddet zarfında katî suret[le] tesviyeye [düzene] bağlanacak. Agleb [yüksek] ihtimale göre talak [boşanma] ile neticelenecek. Teessüfe şâyân. İki numaralı Ma. için kahrır yüzünden telef olacak. Fakat bir numaralı Ma. için hayırlı olacağı benziyor. Allah encamını hayreyleye. Bugün Go ile esaslı bir surette görüşeceğim. Çok ümidim var. İstanbul ve Cleveland meseleleri şimdilik ikinci plana bırakılmıştır. Yakında birinci plana gelecektir.

2/6/56 – Aşağı yukarı bir aydır duraklama olmadı. Bu müddet zarfında Nis’ten ayrıldım. Cenevre’ye uğradım. İstanbul’a geldim. Normal hayata başladım. Artık duraklama sırası gelmiştir. Evvela geçmiş hakkında bir tour d’horizon.¹⁵⁸ Araz eski tas eski hamam. Kötüleşmemesini şükranı şâyân addediyorum. Doktor Beykel’in bundan zamanla kurtulacağım hakkındaki sözünü esas saymıyorum. Fakat ümit bâkîdir. Nis meselesi artık İstanbul’dan takip olunacaktır. G.’nin teklifi şâyân-ı nazardır [dikkate değerdir]. Bakalım alakadarlar nezdinde ne gibi reaksiyonlar yapacak? Aceleyle lüzum yok. Bu meyanda Mano....’nun tâbiyeti hallolunur. İş büsbütün kolaylaşır. Bu meselede belki Mai...’yi gücendirdim. Fakat başka türlü hareket etmek imkânı yoktu. Cenevre’de vakti iyi kullandım. Müesseseyi alakadar eden üç mesele ele alındı. Üçünde [de] müsait gelişmeler görünüyor. ORT meselesi yeniden canlandı. İstanbul’da yeni inkişaflar muhtemel. Umumî reisten vazife teyit olunur olmaz harekete geçmek niyetindeyim. Şimdi hususî hayat hakkında zihnimi işgal eden mevzular beliriyor:

Anlaşıldığına göre yakın bir âtîde İstanbul’daki foyer¹⁵⁹ infisah edebilir [bozulabilir]. G. terk-i diyar [memleketi terk etme] hülyasında. Hülyaların hakikat olması ihtimalini daima göz

158 Fransızca. “Ufuk turu.” (Derl. Notu)

159 Fransızca. “Yuva.” (Derl. Notu)

önünde bulundurmak gerek. Ötekinin yanında foyer kurmak hayale bile gelmez. Ablalarla beraber ev tesis etmesi mümkündür ama cazip bir şey değil. Bu takdirde cinsî bakımdan harf-nazar [muhabbetli] tam manasıyla bir hayat arkadaşı bulmak hatıra gelir. Onu bulmak fevkalade zordur. Şimdilik göz önünde iki mevzu var. S. ve H. bunlardan her hangisi olursa başka yerde ikametgâh tesis ve temin yerinde olacaktır. S. ile doğrudan teması tesis etmek niyetindeyim. H. hakkında S.'ye açılmanın münasip olacağını düşünüyorum. Bu iki mevzu üzerinde layıkıyla durmak fikrindeyim.

17/6/56 – Şahsî hayat mevzuunda belli başlı ileri adım atılmadı. S. ile iki defa temas ettim. Yeni bir şey anlayamadım. Karşı tarafta anlayış var korkuyorum. H. hakkında P'ye açılmak fikrindeyim. Buna kolay kolay karar veremeyeceğim. Galiba hiçbirine karar veremeyeceğim. Yine gouvernante fikrine avdet etmek en isabetli hareket olacaktır. Bu meyanda [arada] yaş durmayıp ilerliyor. Foyer fikri aynı nispette hafifliyor.

Profesyonel faaliyet normal devam ediyor. Fakat ekseriya talih yaver olmuyor. Fikrî ve umumî sahada faaliyet ileri gidemiyor. Amelî ahval mani oluyor. Fakat bende hız gevşemiyor.

Bu sırada halefler meselesi yeni yeni safhalara giriyor. Hicret cephesi günden güne kuvvet kesp ediyor [kazanıyor]. T.'nin Amerika'da yerleşmesi sadra şifa verecek bir gelişme arz ediyor. Diğer halefin de aynı yolu tutması günden güne ciddileşiyor. Onları desteklemek fikri dahi bende yerleşmeye başlamıştır. Allah encamını hayreyleye.

1/7/56 – Zaman ne büyük harikalar yaratıyor? Bundan evvelki fıkrada bahis mevzuu olan ve hususî hayata taalluk eden S. ve H. mevzuları hiçbir vesile ile hatıra gelmiyor. Hiç şüphe yok ki tesadüfler ahvâl ve şerâite başka türlü cereyan etseydi bu mevzular unutulmayacak ve belki tahakkuk safhasına girecekti. Acaba günün birinde tesadüflerin ilcâsıyla [zorlamasıyla] bu mevzuların aktüel

olması ihtimali yok mu? Demek oluyor ki hayatın gelişmesi tamamıyla plan ve program meselesi değil, daha ziyade tesadüfler, ahvâl ve şerâit meselesidir. Amerika'dan gelen haberler tatminkârdır. İnşallah şimdiye kadar olduğu gibi inkisâr-ı hayale [hayal kırıklığına] uğramayız. G. İsrail'de iyi bir gelişmeye doğru gidiyor. Acaba sonunu getirebilecek mi? Yoksa şimdiye kadar olduğu gibi istikrar nasip olmayacak mı? Zannederim ki bu hususta benim de sun' ve taksirim [etki ve kusurum] vardır. İşleri sistemli ve metodik bir şekilde takip etmedim. Sık sık işleri oluruna bırakmış bulunuyorum. A.'nın işi şimdilik tıkırında gidiyor. Fakat çocukluğu zamanından beri devam edegelen garip bir vaziyet vardır. Kendisi benim ona üvey evlat muamelesi yaptığım zannıyla bana bir yabancılik zihniyeti tasavvur ediyor. Fakat ne münasebet? Bu garip vaziyeti ortadan kaldırmak bana düşer. Araz yerli yerinde fakat o kadar alıştım ki ondan bahsetmek bile hatıra gelmiyor. Profesyonel faaliyet yerli yerinde. Fazlası için meydan yok. Bu sıralarda en ziyade zihnimi işgal eden saha dernek faaliyetidir. Bunda mesuliyet uhdemde [üzerimde]. Fakat bu faaliyet akıntıya kürek değil mi? Olmaması için çalışıyorum. Bakalım sonu nice olacak?

14/7/56 – Yine bir gelişme var. G. esrarengiz projeleri tahakkuk safhasına girmiş gibi görünüyor. İstanbul'daki işinin tasfiyesi A. ve diğer üçüncü bir şahıs ile henüz belli olmayan bir yabancı memlekette iş kurup yerleşmesi hesabı mevzudur. Tetkik seyahatları ber-devam. Memleket de el-yevm mevcut garip bir psikozun neticesi olan bir maceraya doğru gidiliyor. Benim için dua ve niyazdan başka yapılacak bir şey yok. Allah encamını hayreyleye.

Kızkardeşim Raşel'in sıhhî vaziyeti endişe uyandırıcı. Diğer kızkardeşim Palomba'nın sıhhî vaziyeti eli kulağında. Tevekkülle karşılamaktan başka yapılacak bir şey yoktur.

Profesyonel faaliyet normal vaziyette. O cepheye dokunmak gerektir. Diğer iki arkadaş "kur" kontiresine[?] gidiyorlar.

İki ay müddet büyük mesuliyeti yükleneceğim. Yerimden kıpırdamak imkânı yok. Ona göre rahat bir mesai tarzı tertip etmek icap edecektir. Fikrî faaliyet sahasında boş durmuyorum. Dernek cephesinde kâtip-i umumî sıfatıyla gelişmeler devam ediyor. Bu cephe de başka türlü hareket etmek imkânı yoktur. H.H. cephesinde tereddüt ve kararsızlık berdevam. Döner dolaşır gouvernante tesviye tarzı en isabetli gibi görünüyor. Bütün mesele onu bulmakta. Hadisâtın gelişmesini beklemek zaruridir. Araza gelince onlar yerli yerinde bu hususta da kadere bel bağlamaktan başka çare yoktur.

4/7/56¹⁶⁰ – Hayat tarzında yeknesaklık devam ediyor. Muhtelif sektörler meyanında [arasında] en canlısı fikrî hayat sektörüdür. Orada dinamizm fazla fakat intizam ve ıttirat [düzen] noksan. Şimdilik yaratıcı faaliyet dernek ve mecmuaya münhasır. Oralarda rolüm birinci plan oluyor. Fakat beni doyurmuyor. *Kemalizm*'in yeni edisyonu zihnimi çok işgal ediyor. Fakat şimdiye kadar katî bir plan çizemedim. Bu işe er geç dört elle sarılmak icap edecektir. Katî iş Selanik'te B... ile beraber yapılacaktır.

İstanbul'da bir iki ay hazırlıkları tamamladıktan sonra Nis tatiline başlamadan bir müddet ikamet etmek projesi zihnimi çok işgal ediyor. H.H. eski tas eski hamam. Profesör B.'nin sözleri benim için düstur hükmünde bulunuyor. Mamafih tefritten [aşırılıktan] dür [uzak] olmaya muvaffak olursam iyi olacak gibi geliyor bana. Go. mevzuunu araştırmak cihetini ihmal etmemeli. Profesyonel faaliyet yerinde. Fakat mahutların egosantrizmi canımı sıkıyor. Buna karşı yapılabilecek bir şey yok. Sabır ve kanaati elden bırakmamak gerekiyor. Vazife esastır. A.'nın ve ailesinin tarz-ı hayatındaki biçimsizlik dahi canımı sıkıyor. Bu hususta bir hareketin bulunması meselesi üzerinde mütereddidim. Aca-ba Giyotin'den[?] istifade ederek mektupla görüşlerimi bildirsem nasıl olur? İş olurluna bırakmak şâyân-ı tercih gibi geliyor bana.

Fakat G. vaziyetinde bir ihtilat [karışıklık] çıkmasından korkuyorum. Bu meseleyi M.R.'ye havale etmek münasip olacağı kanaatindeyim. Bu iş için G. de faydalı olabilir. Evvela bu sonuncu ile işe başlamak lazım gelecek galiba.

19/8/56 - Umumî vaziyetten memnunum. Profesyonel faaliyet matlub-ı mihverinde [istenilen seyrinde] cereyan ediyor. Bu hususta yapılacak yeni bir şey görmüyorum. Aynı gayrette devam etmek gerek. Fikrî faaliyet yolunda belki onu biraz frenlemek münasip olur. Aileye müteallik [ilişkin] meselelerle elimden geldiği kadar uğraşıyorum. Nis'teki kardeş çocuklarının aralarını henüz telife [aralarını bulmaya] muvaffak olamadım. Fakat zamanı geldiğinde kahr yüzünden lütuf olacaktır. B. nasıl olsa vaziyetini düzeltecek, istiklalini iktisap edecek [kazanacak] samimiyet havası yerine gelecektir. A.'nın seyahatten avdetini bekliyorum. Go.. ve sair alakadarların iştirakiyle dışarıda G. için yeni iş düşürmek ümidi günden güne kuvvetleniyor. Gerçek So.. için yeni bir vaziyet yaratmaya çalışıyorum inşallah muvaffak olurum. Mahut araz meselesinde maalesef belli başlı bir salâh yok. Bakalım sonu ne olacak? Miras işi hallolmuş gibidir. Ele geçecek para ile vaziyetini sağlama bağlamaya çalışacağım.

1/9/56 - Bilmem neden havadan mı, nezleden mi? Mahut arazdan mı? Bugün bir halsizlik hissediyorum. Maneviyat yerinde değil. Profesyonel sahada Mösyö Emil'in vefatı, Mösyö Bare'nin inmeye tutulması, vesaire acaba umumî vaziyette bir tebeddül vücuda getirecek mi? Şimdilik ona dair bir tezahür [belirti] meydanda yok. Hadisâtı [olacakları] beklemek lazım. Fikrî sahada kasvet getirici bir hareketsizlik var. Derneğe benden başka alaka gösteren yok. Şimdi görüyorum ki federasyon fikrini kuvveden fiile çıkarmaktan başka çare yoktur. Bir müddetten beri aklım fikrim onunla meşgul. Yakında harekete geçmek fikrindeyim. Allah muvaffakiyet versin. G. henüz muallâkta yine aynı haller. G.'nin çekingenliği, menfî ruhu.

Şimdilik ağabeyiyle ciddi surette işbirliği yapıyor. Acaba sonunu getirebilecekler mi?

21/9/56 – Son günlerde küçük ablamın vefatı maneviyatımı büsbütün sarstı. Bu hadise tarz-ı hayatımda bir tebeddül vücudunda getirecek mi? Herhalde ihtimal dâhilinde. Bundan ziyade asıl mühim mesele büyük ablamın yalnızlığı. Çare esbâb-ı istirahatını [istirahat şartlarını] temin etmek. Bu hafta zarfında bu esaslı meseleye bir çare-i hal bulmak lazım gelecektir. G’nin meselesi yine muallâkta, bundan sonra hayatına zabt u rabt [düzen] sağlamak mümkün olacak mı? Şahsiyetinde her zaviyeden [açıdan] cevher bol. Fakat karakterinde bir yuf [boş] tarafı var ki ezelden beri muvaffakiyetini köstekliyor ona bir çare bulsak? Son zamanlarda ağabeyiyle esaslı surette iş birliği yapıyor. Fakat geçiminde derbederlikten kurtulamadı. Projeler, teşebbüsler, gayretler gırla. Ağabeyinin hüsn-i niyeti muhakkak, fakat mahut yuf tarafı muvaffakiyetine, zabt u rabtına engel oluyor. Buna karşı çare ne olabilir? Son günlerde Sevim’in Avrupa’ya tahsile gitmesi meselesi üzerine [...] verildi, hiçbir neticeye varılamadı. Onu Nis’e göndermek meselesini ileriye sürdüm. Şimdi görüyorum ki en iyi çare N.D.S.¹⁶¹ mektebine yerleştirmek en iyi çaredir. Bu ciheti temine gayret edeceğim. Dünden beri tatil devresine bir an evvel başlamak meselesi üzerinde duruyorum. Bu hafta içinde onun üzerine imal-i fikre devam edeceğim. Artık araz ve H.H. meseleleri üzerine durmuyorum. Bunları hevah-na-hevah (ister istemez) Allah’a havale ediyorum.

30/9/56 – Sevim meselesi halledilmiş gibi görünüyor. Nis leyli [yatılı] mektebinde yer temin edildi. Hafta sonunda hareket edebilecek. Nis’teki akrabayı tenvir etmek [aydınlatmak] icap edecektir. Bir iki ay sonra inşallah ben de yetişir icabına tevessül ederim [gereğini yaparım]. Bu hafta mezuniyet meselesi için yazı yazmak fikrindeyim. İnşallah bu sene sonundan evvel hareket etmek mü-

yesser olur. Nis'e ve Cenevre'ye vardığımda yeni tarz-ı hareketi, yeni vaziyeti tanzim etmek icap edecektir. Fakat bu hususta hatt-ı hareket [davranış yolu] henüz tayin etmemiştir. Bir an evvel buna dair karara varmak gerektir.

Mahut araz meselesinde salâh yok. Belli ki belki mevsim tebeddülünden [değişikliklerinden] dolayı ağırlaşmak vardır. Doktoru da görmek mümkün olmuyor. Artık bu işi hareket-i zama neye mi bırakacağız. Profesyonel faaliyet normal vaziyette. Fikrî faaliyette çok hareket oluyor. Federasyon teşebbüsü ilerliyor. Bir iki hafta zarfında bir netice hâsıl olması memûl [umulmakta].

7/10/56 - Bu hafta içinde mahut etiket meselesi içimde yeniden canlandı. Ama yeni şekilde. Bu defa emeklilik arzusu, nakl-i mekân, fahrî konsolosluk fikirleriyle karışık olarak. Mösyö L.'ye müracaat ederek vaziyetin yeni eski safhalarını hatırlatarak en iyi hall-i suretin izahı. Mektup J.'nin vesatetiyle [vasıtasıyla] gönderilmesini münasip görüyorum. Bugünlerde mektubu hazırlamaya çalışacağım. Profesyonel faaliyet yolunda.

Bu hafta içinde B. ile uzun boylu efkâr teatisi [fikir alışverişi] için bol bol fırsat buldum. Ekser [çoğu] hususlarda fikir birliği görüldü. Zihniyet aksaklıkları yok değildir. Fakat bunlara aldırmamazlık etmeye alıştım. Yine böyle idare etmeye çalışmak lazım. Araz mı? Artık tabiat-ı sâniye [ikinci huy/kişilik] haline geldi. Aldırmamak politikasına devam. G.'nin durumu yine berbat. Âtî [gelecek için] bir karara varması da mümkün. Sevim artık Nis'tedir. O tarafta yeni bir cephe açılıyor. Bakalım bu mesele nasıl evoluer¹⁶² edecek. Gelecek aylarda benim için iştigal mevzuu.

Federasyon dernek meselesi henüz muallâkta. Bu meseleyle uğraşp bir neticeye varmak icap edecektir.

28/10/56 - Bu hafta içinde nakl-i mekân [taşınma] meselesi kuvvetlendi. Buna dair olan projeyi hazırlamakla meşgulüm. Bakalım bakiye-i ömrüm [ömrümün kalanı] için bir dönüm

162 Fransızca. "Gelişecek." (Derl. Notu)

noktası teşkil edecek olan bu projeyi kuvveden fiile çıkarmam mümkün olacak mı? Bu hafta içinde mühim başka olaylar da vardır. Bu cümleden olarak G'nin Kanada'ya seyahati vardır. Acaba bu seyahatten ne neticeler çıkacaktır? Büyük ablamın hastalığı, ibâtesi [barınma] meselesi üzerinde durmaya bizi mecbur ediyor. Profesyonel faaliyet memnuniyete şâyândır. B'nin egosu ber-devam. Son derece müsaade-kârlıkla karşılamaktan başka çare yoktur. Bu vaziyet belki nakl-i mekân projesine müessir [etkili] olacaktır. Artık araz meselesi üzerinde durmak için vakit kalmıyor. [...]

9/12/56 – Son günlerde heyecanlı safhalar geçirdim. Birinin aigri¹⁶³ tecellilerini [görünmesini] diğerinin ambe(?) tecellileri inzimâm etti [katıldı]. Bundan dolayı bende nakl-i mekân me-yilleri günden güne artıyor. Galiba yakında buna zaruret hâsıl olacak. Çünkü iki oğlumun muhacereti [göç etmesi] bahis mevzuu oluyor. Bu hicret imkân ve ihtimalleri günden güne gelişiyor. Hicret ve nakl-i mekân tahakkuk ederse benim için gover usûlüyle ocak kurma projesi yeniden aktüel olacak. Elhasıl bu defa dönüm noktası mümkün gibi görünüyor. Esasen birkaç hafta içinde Nis seferi başlayacak. Artık ne olaksa bu sefer münasebetiyle olacak. Allah encamını hayreyleye. Artık arazi, telaşı düşünmeye sıra kalmıyor.

4/1/57 – 30-12-56'dan beri Nis'teyim. Henüz kendimi toplayamadım.

2/2/57 – Evet. Aradan bir aydan fazla geçtiği halde henüz kendimi toplayamadım. Belli başlı bir iş yapamadım. Muhakkak ki eski canlılıkta bir tedennî [azalma] vardır. Bu tedennî ruhî olmaktan ziyade fizyolojiktir. Doğru dürüst yazı yazamıyorum. Son günlerde eski parastetik tağrişlere [yaralara] burun kanaması, diş ağrısı gibi acılar inzimam etti [katıldı]. Hususî hayatta belli başlı tağrişler vardır. G'nin Amerika macerası bir türlü bir neticeye varamıyor.

Şirketin tensikat [düzenleme] teşebbüsü de önümde birtakım meçhuller açıyor. Yeni değişikliklerde vaziyetim ne olacak? Herhalde bir emeklilik bahis mevzuu olacak. Bu nasıl olacak. Cenevre'ye gidip bu işi bir neticeye bağlamak istiyorum. Bu emeklilik hallolunduktan sonra bakiye-i hayatımı nasıl tanzim edeceğim? Nerede yurt kurmak lazım gelecek? Aynı alakadan ayrı bir hayat arkadaşı bulmak mümkün olacak mı? Bundan sonra artık bütün vaktimi bu meselelere hasretmek lazım gelecek. Eski mahut H.H. kaygıları nerede kaldı? Onlar artık tarihe karışmış. Emil'in de tavsiye ettiği gibi sereine¹⁶⁴ hayatı sağlamaktan başka yapılacak bir şey kalmadı.

23/2/57 – Emeklilik meselesi hakkında Mösyö Leon'a muassal [ayrıntılı] bir muhtıra yazdım. Mart'ın bidayetinde [başında] bu meselenin Cenevre'de konuşma ve karar mevzu olacağına dair cevap da aldım. Bu konuşma ve kararı beklemek zarurîdir. Gaye-i emel İstanbul'da aynı vazifeyi temin edecek bir pied-à-terre¹⁶⁵ sağlamak, olamadığı takdirde Nis'te bir ocak tesis ederek aynı vazifeye idare heyeti azası veya müşavir sıfatıyla devam etmek. Emeklilik hakkı olarak kültürel ve sosyal seviyemle mütenasip [orantılı] bir maaş bağlamak. Kendi vaziyetinden başka halledilecek başka aile meseleleri vardır ki önümüzdeki günlerde halletmeye çalışacağım. Bunların başlıcaları;

1. Manuel'in vaziyeti

2. G'nin Amerika'da yerleşmesi ve S.M.V. müessesesi ile anlaşma tesisi

3. Yeğenim Yasef hakkındaki teşebbüs, inşaat malzemesi ve Monako meselesi

4. Rozin ve Suzi meselesi

5. Re. ile beraber ocak tesisi

164 Fransızca. "Sakin, dingin." (Derl. Notu)

165 Fransızca. "Kalacak yer." (Derl. Notu)

Görülüyor ki artık fikrî hayat şimdiye kadar birinci planda iken ikinci plana geçmiş bulunmaktadır. Bakiye-i hayat[ı] huzurla geçirmek için yapılacak başka bir şey de görmüyorum.

24/3/57 – Artık seyahatten avdet etmiş [dönmüş] bulunuyorum. Emeklilik meselesi hakkında katî bir netice elde etmiş değilim. Müşavirliği kendileri teklif ettikten sonra Mösyö L. tasfiye yolunda ısrar etti. “Misyon” teklif etti. Şimdi son ümit S. ile bugünkü görüşmede. Diğer ailevî meseleleri bilahare ele alacağım. Artık H.H. işi hatıra bile gelmiyor. Fikrî hayattan bir türlü vazgeçemiyorum. Dernek, federasyon meseleleri gündemde. Önümüzdeki günlerde onunla uğraşmaya başlayacağım.

14/4/57 – Nis’ten döndükten sonra sıhhi vaziyette bir çökme vardır. Doktor klinik bakımından bir değişiklik görmüyor. Çünkü operatif hiçbir araz yoktur. Fakat paralythique¹⁶⁶ araz besbelli şiddetlenmiştir. Kolda ve bacakta müthiş bir raidissement.¹⁶⁷ Yürüyüşte zorluk. Herhalde yeni bir zırlıtlı vardır diyorum. Kimse iltifat etmiyor. Tevehhüm [vehim etme] sanıyorum. Doktor bu arazi mevsim değişikliğine atfediyor. Doğru ise yakında belli olacak. Sıhhi vaziyetten maadaki [haricindeki] diğer meseleler gölgede kaldı. Tasfiye işi şimdilik ele alınamayacak, sırası beklenecek. G.’nin muhacereti yüz üstü kaldı. Elbette bütün bu meseleleri ele almak sırası gelecektir. Hele sıhhi vaziyet bakımından müsterih olsam.

11/8/57 – Dört aydan beri kendimi toplayamadım. Bu müddet zarfında neler cereyan etti? Olan biten işlere göz gezdirmeye çalışsam muvaffak olacağım. İşin ucu elden çıktı. Muhakkak olan bir şey varsa sıhhi vaziyette gelişme. Doktorun tabirince sıhhi arızalara ilave olarak peripherique arazıdır. Bazı periferik[?] tıkanma vardır. Bu da ossillometre’ye tatbik edilecek. Doktorlar ilk zamanlarda çok telaş gösterdiler. Hemen Avrupa tedavisini ileri sürdüler. Bilahare güya salâh hâsıl olduğundan dolayı vazgeçtiler. Fakat

166 Fransızca. “İnmeli.” (Derl. Notu)

167 Fransızca. “Sertleşme.” (Derl. Notu)

bence bu salâh katî değildir. Mamafih Avrupa tedavisinden pek hayır ummadığım için üzerinde durmuyorum. Şimdilik suret-i tedavi ile [tedavi yoluyla] iktifa ediyorum [yetiniyorum]. Avrupa seyahati galiba teşrinlerden [Ekim ve Kasım'dan] evvel olamayacak.

10/10/57 - Sıhhi vaziyette maalesef salâh yok. Mahut “periferik”[?] arazı ber-devam. Fakat misyonum pek sarsılmadı. Şahsî ahvalde yeni bir dönüm noktasında bulunuyorum. Yazıhane tasfiye oluyor. Diğer taraftan G.’nin Londra’ya hareketi münasebetiyle yerim yuvam perişan oluyor. Önümüzdeki pazar günü Cenevre’ye vardıktan sonra Nis’e hareket edeceğim. Ondan sonra ne olacak? Bilemem.

10/11/57 - Bir haftadan beri Nis’teyim. Ne aileden, ne İstanbul ve Cenevre’den ses seda yok. Yalnız ara sıra New York’tan eser-i hayat [hayat alameti] geliyor. Sıhhi vaziyetimde salâh yok. Maneviyat berbat desem mübalağa sayılmaz. Doktorlar fizyolojik bir tebeddül görmüyorlar. Fakat ben hissediyorum kan deveranı sisteminde bir sakatlık var. Fakat mahiyeti[ni] henüz anlayamadım. Elbette birkaç güne kadar meydana çıkacak. Şirket cephesinden vaziyetimde henüz vuzuh [açıklık] yok. Şirket ile alakam kesildi. Fakat emeklilik hakkı henüz taayyün etmedi [belirmedi]. Bu ciheti bir an evvel tespit edebilirsem bundan sonraki hatt-ı hareketimi [hareket çizgimi] tayin edebilirim. Bu hususta biraz sabır ve tahammül göstermek lazım. Şimdilik üzerinde durduğum en mühim nokta gerek Cenevre’de mevcut tasarruf sermayesini ve gerek emeklilik hakkında hâsıl olacak sermayeyi layıkıyla değerlendirmek. Bu hususta layıkıyla imal-ı fikir edip [fikir üretip] bir neticeye varmak lazım.

1/8/58 - Son nottan tahminen bir sene geçti. Bu müddet zarfında yersiz yurtsuz süründüm. Vaziyetim hakkında katî bir suret-i tesviyeye [düzeltmeye] varamadım. Aile meselesi hal ve düzelmedi. Küçük oğlum Londra’daki işinde henüz bir neticeye varamadı. Kızım New York’ta henüz yarını temin edemedi. Büyük oğlumun iktisadi vaziyeti sağlam görünmüyor. Fakat karakterine güven olmaz. Kızını bir İsrail vatandaşıyla nişanlandırdı. İnşallah hayırlı olur. Sıhhi vaziyetim hiç tatminkâr değil. Elimin handikapı zaman zaman zaman berbatlaşıyor. Doğru dürüst yazı yazamıyorum.

Yer yurt meselesi [...] müstaceliyet kesp etti [öncelikli oldu]. Onu bir an evvel halletmek icap eder. İki gün sonra Londra'ya hareket edeceğim. Yeni torunuma kavuşacağım.

İnşallah orada yeni ve hayırlı vaziyet ile karşılaşırım.

18/8/58 – Bu ayın altısından beri buradayım. Yeni torunuma kavuştum. Çok memnun oldum. Burada hayatım iyi geçiyor. Mahut rahatsızlıklar yerindedir. Fakat endişeyi mucip [gerektirecek] yeni bir vaziyet yoktur. Nis'e avdet etmeden Cenevre'ye uğramak fikrindeyim. Mösyö Simon'dan müspet cevap gelirse oraya gidip birkaç hafta kalacağım. Nis'ten sonra bir an evvel İstanbul yolunu tutmak istiyorum. Allah'tan nasip olursa. Bugün İsak'tan Giyom'a mektup geldi. İyi haberler var. İnşallah talihi değişir. İnşallah nevzatın [çocuğun] talihi uğur getirir. Şimdilik Giyom'un vaziyetinde henüz bir istikrar yoktur. Ufukta belli başlı bir meşale ümidi gözüküyor. Bu çocuğun hali sermayesiz geçecek. Yaş 44'ü geçti. Şimdi artık nur topu gibi bir çocuk peyda oldu. Âtiye selamet ve istirahat-i kalp ile bakacak zamanı gelmeyecek mi?

30/8/58 Londra – Simon'dan mektuba cevap geldi. Cenevre'ye gitmek icap ediyor. Burada hayatım iyi geçmeye devam ediyor. Londra'nın iklimi ve havası eskiden zannettiğim kadar kötü değil. Sıhhatim yerinde olursa senenin hiç olmazsa 3-4 ayını burada geçirmek mükemmel olabilir. G. hakkında ona göre tedabir [tedbirler] almak lazım gelecektir. Bu hafta zarfında tetkikleri bitirip ona göre hatt-ı hareketimi tayin edeceğim. İstanbul'dan gelen haberler iyi olmaya devam ediyor. Bozok'un [?] tavsiye ettiği yere gitmek için hazırlık yapılmaktadır. Bu işle şimdiden uğraşmaya başlamak lazım. Ev meselesiyle uğraşmak zamanı gelmiştir zannediyorum.

18/10/58 – Ruhî vaziyette buhranlar devam ediyor. G. cephesinde dargınlık. Bu hal beni çok üzüyor. Bakalım nasıl hallolunacak. Hususî hayat meselesinde yeni bir istikamete doğru ilk adımları atmış bulunuyorum. İlerlemeye devam edeceğime kanaatim yok. İstanbul'a avdet meselesini bir türlü halledemiyorum. Bir, iki hafta içinde bu hususta bir suret-i tesviye [düzenleme yolu] bulmak icap edecektir. Araz meselesi yine günün meselesi. Doktorla-

rın kararınca endişeyi mucip yeni vaziyet yok. Fakat(?) araz gittikçe kuvvetleniyor. Acaba sonun başlangıcı mıdır? *Musevi Mucizesi* kitabı üzerinde çalışıyorum. Fakat bir taraftan mahut handicap, diğer taraftan kansızlık yüzünden bir türlü kendimi toplayamıyorum. Elhasıl perişanlık içinde bir türlü kendimi toplayamıyorum.

25/1/59 – Yeni seneden bir ay geçmek üzere bulunuyor. Eskisi gibi not yazmak hatırıma bile gelmedi. Geleceğe[?] doğru iyi adımlarla ilerliyorum. Geçen akşam *Musevi Mucizesi* hakkındaki konferansı verdim. Çok iyi karşılandı. Şimdi kitabı hazırlamak sırası gelmiştir. Takatim yetecek mi? New York'tan iyi haberler geliyor. İstanbul'dan sükût ber-devam. G. yanımda vaziyetini düzeltmeye uğraştım. Fakat öteden beri düşündüğüm gibi bu çocukta handicap caractériel hâkim. Bu kusur düzelmedikçe baş kaldırarak. Uğraşmaya devam edeceğim. Allah yardımcımız olsun!

4/3/59 – Bir türlü kendimi toplayamıyorum. Araz bir türlü düzelmıyor. Ev bark henüz perişan. Aile [...] yaşıyorlar. Londra ve İstanbul taraflarında dağınık. Gözlerim posta kutusu taraflarına doğru müteveccih. Üç çeyrek asırdan beri takip ettiğim dayanıklılık hasleti âdeta tükenmiş bir vaziyette. Acaba bu perişan vaziyetime çeki düzen vermeye muvaffak olacak mıyım? Öteden beri hazırlamakta olduğum *Musevi Mucizesi* kitabını tamamlamaya muvaffak olacak mıyım? Allah kuvvet versin.

Cumhuriyet, 28 Eylül 1961

Le Journal d'Orient,
28 Eylül 1961

KAYNAKLAR

1- ARŞİV BELGELERİ

BOA, TFR. I. ŞKT, 32/3112 - BOA, TFR. I. ŞKT [Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Rumeli Müfettişliği Arzuahaller]

T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 23 Birinci Teşrin 1935 tarih ve Dosya: 2. Büro, Fon 490..1.0.0, yer no: 576.2290..1 referanslı belge.

2- KİTAPLAR

Behmoaras, Liz, *Bir Kimlik Arayışının Hikâyesi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005.

Landau, Jacob M., *Tekinalp Turkish Patriot 1883-1961*, Nederlands Historisch-Archaeologisch Institut te İstanbul, Leiden, 1984.

Landau, Jacob M., *Tekinalp Bir Türk Yurtseveri (1883-1961)*, Çevirenler: Burhan Parmak Sertoğlu, İlhan Pınar, Oya Engin, Natali Medina, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996.

Lewental, D. Gershon, "Nehema, Joseph", *Encyclopedia of Jews in the Islamic World*. Executive Editor Norman A. Stillman. Brill, 2010, Brill Online. Olga Borovaya, 17 May 2010, <http://brillonline.nl/subscriber/entry?entry=ejiv-COM-0016670>

Rozen, Minna, *The Last Century and Beyond : The Jews in Turkey and the Balkans 1808-1945*, Tel Aviv University, 2005.

3- GAZETE YAZILARI VE HABERLER

"Belediye İşletmeleri İsviçreli Mühassıslar Raporlarını Hazırlıyorlar," *Akşam*, 13 Ocak 1950.

“Pastörize Süt Fabrikası,” *Vatan*, 21 Ekim 1950.

“Pastörize Süt Fabrikası,” *Vatan*, 22 Nisan 1951.

“Siyasî Cihazımıza Lazım Olan Bazı Namzet Simaları,” *Vatan*, 10 Mayıs 1950.

“Şehrimizin Süt Derdi,” *Vatan*, 5 Kasım 1950.

[Ebüzziya], “Moiz Kohen’in İskân-ı Muhâcirin-i Museviye Yazısına Mülahaza,” *Yeni Tasvîr-i Efkâr*, S. 167, 16 Teşrinisani / Kasım 1909.

Ebüzziya, “Türkiye’de Müstemleke Tesisi ve Siyonist Meselesinin Teceddüdü,” *Yeni Tasvîr-i Efkâr*, S. 145, 25 Teşrinievvel / Ekim 1909.

Hakkı Tarık Us, “Basın Hayatında 50 Yıl - Eserleri Yabancı Dillere Çevrilen Bir İlim Adamı,” *Vakit Yeni Gazete*, 16 Kasım 1948.

İlyazer (Eliezer) Menda, “Nuestras Releksiones Sovre los Kandidados Judios,” *La Vera Luz*, 22 Nisan 1954.

M. Kohen, “Ebüzziya Tevfik Bey’e,” *Yeni Tasvîr-i Efkâr*, S. 155, 4 Teşrinisani / Kasım 1909.

M. Kohen, “İskân-ı Muhâcirin-i Museviye,” *Yeni Tasvîr-i Efkâr*, s. 167, 16 Teşrinisani / Kasım 1909.

Rumeli, “Askerlik Hizmeti Mukaddes ve Muazzezdir,” *Rumeli*, 12 Mart 1911.

S.[adeddin] G.[ökçepınar], “Belediye İşletmelerinin İslahı İsviçreli Mühassısların Müşahedeleri – Neler Tavsiye Ediyorlar? – İslahat Projesi Nasıl Tatbik Edilmeli?,” *Akşam*, 10 Şubat 1950.

Sadeddin Gökçepınar, “İstanbulun Elektrik İhtiyacı Meselesi,” *Akşam*, 20 Temmuz 1950.

1928 yılında yayınladığı *Türkleştirme* ve 1936 yılında yayınladığı *Kemalizm* kitaplarıyla tanınan Tekinalp, günümüz Türkiye'si'nde unutulmuş bir fikir adamı. Onu hatırlayanlar ise sadece ondan nefret edenler. Yaşadığı yıllarda hem Türk Yahudi toplumu, hem de Türk toplumu tarafından fazla ilgi ve kabul görmeyen Tekinalp hakkındaki bu çalışma, onun Türk Yahudilerinin Türkleşmeleri konusundaki gayretlerini ele almakta. Tekinalp'ın 1936 yılında Türkçe, 1937 yılında ise Fransızca olarak yayınladığı *Kemalizm* ve *Le Kémalisme* kitaplarının hangi şartlar altında yayınlandıkları da ilk kez bu kitapta ortaya çıkmakta. İlk cildin son bölümü, Tekinalp'ın günümüz Türkiye'si'nde değişik ideolojilere mensup yazarlar tarafından nasıl algılandığının bir tablosunu vermekte ve tahlilini yapmakta. Tekinalp'ın popüler kültürde nasıl algılandığı konusu ise Genel Ağ'da yer alan sözlüklerdeki maddelerden ve aleyhinde yazılan yazılardan örneklerle kitapta yer almakta. İkinci ciltte Tekinalp'ın şimdiye kadar yayınlanmamış günlükleri, üçüncü ciltte ise iktisat, sosyoloji ve şehircilik ile ilgili yazıları yer almakta.

